



# Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 21 Ιουλίου 2024 • Έτος 16<sup>ο</sup> • Αρ. φύλλου 830

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

## Μισός αιώνας Γολγοθά

Διέρρευσε μισός αιώνας από τότε που η Τουρκία, με το πρόσχημα της διασάλευσης της πολιτειακής τάξης, εισέβαλε στην Κύπρο. Εκείνο το καλοκαίρι του 1974 η Κύπρος βίωσε στα χώματά της μια τραγωδία. Χιλιάδες κάτοικοι χωρών, κωμοπόλεων και πόλεων εκδιώχθηκαν από τις προαιώνιες εστίες τους, από τα χώματά τους και προσφυγοποιήθηκαν. Χιλιάδες από αυτούς έζησαν τα επόμενα χρόνια μέσα σε στε-

νόκοπα διαμερίσματα, διερρήχθησαν κοινωνικοί δεσμοί, διακόπηκε με τον πλέον βίαιο τρόπο η σχέση χιλιάδων με το παρελθόν. Εκατοντάδες επίσης οι νεκροί, που πολέμησαν υπερασπιζόμενοι βωμούς και εστίες, εκατοντάδες και οι τραυματίες, οι αιχμάλωτοι πολέμου, που σημαδεύτηκαν εφ' όρου ζωής, σωματικά και ψυχικά, ενώ ακόμη ανοικτή πληγή παραμένει το ζήτημα των αγνοουμένων. Μισός αιώνας και

ο Γολγοθάς μοιάζει να μην έχει τέλος, και ακόμη αντηβόα στον Πενταδάκτυλο, στη Μεσαρκα και στον κάμπο της Μόρφου, το «Ηλί, Ηλί, λιμά σαβαχθανί». Πέρασαν πενήντα χρόνια, και το κυπριακό πρόβλημα παραμένει άλυτο, μπλεγμένο στα δίκτυα της υψηλής διπλωματίας, μα και εγκλωβισμένο στη μέγερνη της τουρκικής αδιάλλακτης πολιτικής. Πέρασε μισός αιώνας συζητήσεων, αντεγκλήσεων

και προτάσεων, που όλες κατέληξαν άγονες. Οι υπαίτιοι πολλοί, απ' όλες τις πλευρές, μόνη σταθερά τα θύματα αυτού του καλοκαιριού, οι ξεριζωμένοι, οι συγγενείς πεσόντων και τραυματιών, οι μανάδες και οι πατεράδες που ως την υστάτη ανέμεναν τους δικούς τους, να επιστρέψουν... Μία ελπίδα που σιγώκαιγε... και στο τέλος έκρουζε. Πέρασαν πενήντα χρόνια, μισός αιώνας, ακόμα όμως υπάρχει η φλόγα πολλών

που επιθυμούν και προσημένουν την ημέρα εκείνη που το νησί θα επανενωθεί, ο χρόνος μπορεί να μην είναι με το μέρος του δικαίου, υπάρχουν όμως οι άνθρωποι που αγαπούν αγνά αυτό τον τόπο και μπορούν και τον χρόνο να δαμάσουν, προκειμένου να φυσήξει από τον Ακάμα ως την Καρπασία αέρας ελευθερίας, κόντρα στον στίχο του Λιπέρτη πως ο τόπος αυτός δεν θωρεί ποτέ δροσιά.

Α. ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

### Προτροπές από τον κόσμο για κάτι νέο

«Υπάρχει κόσμος κομματικά ορφανός, και πολλοί που στήριξαν Χριστοδουλίδη, και όχι μόνο» δηλώνει στην «Κ» ο τέως δήμαρχος Στροβόλου Ανδρέας Παπαχαράλαμπος και αναφέρει πως γίνεται δέκτης μηνυμάτων από πολίτες που θέλουν κάτι καινούργιο. Σελ. 16

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

### Ο «ελέφαντας» στο δωμάτιο του ΑΚΕΛ

Τρόπους επικοινωνίας με την κοινωνία αναζητεί το ΑΚΕΛ, με ηγετικά στελέχη να τονίζουν πως το κόμμα θα πρέπει να επικεντρωθεί στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες στην καθημερινότητά τους. Σελ. 10

ΠΑΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

### Η «βροχή» αλεξιπτωτιστών στη Λευκωσία

Το κλίμα του καλοκαιριού του 1974, που οδήγησε στο πραξικόπημα και στην εισβολή, περιγράφει ο πρόεδρος ε.τ. Παύλος Αποστολίδης, ο οποίος υπηρέτησε τότε στην πρεσβεία της Ελλάδας στην Κύπρο. Σελ. 19

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΠΥΡΕΤΟΣ

### Η ώρα της κρίσης για Μπάιντεν



Την ώρα που ο Τραμπ αποθεωνόταν από το κομματικό του ακροατήριο, ως επιζήσας της δολοφονικής επίθεσης εναντίον του, οι κεφαλές του Δημοκρατικού Κόμματος ευθυγραμμίζονταν σε μια κοινή διαπίστωση: Με την υποψηφιότητα Μπάιντεν, το κόμμα τους υπνοβατεί προς την εκλογική συντριβή. Οι πιέσεις στον απομονωμένο πρόεδρο να αποσυρθεί είναι πλέον συντονισμένες. Σελ. 22

■ Ο Τζορτζ Στακίς, ο Έλληνας της Secret Service εξηγεί τι πήγε λάθος στην Πενσιλβάνια. Σελ. 23

ΟΙ ΦΩΤΟΡΕΠΟΡΤΕΡ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

### Κατέφθασαν αμέσως μετά την εισβολή

Τα γεγονότα του Ιουλίου του 1974 προσέλκυσαν μεγάλο αριθμό ξένων φωτορεπόρτερ-πολεμικών ανταποκριτών, οι οποίοι κάλυψαν τα γεγονότα. Πολλές από τις φωτογραφίες τους σφράγισαν το συλλογικό ασυνείδητο όλων των Κύπριων.

Μεγάλος αριθμός φωτογραφιών της εισβολής προέρχονται από Τούρκους φωτορεπόρτερ που συνόδευαν τα αποβατικά πλοία, όντας, οργανικά, μέλη των ενόπλων δυνάμεων που εκστράτευσαν εναντίον της Κύπρου. Σελ. 7

ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ ΣΤΗΝ «Κ»

## Συνεχιστής των πολιτικών μου ο Χριστοδουλίδης

Η επόμενη μέρα του ΔΗΣΥ και η σχέση του με τον Αβέρωφ Νεοφύτου

Ενόχληση για το ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας οικειοποιείται έργα που ξεκίνησαν κατά την προηγούμενη διακυβέρνηση, εκφράζει ο τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης σε συνέντευξή του στην «Κ». Αναφέρει ωστόσο πως στα μεγάλα ζητήματα ο Νίκος Χριστοδουλίδης ακολουθεί την πολιτική της δικής του διακυβέρνησης. Ανοίγει τα χαρτιά του για τη μεγάλη



κρίση στον ΔΗΣΥ και αποκαλύπτει τις προσπάθειες που έκανε να τα βρει με τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Μιλάει για το σκάνδαλο των χρυσών διαβατηρίων, τον ρόλο του δικηγορικού του γραφείου και την πληγή στην εικόνα της χώρας. Απαντά και σε όσα ανακινήθηκαν γύρω από το τι έγινε στο περιβόητο δείπνο στο Κραν Μοντανά και αν μίλησε για λύση δύο κρατών. Σελ. 4-6

ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΑΘΗΝΑΣ-ΑΓΚΥΡΑΣ

### Βοηθάει το καλό κλίμα στα ελληνοτουρκικά το Κυπριακό;

Η πραγματικότητα που σημειώνεται στις ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά την επαναπροσέγγιση Αθήνας-Αγκυρας αποτιμάται με θετικό πρόσημο, και κάθε πλευρά δείχνει να το αξιοποιεί τόσο σε επίπεδο ρητορικής όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Επανερχεται έτσι και η διά-

σταση του κατά πόσο το καλό κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις βοηθά το Κυπριακό. Σελ. 8

■ Σε τεταωμένο σχοινί βρίσκονται οι Βρυξέλλες και τα κράτη-μέλη, με επίκεντρο την Ουγγρική Προεδρία και το Συμβούλιο Γυμνής. Σελ. 9

Ο ΜΑΚΗΣ ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

### Δεν έγινε παρασκήνιο για τη συμφωνία

Ο Μάκης Κεραυνός με δηλώσεις στην «Κ» απέρριψε τις φήμες ότι το υπ. Οικονομικών δεν γνώριζε για τη συμφωνία αναφορικά με τις αυξήσεις των δημοσίων υπαλλήλων και ότι

κλήθηκε την υστάτη να την υπογράψει με εντολή του Προεδρικού. Τόνισε ότι τα αιτήματα των συντεχνιών ήταν πολλά και έγινε σκληρή διαπραγμάτευση. Οικονομική, σελ. 5



ΣΥΝΝΕΤΕΥΞΗ

### Ο Χρεμύλος μπορεί να είμαστε εμείς

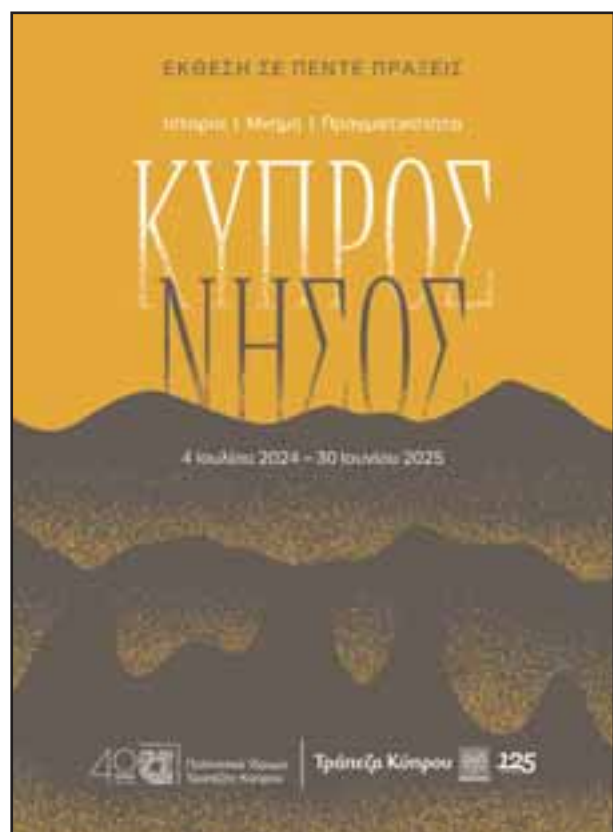
Ο Μάνος Βακούσης υποδύεται τον Χρεμύλο στον «Πλούτο» του Αριστοφάνη, που έρχεται στο Κούριο, στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος, και μιλάει για τον ρόλο του. Τέχνες, σελ. 4



ΠΡΟΣΩΠΟ

### Η Εκάβη του Τιάγκο Ροντριγκες

Η «Κ» βρέθηκε στην Κομεντί Φρανσέζ και παρακολούθησε την πρόβα της παράστασης «Hecuba, Not Hecuba» που σκηνοθετεί ο νέος διευθυντής του Φεστιβάλ της Αβινιόν, Τιάγκο Ροντριγκες. Τέχνες, σελ. 1



ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

## Πάντα γι' άλλους μιλάμε

**Βαρύθυμα** ξημέρωσε η Τρίτη. Κι έτσι άκεφα κύλησε η μέρα ως την απογευματινή σύναξη του καρέ στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά. Οι κυρίες, πράγμα σπάνιο, ήταν βυθισμένες στις σκέψεις τους. Ξαν να μην είχαν να πουν πολλά. Ή μάλλον, σαν να μην ήθελαν να μιλήσουν για όσα σκοτεινίασαν την ψυχή τους το προηγούμενο βράδυ. «Είναι δύσκολο να πιστέψω πως μας τους έφερε η θάλασσα της Κερύνειας» ψιθύρισε η Ιουλία τους στίχους του Κώστα Μόντη. Κι έπειτα, «Ο υποβολέας της συνειδησής μας» συμπλήρωσε, χαμογελώντας πικρά. Όταν έφερε η Ρωσίδα τα gin and tonics της ζήτησε να τα πάει πίσω. «Μια μπίρα με αυτή τη ζέστη ίσως είναι καλύτερη» είπε.

**Παγωμένες** μπίρες έπιναν, οι άντρες κυρίως, εκείνο το καλοκαίρι. Ώσπου ξέσπασε το κακό και το σάλο τους έγινε λάσπη. «Τόσος πόνος, τόσος θυμός, πώς ξεθύμαναν έτσι;» αναρωτήθηκε η Κουλλίτσα. Αυτό γυρόφερνε στο μυαλό της όλο το προηγούμενο βράδυ. Κατέβηκε στην τάφρο της Πύλης Αμμοχώστου και κάθισε σε μια πλαστική καρέκλα μονάχη. Τα πόδια της την πήγαν ως εκεί δίχως να το καλοσκεφτεί. Πολύς ο κόσμος. Μερικές χιλιάδες άνθρωποι που θέλησαν με την παρουσία τους στη συναυλία μνήμης να δηλώσουν κάτι. «Ότι μας ταίμπανε οι μέλισσες και το νιούθυμε» είπε.

**Αλλά τότε**, γιατί αισθάνεται όλη αυτή τη σκοτεινιά μέσα της; Τα τραγούδια του Μίκη ήταν εκεί, η φωνή της Φαραντούρη και οι άνθρωποι που τραγουδούσαν «τους παλιούς μου φίλους καλώ με φοβέρες και μ' αίματα» επίσης. «Σαν τι να άλλαξε;» αναρωτήθηκε η Κουλλίτσα. Χωρίς να περιμένει όμως απάντηση καθώς ήξερε -όλες ήξεραν- πως πρόκειται για κάτι πολύ πιο βαθύ που ξεπερνά τους στίχους, τα λόγια και τα συνθήματα. «Ο χρόνος είναι ύπουλος. Δεν γιατρεύει αλλά καλύ-



«Είναι δύσκολο να πιστέψω πως μας τους έφερε η αγαπημένη θάλασσα της Κερύνειας» ψιθύρισε η Ιουλία. «Ο υποβολέας της συνειδησής μας» συμπλήρωσε.

πτει με μια παχιά στρώση σκόνης τον παλιό θυμό. Το 1975, στη συναυλία του Θεοδωράκη στο ΓΣΠ, κρεμόμασαν από τις λέξεις. Κάθε σύμφωνο, κάθε φωνήεν, τόνος, ψιλή ή δασεία μάς ένωσε. Αυτό κάθηκε. Ο συνεκτικός κρίκος που μας κρατάγε ενωμένους. Ο αδυσώπητος χρόνος...» είπε.

«**Ο χρόνος** πάντως δεν φράζειται να επούλωση το τραύμα» μουρμούρισε η Ιουλία. «Γι' αυτό είναι τόσες πολλές οι χαρακιές στις ψυχές αυτών που υπέφεραν. Όπως ο πατέ-

ρας του...» συμπλήρωσε. Η μάνα του. Ο πατέρας του. Οι ανείπωτες ιστορίες τους.

**Για τη μάνα** του, τα είπε πρόσφατα η Αλεξία Παπαλαζάρου κάτω από τα φύλλα της σκηνής, ανασκώνοντας το πέλλο που κάλυπτε την οικογενειακή τραγωδία. Για τη μάνα της την Αγαθονίκη, που την έθαψαν με δύο μαζιλαροθήκες με κόκκαλα. Στη μία ήταν τα οστά του Κυριάκου. Στην άλλη του Σωτήρη. Τα δύο παιδιά του Παπαλαζάρου. Τα αδίκαια θύματα μιας τραγωδίας, με τους

θύτες να κυκλοφορούν ακόμα ανενόχλητοι.

«**Για τον πατέρα** του είναι το ντοκιμαντέρ του Κλείτου Κλείτου. Για τον πατέρα του που υπήρξε γι' αυτόν ένα μυστήριο, μια ολόκληρη ζωή, βυθισμένος στα έγκατα του εαυτού του. Ώσπου αποφάσισε να του μιλήσει» είπε η Ιουλία. Το βράδυ της Δευτέρας, 15 του Ιούλη, προβλήθηκε το ντοκιμαντέρ στον Alpha. Κι αυτός ο άντρας -ο πατέρας του- αφηγήθηκε όσα τρομακτικά έζησε στις τουρκικές φυλακές, 3,5 μήνες

αιχμάλωτος σε έναν παρατεταμένο εφιάλτη. Θυμάται και τα μάτια του υγραίνονται, έπειτα από μισό αιώνα σιωπής, ενώ η ζωή τράβαγε την ανηφόρα. «Τσακισμένοι άνθρωποι, που ο πόλεμος άφησε επάνω τους ανεξίτηλα σημάδια. Αλλά εμείς, πάντα γι' άλλους μιλάμε...».

«**Πάντα γι' άλλους** μιλάμε, έτσι δεν τονάμε, έτσι ξεχνάμε» επανέλαβε σιγανά η Ιουλία. «Στον μικρόκοσμό μας όπου επιπλέει η σαβούρα της επικαιρότητας... Το ροζ δωμάτιο της Ιωάννας - Μελωδίας, λουλουδία,

μπαλόνια, σκηνικό από νοβοπάν για να χωράει η ζωή στα μέτρα των πρωινόδικων. Η επίσκεψη της νονάς του Μαυρίκιου - η κυρία Άντρη τύθηκε Άσκοτ! - η ευτυχής μαμά Ιλάιρα ζει το όνειρο των 15 λεπτών δημοσιότητας - αθάνατε Γουόρκο! - ένα τρυφερό ενσταντανέ του κοιμισμένου βρέφους στην αγκαλιά του εξωστρεφούς μπαμπά του. Έκανε κακάκια η Ιωάννα - Μελωδία; Ίδου το αμείλικτο ερώτημα, αγωνιζόμενε κυπριακή λσέ» σάρκασε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον.

**Ο ιστορικός** του μέλλοντος, αν έχει κέφια, ίσως καταγράψει το παράλληλο σύμπαν αυτού του νησιού που, παρά την αναπηρία του, δεν διατάζει να αποθεώνει το γελίο. Και τότε, ίσως δει τα βίντεο του ευρωβουλευτή, ο οποίος χαριεντίζεται στις Βρυξέλλες σαν να βρίσκεται σε θεματικό πάρκο ενηλίκων. «Λογικό, αν αναλογιστούμε το απόσταγμα σοφίας που μοιράστηκε μαζί του ο μέντοράς του» σχολίασε σκιωπτικά η Ιουλία.

**Το βίντεο** στο εξοκικό του Χριστόφορου Τορναρίτη είναι διαφωτιστικό για όσα συναρπαστικά ακολούθησαν. Λέει ο Νεβερσαρέντερ εν τη σοφία του: «Αν αυτή τη στιγμή σβήσει ο ήλιος, να ξέρεις ότι έχεις 9 λεπτά και 22 δευτερόλεπτα για να μαγειρέψεις αυγά πτηναπτά με μέπεικον, πριν ανατιναχτεί η νη». «Φανταστείτε ότι θα γίνει, και ζήστε τα τελευταία 9 λεπτά της ζωής σας» προέτρεψε ο Φειδίας τον λαό του.

«**Πάντα γι' άλλους** μιλάμε» είπε η Ιουλία κι άφησε τη Χαρούλα να γράψει τον επίλογο αυτής της δύσκολης βδομάδας: «οι καιροί να στη φέρνουν / τα μαλακά σου να γδέρνουν / να ζητάς να κουρνιάσεις / και να βρίσκεις οάσεις / στις ψυχώσεις των άλλων / που έχουνε για περιβάλλον / ίδιες φάτσες με σένα / γόνιμα λυγισμένα / όνειρα ξεχασμένα».

stavros.christodoulou@gmail.com

## Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

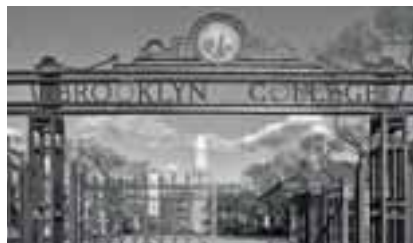
Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

## 90 χρόνια πριν στην «Κ»

21.7.1934

**ΒΙΑΣΥΝΗ:** Εις την Αμερική φαίνεται ότι η νεολαία βιάζεται πολύ να γνωρίσει τα αγαθά του συζυγικού βίου. Απόδειξις η καινοτομία την οποίαν καθιέρωσαν από τριών μηνών οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του Πανεπιστημίου του Μπρούκλιν διά να διευκολύνουν την ταχεία αποκατάστασιν των. Οι λαμπροί αυτοί νέοι ίδρυσαν εις το Πανεπιστήμιον των ένα τέλειον γραφείον συνοικεισίων. Ειδική υπηρεσία κρατεί λεπτομερή κατάλογον των υποψηφίων νυμφιών και γαμβρών, με τας φωτογραφίας των και την



προσωπικήν των κατάστασιν. Η ιδέα εσημείωσεν μεγάλην επιτυχίαν. Εις το διάστημα των τριών αυτών μηνών συνήφθησαν εξήκοντα γάμοι μεταξύ φοιτητρίων και φοιτητών του Πανεπιστημίου Μπρούκλιν. **ΓΥΜΝΑΣΙΟΣ:** Ο γυμνισμός παύει πλέον να είνε της μόδας. Αυτήν την είδησιν αναγγέλλει το γνωστόν περιοδικόν της ανδρικής μόδας Αδάμ, το οποίον προσθέτει ότι τα πολύ ανοικτά «μαγιώ» θ' αντικατασταθούν εφέτος με άλλα σεμνότερα. Επίσης, κατά το λουτρόν οι άνδρες θα φορούν πλήρη ελαφρά κοστούμια. Η καταδίκη αυτή εκρίθη απαραίτητος ύστερα από τας υπερβολάς εις τας οποίας τελευταίως είχαν παρασυρθή πολλοί γυμνιστάι και αι οποίοι είχαν προκαλέσει ζωηράς διαμαρτυρίας εκ μέρους πολλών κοινωνικών οργανώσεων. Επειδή δε υπάρχει αρκετός ονομιτισμός εις τον κόσμον, ελπίζεται ότι τα κελεύσματα της Α.Μ. της Μόδας θα πείσουν ευκολώτερον και θα επαναφέρουν εις την τάξιν όλους εκείνους οι οποίοι, αδιαφορούντες εντελώς διά την κοσμιότητα, επεκαλούντο την μόδον διά να δικαιολογήσουν την γυμνικήν τους επίδειξιν.

**ΠΟΛΕΜΙΚΗ:** Εις την Αγγλίαν ήρξισε, τας τελευταίας αυτάς ημέρας, ζωηροτάτη πολεμική εναντίον των οδηγών αυτοκινήτων και ζητείται να περιορισθῆ η ταχύτης των αυτοκινήτων όχι μόνον εντός των πόλεων, αλλά και εις τους εξοχικούς δρόμους. Εννοείται ότι οι αυτοκινητιστάι διαμαρτύρονται εντόνως διά τας αποδιδομένας εις αυτούς κατηγορίας και αποδίδουν όλα τα δυστυχήματα εις την απροσεξίαν των πεζών.

## ΟΜΗΡΟΥ &amp; ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

## Η Αννίτα, οι Κινέζοι και τα μαμούθ



Κάνκα απ' το γάλα, θα φυσώ και το τριαντάφυλλο.

Όπως και στα μονοπώλια και ολιγοπώλια όπου δημιουργείται μια υπερωσία σε αυτούς που το έχουν, ενώ δημιουργούνται ίντριγκες στις οικογένειες των εταιρειών ποιος θα επιβληθεί και διαδεχθεί, έτσι και στον ΔΗΣΥ, έχοντας το μονοπώλιο πως μόνο αυτοί ξέρουν να κυβερνούν, άρχισαν να σφάζονται εκ των έσω. Πρώτα απ' όλα οι δύο επιχειρηματικές ουπς πολιτικές, οικογένειες, Αναστασιάδη και Νεοφύτου. Ακολούθως οι επίγονοι και πάει λέγοντας. «Όσο όμως η Λευκωσία λούζεται στον Πρωταρά θα κυβερνούν οι Δίπλαροι, οι Τρούλλοι, οι καλογήροι και η Αργάκα...», μου είπε με νόημα παλαιός συναγεμικός της εποχής Κληρίδης.

Όταν ξυπνήσει η Λευκωσία θα μπουν τα πράγματα στη θέση τους. Αν υπάρχουν όμως πράγματα μέχρι τότε. Αλλιώς γάλα τριαντάφυλλο μέχρι να κλείσει το μαγαζί.

**Νομίζαμε** πως η σύμβαση με τους Κινέζους για το τερματικό στο Βασιλικό θα τερματιζόταν αφού μας παρέδιδαν το πανάκριβο πλοίο Προμηθέας, το οποίο έχουμε ουσιαστικά πληρώσει. Τελικά οι Κινέζοι αποχωρούν μονομερώς κι όταν ερωτώνται για το μονάκριβό μας καραβάκι κάθουν τους «Κινέζους». Πολύ φοβάμαι πως ο Προμηθέας μας θα καταλήξει Τιτανικός. My heart will go on...

**Για να μη γίνω** Επιμηθέας, και να βγάλω τα συμπεράσματα μετά το γε-

γονός, σας είχα προβλέψει επακριβώς τι θα γινόταν με τον Προμηθέα. Κι ως προσπαθούσε φιλότιμα η κυβέρνηση να μας καθουσαχάσει, μιλώντας για Plan B, που μακάρι να υπάρχει αλλά πολύ το αμφιβάλλω. Και ελπίζω, αν όντως υπάρχει Plan B, να μην είναι ακόμη χειρότερο από ό,τι αποδείχτηκε το Plan A. Για κάθε ενδεχόμενο λοιπόν, ας έχουμε έτοιμο και ένα Plan C. Ευτυχώς, έχει πολλά γράμματα το αγγλικό αλφάβητο.

**Είναι** φαίνεται η μοίρα των «έργων μαμούθ» στην Κύπρο. Να εξαφανί-

ζονται όπως έπαθαν και τα πραγματικά μαμούθ. Κι ως τα πληρώνουμε και με το παραπάνω αυτά τα εσασεί προβληματικά έργα. Τώρα, όσο τραγικό και αν ακούγεται, τριβούν τα χέρια τους από ικανοποίηση όσοι ήθελαν η Κύπρος να παραμείνει δέσμη του μαζούτ. Διότι, όπως λέει και η γνωστή ατάκα «είναι πολλά τα λεφτά, Άρη».

**Πολλές** όμως είναι και οι πιέσεις - σε βαθμό που κάνουν καχύποπτους ακόμη και τους πιο καλόπιστους - για το Great Sea Interconnector, ακόμη

ένα περιβόητο «έργο μαμούθ», ή καλύτερα «έργο φάλαινα», αφού θα είναι υποθαλάσσιο. Τώρα θα μου πείτε, αφού τα κάνανε θάλασσα σε έργα της Ξηράς, δεν θα τα κάνουμε θάλασσα σε έργο υποθαλάσσιο; Good question.

**Και κάθομαι** και απελπίζομαι τώρα εδώ, άλλο δεν σκέφτομαι, το νου μου τρώγει αυτή η σκέψη. Με τον γνωστό στίχο του Καβάφη συνδέω την -τραγική από πολλές απόψεις- απορία μου: σε μια χώρα που δεν καταφέραμε ακόμη να λύσουμε το πρόβλημα με το χαλούμι, πώς αναισθημένοι να φτιάξουμε έργα μαμούθ, ή να λύσουμε το Κυπριακό;

**Εμφανώς** στενοχωρημένη την περασμένη εβδομάδα η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, παρά την πανηγυρική επανεκλογή της στη θέση της προέδρου της Κομισιόν. Οι φίλοι της την πιέζαν να τους αποκαλύψει την ανεξήγητη κατάθλιψη της, μα αυτή αρνείτο πεισματικά. Τελικά δεν άντεξε και τους το εκμυστηρεύτηκε: στενοχωρήθηκε που ο Φειδίας δεν την ψήφισε. Της ευχόμαστε να το ξεπεράσει.

**Διαβάζω** πως ο Φαίδωνας πήρε πίσω το Χρυσό Κλειδί που είχε δώσει στον Αμερικανό γεωροισαστή Μενέντεζ μετά την καταδίκη του για διαφθορά! Πώς όμως; Του γράψαμε «send golden key back to Parhos» και μας το επέστρεψε με courier; Wow!

## Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία  
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ  
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας  
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτόπουλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος  
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540  
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιοδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ



# Προσωπική και αξιόπιστη εξυπηρέτηση **myeurolife portal**



## Προσωπικά Συμβόλαια

- Καλύψεις και ωφελήματα
- Κατανεμημένες μονάδες στα επενδυτικά ταμεία
- Αξία εξαγοράς συμβολαίου



## Έγγραφα & Έντυπα

- Ηλεκτρονικό Συμβόλαιο
- Βεβαίωση Πληρωμής Ασφαλίσεων για Φόρο Εισοδήματος



## Απαιτήσεις & Πληρωμές

- Παρακολούθηση πληρωμών και απαιτήσεων



## Προσωπικό Προφίλ

- Επεξεργασία προσωπικών στοιχείων



## Σχέδιο Επιβράβευσης ourlife

Κάνε την εγγραφή σου



**eurolife**

ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας

# Ο Χριστοδουλίδης ακολουθεί την πολιτική της δικής μου δεκαετίας

Ορθή όμως θα ήταν η αναγνώριση του έργου προκατόχων του και όχι η αλαζονική πρόταση του «για πρώτη φορά», για έργα που υλοποιούνται με βάση αποφάσεις της προηγούμενης κυβέρνησης

Συνέντευξη στη

ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

**Αιχμές** ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης οικειοποιείται έργα που υλοποιούνται βάσει αποφάσεων που ελήφθησαν κατά την προηγούμενη διακυβέρνηση, αφήνει ο τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης σε συνέντευξή του στην «Κ», σημειώνοντας πως η επαφή που έχει πλέον με τον πρόεδρο είναι αραή. Σημειώνει πως στα μεγάλα ζητήματα ο Νίκος Χριστοδουλίδης ακολουθεί την πολιτική της δικής του διακυβέρνησης, υπογραμμίζοντας ωστόσο ότι ο Πρόεδρος θα πρέπει να σκέφτεται περισσότερο το κοινωνικό όφελος παρά το πολιτικό κόστος. Ανοίγει τα χαρτιά του για τη μεγάλη κρίση στον ΔΗΣΥ και τις ευθύνες που του αποδίδονται. Όπως λέει, τα όσα θλιβερά συνέβησαν στο κόμμα δεν οφείλονται στις δικές του προσωπικές φιλοδοξίες. Αποκαλύπτει πως δύο φορές μετεκλογικά επεδίωξε να συναντήσει τον Αβέρωφ Νεοφύτου για να λυθούν οι όποιες παρεξηγήσεις, με τον τελευταίο να αρνείται. «Αντί συναντήσεως προτίμησε να συνεχίσει με μια σειρά συνεντεύξεων, να αφήνει αιχμές ή κατηγορίες με σαφή υπονοούμενα εναντίον μου και όχι μόνον» λέει χαρακτηριστικά.

**–Από την τελευταία εκλογική αναμέτρηση, ο ΔΗΣΥ βγήκε πτηνός ή κερδοσώφης;**

–Λαμβάνοντας υπόψη τους κραδασμούς και τις πηλές που άφησαν οι τελευταίες προεδρικές εκλογές, μη παραγνωρίζοντας ακόμη και τις ευρύτερες ανακατατάξεις σ' ολόκληρη την Ευρώπη, θεωρώ πως το ποσοστό του 25% που εξασφάλισε ο ΔΗΣΥ αποδεικνύει πως η συντριπτική πλειοψηφία των μελών, φίλων και οπαδών του κόμματος δεν έπαψε να πιστεύει στις αρχές και αξίες που το κόμμα πρόσβου, συνεπώς θεωρώ πως το αποτέλεσμα ήταν ψήφος εμπιστοσύνης τόσο προς την παράταξη όσο και προς την νέα ηγεσία. Την ίδια ώρα βεβαίως, δεν μπορεί να παραγνωρίσουμε και τα μηνύματα που εστάλησαν από όσους απείχαν ή έκαμαν άλλες επιλογές. Μηνύματα που αγίζουν όλους μας.

**–Η Αννίτα Δημητρίου ανέφερε πως πήραν το μήνυμα του εκλογικού και πως πλέον δεν κοιτάζουν πίσω. Το εκλάβατε ως μήνυμα απομάκρυνσης από εσάς και τον τέως πρόεδρο του ΔΗΣΥ ούτως ώστε να γίνει ολική ανανέωση;**

–Η αναφορά της κας Δημητρίου εστιάζεται στην ανάγκη να αφήσουμε πίσω μας το παρελθόν και ενωμένοι να ανασυγκροτήσουμε το κόμμα για να δώσουμε μια νέα πρόταση διακυβέρνησης που θα δίδει ελπίδα και προοπτική στην πατρίδα μας. Ούτως ή άλλως ο ρόλος των παλαιότερων πρέπει να είναι μόνον συμβουλευτικός και όχι παρεμβατικός.

**–Η τοποθέτησή σας στη συνεδρία του Πολιτικού Γραφείου του ΔΗΣΥ όταν υποστηρίξατε την υποψηφιότητα Κωστάκη Κωνσταντίνου, θεωρήθηκε πάντως παρέμβαση και τέθηκε το ζήτημα πως δεν είναι αυτός ο ρόλος που θα πρέπει να έχει ένας πρώην αρχηγός κράτους.**

–Δεν συμφωνώ πως ο πρόεδρος που παρέδωσε το 2013 ένα κόμμα που υπερέβαινε το 35% δεν θα πρέπει να έχει άποψη, αν τούτο ιδιαίτερος είναι προς το καλώς νοούμενο συμφέρον του κόμματος. Εξάλλου η παρέμβασή μου ήταν συμβατή με τις αποφάσεις του κόμματος αλλά και της πλειοψηφίας του Πολιτικού Γραφείου, ήταν –αν θέλε-

**Δεν γνωρίζω πώς και ποια ευθύνη φέρω, όταν τα όσα θλιβερά επεσυνέβησαν δεν οφείλονται στις δικές μου προσωπικές φιλοδοξίες.**

τε– μια κατευναστική παρέμβαση προς όσους διαφωνούσαν.

**–Όσοι Συναγερμικοί στήριξαν τον Νίκο Χριστοδουλίδη ή υποστήριξαν την προσέγγιση ότι ο ΔΗΣΥ πρέπει να βρίσκεται κοντά στην κυβέρνηση απέτυχαν να εκλεγούν. Είναι μήνυμα πως η βάση δεν θέλει τον ΔΗΣΥ στην κυβέρνηση;**

–Είναι ένα από τα μηνύματα που έστειλε η βάση του κόμματος και είναι πλήρως εναρμονισμένη με την απόφαση του παγκυπρίου συνεδρίου, πως ο ΔΗΣΥ θα πρέπει να παραμείνει στην αντιπολίτευση. Βεβαίως ορθό είναι να αφουγκράζεσαι τι ο κόσμος θέλει, αλλά την ίδια ώρα πρέπει να ηγείσαι όχι να καθοδηγείσαι. Γι' αυτό και όταν μιλούμε για αντιπολίτευση, θα πρέπει να έχουμε κατά νου πως ο κόσμος αυτό που επιθυμεί είναι την εποικοδομητική αντιπολίτευση με συγκροτημένες και συγκεκριμένες προτάσεις. Η μηδενιστική προσέγγιση είναι καταστροφική για όποιον την επιλέγει. Παράδειγμα αποτελεί το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλο-

**Η αναφορά, μεσούντος του προεκλογικού, σε ελέφαντα που ευρίσκοντο στο δωμάτιο, ήταν ένα άλλο από τα μεγάλα λάθη της εκστρατείας.**

γών του 2021, όταν τα κόμματα της αντιπολίτευσης, μηδενίζοντας το έργο της κυβέρνησης, υπέστησαν καθίζηση.

**–Η δική σας θέση όμως ποια είναι για το πού πρέπει να βρίσκεται ο ΔΗΣΥ;**

–Εκεί όπου μπορεί να συνεργαστεί για το καλό του τόπου πρέπει να παραμερίζονται οι αντιπαλότητες, εκεί όπου η κυβέρνηση εκτρέπεται ή ακολουθεί αντίθετες με τις πολιτικές του κόμματος οφείλει να ασκεί έλεγχο και κριτική.

**Ζήτησα να συναντήσω τον Αβέρωφ αλλά αρνήθηκε**

**–Πώς απαντάτε στους Συναγερμικούς που λένε πως οι προσωπικές ατζέντες του Νίκου Αναστασιάδη, του Αβέρωφ Νεοφύτου και του Νίκου Χριστοδουλίδη κατέστρεψαν τον ΔΗΣΥ;**

–Ο Αναστασιάδης αυτόβουλα έχει αποφασίσει να αποσυρθεί από την ενεργό πολιτική, συνεπώς ποιες

**Η μη απάντησή μου στην υβριστική ανακοίνωση που εξέδωσε, τι άλλο από ανοχή αποτελεί, χάριν του καλού της παράταξης;**

προσωπικές ατζέντες μπορεί να μου αποδοθούν; Να σας υπενθυμίσω πως ο περιορισμός των θητειών του προέδρου σε δύο, ήταν δική μου πρόταση που κατετέθη ευθύς μετά την εκλογή μου το 2013. Η τροποποίηση του Συντάγματος πραγματοποιήθηκε μετά την επανεκλογή μου το 2018, γεγονός που θα μου επέτρεπε, αν το επιθυμούσα, να επαναδιαδικάσω, δοθέντος ότι η οποία πρόνοια με αναδρομική ισχύ, ήτο αντισυνταγματική. Παρά ταύτα έχω ως γνώμονα τη βασική πολιτική αρχή, που διαχρονικά ακολουθήσα, η οποία είναι πως είναι σημαντικό να γνωρίζεις πότε και τι διεκδικείς αλλά το σημαντικότερο είναι να ξέρεις και πότε αποχωρείς. Θα ήθελα παράλληλα να σας αποκαλύψω πως αγνοώντας όλα κακόβουλα ελέγοντο, και έχοντας ως μόνη έγνοια την ενόητη της παράταξης, τον Σεπτέμβριο του 2023 κάλεσα σε συνάντησή τον κ. Νεοφύτου, ο οποίος αρχικά αποδέχθηκε την πρόσκληση. Όταν παρήχθετο άγονος ο χρόνος, κάλεσα τον κ. Φρίξο Κουλέρμιο, ιδρυτικό στέλεχος του ΔΗΣΥ, να αναλάβει

**Η λήψη αποφάσεων από τον Πρόεδρο να στηρίζεται όχι στον υπολογισμό του πολιτικού κόστους αλλά στον υπολογισμό του κοινωνικού οφέλους.**

πρωτοβουλία ώστε με την πραγματοποίηση της συνάντησης και στη βάση των πραγματικών γεγονότων να εξομαλυνθούν οι σχέσεις. Η απάντηση ήταν ότι ο κ. Νεοφύτου απέρριψε την πρόσκληση. Τον περασμένο Μάιο ζήτησα και πάλι νέα συνάντηση, η απάντηση ήταν –μέσω κοινού μας φίλου– ότι δεν το επιθυμούσε. Αντί συναντήσεως προτίμησε να συνεχίσει με μια σειρά συνεντεύξεων, να αφήνει αιχμές ή κατηγορίες με σαφή υπονοούμενα εναντίον μου και όχι μόνον. Για πρώτη φορά από τις προεδρικές εκλογές και αφού εξαντλήθηκαν τα περιθώρια υπομονής μου απάντησα για τα αληθή γεγονότα, απορρίπτοντας τα αφηγήματα που διεδίδοντο, αυτό σημαίνει πως έχω προσωπικές ατζέντες; Εξάλλου η μη απάντησή μου στην υβριστική ανακοίνωση που εξέδωσε, τι άλλο από ανοχή αποτελεί, χάριν του καλού της παράταξης;

**–Δεν έχετε όμως και εσείς ευθύνη για το πού βρίσκεται αυτή τη στιγμή ο ΔΗΣΥ;**

–Δεν γνωρίζω πώς και ποια ευ-

θύνη φέρω, όταν τα όσα θλιβερά επεσυνέβησαν δεν οφείλονται στις δικές μου προσωπικές φιλοδοξίες. Αυτό που αποτελεί γεγονός είναι πως κατέβαλα προσπάθειες να αποφευχθεί το φαινόμενο που αντιμετωπίσαμε, δυστυχώς το εγώ υπερίσχυσε το καλό της παράταξης. Γι' αυτό και μετά την απόφαση του κόμματος να κατέλθει στις εκλογές με υποψήφιο τον πρόεδρό του, ζήτησα από τον κ. Νίκο Χριστοδουλίδη να υποβάλει την παραίτησή του. Από τον Σεπτέμβριο του 2022 ανέλαβα, με διακριτικό τρόπο, τον συντονισμό της προεκλογικής εκστρατείας του κ. Νεοφύτου, με δύο ή τρεις συσκέψεις την εβδομάδα στο Προεδρικό, με παρόντα πάντοτε τον κ. Νεοφύτου. Το αποτέλεσμα δεν ήταν το επιθυμητό και δυστυχώς αντί μιας αντικειμενικής αποτίμησης των αιτιών της αποτυχίας επέλεγε η επιστράτευση μιας επιφανειακής εκτίμησης που απέδιδε την ήττα από τη μία στην υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, που αποτελεί γεγονός, αλλά το χείριστο στις ψευδείς διαδόσεις ότι ο Αναστασιάδης αντί να στηρίζει τον υποψήφιο του κόμματος υποστήριζε δήθεν τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Αυτό που αποτελεί γεγονός είναι πως μετά το θλιβερό αποτέλεσμα του πρώτου γύρου και της ανοικτής πρόσκλησης, ενάντια στην απόφαση του Πολιτικού Γραφείου, επαναφοράς του ΑΚΕΛ στην εξουσία, υποστήριξα την υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη.



Από τον Σεπτέμβριο του 2022 ανέλαβα, με διακριτικό τρόπο, τον συντονισμό της προεκλογικής εκστρατείας του κ. Νεοφύτου, με δύο ή τρεις συσκέψεις την εβδομάδα στο Προεδρικό, λέει στην «Κ» ο Νίκος Αναστασιάδης, χαρακτηρίζοντας ψευδείς διαδόσεις, ότι στήριζε προεκλογικά τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΧΡΗΣΤΟΣ

# Έδωσα αφορμές χρησιμοποιώντας το τζετ του Σαουδάραβα

Δόλος σίγουρα υπήρξε απ' όσους εκμεταλλεύτηκαν και εξαπάτησαν τις αρχές, όχι όμως από υπουργούς

## Απομάκρυνα συνεργάτες μου που στήριζαν Χριστοδουλίδη

—Περιορίζεστε στο τι εκτυλίχθηκε μεταξύ πρώτης και δεύτερης Κυριακής, ωστόσο η φημολογία ότι στήριζατε Νίκο Χριστοδουλίδη υπήρχε καθ' όλη τη διάρκεια του προεκλογικού. Μάλιστα, ο Αβέρωφ Νεοφύτου μίλησε προεκλογικά για ελέφαντα στο δωμάτιο, καθώς η φημολογία ότι οι δικοί σας άνθρωποι τον στήριζαν, ενισχυόταν...

—Δεν γνωρίζω αν η απομάκρυνση στελεχών της κυβέρνησης ή συνεργατών μου στο Προεδρικό ή και μελών της φρουράς μου που εξεδίωσαν στήριξη στην υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, οι συσκέψεις στο Προεδρικό, η παρουσία μου σ' όλες τις συγκεντρώσεις του κ. Νεοφύτου έδιναν το μήνυμα ότι στήριζα άλλη από την υποψηφιότητα του προέδρου του κόμματος. Η αναφορά, μεσοτύπος του προεκλογικού αγώνα, σε ελέφαντα που ευρίσκοντο στο δωμάτιο, ήταν ένα άλλο από τα μεγάλα λάθη της εκστρατείας. Και πάλι χάριν της ενόπτιας του κόμματος απέφυγα την όποια δόλωση και συνέχισα την έμπρακτη υποστήριξη μου προς τον κ. Νεοφύτου.

—Με ποιον τρόπο όμως δείξατε τη στήριξη σας;

—Δεν θεωρώ ότι θα πρόσφερα την καλύτερη υπηρεσία, ετεροχρονισμένα μάλιστα, σ' αυτό που πρέπει να είναι η έγνοια όλων μας, που δεν είναι άλλο από την επούλωση πληθών και τη διαφύλαξη της ενόπτιας της παράταξης χάριν της οποίας όλοι δώσαμε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μας.

—Πώς αξιολογείτε την κυβέρνηση του Νίκου Χριστοδουλίδη;

—Θεωρώ πως σε πλείστα όσα θέματα η ακολουθούμενη πολιτική βασίζεται σε αποφάσεις και πολιτικές που χαραχθηκαν επί δικής μου διακυβέρνησης, και μιλώ για αποφάσεις σημαντικές όπως η οικονομία, ο προσανατολισμός στην εξωτερική πολιτική, το κοινωνικό κράτος, η υλοποίηση σειράς μεταρρυθμίσεων που έχουν επιτευχθεί και συνεπώς θα έλεγα πως σ' αυτούς τους τομείς ευρίσκει στη σωστή πορεία. Στα καθ' ημέραν προβλήματα απαιτείται περισσότερη εμπλοκή του προέδρου και ιδιαίτερα η λήψη αποφάσεων να στηρίζεται όχι στον υπολογισμό του πολιτικού κόστους αλλά στον υπολογισμό του κοινωνικού οφέλους. Ένα άλλο σημείο είναι η αναγνώριση του έργου των προκατόχων σου και όχι η «αλαζονική» πρόταση του «για πρώτη φορά» για έργα ή αποφάσεις που υλοποιούνται με βάση αποφάσεις της κυβέρνησης που ήταν και ο ίδιος μέλος.

—Απλάδη κρατά αποστάσεις από εσάς για να ενισχύσει το δικό του βάρος;

—Ο εκάστοτε πρόεδρος έχει κάθε δικαίωμα να έχει το δικό του πρόγραμμα και να επιλέγει τη δική του πορεία, αυτό που εσημαίνω είναι μια διαπίστωση των όσων παρακολούθη.

—Έχετε επαφή;

—Οφείλω να ομολογήσω πως η λέξη πολύ αραιά εκφράζει την πραγματικότητα.

—Θα θέλατε να ήταν περισσότερη;

—Στον Πρόεδρο εναπόκειται αν και εφόσον κρίνει ότι τούτο θα ήταν χρήσιμο.

—Όσο και αν δεν ευσταθούν οι κακοήθειες ισχυρισμοί, παρά ταύτα η ευθύνη είναι δική μου γιατί έδωσα την αφορμή και το δικαίωμα να κριθώ τόσο αυστηρά, έστω και άδικα λέει στην «Κ» ο τέως πρόεδρος της Δημοκρατίας κληθεί να τοποθετηθεί για το περιβόητο ταξίδι με το τζετ του Σαουδάραβα. Θεωρεί κακοήθειες ότι πλούτισε πολλών διαβατήρια. Δεν βλέπει κακούς χειρισμούς από τη δική του πλευρά γύρω από το μεγάλο σκάνδαλο των διαβατηρίων, απορρίπτει τα περί συγκρούσης συμφέροντος, όμως σημειώνει πως η εγκληματική συμπεριφορά συγκεκριμένων παρόχων έπληξε το όνομα της χώρας.

—Γιατί τόσο καιρό δεν τοποθετηθήκατε για όσα σας αποδίδονται στα τρία βιβλία του Μακάρου Δρουσιώτη, δεδομένου ότι πλύνουν και την εικόνα σας προσωπικά αλλά και τη διακυβέρνησή σας;

—Ίσως να έχετε δίκαιο, αλλά πόσο σοβαρός θα ήμουν αν αντί να ασκώ τα καθήκοντα του προέδρου, αφιέρωνα τον χρόνο μου διαβάζοντας ρυπαρογραφήματα. Μετά το τέλος της θητείας μου, έχοντας την άνεση του χρόνου, διάβασα τις, εκ των υστέρων, επινοήσεις του κ. Δρουσιώτη και αποφάσιμα πως δεν μπορούσα να αφήσω αναπάντητα τα ψεύδη, τους κακόβουλους και συκοφαντικούς ισχυρισμούς, αλλά και τα ατεκμηρίωτα και αυθαίρετα συμπεράσματα που παραθέτει στα βιβλία του.

—Το να γράψετε όμως βιβλίο αποκλειστικά γι' αυτό είναι η απάντησή;

—Πέραν των δικαστικών μέτρων που έλαβα, θεώρησα πως η γραπτή αποκατάσταση της αλήθειας με τεκμηρίωση ήταν επιβεβλημένη. Είναι πραγματικά θλιβερό, ένας άδεκστος και έντιμος αγωνιστής για την επικράτηση του κράτους δικαίου, να βιώνει, όπως γράφει, τη διαφθορά, αφού την «κατέγραψε και στο ημερολόγιο του», και όμως δεν είχε το θάρρος να υποβάλει αμέσως την παραιτήσή του ή να κατήγγειλε τα όσα εβίωσε αμέσως μετά την απόσπασή του στις Βρυξέλλες, ή όταν διαφώνησε με τους χειρισμούς μου στο Κραν Μοντανά, ή πριν από τις προεδρικές εκλογές του 2018, προκειμένου να αποτρέψει την επανεκλογή μου, αλλά αποτύχησε τις επηυχόμενες του 2020, όταν δεν επαναδιορίστηκε στη θέση επιτρόπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο κ. Χρήστος Στυλιανίδης.

—Το ζήτημα που αφορά την κοινωνία, δεν είναι τα κίνητρα του κ. Δρουσιώτη αλλά τα στοιχεία που παρατίθενται και σας συνδέουν με σκάνδαλα διαφθοράς... Σε αυτό θα δώσετε απαντήσεις;

—Γι' αυτό και θεώρησα πως τα δικαστικά μέτρα δεν ήταν αρκετά. Στο βιβλίο που γράφω όχι μόνο δίδονται τεκμηριωμένες απαντήσεις, αλλά και αναδεικνύεται και η κακόβουλη πρόθεση του πρώην «συνεργάτη μου» μέσα από τα κακόβουλα ψεύδη, τις αυτοδιαψεύσεις διά χειρός του ίδιου, μεταξύ ισχυρισμών που προβάλλει στο βιβλίο «Η Συμμορία» σε σχέση με όσα γράφει στο «Κράτος Μαφία», τα αυθαίρετα και ατεκμηρίωτα συμπεράσματα, τη διαστρέβλωση και παραποίηση πρακτικών ή κειμένων ή και γεγονότων προκειμένου να συνάδουν με τις επινοήσεις του, την ανάρεση ισχυρισμών που αποδεικνύουν την κακοποσία του και σωρείας άλλων αληθειών με σκοπό πάντα τη διαστρεβλωτική παρουσίαση των δυσφημιστικών αφηγημάτων. Το χείριστο για τον ίδιο είναι πως σωρεία μελετών, επιστολών και σημειωμάτων, που μου απέστειλε, διασώζονται, για να καταδείξουν τι έγραφε μέχρι και τον Ιούνιο του 2017, για έναν «διεφθαρμένο» και τα όσα εκ των υστέρων, παραθέτει στα πονήματά του. Αυτό που πρέπει να ανησυχήσει τον κ. Δρουσιώτη



Αυτό που πρέπει να ανησυχήσει τον κ. Δρουσιώτη είναι οι πρόνοιες του νόμου που καθιερώνει την Αρχή Κατά της Διαφθοράς που, μεταξύ άλλων, προνοούν πως όποιος εκ δόλου προσπαθεί να παραπλανήσει την Αρχή, αποδίδοντας πράξεις διαφθοράς σε ελεγχόμενο, διαπράττει αδίκημα το οποίο επισύρει ποινή φυλάκισης τριών χρόνων ή πρόστιμο €50.000 - ή και τα δύο.

είναι οι πρόνοιες του νόμου που καθιερώνει την Αρχή Κατά της Διαφθοράς που, μεταξύ άλλων, προνοούν πως όποιος εκ δόλου προσπαθεί να παραπλανήσει την Αρχή, αποδίδοντας πράξεις διαφθοράς σε ελεγχόμενο, διαπράττει αδίκημα το οποίο επισύρει ποινή φυλάκισης τριών χρόνων ή πρόστιμο €50.000 - ή και τα δύο.

## Οι σκιές, τα χρυσά διαβατήρια και το δικηγορικό γραφείο

—Βεβαίως πολύ πριν τα βιβλία του κ. Δρουσιώτη, το ζήτημα των χρυσών διαβατηρίων αποτέλεσε μια μεγάλη κληίδα για την εικόνα της χώρας και διεθνώς.

—Άλλη μια στρεβλή εικόνα σαν αποτέλεσμα μιας μηδενιστικής αντιπολιτευσης που υιοθετήθηκε δυστυχώς και από δημοσιογράφους ή αρθρογράφους - και όχι μόνο. Και για να μην αοριστολογώ, αναφέρομαι στην πεποίθηση που δημιουργήθηκε, πως το επενδυτικό πρόγραμμα, οι πολιτογραφήσεις, ή πριν από τις προεδρικές εκλογές του 2018, προκειμένου να αποτρέψει την επανεκλογή μου, αλλά αποτύχησε τις επηυχόμενες του 2020, όταν δεν επαναδιορίστηκε στη θέση επιτρόπου στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο κ. Χρήστος Στυλιανίδης.

—Το ζήτημα που αφορά την κοινωνία, δεν είναι τα κίνητρα του κ. Δρουσιώτη αλλά τα στοιχεία που παρατίθενται και σας συνδέουν με σκάνδαλα διαφθοράς... Σε αυτό θα δώσετε απαντήσεις;

—Γι' αυτό και θεώρησα πως τα δικαστικά μέτρα δεν ήταν αρκετά. Στο βιβλίο που γράφω όχι μόνο δίδονται τεκμηριωμένες απαντήσεις, αλλά και αναδεικνύεται και η κακόβουλη πρόθεση του πρώην «συνεργάτη μου» μέσα από τα κακόβουλα ψεύδη, τις αυτοδιαψεύσεις διά χειρός του ίδιου, μεταξύ ισχυρισμών που προβάλλει στο βιβλίο «Η Συμμορία» σε σχέση με όσα γράφει στο «Κράτος Μαφία», τα αυθαίρετα και ατεκμηρίωτα συμπεράσματα, τη διαστρέβλωση και παραποίηση πρακτικών ή κειμένων ή και γεγονότων προκειμένου να συνάδουν με τις επινοήσεις του, την ανάρεση ισχυρισμών που αποδεικνύουν την κακοποσία του και σωρείας άλλων αληθειών με σκοπό πάντα τη διαστρεβλωτική παρουσίαση των δυσφημιστικών αφηγημάτων. Το χείριστο για τον ίδιο είναι πως σωρεία μελετών, επιστολών και σημειωμάτων, που μου απέστειλε, διασώζονται, για να καταδείξουν τι έγραφε μέχρι και τον Ιούνιο του 2017, για έναν «διεφθαρμένο» και τα όσα εκ των υστέρων, παραθέτει στα πονήματά του. Αυτό που πρέπει να ανησυχήσει τον κ. Δρουσιώτη

—Τώρα που βρίσκεστε εκτός, ποια λάθη εντοπίζετε στους δικούς σας χειρισμούς;

—Με ερωτάτε αν εντοπίζω λάθη στους τότε χειρισμούς, θα έλεγα όχι, άλλα την ίδια ώρα δεν χωρεί αμφιβολία πως με τις καταχρήσεις και την εγκληματική συμπεριφορά

κάποιων από τους παρόχους, από κίνητρο για επανεκκίνηση της οικονομίας μετατράπηκε σε αντικείμενο αθέμιτου πλουτισμού με συνέπεια να δυσφημιστεί η χώρα - κάτι που μας οδήγησε και στον τερματισμό του προγράμματος.

—Βεβαίως αυτό που δημιουργήσε μεγάλες σκιές είναι ότι τόσο το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά σας, όσο και γραφείων μελών του Υπουργικού Συμβουλίου επωφεληθήκαν από αυτό. Αυτό από μόνο του δεν εγείρει ηθικά ζητήματα;

—Μιλάτε για μεγάλες σκιές που δημιουργήθηκαν σαν αποτέλεσμα ότι το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά μου ή και συγγενικών προσώπων υπουργών προώθησαν αριθμό αιτήσεων για πολιτογράφηση. Για να γίνει αντιληπτό πόσο οι εσφαλμένες εντυπώσεις που δημιουργήθηκαν έδωσαν τη διάστα-



Ο ισχυρισμός πως το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά μου ή όπως κακόβουλα προβάλλουν κάποιοι, ο Αναστασιάδης πλούτισε «παλώντας» διαβατήρια, αν δεν είναι αστείος, είναι κακοήθης.

ση του αθέμιτου ή ακόμη και της συγκρούσης συμφερόντων, θα πρέπει να λάβετε υπόψη τόσο τον αριθμό των αιτήσεων που εγκρίθηκαν όσο όμως και -κυρίως- τη διαδικασία που ακολουθείται πριν από την έγκριση αλλά και τον τρόπο λήψης των αποφάσεων του Υπουργικού Συμβουλίου. Επικεντώνοντας την απάντηση εις όσους κακόβουλους ισχυρισμούς ελέχθησαν για το άτομό μου, θα ήθελα να σας αναφέρω κάποια γεγονότα που είμαι βέβαιος ότι και εσείς γνωρίζετε. Πρώτον, έπαυσα να εμπλέκομαι στα του δικηγορικού γραφείου που φέρει το όνομά μου από το 1997, όταν εκλέχθηκα πρόεδρος του ΔΗΣΥ, αφού το σύνολο του χρόνου μου αφιερώνεται στις κομματικές και πολιτικές μου υποχρεώσεις. Δεύτερον, με την εκλογή

μου στην Προεδρία της Δημοκρατίας αποξενώθηκα των μετοχών μου, μεταβιβάζοντάς τις στις δύο κόρες. Τρίτο, το σύνολο των αιτήσεων που υπεβλήθησαν από το εν λόγω γραφείο δεν υπερβαίνουν τις 59, κάποιες εκ των οποίων επί διακυβέρνησης του προκατόχου μου, και τέλος, από ό,τι πληροφορήθηκα, η αμοιβή για κάθε αίτηση συμπεριλαμβανομένων των δικαιούχων της οικογένειάς του, εκειμήνετο από €15.000 - €25.000. Συνεπώς ο ισχυρισμός πως το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά μου ή όπως κακόβουλα προβάλλουν κάποιοι, ο Αναστασιάδης πλούτισε «παλώντας» διαβατήρια, αν δεν είναι αστείος είναι κακοήθης.

—Υπάρχει το ζήτημα της συγκρούσης συμφέροντος. Και για εσάς και για μέλη του Υπουργικού...

—Η αίτηση για πολιτογράφηση εξετάζεται από τα υπουργεία Εσωτερικών και Οικονομικών, τη ΜΟΚΑΣ, τις τράπεζες, διεθνείς εξειδικευμένες υπηρεσίες και την Ιντερπόλ ή άλλες ξένες υπηρεσίες πληροφοριών. Εάν εξ όλων των ερευνών και εισηγήσεων των αρμοδίων λειτουργών ο υπουργός Εσωτερικών θεωρούσε ότι επληρούντο τα κριτήρια, την παρέπεμπε με εισηγητική έκθεση στο Υπουργικό Συμβούλιο προς έγκριση. Να σημειωθεί ότι επειδή η υπουργική εισήγηση αφορούσε μόνο αιτήσεις προς έγκριση, καταχωρείτο στα θέματα της ημερήσιας διάταξης που δεν έρχονταν συζήτησης, συνεπώς το Υπουργικό Συμβούλιο δεν εξέταζε επί μέρους τις αιτήσεις. Όσον αφορά τον Πρόεδρο, η άγνοια των συνταγματικών προνοιών, επιτρέπει και τους καλόβουλους ή κακοήθεις συνειρμούς. Πρώτον, ο Πρόεδρος δεν προεδρεύει του Υπουργικού Συμβουλίου, μόνο αν λόγω βαρύτερης νόσου π.χ. είναι κλινικά νεκρός ή αν απουσιάζει στο εξωτερικό. Δεύτερον, δεν έχει δικαίωμα ψήφου. Με όσα σας έχω παραθέσει είναι εξόφθαλμο πως τα θέματα που πραγματικά εγείρονται είναι οι αδυναμίες του όλου προγράμματος που επέτρεψαν σε ασυνείδητους να το εκμεταλλευτούν.

—Μιλήσατε για τον ρόλο των αρχών, όμως βάσει πορισμάτων διαπιστώθηκε πως όλο το σύστημα ήταν τρύπιο και πως οι διάφορες αρχές δεν έκαναν τη δουλειά τους σωστά, εκθέτοντας το κράτος.

—Δεν θα διαφωνήσω μαζί σας, εξάλλω γι' αυτό προχωρήσαμε κατά καιρούς σε αυστηροποίηση των κριτηρίων, πλην η πλημμελής παρακολούθηση και εποπτεία του προγράμματος επέτρεψε δυστυχώς

στις παράνομες καταχρήσεις από ασυνείδητους επαγγελματίες.

—Η αίσθηση που καλλιεργήθηκε ωστόσο στην κοινωνία είναι ότι υπήρξε δόλος γύρω από αυτό το κεφάλαιο για να πλουτίσουν συγκεκριμένοι κύκλοι.

—Δόλος σίγουρα υπήρξε απ' όσους εκμεταλλεύτηκαν και εξαπάτησαν τις αρχές, όχι όμως από υπουργούς.

—Δεν προκύπτει ηθικό θέμα; Έπληξε σοβαρά την εικόνα σας και ήγειρε ερωτήματα το γνωστό ταξίδι με το τζετ του Σαουδάραβα.

—Αποτελεί γεγονός πως όσο και αν δεν ευσταθούν οι κακοήθειες ισχυρισμοί, παρά ταύτα η ευθύνη είναι δική μου, γιατί έδωσα την αφορμή και το δικαίωμα να κριθώ τόσο αυστηρά, έστω και άδικα. Και θέλω να εξηγήσω γιατί μιλώ για άδικους ή και κακόβουλους ισχυρισμούς. Αν το ταξίδι που πραγματοποιήσα ήταν με δήθεν «ανταλλάγματα» προς τον Σαουδάραβα, θα επηρέαζε μυστικό, αντιθέτως ευρισκόμενος στις Σεϊχέλλες ζήτησα και είχα συνάντηση με τον Πρόεδρο της χώρας, η οποία δημοσιοποιήθηκε όχι μόνο στα κεντρικά αλλά και στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης. Το εξίσου σημαντικό είναι ότι πραγματοποιήθηκε με έξοδα της οικογένειάς μου, με τις σχετικές αποδείξεις να παρατίθενται στο υπό έκδοση βιβλίο μου.

—Υπήρξε ωστόσο ζήτημα για τα κριτήρια πολιτογράφησης τους, όπως και για τον χρόνο που δόθηκαν οι πολιτογραφήσεις.

—Μετά τον σάλο που προκλήθηκε το 2019, ζήτησα ενημέρωση από το υπουργείο Εσωτερικών και τον δικηγόρο του Σαουδάραβα και εξ όσων με πληροφορήσαν οι συνεδρεύει του Υπουργικού Συμβουλίου, μόνο αν λόγω βαρύτερης νόσου π.χ. είναι κλινικά νεκρός ή αν απουσιάζει στο εξωτερικό. Δεύτερον, δεν έχει δικαίωμα ψήφου. Με όσα σας έχω παραθέσει είναι εξόφθαλμο πως τα θέματα που πραγματικά εγείρονται είναι οι αδυναμίες του όλου προγράμματος που επέτρεψαν σε ασυνείδητους να το εκμεταλλευτούν.

# Μίλησα για αποκέντρωση εξουσιών, ποτέ για δύο κράτη

**Ουδέποτε**, θα το επαναλάβω, μίλησα για δύο κράτη, η αποκέντρωση εξουσιών ήταν η πάγια θέση μου, η οποία αποκαλείται από άλλους ως χαλαρή ομοσπονδία. Δεν θα ασχοληθώ με όσους από παρερμηνεία ή για δικούς τους λόγους, επικαλούνται τα όσα ετεροχρονισμένα ισχυρίζονται, λέει στην «Κ» ο Νίκος Αναστασιάδης, κληθείς να σχολιάσει τις αποκαλύψεις πολλών πολιτικών προσώπων που τον θέλουν να βολιδοσκοπήσει για λύση δύο κρατών. Τα χαρακτηρίζει παρερμηνείες, διαστρόφηση και ψέμα, που βοηθά κάποιους να επανεμφανίζονται στο προσκήνιο. Σε ό,τι αφορά το κρίσιμο δείπνο στο Κραν Μοντανά απορρίπτει τα περί απώλειας ψυχραιμίας.

**–Τις τελευταίες μέρες επανήλθε η συζήτηση για το τι εκτυλίχθηκε στο Κραν Μοντανά. Τι έγινε τελικά στο ξενοδοχείο Πενίνσουλα με τον κ. Τσαβούσογλου;**

–Αυτό που με στενοχωρεί είναι πόσο εύκολα η διαστρόφηση και το ψέμα βοηθούν κάποιους να επανεμφανίζονται στο προσκήνιο. Θέλω με κατηγορηματικότητα να δηλώσω για πολλοστή φορά, ουδέποτε συζήτησα με τον Τσαβούσογλου το ενδεχόμενο λύσης δύο κρατών. Αντιθέτως αυτό που του υπέβαλα είναι, τη θέση που εξέφραζε από το 2010, δηλαδή, την αποκέντρωση εξουσιών, με την κεντρική κυβέρνηση να περιορίζεται σε ένα αριθμό αρμοδιοτήτων που θα διασφάλιζε τη μία κυριαρχία, υπηκοότητα, διεθνή προσωπικότητα και θεμάτων που αφορούσαν την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ενέργεια, το περιβάλλον και ό,τι ενδεχομένως άλλο θα συμφωνούσαν οι δύο πλευρές. Επιδίωξη μου ήταν να ελαχιστοποιηθούν τα θέματα τριβής ώστε να μπορεί να είναι λειτουργικό το κράτος με διασφαλισμένες τις ανησυχίες των δύο πλευρών, νοούμενου βεβαίως ότι θα ετερματιζότο και το καθεστώς των εγγυήσεων και θα ερυθμιζότο αποτελεσματικά η αποχώρηση των κατοχικών στρατευμάτων. Θα πρέπει να ήμουν πολιτικά αδαής να προτείνω λύση δύο κρατών, κάτι που ούτε η διεθνή κοινότητα θα αποδέχεται, γιατί θα άνοιγε ο ασκός του Αϊόλου για δεκάδες αποσπαστικά κινήματα σε διάφορα κράτη.

**Περί βολιδοσκοπίησης, ο Τσαβούσογλου και οι νέες ιδέες**

**–Ο γ.γ. του ΑΚΕΛ Άντρο Κυπριανού ανέφερε πως ο κ. Τσαβούσογλου του είπε πως βολιδοσκοπήσατε για δύο κράτη.**

–Αδιάφυστη μαρτυρία αποτελεί η συνέντευξη του ίδιου του Τσαβούσογλου στην εφημερίδα Πολίτης στις 25/11/2018 όταν ερωτώμενος εάν η δική μας πλευρά (ε/κ) έστειλε μήνυμα ότι θα δεχόταν λύσεις εκτός του πλαισίου της ΔΔΟ απάντησε: «Ο Αναστασιάδης ήταν πολύ καθαρός για τη θέση που και είπε δημόσια, όπως διάβασα στον Τύπο σας, τι είπε μαζί μου σε σχέση με

μία πιο χαλαρή ομοσπονδία και νέες ιδέες. Είπαμε πως δεν το αποκλείουμε, δεν το απορρίπτουμε, και γι' αυτό συναντήθηκα και με τον Άντρο Κυπριανού...». Αν αλήθευσαν οι ψευδείς ισχυρισμοί, που εκ των υστέρων προβάλλονται, τι ήταν αυτό που συζήτησε με τον Άντρο Κυπριανού; Γιατί ο κ. Κυπριανού επιστρέφοντας στην Κύπρο, αν ο Τσαβούσογλου του δήλωνε ότι ο Αναστασιάδης μίλησε για δύο κράτη, δεν με κατήγγειλε τότε δημόσια;

**–Τι σας απάντησε τότε ο κ. Τσαβούσογλου και πώς εξηγείτε εσείς προσωπικά ότι άρχισε να λέει παντού ότι συζητήσατε λύση δύο κρατών;**

–Η πάγια θέση της Τουρκίας ήταν πως η μόνη εφικτή λύση είναι τα δύο κράτη, κάτι που αποδεικνύει με την ανακήρυξη της «ΤΔΒΚ» στις

“

**Δεν θα ασχοληθώ με όσους από παρερμηνεία ή για δικούς τους λόγους, επικαλούνται τα όσα ετεροχρονισμένα ισχυρίζονται.**

**Ευτελείς ισχυρισμοί κάποιων πως η τραγική κατάληξη στο Κραν Μοντανά οφείλετο στη φυγή μου από τις διαπραγματεύσεις γιατί έγνοια μου ήταν η επανεκλογή μου το 2018.**

15 Νοεμβρίου 1983. Αυτό αναγράφεται και σήμερα στο λογότυπο ως ημερομηνία ίδρυσης του ψευδοκράτους. Αυτό που γνωρίζω, και είναι η μόνη αλήθεια, είναι αυτό που δήλωσε ο κ. Τσαβούσογλου στην συνέντευξη που προανάφερε. Αλλά γιατί αναζητούμε τι πιθανόν να έλεγε ο Τσαβούσογλου εκ των υστέρων, όταν το αφήγημα αναπτύχθηκε από Ελληνοκύπριους πολιτικούς;

**–Ακριβώς. Πρόσωπα, όπως ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος και ο διαπραγματευτής Ανδρέας Μαυρογιάννης έχουν αποκαλύψει πως**

**έγιναν κοινωνικοί αυτός της πρότασης για λύση δύο κρατών. Ακόμα και ο Ιωάννης Κασουλίδης παραδέχτηκε δημοσίως πως κάνατε μια τέτοια συζήτηση σε σύσκεψη. Όλοι παρερμηνεύσαν τις δηλώσεις σας;**

–Ουδέποτε, θα το επαναλάβω, μίλησα για δύο κράτη, η αποκέντρωση εξουσιών ήταν η πάγια θέση μου, η οποία αποκαλείται από άλλους ως χαλαρή ομοσπονδία. Δεν θα ασχοληθώ με όσους από παρερμηνεία ή για δικούς τους λόγους, επικαλούνται τα όσα ετεροχρονισμένα ισχυρίζονται. Η έκθεση του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στις 28 Σεπτεμβρίου του 2017 κατέγραφε ότι: «Τα βασικά εκκρεμής ζητήματα που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση και τον καταμερισμό της εξουσίας παρέμειναν λίγα» για να προσθέσει στη συνέχεια: «Μέχρι το κλείσιμο της Διάσκεψης, οι πλευρές είχαν ουσιαστικά λύσει το βασικό ζήτημα της αποτελεσματικής συμμετοχής». Αυτά βεβαίως δεν αφορούσαν τα δύο κράτη. Εξάλλου, όπως έχω προαναφέρει, ο Τσαβούσογλου που ήταν ο συνομιλητής μου, ήταν ξεκάθαρος στις δηλώσεις του στον Πολίτη. Αυτό που ήταν αντικείμενο της συνομιλίας ήταν η αποκέντρωση εξουσιών ή χαλαρή ομοσπονδία, όπως ο ίδιος την αποκάλεσε. Να υπενθυμίσω η συνάντησή μου στη Νέα Υόρκη είχε σαν στόχο την επανέναρχη των συνομιλιών από το σημείο που διακόπηκαν στο Κραν Μοντανά. Επιτέλους, ως σταματήσουν κάποιος να υιοθετούν αφηγήματα που όχι μόνον δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια, αλλά τη μόνη που απενεχοποιούν είναι την Τουρκία.

**–Με δεδομένη τη στασιμότητα στο Κυπριακό, θεωρείτε πως πρέπει να ξεκινήσουμε να βάζουμε στο τραπέζι άλλες ιδέες;**

–Οι θέσεις μου παραμένουν αναλλοίωτες, οι μόνες νέες ιδέες που μπορεί να αντιμετωπίσουν το αδιέξοδο είναι η αποκέντρωση εξουσιών, με περισσότερη αυτονομία και αρμοδιότητες στις πολιτικές, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανησυχίες των δύο κοινοτήτων για τη λειτουργικότητα και βιωσιμότητα της λύσης αλλά και του αισθήματος ασφάλειας, ώστε να μην απαιτούνται ούτε εγγυήσεις ούτε παρουσία στρατού. Την απάντηση στις εγγυήσεις και την ασφάλεια δίδει η ιδιότητα μας ως κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και οι εναλλακτικές προτάσεις που καταθέσαμε στον Κραν Μοντανά.

**–Κατηγορείστε πάντως πως η Τουρκία ήταν έτοιμη στο Κραν Μοντανά να εγκαταλείψει τα εγγυητικά της δικαιώματα και εξαιτίας δικών μας κακών χειρισμών, δεν επετεύχθη.**

–Μακάρι αυτή να ήταν η πραγματικότητα, αλλά τα πρακτικά των Ηνωμένων Εθνών αλλά και εκείνα που κρατούσε ο κ. Μαυρογιάννης κατά τη διάρκεια του δείπνου τα αντίθετα μαρτυρούν. Εξάλλου οι δηλώσεις του κ. Τσαβούσογλου



**Ο Νίκος Αναστασιάδης** απορρίπτει τα περί βολιδοσκοπίησης για λύση δύο κρατών παρά τις αποκαλύψεις ακόμα και συνεργατών του, αποδίδοντάς τα είτε σε παρερμηνεία, είτε σε άλλους λόγους.

στον Κραν Μοντανά προ και μετά το ναυάγιο είναι καταγεγραμμένες και ακούοντος διαφωτιστικές. Τα ίδια δήλωσε και στη συνέντευξή του στον Πολίτη στις 25/11/2018, όταν του υπεβλήθη ότι έδωσε την ένδειξη ότι η Τουρκία ήταν έτοιμη να αφήσει το δικαίωμα της μονομερούς επέμβασης! (όχι της κατάργησης). Η απάντησή ήταν «ποιος τα λέει αυτά. Δεν δώσαμε τίποτα». Θέλω να σας θυμίσω πως για πρώτη φορά τέθηκε στο τραπέζι θέμα κατάργησης των εγγυήσεων και ήταν ένα από τα έξι σημεία του πλαισίου του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ. Αν η Τουρκία, όπως ισχυρίζονται κάποιος, δεχόταν κάτι ανάλογο, μόνο παράφρων αν ήμουν δεν θα το αξιοποιούσα για να επιτευχθεί στρατηγική συμφωνία επί του συνόλου των έξι σημείων του πλαισίου Γκουτέρες.

**–Έχουν ακουστεί πολλά περί απώλειας της ψυχραιμίας σας στο περιβάλλον δείπνο. Τι ακριβώς συνέβη;**

–Ξέρετε τι με στενοχωρεί, οι ευτελείς ισχυρισμοί κάποιων πως η τραγική κατάληξη στο Κραν Μοντανά οφείλετο στη φυγή μου από τις διαπραγματεύσεις γιατί έγνοια μου ήταν η επανεκλογή μου το 2018. Και αυτό που διερωτώμαι για όσους το επικαλούνται, δεν αντιλαμβάνονται ότι με αυτό που λένε είναι ως να παραδέχονται ότι η λύση που θα επιτύχνα θα ήτο τόσο κακή ώστε ο λαός να μην με επανεκλέξει; Αν υπάρχει κάποιος που νιώθει πραγματικά δυστυχής από την αποτυχία στον Κραν Μοντανά είναι ο Αναστασιάδης, γιατί με τη σημαντική βελτίωση προνοιών του σχεδίου Ανάν, την κατάργηση των αναχρονιστικών εγγυήσεων, την για πρώτη φορά κατάθεση από τ/κ πλευρά χάρτη επί του

εδαφικού, σε ακτίνα συμφωνίας, την εμπλοκή της Ε.Ε. στις συνομιλίες, ελπίδα ήταν η εξεύρεση μιας λύσης που θα διασφάλιζε τη λειτουργικότητα και βιωσιμότητα ενός πραγματικά ευρωπαϊκού κράτους. Γιατί αποτύχαμε, γιατί η Τουρκία ήταν έτοιμη αλλά ο Αναστασιάδης μόνη έγνοια είχε τις εκλογές του 2018; Και τι πιο τιμητικό για έναν ηγέτη από την επανένωση και απαλλαγή της πατρίδας του από την κατοχή. Ας αντιληφθούν επιτέλους κάποιος πως αν είναι κάτι που με διέκρινε σε όλη την πολιτική μου διαδρομή ήταν το θάρρος να παίρνω αποφάσεις ανεξαρτήτως πολιτικού κόστους, αρκεί να ήσαν προς το καλώς νοούμενο συμφέρον της πατρίδας και των συμπολιτών μου. Αυτό που με λυπεί είναι πως κανένας εξ αυτών που τα προβάλλουν δεν ήταν παρών. Μόνο ο κ. Μαυρογιάννης και εγώ ξέρουμε πόσο επώδυνη ήταν η προσπάθεια, να αντιμετωπίσουμε τη σταθερή αδιαλλαξία της Τουρκίας με απώτερο στόχο τον τερματισμό, εκείνο το βράδυ, της πιο ελπιδοφόρας πρωτοβουλίας για επίλυση του Κυπριακού.

**Ο Ακιντζι είναι τίμιος Κύπριος πατριώτης**

**–Θεωρείτε πως θα μπορούσατε να κάνετε κάτι διαφορετικό με τον Ακιντζι, δεδομένου του τι ακολούθησε σε θέμα διαδοχής;**

–Αν την ευθύνη των αποφάσεων είχε ο κ. Ακιντζι δεν έχω καμία αμφιβολία πως σήμερα θα ζούσαμε σε μια πατρίδα που θα ήταν πρότυπο ειρηνικής συμβίωσης και σε μια χώρα όπως όλα τα άλλα ομοσπονδιακά κράτη. Ο κ. Ακιντζι ήταν ένας Κύπριος πατριώτης που ενώ υπεράσπιζε με σθένος τα συμφέ-

ροντα των Τουρκοκυπρίων δεν έπαυε να συμμερίζεται και τις ανησυχίες της ελληνοκυπριακής κοινότητας, γι' αυτό και έγιναν τα σημαντικά βήματα προόδου. Δυστυχώς για την Τουρκία προείχαν τα δικά της συμφέροντα, γι' αυτό και το άδοξο τέλος της πιο ελπιδοφόρας προσπάθειας για λύση του Κυπριακού.

**–Σας ζήτησε πάντως μετά το Κραν Μοντανά να υπογράψετε ως συμφωνία το πλαίσιο Γκουτέρες. Ήταν λάθος που δεν το πράξατε, αν λάβουμε υπόψη πού έφτασαν σήμερα τα πράγματα;**

–Το πλαίσιο Γκουτέρες ήταν τα έξι, προς διαπραγμάτευση, σημεία προκειμένου να επιτευχθεί στρατηγική συμφωνία, κάτι που ουδέποτε αρνήθηκα. Εξάλλου είναι κάτι που μετά τον διορισμό της κας Λουίς ως ειδικής απεσταλμένης του κ. Γκουτέρες είχε συμφωνηθεί και ανακοινωθεί τον Σεπτέμβριο του 2019 ως η δέσμη των παραμέτρων σαν βάση για επανέναρχη των συνομιλιών. Να υπενθυμίσω πως τα άλλα δύο ήσαν το κοινό ανακοινωθέν της 11/2/2014 και οι επιτευχθείσες μέχρι τότε συγκλίσεις. Το αυτό επανελήφθη και με το ανακοινωθέν του γ.γ. του ΟΗΕ τον Νοέμβριο στο Βερολίνο. Συνεπώς ουδέποτε απερρίφθη ως το πλαίσιο διαπραγματεύσεων. Εδώ θα πρέπει να επισημάνω πως με όσα συμφωνήθηκαν το 2019 ή αργότερα στο Βερολίνο με τον γενικό γραμματέα, ήταν το πλαίσιο και η βάση για επανέναρχη του διαλόγου. Πλην όμως, λόγω άρνησης της Τουρκίας, κατέστη αδύνατο να επαναρχίσουν οι συνομιλίες, με αποτέλεσμα να οδηγηθούμε τον Απρίλιο του 2021 στη Γενεύη, όπου η τουρκική πλευρά έθεσε σαν βάση λύσης τα δύο κράτη.

**ΠΤC MEDOCHEMIE**  
Αργυρός Χορηγός της ΚΟΕ για τους Ολυμπιακούς Αγώνες «Παρίσι 2024»

Στον δρόμο για το Παρίσι 2024 είμαστε ΟΛΟΙ #TeamCyprus

PARIS 2024

ΠΤC MEDOCHEMIE

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

50 ΧΡΟΝΙΑ  
ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΤΤΙΛΑ

# Το '74 ως πεδίο πολεμικής ανταπόκρισης

Πώς οι διάσημοι φωτορεπόρτερ της εποχής έσπευσαν στην Κύπρο

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις της Τουρκίας, στις δύο φάσεις τους το καλοκαίρι του 1974, μπορεί να αποτέλεσαν το καθοριστικότερο γεγονός που σφράγισε τη σύγχρονη ιστορία της Κύπρου με τον δραματικότερο τρόπο, ωστόσο, δεν υπήρξαν επιδοκιμαστικές επιχειρήσεις που οδήγησαν—στο αποκορύφωμα του Ψυχρού Πολέμου—σε ένα μεγάλος διάρκειας και έκτασης κατακερματισμένο πόλεμο, όπως τους αντίστοιχους της εποχής στη Μέση Ανατολή, την Ασία και την αφρικανική ήπειρο.

Ως προς τη διάσταση της κάλυψης της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, ωστόσο, τα γεγονότα του Ιουλίου του 1974 προσέκλυσαν μεγάλο αριθμό ξένων φωτορεπόρτερ-πολεμικών ανταποκριτών—η ιστορία των οποίων ως προς το επάγγελμα παραμένει, αν και θρυλική, άγνωστη σχετικά σήμερα, ενώ μεγάλο μέρος των φωτογραφιών τους σφράγισαν το συλλογικό ασυνείδητο όλων των Κύπριων, και χρησιμοποιούνται ως σήμερα «επετειακά» στο συγκεκριμένο του Κυπριακού κάθε καλοκαίρι.

## Τα ανιστόρητα ΜΚΔ

Πολύ πριν από το 1974 αποτυπωθεί στο 35άρι φιλμ πολλών φωτορεπόρτερ της εποχής, το Κυπριακό αποτέλεσε αντικείμενο διεθνούς ειδησιογραφικής κάλυψης τη δεκαετία του '60 και, δη, κατά την περίοδο των διακοινοτικών ταραχών της περιόδου 1963-1964. Η σημαντικότερη μάλιστα φωτογραφία της περιόδου, του Βρετανού Sir Don McCullin, της Τουρκοκύπριας Nevcihan Olusum από τα Καζιβέρτα που οδύρεται για τον χαμό του άντρα της το 1964, έχει πλέον καταστεί εμβληματική του δράματος στην Κύπρο αλλά, ιδίως τα τελευταία χρόνια, και ένα ανιστόρητο viral σε αναρτήσεις πολλών Ελληνοκύπριων—συμπεριλαμβανομένων πολιτικών—που την αναρτούν στα προφίλ τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στις επετείους της τουρκικής εισβολής ως φωτογραφία από το 1974.

## Ο θαρραλέος Γάλλος

Ένας από τους σημαντικότερους φωτορεπόρτερ-πολεμικούς ανταποκριτές που έσπευσε να καλύψει τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974, είναι αναμφισβήτητα ο Γάλλος Michel Laurent. Γεννημένος το 1946, ο Laurent υπήρξε πολυπείρος πολεμικός ανταποκριτής που το 1971 κέρδισε το βραβείο Pulitzer για μια φωτογραφία που αποτύπωσε τις βιαιότητες των Μπαγκλαντεσιανών παραστρατιωτικών δυνάμεων στην Ντάκα, εναντίον συνεργατών του Πακιστάν. Ο πόλεμος



Αριθμός φωτογραφιών από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Τουρκίας κατά τη φάση της εισβολής στην Κύπρο προέρχονται από Τούρκους φωτορεπόρτερ που συνόδευσαν τα αποβατικά πλοία, όντας, οργανικά, μέλη των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων που εκστράτευσαν εναντίον της Κύπρου.

Ως προς τη διάσταση της κάλυψης της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, ωστόσο, τα γεγονότα του Ιουλίου του 1974 προσέκλυσαν μεγάλο αριθμό ξένων φωτορεπόρτερ-πολεμικών ανταποκριτών.

Ινδίας-Πακιστάν για το Μπαγκλαντές εξάλλου υπήρξε μία από τις πιο σκληρές και βίαιες αναμετρήσεις του 20ού αιώνα. Ο Laurent κάλυψε αρκετές πτυχές του 1974 στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων και των γεγονότων μετά το τέλος Αυγούστου όπως τους εκτοπισμένους, το ζήτημα των αιχμαλώτων πολέμου και την αναζήτηση—από Ελληνοκύπριους—συγγενών τους. Ο Laurent κάποιους μήνες αργότερα, το 1975, προσπαθώντας να διαδώσει έναν συνάδελφό του, θα έπεφτε νεκρός από πυρά Βιετκόνγκ στη Σαϊγκόν λίγες μέρες πριν από την πτώση της που σήμανε το τέλος του πολέμου του Βιετνάμ. Υπήρξε ο τελευταίος δημοσιογράφος που σκοτώθηκε στο Βιετνάμ μετά από τόσα χρόνια πολέμου.



## Ο φωτογράφος ενός ολόκληρου έθνους

Ένας από τους σημαντικότερους ξένους φωτορεπόρτερ που έσπευσε στην Κύπρο το 1974, ήταν ο Ισραηλινός David Rubinger. Ένας σκληροτράχηλος βετεράνος της «εβραϊκής λεγεώνας» του βρετανικού στρατού που πολέμησε τους Ναζί στη βόρειο Αφρική και στην Ευρώπη, ο Rubinger δεν θα γινόταν

μόνο ένας εκ των διασημότερων φωτορεπόρτερ στην ιστορία του κράτους του Ισραήλ, αλλά και ο άνθρωπος που έβγαλε μία από τις σπουδαιότερες φωτογραφίες του 20ού αιώνα από τον Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο («Έξι Ημερών»), αποτυπώνοντας τους τρεις Ισραηλινούς αλεξιπτωτιστές στο «Κότελ» της Ιερουσαλήμ λίγα λεπτά μετά την είσοδο του IDF στην πόλη και την κατάληψή της από τους Αραβες. Ο Σίμον Πέρες χαρακτήρισε κάποτε τον Rubinger ως τον φωτογράφο «ενός έθνους που γεννιόταν». Στην Κύπρο ο Rubinger αποτύπωσε με τον φωτογραφικό του φακό το δράμα Ελληνοκύπριων γυναικών που αναζητούσαν μετά το πέρας του «Αττίλα II» αγνοούμενους συγγενείς, ενώ η φωτογραφία του με μια νεαρή Κύπρια με απεγνωσμένο ύφος που κρατά, στο Λήδρα Πάλλας, τη φωτογραφία διαβατηρίου κάποιου συγγενή της στρατιώτη έχει σφραγίσει την περίοδο αμέσως μετά το τέλος του πολέμου στην Κύπρο—και τις αρχές του δράματος των αγνοουμένων.

## Ο ποπ φωτογράφος

Ένας πολύ διάσημος Βρετανός φωτορεπόρτερ που στην Κύπρο φωτογράφησε τη βομβαρδισμένη Αρχιεπισκοπή

την επομένη του πραξικοπήματος αλλά και πληθώρα φωτογραφιών με Τουρκοκύπριους αιχμαλώτους πολέμου από τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις Ελληνοκύπριων κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της εισβολής, είναι ο Harry Dempster—ανταποκριτής τότε της βρετανικής ταμπλόιντ «Daily Express». Ο Dempster υπήρξε για πολλά χρόνια ένας πιο... showbiz φωτογράφος, έχοντας ακολουθήσει πολύ συχνά τους Beatles σε διάφορες περιοδείες τους αλλά και έχοντας απαθανατίσει σειρά σούπερ σταρ ηθοποιών του Χόλυγουντ και της Τσινετιστά, στην Ιταλία, όπως την Ελιζαμπέτ Τέιλορ.

## Η πρώτη του Nicholson

Για όσους υπήρξαν πολεμικοί ανταποκριτές ή τους αρέσει η ιστορία της κάλυψης πολέμων, η περίπτωση του Michael Nicholson (και του οπερατέρ του, Alan Downes), ανταποκριτή του βρετανικού δικτύου ITN είναι θρυλική όχι μόνο για την κάλυψη της τουρκικής εισβολής αλλά και εν γένει της ιστορίας του war reporting.

Ο Βρετανός, ευρισκόμενος στην Κύπρο για μια συνέντευξη ρουτίνας με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, όχι μόνο κάλυψε τον πόλεμο αλλά συνέλαβε, φωτογραφικά και σε βίντεο, την αρχή, το σημείο «μηδέν» της τουρκικής αεροναυτικής εισβολής του Αττίλα στις ακτές της Κερύνειας και στους ουρανούς της Κύπρου με το υλικό από τα αποβατικά πλοία στο Πέντε Μίλι και τη ρίψη των Τούρκων αλεξιπτωτιστών να μεταδίδονται παγκόσμια—αλλά και να τα βλέπουμε ακόμη και σήμερα, λόγω του φακού του.

## Η τουρκική προπαγάνδα

Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων της Τουρκίας κατά τη φάση της εισβολής στην Κύπρο (απόβαση στην Κερύνεια, ανάπτυξη δυνάμεων, συνένωση με θύλακες Τουρκοκυπρίων και με άνδρες της TMT, αναμνηστικές υψηλόβαθμων επιτελικών σχεδιασμού της επιχείρησης, κοκ) προέρχονται από Τούρκους φωτορεπόρτερ που συνόδευσαν τα αποβατικά πλοία, όντας, οργανικά, μέλη των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων που εκστράτευσαν εναντίον της Κύπρου.

Πρόκειται για δημοσιογράφους και φωτορεπόρτερ τόσο από πολιτικές εφευρέσεις όσο και αρμόδιων υπηρεσιών του στρατιωτικού apparatus της Τουρκίας, που κατέγραψαν στιγμιότυπα αλλά και πιο «σκηνοθετημένες» φωτογραφίες για σκοπούς ενίσχυσης της προπαγάνδας της Άγκυρας αλλά και του αφηγησικού των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων για «ειρηνευτική επιχείρηση» στην Κύπρο.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

## Η ανάγκη ενός Νέου Ρεαλισμού

Στις τελευταίες γραμμές του βιβλίου του «Ντοκουμέντα μιας εποχής» που εκδόθηκε το 2007 ο Γλαύκος Κληρίδης προβαίνει στην απαισιόδοξη εκτίμηση ότι «η παράταση της εκκρεμότητας του Κυπριακού σε βάθος χρόνου σε ένα μόνο αποτέλεσμα οδηγεί: σε αναγνώριση νομικής οντότητας του de facto καθεστώτος έστω και χωρίς κυριαρχία». Για να προσθέσει ότι «έτσι θα πούχαζε και η ψυχή του Έτζεβιτ, ο οποίος πάντοτε υποστήριζε, με κομπασμό και σιγουριά, ότι είχε λύσει το Κυπριακό επί του εδάφους και δεν βιαζόταν να αποδεχθεί λύση ομοσπονδίας, επειδή ο χρόνος τελικά θα νομιμοποιούσε τη δική του λύση.

Ο Κληρίδης δυστυχώς είχε δίκαιο. Μισό αιώνα μετά την τουρκική εισβολή η προοπτική μιας συμφωνημένης λύσης έχει απομακρυνθεί και η δικοτόμηση της Κύπρου έχει εδραιωθεί στην πιο σκληρή της μορφή. Τοποθετήσεις από την ελληνική πλευρά που το-

νίζουν πως «δεν θα συμβιβαστούμε ποτέ με τη δικοτόμηση», «δεν θα συναινέσουμε ποτέ στη νομιμοποίηση της κατοχής» και «δεν θα σταματήσουμε ποτέ να αγωνιζόμαστε για την επανένωση της πατρίδας μας», έστω και εάν γίνονται με απόλυτα ειλικρινή διάθεση, καθόλου δεν αναιρούν τη συνηθισμένη πραγματικότητα. Ακόμη και εάν η τουρκική πλευρά επιστρέψει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και δεχτεί να συζητήσει ξανά στη βάση της ομοσπονδίας, οι πιθανότητες κατάληξης σε συμφωνημένη λύση είναι εξαιρετικά μικρές.

Κατ' ακρίβεια ο ελληνισμός βρίσκεται πλέον αντιμέτωπος με μια Τουρκία πιο επιθετική και αναθεωρητική από ποτέ. Μια Τουρκία που έχει απομακρυνθεί από τη Δύση, που θεωρεί ότι έχει αποκτήσει αυξημένο βάρος και ισχύ και που μπορεί, συνεπώς, να κινείται ως αυτόνομος δρών. Παρά την καλοδεχόμενη ύφεση που καταγράφεται τον τελευταίο χρόνο στις ελ-

Η Τουρκία δεν έχει αποσύρει ούτε ένα ίντσα από την απαράδεκτη λίστα των διεκδικήσεών της και εξακολουθεί να διεκδικεί την επικυριαρχία στην Ανατολική Μεσόγειο με βασικό εργαλείο τη στρατιωτική της ισχύ.

ληνοτουρκικές σχέσεις, η Τουρκία δεν έχει αποσύρει ούτε ένα ίντσα από την απαράδεκτη λίστα των διεκδικήσεών της και εξακολουθεί να διεκδικεί την επικυριαρχία στην Ανατολική Μεσόγειο με βασικό εργαλείο τη στρατιωτική της ισχύ. Συνιστά, δηλαδή, ευθεία απειλή για την ασφάλεια και επιβίωση του ελληνισμού.

Την ίδια ώρα όμως, ούτε η Ελλάδα είναι η αποδυναμωμένη χώρα

του 1974, ούτε η Κύπρος είναι κράτος υπό κατάρρευση, όπως ήταν μετά την εισβολή. Τα δύο κράτη είναι εδραιωμένες φιλελεύθερες δημοκρατίες, έχουν κερδίσει επάξια τη θέση τους στην Ε.Ε., και έχουν ξεπεράσει τις πρόσφατες οικονομικές κρίσεις.

Το γεγονός ειδικότερα ότι η Κύπρος, παρά το πλήγμα της εισβολής και της συνεχιζόμενης κατοχής, αποτελεί σήμερα πλήρες μέλος της Ε.Ε., αποτελεί μια εξαιρετικά σημαντική εθνική επιτυχία. Η παρουσία και υπόσταση της Κυπριακής Δημοκρατίας, που εκ των πραγμάτων λειτουργεί ως ένα δεύτερο ελληνικό κράτος στο νότιο υπογάστριο της Τουρκίας, περιορίζει σημαντικά τα πλεονεκτήματα που η Άγκυρα είχε εξασφαλίσει το 1974 και αμφισβητεί τους ευρύτερους τουρκικούς σχεδιασμούς. Όλα αυτά τα δεδομένα τα οποία διαμορφώθηκαν στη διάρκεια των τελευταίων 50 χρόνων, τόσο τα αρνητικά όσο και τα θετικά, πρέπει να αξιολο-

γηθούν και να αποτελέσουν τη βάση ενός νέου ρεαλισμού.

Μια πολιτική ανάσχεσης της τουρκικής επιθετικότητας και αναθεωρητικής πολιτικής είναι η πρώτη προτεραιότητα. Και αυτό προϋποθέτει την αποφασιστική ενίσχυση του πολιτικού, οικονομικού και αμυντικού υπόβαθρου του ελληνισμού. Η ισχυρή οικονομία, η ισχυρή άμυνα, ο ξεκάθαρος δυτικός προσανατολισμός, η προσέγγιση της Κύπρου με το ΝΑΤΟ και ασφαλώς ο απόλυτος συντονισμός Αθηνών-Λευκωσίας είναι τα μέσα που θα επιτρέψουν σε Ελλάδα και Κύπρο να συγκρατήσουν τις πιέσεις της Τουρκίας, να αποφύγουν την περαιτέρω υπονόμευση της κυριαρχίας τους και διατηρήσουν την ειρήνη.

Κατ' ακρίβεια, μέσω της ανάσχεσης πιθανώς να δημιουργηθούν και οι προϋποθέσεις κάποιας διαπραγματεύσεως με την Τουρκία. Η επιδίωξη επιμέρους συμφωνιών μεταξύ της ελληνικής και της τουρ-

κικής πλευράς, στο πλαίσιο μιας βήμα προς βήμα προσέγγισης, θα μπορούσε να διαμορφώσει ευνοϊκότερα δεδομένα και να ξεκλειδώσει έστω εν μέρει το μέρισμα ειρήνης.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει πάση θυσία να διαφυλαχθούν όσα ο κυπριακός ελληνισμός διατήρησε και κέρδισε τα τελευταία πενήντα χρόνια και να επιχειρηθούν την ίδια ώρα βήματα που θα βελτιώσουν, έστω σταδιακά και εξελικτικά, την υφιστάμενη κατάσταση και θα αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο για μια συμφωνημένη συνολική λύση.

Ο Χάρης Γεωργιάδης είναι πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής, πρόεδρος του Ινστιτούτου Γλαύκος Κληρίδης και πρώην υπουργός Οικονομικών της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το βιβλίο του «Νέος Ρεαλισμός: Το Κυπριακό 50 χρόνια από την τουρκική εισβολή» έχει εκδοθεί τον από τον εκδοτικό οίκο Παπαζήση.

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Η χθεσινή ημέρα είχε ενδιαφέρουσα σημασιολογία και συμβολισμούς με αφορμή την παρουσία του Έλληνα πρωθυπουργού, Κυριάκου Μητσοτάκη, και του Τούρκου προέδρου, Ταγίπ Ερντογάν, στην Κύπρο λόγω της συμπλήρωσης μισού αιώνα (πενήντα χρόνων) από τα τραγικά γεγονότα του Ιουλίου του 1974 – της τουρκικής εισβολής και της «ειρηνευτικής επιχείρησης» για την Άγκυρα. Η κινητικότητα στο Κυπριακό ενόψει Σεπτεμβρίου στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη και εν αναμονή πρωτοβουλιών εκ μέρους του γ.γ. του ΟΗΕ, Αντόνιο Γκουτέρες, σε συνδυασμό με τις επαφές τόσο του Έλληνα πρωθυπουργού με τον τελευταίο όπως και του πώς η προσωπική του απεσταλμένη, Μαρία-Άνγκελα Ολγκίν, ενέπλεξε Αθήνα και Άγκυρα στις προσπάθειές της για άρση του αδιεξόδου, βλέποντας του δύο υπουργούς Εξωτερικών, Ελλάδας και Τουρκίας, επαναφέρει τη διάσταση – παρούσα σε επίπεδο δημόσιας ρητορικής – του κατά πόσο το καλό κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις βοηθά το Κυπριακό.

### Η μεγάλη εικόνα

Η πραγματικότητα που σημειώνεται «επί του πεδίου» των ελληνοτουρκικών σχέσεων μετά την

*Στην Κύπρο η άποψη πως το καλό κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις βοηθά προς την κατεύθυνση άρσης του αδιεξόδου στο Κυπριακό επαναλαμβάνεται δημόσια.*

επαναπροσέγγιση Αθήνας-Άγκυρας, και δη στο Αιγαίο, ως προς τη διάσταση των εντάσεων (παραβιάσεις εναέριου χώρου, εικονικές αερομαχίες, πτυχές του προσφυγικού/μεταναστευτικού) αποτιμάται με θετικό πρόσημο, και κάθε πλευρά – για τους δικούς της ξεχωριστούς λόγους – δείχνει να αξιοποιεί τόσο σε επίπεδο ρητορικής όσο και σε πρακτικό επίπεδο (π.χ. μείωση στο κόστος ανακατασκευών, αύξηση επενδύσεων και τουρισμού). Ωστόσο, αυτή η πραγματικότητα, όπως σημειώνουν στην «Κ» έμπειροι παρατηρητές, μπορεί να φέρνει μια «νηνεμία» στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, που συνδυαστικά βολεύει στις δύο πλευρές του Αιγαίου. Ωστόσο, δεν εγγυάται την επόμενη μέρα επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών, με τον διάλογο εκεί να

γίνεται για χάριν του διαλόγου και τις διαφωνίες να παραμένουν στο τραπέζι, προκειμένου να υπάρξει ένα νέο βήμα προόδου που θα ανοίγει τον δρόμο σε Ελλάδα και Τουρκία να επιλύσουν οριστικά το ζήτημα των θαλασσίων ζωνών στο Αιγαίο στη Χάγη. Η εκτίμηση που υπάρχει μεταξύ έμπειρων παρατηρητών είναι πως, πλην του Κυπριακού, μια τέτοια κατάσταση πρεμίας μπορεί να οδηγήσει τα πράγματα σε μια χρονικά ανθεκτική συνθήκη όπου η απουσία εντάσεων θα λειτουργήσει, συλλογικά, θετικά προς την κατεύθυνση της Χάγης – ακόμη κι αν καμιά εκ των δύο πλευρών δεν είναι απόλυτα έτοιμη.

### Διαχωρισμός θεμάτων

Η Άγκυρα δείχνει, έμπρακτα, να έχει διαχωρίσει το Κυπριακό

από τα ελληνοτουρκικά μετά το 2017 και τη διαχρονική προσέγγιση «πακέτου» που είχε για τα δύο ανοικτά της θέματα στην Ανατολική Μεσόγειο. Η βελτίωση μάλιστα των ελληνοτουρκικών σχέσεων, χωρίς ωστόσο καμιά απουσία ρητορικής για την αλλαγή παραδείγματος στο Κυπριακό που επιχειρεί – εισάγοντας τη διάσταση λύσης δύο κρατών και την κυριαρχική ιδιότητα των Τουρκοκυπρίων ως απαραίτητης προϋπόθεσης για επανέναρχη του διαλόγου – δεν περνά απαρατήρητη. Παράλληλα, και η Ελλάδα δηλώνει, διαχρονικά, την προσηλωσή της στις παραμέτρους λύσης του ΟΗΕ ως προς την επίλυση του Κυπριακού, με το σιγάλο να στέλνεται σε όλους τους εμπλεκόμενους δρώντες (ΟΗΕ, Ε.Ε., Τουρκία, ΗΠΑ), ωστόσο πρα-

κτικά η στάση του Έλληνα πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη κρίνεται από έμπειρους διπλωματικούς κύκλους που μίλησαν στην «Κ» ως ρεαλιστική.

Την περασμένη εβδομάδα μάλιστα, ο Έλληνας πρωθυπουργός ερωτηθείς σε τηλεοπτική συνέντευξη στον «ΣΚΑΙ» κατά πόσο η Τουρκία είναι έτοιμη να πιάσει το νήμα των διαπραγματεύσεων, υπογράμμισε ότι «δεν είναι σε θέση να γωριζεί» και πρόσθεσε ότι ο γ.γ. του ΟΗΕ πιστεύει ότι αυτή είναι μια ακόμα ευκαιρία που πρέπει να αξιοποιηθεί. «Η Ελλάδα είναι εδώ να βοηθήσει με όποιον τρόπο μπορεί. Όμως, όπως καταλαβαίνετε, οι διαπραγματεύσεις και οι αποφάσεις αφορούν τις δύο κοινότητες», ανέφερε ο κ. Μητσοτάκης υπενθυμίζοντας πως για την Αθήνα

η εμπλοκή στο Κυπριακό αρχίζει και τελειώνει στην διάσταση που την αφορά άμεσα ως προς τα κεφάλαια της Ασφάλειας και των Εγγυήσεων – πτυχή που τεκμαίρεται από την ιδιότητά της ως εγγυήτριας δύναμης.

### Η δημόσια ρητορική

Στην Κύπρο η άποψη πως το καλό κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις βοηθά προς την κατεύθυνση άρσης του αδιεξόδου στο Κυπριακό επαναλαμβάνεται δημόσια, όπως ακριβώς ομοίως και στην Ελλάδα, ωστόσο περιλαμβάνει πάντα τις πολιτικές παραμέτρους της Κύπρου, εφόσον θα μπορούσε να υπάρξει μια συμφωνία», ήταν η καταληκτική δήλωση του κ. Μητσοτάκη στη συνέντευξή του στον «ΣΚΑΙ».

# Το τρίγωνο Κύπρος - Ελλάδα - Τουρκία

Θετικό το καλό κλίμα Αθήνας-Άγκυρας για το Κυπριακό, αλλά αρκεί;



Η ρητορική πως η «νηνεμία» στα ελληνοτουρκικά βοηθάει στην άρση του αδιεξόδου των συνομιλιών επαναλαμβάνεται δημόσια. Ωστόσο, η επιστροφή στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων δείχνει να απαιτεί περισσότερα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

## Μπορεί ο δικαστικός ηγέτης να γίνει ενωτικός;

**Ο ποιος είδε** τον χάρη με τα μάτια του σπάνια μένει ανεπιβεβαίωτος. Δεν χρειάζεται να έχεις διαβάσει τον Χάιντεγκερ (αν και ωφέλει) για να διαπιστώσεις ότι η εμπειρία του παρ' ολίγον θανάτου, δυναμικά, σε μεταμορφώνει. «Έζησα τη ζωή μου, όπως πραγματικά ήθελα;», αναρωτιέται ο φιλόδοξος δικαστής Ιβάν Τλιτς, στην ομώνυμη νουβέλα του Τολστόι, ερχόμενος αντιμέτωπος με τον επερχόμενο θάνατό του. Η υπόμνηση της θνητότητας μας επιτρέπει να επαναξιολογήσουμε τις προτεραιότητες της ζωής μας – να ζήσουμε πιο αυθεντικά. Μετά την αναγκαστική προσυδάτωση του αεροπλάνου στον ποταμό Χάντσον της Νέας Υόρκης (2009), ένας επιβάτης είπε στο Βρετανικό Channel 4: «Δουλεύω διαφορετικά. Αγκαλιάζω τη γυναίκα μου διαφορετικά». Πόσο πιθανό είναι να μεταμορφωθείς εσωτερικά τον Ντόναλντ Τραμπ η συγκλονιστική εμπειρία της παρ' ολίγον δολοφονίας του;

Στην πρώτη ανάρτησή του στο Χ και, εν μέρει, στην ομιλία του στο συνέδριο του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος, εμφανίστηκε ενωτικός. Το δικαστικό ένστικτό του, όμως, πιθανότατα, θα υπερισχύσει. Ο ναρκισσιστικός χαρακτήρας του Τραμπ αντλεί ικανοποίηση μόνο όταν κυριαρχεί πολεμώντας. Η εχθροπάθεια συνιστά τη δεύτερη φύση του.

«Αγωνιστείτε» προέτρεψε το πλήθος, με τη γροθιά υψωμένη, αμέσως μετά τον πυροβολισμό. Να «αγωνιστούν» ποιοι, εναντίον ποιων, για τι; Από το 2016 το μήνυμά είναι συνεπές: όσοι θέλουν «να κάνουν την Αμερική μεγάλη ξανά» πρέπει να αγωνιστούν εναντίον των «προδοτών», «αποβρασμάτων», «τρελών», και «απατεώνων» που «μισούν» τη χώρα (δικά του λόγια). Ποιοι είναι αυτοί; Οι «ελίτ» των δύο ακτών, οι «φιλελεύθεροι», η «άκρα Αριστερά». Ο εχθρός έχει πολλές όψεις, αλλά είναι, ουσιαστικά, ένας – οι δαιμονοποιημένοι «άλλοι».

Ήδη στην πρώτη επικοινωνία του μετά το περιστατικό, ο Τραμπ προσέφυγε στο προσφιλέστερο δικαστικό σχήμα του: «αυτοί» και «εμείς». «Αυτοί» θέλουν σύνορα ανοικτά, εμείς όχι. «Αυτός» (ο Μπάιντεν) δεν μπορεί ν' ανέβει τις σκάλες, εγώ αφηφώ τον δολοφόνο. «Αυτοί» είναι κότες, «εμείς» πατριώτες.

Σε ανάρτησή του στο Χ, ο υποψήφιος αντιπρόεδρος Βανς πήγε παραπέρα. «Η ρητορική [του Μπάιντεν] οδήγησε άμεσα στην απόπειρα δολοφονίας του προέδρου Τραμπ», είπε. «Ότι η συστηματικά καλλιεργούμενη λεκτική βία θάλλει, δυναμικά, τη φυσική βία είναι γνωστό και ευεξήγητο. Ο Βανς, όμως, εκκενώνοντας αποσιωπά τις τεράστιες ευθύνες του πολιτικού ειδώλου του για την τοξική πόλωση που κυριαρ-



*Η συστηματικά χυδαία, προβλητική και εμπρηστική γλώσσα του Τραμπ δεν έχει προηγούμενο. Δεν μιλάμε απλώς για ακραίο εθνικολαϊκισμό, μιλάμε για χειμαρρό εχθροπαθούς ρητορικής.*

χει πλέον στην Αμερική.

Η συστηματικά χυδαία, προβλητική και εμπρηστική γλώσσα του Τραμπ δεν έχει προηγούμενο. Δεν μιλάμε απλώς για ακραίο εθνικολαϊκισμό, μιλάμε για χειμαρρό εχθροπαθούς ρητορικής. Σε τέτοιο περιβάλλον, δεν είναι απίθανο να βρεθεί ένας παρανοϊκός να μετατρέψει τη λεκτική σε φυσική βία. Αυτό συνέβη, εν προκειμένω. Τη φράση άναψε ο επίδοξος δολοφόνος, αλλά το σπίτι είχε περιλούσει με βενζίνη ο Τραμπ.

Όταν ο Μπάιντεν είπε «να βάλουμε τον Τραμπ στο επίκεντρο της στόχευσης (bullseye)» μιλούσε μεταφορικά. Το πολιτικό λεξιλόγιο στη δημοκρατία είναι εγγενώς «αγωνιστικό»: τα κόμματα ανταγωνίζονται για ισχύ, «αγώνες» και «μάχες» λαμβάνουν χώρα, υπάρχουν «νικητές» και «ηττημένοι». Υπό κανονικές συνθήκες, οι μεταφορές αυτές θεωρούνται νεκρές – το πρωτογενές νόημα τους αγνοείται. Σε συνθήκες τοξικής πόλωσης όμως, η μεταφορικότητα του συνήθους λεξιλογίου ενδέχεται να εκληφθεί με κυριολεκτικούς όρους.

Όταν οι άνθρωποι πιέζονται ψυχικά, παρατηρεί ο μεγάλος ψυχίατρος και ανθρωπολόγος Γκρέγκορι Μπέιτσον, τείνουν να συγχέουν τον μεταφορικό με τον κυριολεκτικό λόγο. Όταν ένα ολόκληρο πολιτικό σύστημα καθίσταται ανελέητα το-

ξικό, δεν είναι μόνο οι παρανοϊκός που θα δώσει στη μεταφορική «στόχευση» κυριολεκτική ερμηνεία, αλλά και οι πολιτικοί παίκτες που, ιδιοτελώς, θα κάνουν το ίδιο στο αντίπαλο λεξιλόγιο (όπως έκανε ο Βανς). Το αποτέλεσμα; Ο πολιτισμένος διάλογος ανθρώπων με διαφορετικές απόψεις εκφυλίζεται. Η πολιτική μετατρέπεται σε αγελαία σύγκρουση. Οι θεσμοί εργαλειοποιούνται. Η εχθροπάθεια και ο εκχυδαϊσμός της πολιτικής γλώσσας σήμερα στην Αμερική φέρουν τη σφραγίδα ενός ανθρώπου: Ντόναλντ Τζον Τραμπ.

Το δικαστικό μοτίβο σκέψης θέλγει τους τοξικούς εθνικολαϊκιστές, γι' αυτό προσφεύγουν αβίαστα σε αυτό. Η ρητορική της «ενότητας» όμως, δεν μπορεί να αγνοηθεί μετά από τραυματικά εθνικά συμβάντα. Οι τοξικοί εθνικολαϊκιστές αναγκάζονται να μιλήσουν «ενωτικά», αλλά ορίζουν την ενότητα δικαστικά και αυτοεξυμνηστικά.

«Οι εχθροί του προσπάθησαν να τον φимώσουν», είπε πρόσφατα για τον Τραμπ σύνεδρος στο Ρεπουμπλικανικό συνέδριο. «Προσπάθησαν να τον χρεοκοπήσουν. Προσπάθησαν να τον φυλακίσουν. Μετά προσπάθησαν να τον σκοτώσουν», (nbcnews.com, 18/4/24). Προσέξτε πώς δικαστές, θεσμοί, και ο επίδοξος δολοφόνος συμφύρονται για να κατασκευαστεί ο εν-

changer για τις εξελίξεις των αμέσως επόμενων εβδομάδων, «προφανώς», όπως αναφέρει στην «Κ» πηγή, «γιατί Αθήνα και Άγκυρα δεν θα πάνε άμεσα στη Χάγη να επιλύσουν το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, προκειμένου την επόμενη ημέρα Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι να επανέλθουν στο τραπέζι των συνομιλιών, όπως τις αφήσανε το 2017». Σε κάθε περίπτωση, η «νηνεμία» στις ελληνοτουρκικές σχέσεις συγκρατεί σε μεγάλο βαθμό μια κρίση της περιόδου 2019-2020 στην Κύπρο (παρανομες γεωτρήσεις της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ) και στέλνει θετικά μηνύματα προς την κατεύθυνση άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών, με όλους τους εμπλεκόμενους ωστόσο να τηρούν στάση αναμονής για το πώς θα κινηθεί ο ίδιος ο γ.γ., ο Τούρκος πρόεδρος Ερντογάν, και οι εξελίξεις στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η δήλωση μάλιστα του κ. Μητσοτάκη πως δεν γωριζεί πώς θα κινηθεί ο Τούρκος πρόεδρος το επόμενο διάστημα, επιβεβαιώνει, ακριβώς, αυτή τη στάση αναμονής.

### Οι συμβολισμοί

Η παρουσία σύσσωμης της πολιτικής ηγεσίας της Τουρκίας (ΑΚΡ, Κεμαλιστές) στη βόρεια κατεχόμενη Κύπρο χθες, επιβεβαιώνει – σε συνδυασμό με τον όγκο των στρατιωτικών δυνάμεων για τους σκοπούς των «εορτασμών», πως η Τουρκία μετά το 2017 έχει αλλάξει σημαντικά το παράδειγμα ως προς τις επιδιώξεις της στο Κυπριακό.

Ωστόσο, αυτό δεν αναιρεί πως το αμέσως επόμενο διάστημα η όποια απόκριση της Άγκυρας στις πρωτοβουλίες του ΟΗΕ προς την κατεύθυνση των συνομιλιών δεν θα έχει και ένα τακτικό αποτύπωμα. Επίσης, εμφανής είναι και η εσωτερική πολιτική διάσταση, σε μια περίοδο έντονων κριτικών προς το πρόσωπο του κ. Μητσοτάκη στο εσωτερικό ελληνικό πολιτικό σκηνικό εκ «δεξιότερων» αμέσως μετά τις Ευρωεκλογές, της παρουσίας του Έλληνα πρωθυπουργού στην Κύπρο, που ωστόσο σε επίπεδο ρητορικής επαναλαμβάνει την αξιακή θέση της Ελλάδας ως προς τη διάσταση του Κυπριακού ως κορυφαίου ζητήματος εξωτερικής πολιτικής αλλά και την προσήλωσή της Αθήνας στη θέση πως οι όροι, προκειμένου να συμβεί επανέναρχη των συνομιλιών, είναι απαραίτητοι: «πρέπει να υπάρχει μία κυριαρχία, μία ιθαγένεια, μία διεθνής προσωπικότητα. Αυτές είναι μη διαπραγματεύσιμες έννοιες για το μέλλον της Κύπρου, εφόσον θα μπορούσε να υπάρξει μια συμφωνία», ήταν η καταληκτική δήλωση του κ. Μητσοτάκη στη συνέντευξή του στον «ΣΚΑΙ».

Η ενοποιητική ρητορική είναι σιωπηρά δικαστική: όσοι, με διάφορες ιδιότητες, στάθηκαν απέναντι στον Τραμπ, ενοποιούνται υπόρρητα, προκειμένου να δημιουργηθεί ο ενιαίος εχθρός, στον οποίο θα αντιαρπαχθεί ο υπερηγέτης.

Στην αυτοεξυμνηστική εκδοχή της, η «ενότητα» περιλαμβάνει μόνο τους δικούς μας. «Εμείς» συσπειρώνόμαστε υπό τον υπερηγέτη για να νικήσουμε «αυτούς». «Είμαστε ενωμένοι για να κερδίσουμε», είπε ο Βανς. Κάτι παρόμοιο ψέλλισαν οι καιροσκόποι ανθυποψήφιοι του Τραμπ για τη Ρεπουμπλικανική κρίση. Πενθώ για την απόλεια της Αμερικής που αγαπώ. Μακάρι να πλανώμαι, μακάρι οι δημοσκοπήσεις να κάνουν λάθος, αλλά θεωρώ απίθανο να χάσει ο Τραμπ τις εκλογές. Ελπίζω ότι η Δημοκρατική Δύση, ιδιαίτερα η Ε.Ε., θα αντέξουν τον σεισμό που θα ακολουθήσει. Θα είναι σεισμός πολλών ρίχτερ.

Ο κ. Χαρίδημος Τσοούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αντεπιστέλλον μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών. Το βιβλίο του «Leadership as Masterpiece Creation: What Business Leaders Can Learn from the Humanities about Moral Risk-Taking» (με τους C. Spinosa και M. Hancock), κυκλοφορεί από το MIT Press. [www.htsoukas.com](http://www.htsoukas.com)



Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Σε τεντωμένο σχοινί βρίσκονται οι Βρυξέλλες και τα κράτη-μέλη, με επίκεντρο την Ουγγρική Προεδρία και το άτυπο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών, Gymnich, το οποίο έχει προγραμματιστεί το διήμερο 28-29 Αυγούστου, στη Βουδαπέστη. Αν και ο ύπατος εκπρόσωπος Γιοσέπ Μπορέλ προσανατολιζόταν σε επίσημο «μποϊκοτάζ» του Gymnich, λόγω των «φιλορωσικών κινήσεων» του Βίκτορ Όρμπαν εν μέσω του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία, τα τελευταία εικοσιτετράωρα εκδηλώθηκαν έντονες αντιδράσεις από ισχυρά κράτη-μέλη. Πρωτοστάτης εμφανίζεται η Γερμανία, η οποία με τη στήριξη της Ιταλίας φέρεται πλέον να θεωρεί ότι «ένα επίσημο θεσμικό μποϊκοτάζ, οποιασδήποτε προεδρίας, ακόμη και της Ουγγρικής, θα δημιουργήσει ένα αρνητικό προηγούμενο, το οποίο η Ε.Ε. ενδέχεται να βρει μπροστά της». Κοινοτικοί κύκλοι εκτιμούσαν, ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές την περασμένη Παρασκευή, ότι, εκτός συγκλονιστικού απροόπτου, ο Γιοσέπ Μπορέλ θα επιχειρήσει να θέσει το ζήτημα ενώπιον των ΥΠΕΕ της Ε.Ε., στο Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, αύριο Δευτέρα, προκειμένου να μεταφέρει το βάρος των ευθυνών μιας οποιασδήποτε απόφασης στα κράτη-μέλη.

Σε κάθε περίπτωση, οι εξελίξεις γύρω από την πραγματοποίηση ή όχι του Gymnich στη Βουδαπέστη, έχουν μεγάλη σημασία και για τη Λευκωσία, η οποία ενδέχεται να βρεθεί ενώπιον μιας ατζέντας υψηλού ρίσκου, παρά τον άτυπο χαρακτήρα του εν λόγω Συμβουλίου. Καθώς, όπως έχει δημοσιεύσει η «Κ», η Ουγγρική Προεδρία όχι μόνο προσανατολιζόταν να προσκαλέσει στο Gymnich τον ΥΠΕΕ της Τουρκίας Χακάν Φιντάν. Αλλά παράλληλα φέρεται να επιδιώκει να εγκαταστήσει συζητήσεις για προώθηση ευρωπαϊκών ντοσιέ, τα οποία η Λευκωσία δεν θα ήθελε σε καμιά περίπτωση να συζητηθούν, χωρίς συμπίεση με τη διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού.

Οι ίδιες πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι «η Βουδαπέστη έχει συζητήσει το θέμα της προώθησης ευρωπαϊκών ντοσιέ, σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο με την Άγκυρα. Και είναι κοινή αντίληψη των δύο, στη βάση των Συμπερασμάτων της Συνόδου Κορυφής Ε.Ε. στις 17-18 Απριλίου, ότι πρέπει να «προ-

# Σε τεντωμένο σχοινί η Ε.Ε. για Γκίμνιχ και Ορμπαν

Διακυβεύματα για Λευκωσία οι ουγγρικές κινήσεις για πρόσκληση Φιντάν και προώθηση ευρωπαϊκών ντοσιέ



Οι κινήσεις της Ουγγρικής Προεδρίας δεν είναι άγνωστες στη Λευκωσία, η οποία είχε άλλωστε πάρει μια πρώτη γεύση των προθέσεων της Βουδαπέστης, όταν ο Βίκτορ Όρμπαν ταξίδεψε στο Αζερμπαϊτζάν και συμμετείχε, με την εθνική του ιδιότητα, στη Σύνοδο των Τουρκικών Κρατών.

ωθηθεί η εργασία» σε μια σειρά ζητημάτων κοινού, ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος». Όπως μας ανέφερε κοινοτική πηγή με άριστη γνώση των διαμεφθέντων, μεταξύ των ευρωπαϊκών ντοσιέ που φιλοδοξεί να δρομολογήσει η Ουγγρική Προεδρία, είναι η «ένταξη συζητήσεων για αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, η επανέναρξη διαλόγου για εγκαθίδρυση Περιεκτικής Αεροπορικής Συμφωνίας Ε.Ε.-Τουρκίας και η παραχώρηση διευκολύνσεων για έκδοση ευρωπαϊκών θεωρησών διαβατηρίων», κυρίως σε Τούρκους επιχειρηματίες και σπουδαστές.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι η πραγματοποίηση ή όχι του άτυπου Συμβουλίου Gymnich στη Βουδαπέστη έχει ιδιαίτερη σημασία για τη Λευκωσία. Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι ακόμη κι αν το Συμβούλιο Gymnich δεν πραγματοποιηθεί, η κυπριακή κυβέρνηση δεν θα εξασφαλίσει τον τερματισμό της προώθησης των ευρωπαϊκών ντοσιέ, αλλά μια αναβολή των πο-

Αν το Συμβούλιο Gymnich δεν πραγματοποιηθεί, η κυπριακή κυβέρνηση δεν θα εξασφαλίσει τον τερματισμό της προώθησης των ευρωπαϊκών ντοσιέ, αλλά μια αναβολή των πολιτικών συζητήσεων γύρω από την υλοποίηση της όλης προσπάθειας.

λιτικών συζητήσεων γύρω από την υλοποίηση της όλης προσπάθειας. Άλλωστε, τόσο τα Συμπεράσματα του περασμένου Απριλίου όσο και η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών-μελών συντάσσονται με την ιδέα ανοιχτά προς τον καθεστώς Ερντογάν, όπως και το κοινό έγγραφο Μπορέλ/Κομισιόν, το οποίο

έτυχε θετικής υποδοχής από όλα τα κράτη-μέλη, περιλαμβανομένης και της Κύπρου που ζητούν την «προώθηση της εργασίας» επί των προνοιών που περιλαμβάνει.

Την ίδια ώρα όμως, όπως μας λέχθηκε, «η μετάθεση των ενδεχόμενων συζητήσεων για προώθηση των ευρωπαϊκών ντοσιέ, δεν πρέπει να υποβαθμίζεται, καθώς θα παράσχει χρόνο στη Λευκωσία να εξαντλήσει τα περιθώρια για επανέναρξη της διαδικασίας διαπραγματεύσεων στο Κυπριακό, ενόψει και της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τον προσεχή Σεπτέμβριο».

Υπό αυτή την έννοια, εάν τελικά το Συμβούλιο Gymnich δεν πραγματοποιηθεί, τότε γίνεται κατανοητό ότι οι οποίες ενέργειες της Ουγγρικής Προεδρίας, για ικανοποίηση των ευρωπαϊκών αιτημάτων της Άγκυρας, θα μείνουν ανεκπλήρωτες σε αυτό το στάδιο, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι μπαίνουν στο ψυγείο. Σημειώνεται ότι οι κινήσεις της Ουγγρικής Προεδρίας δεν είναι

άγνωστες στη Λευκωσία, η οποία είχε άλλωστε πάρει μια πρώτη γεύση των προθέσεων της Βουδαπέστης, όταν ο προεδρεύων του Συμβουλίου της Ε.Ε., πρωθυπουργός Βίκτορ Όρμπαν, ταξίδεψε στο Αζερμπαϊτζάν και συμμετείχε, με την εθνική του ιδιότητα, στη Σύνοδο των Τουρκικών Κρατών, στην οποία κυμάτιζε και η σημαία του ψευδοκράτους (με καθεστώς παρατηρητή).

## Το μετέωρο βήμα Μπορέλ

Όπως είχε δημοσιεύσει η «Κ», ο ύπατος εκπρόσωπος Γιοσέπ Μπορέλ, προσανατολιζόταν να «μποϊκοτάξει» την πραγματοποίηση του άτυπου Συμβουλίου Gymnich στη Βουδαπέστη, στις 28-29 Αυγούστου, συγκαλώντας την ίδια χρονική στιγμή, τακτική συνεδρία των ΥΠΕΕ της Ε.Ε., στις Βρυξέλλες, κάτι που αποδίδεται στις φιλορωσικές κινήσεις του Βίκτορ Όρμπαν. Η πρόθεση Μπορέλ είχε εξασφαλίσει τη στήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας των κρατών-μελών, αλλά η διαρροή της

προκάλεσε αντιδράσεις, καθώς εκλήφθηκε ως «επίσημο και συντεταγμένο μποϊκοτάζ» από την Ε.Ε. προς την Ουγγρική Προεδρία του Συμβουλίου. Η Γερμανία, αν και φερόταν να βολεύεται από ένα ενδεχόμενο μποϊκοτάζ των άτυπων Συμβουλίων της Ουγγρικής Προεδρίας, περιλαμβανομένου και του Gymnich, στη συνέχεια διαφοροποιήθηκε, θεωρώντας ότι ένα συντεταγμένο μποϊκοτάζ της Ουγγρικής Προεδρίας από την Ε.Ε. και τα κράτη-μέλη της, θα οδηγήσει στην εισαγωγή ενός επικίνδυνου προηγούμενου. Με τη Γερμανία συντάχθηκε και η Ιταλία της Τζόρτζια Μελόνι, για δικούς της προφανείς λόγους.

Η διαφοροποίηση, κατά κύριο λόγο του Βερολίνου, φέρνει την επισήμοποίηση της απόφασης Μπορέλ, ο οποίος φαίνεται τώρα να κάνει δεύτερες σκέψεις. Όπως έλεγε κοινοτική πηγή στις Βρυξέλλες, ο ύπατος εκπρόσωπος της Ε.Ε. «δείχνει μάλλον απρόθυμος να σηκώσει μόνος το βάρος μιας τέτοιας απόφασης, έστω και στη δύση της θητείας του ως επικεφαλής της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής». Σύμφωνα με την ίδια πηγή, «εάν ο κ. Μπορέλ συγκαλούσε συνεδρία του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων στις 28-29 Αυγούστου, τότε θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι η πραγματοποίηση του άτυπου Συμβουλίου Gymnich, θα αναγούσει, και μαζί και η προσπάθεια της Ουγγρικής Προεδρίας να χειραγωγήσει την ατζέντα της Ε.Ε. για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας». Η ίδια πηγή επισήμανε ότι ο Γιοσέπ Μπορέλ αναμένεται, εκτός συγκλονιστικού απροόπτου, να θέσει το ζήτημα ενώπιον των ΥΠΕΕ της Ε.Ε., αύριο Δευτέρα.

## Μποϊκοτάζ Βουδαπέστης

Την ίδια ώρα, η Κομισιόν αποφάσισε να κάνει πράξη το «μποϊκοτάζ» και να υποβαθμίσει τα λοιπά άτυπα Συμβούλια της Ουγγρικής Προεδρίας, συμμετέχοντας στις συζητήσεις στη Βουδαπέστη σε επίπεδο υψηλόβαθμων τεχνοκρατών και όχι στο πολιτικό επίπεδο των Επιτρόπων. Δύο μέρες πριν από την ψηφοφορία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την επανεκλογή Φον ντερ Λάιεν στην ηγεσία της Κομισιόν, ανακοινώθηκε επισήμως ότι το Κολέγιο Επιτρόπων, μάλιστα, δεν θα ταξιδέψει στη Βουδαπέστη για το καθιερωμένο ταξίδι του εκάστοτε προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε.

## Η επόμενη ημέρα της ψήφου άφησε πολλούς ευχαριστημένους

Μετά την επανεκλογή της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν αρχίζει το παζάρι βιογραφικών και πολιτικής για τις θέσεις των επιτρόπων

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες ΓΙΑΓΡΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗΣ

Η ψηφοφορία της Πέμπτης για τη δεύτερη πενταετία της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στην ηγεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής άφησε τελικά πολλούς ευχαριστημένους, με τους Πράσινους να συμβιβάζονται με αναφορές στην κλιματική πολιτική διατυπωμένες ώστε να μην «τρομάζουν» τη Δεξιά, και τα κεντρώα κόμματα να βλέπουν να γίνεται τελικά πραγματικότητα η επίτευξη πλειοψηφίας χωρίς τις ευλογίες των συντηρητικών και της Τζόρτζια Μελόνι. Με τα δύσκολα να έχουν περάσει και τη μεγάλη πολιτική κινητικότητα που ακολουθούσε τις ευρωεκλογές να υποχωρεί καθώς οι Βρυξέλλες πάνε διακοπές, η διαδικασία που ξεκινά τώρα αφορά τον ορισμό των επόμενων μελών της Επιτροπής, του «υπουργικού συμβουλίου» της κας Φον ντερ Λάιεν. Κάθε χώρα θα προτείνει ή έχει προτείνει άτομα σε συνάρτηση με τα χαρτοφυλάκια που μπορεί να «χτυπήσει» λόγω μεγέθους χώρας ή ειδικού βάρους της προσωπικότητας, όμως οι τελικές αποφάσεις εναπομένουν στην πρόθεση της Κομισιόν και στη συνέχεια στην έγκριση από το Κοινοβούλιο.

Στο νέο περιβάλλον, το οποίο θυμίζει την πρώτη πενταετία, η κας Φον ντερ Λάιεν έχει λόγους να νιώθει ενισχυμένη λόγω της άνετης εκλογής της. Όμως το περιθώριο που θα της δώσουν τα κράτη-μέλη να ασκεί τη «συγκεντρωτική» της διοίκηση εντός της Κομισιόν θα

εξαρτηθεί τώρα και από το πώς θα ισορροπήσει μεταξύ των χαρτοφυλακίων και των εθνικών συμφερόντων. Ειδικά λόγω των υποσχέσεων για επίτροπο για θέματα στέγασης, επίτροπο για τη Μεσόγειο, αλλά και την επιβεβαίωση μέσω των γραπτών πλέον προτεραιοτήτων της πρόεδρου της Κομισιόν για επίτροπο για την αμυντική βιομηχανία (θέση που φέρεται να προορίζεται για τον Τιερί Μπρετόν).

Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας δείχνει πάντως πως το «ρόβητρο» μιας περιόδου αστάθειας σε περίπτωση απόρριψης της λειτουργίας, καθώς κανείς δεν ήθελε να επαναληφθεί η διαδικασία επιλογής νέου υποψήφιου από τους «27». Εκπαιτώς πως οι απώλειες μεταξύ των σοσιαλιστών μετριάζονταν και οι Πράσινοι πείστηκαν εν μέρει και μέσω του επιχειρήματος πως άλλες επιλογές από το ΕΛΚ (όπως ο Κρόατης Αντρέι Πλένκοβιτς) θα ήταν πιο συντηρητικές χάρη και στον αυξημένο ρόλο που σίγουρα θα διεκδικούσε η κας Μελόνι. Όσον αφορά τους Κύπριους, βάσει των όσων είχε αναφέρει πριν από την ψηφοφορία, υπέρ της κας Φον ντερ Λάιεν ψήφισαν ο Λουκάς Φουρλάς και Μιχάλης Χατζηπαντέλα, ακολουθώντας τη γραμμή του ΕΛΚ, καταψήφισε ο Γιώργος Γεωργίου όπως και επίσημα η ομάδα της Αριστεράς, ενώ θυμίζοντας και ο Κώστας Μαυρίδης, παρά την απόφαση του S&D για στήριξη. Ο Γεώργιος Γεώργιος δεν είχε ανοίξει τα χαρτιά του - το ECR της Μελόνι όπου εντάχθηκε το ΕΛΑΜ άφησε τα εθνικά κόμματα να ψηφίσουν κατά βούληση όμως

η μεγάλη πλειοψηφία τάχθηκε αρνητικά. Ο Φειδίας Παναγιώτου ψήφισε αρνητικά στη βάση της ανοιχτής δημοσκοπήσης στο Twitter.

## Και τώρα, επίτροποι

Ο ορισμός των ονομάτων από τα κράτη-μέλη πάντως, θα γίνει και αυτός μέσω μιας διαπραγματεύσης με την κας Φον ντερ Λάιεν, η οποία όπως και το 2019 ζήτησε από τους ηγέτες δύο ονόματα, μιας γυναίκας και ενός άντρα ώστε να επιλέξει για σκοπούς ισότητας φύλων. Η πρακτική αυτή, που δεν είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν οι

Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας δείχνει πως το «ρόβητρο» μιας περιόδου αστάθειας σε περίπτωση απόρριψης της λειτουργίας, καθώς κανείς δεν ήθελε να επαναληφθεί η διαδικασία επιλογής νέου υποψήφιου από τους «27».

ηγέτες, προσφέρει και στην κας Φον ντερ Λάιεν επιλογές στην εξισορρόπηση κομματικών και γεωγραφικών ισορροπιών, αλλά και την επιλογή των κατάλληλων βιογραφικών για τις κατάλληλες θέσεις. Γι' αυτό και η διαδικασία της πρότασης ονομάτων και της ανάθεσης χαρτοφυλακίων δεν είναι ευθεία

γραμμή. Αρκετές χώρες όπως η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Μάλτα έχουν είτε ανακοινώσει ποιον θα προτείνουν ή έχουν μεταφέρει ανεπίσημα τις προθέσεις τους, ενώ οι πλείστες χώρες είχαν ήδη καταθέσει προτιμήσεις για χαρτοφυλάκια πριν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που επέλεξε τη Φον ντερ Λάιεν ως υποψήφια.

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης για παράδειγμα, φέρεται να έχει κάνει κρούση σε σχέση με τα θέματα ναυτιλίας, η οποία μεταφράζεται ενδεχομένως στο χαρτοφυλάκιο των μεταφορών αναλόγως των αρμοδιοτήτων. Αν και η πρόταση της κας Φον ντερ Λάιεν για επίτροπο που να είναι αρμόδιος και για θέματα Μεσογείου ακούγεται ελκυστική για την περίπτωση της Κύπρου, ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται παραπέμπει στην ανάπτυξη σχέσεων γειτονίας και ενός ολιστικού πλαισίου σχέσεων με έμφαση στη μετανάστευση.

Όσον αφορά τα ονόματα, η περίπτωση της Κύπρου παραμένει ανοικτή, μετά και την πρωτοβουλία της Στέλλας Κυριακίδου να δηλώσει πως επιστρέφει στην Κύπρο, καθώς και τη διάφηση των όσων γράφτηκαν για τον Χάρη Γεωργιάδη και τον Κωνσταντίνο Κόμμο από τους ίδιους. Το όνομα του Γιώργου Λακκοτρύπη εξακολουθεί να αναπαράγεται από ευρωπαϊκά ΜΜΕ στη βάση δημοσιευμάτων στην Κύπρο. Όμως κανείς ή έστω λίγοι ξέρουν ότι τα πιο πάνω είναι υπολογισμοί που γίνονται βάσει των δεδομένων ή πραγματικές πληροφορίες από τη στιγμή που ο ΠτΔ

δεν ανοίγει τα χαρτιά του. Κυβερνητικές πηγές ήταν ιδιαίτερα προσεκτικές τις τελευταίες εβδομάδες, επισημαίνοντας πως τα ονόματα εξαρτώνται και από το πώς θα διαμορφωθούν οι ανάγκες και τα χαρτοφυλάκια από την κας Φον ντερ Λάιεν.

## Η Κύπρος στις επιτροπές

Εν τω μεταξύ την Παρασκευή ανακοινώθηκε και η σύνθεση των κοινοβουλευτικών επιτροπών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το επόμενο σημαντικό βήμα θα είναι η εκλογή της ερχόμενης Τρίτης των προέδρων και των αντιπροέδρων των επιτροπών, για τις οποίες ήδη γίνεται διαβούλευση μεταξύ των πολιτικών ομάδων και κομμάτων. Όλοι σχεδόν οι Κύπριοι ευρωβουλευτές συγκεντρώνονται στην επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων (AFET) ως μέλη, με εξαίρεση τον Φειδία Παναγιώτου, απμκώντας τη συνήθη ενασχόληση με θέματα που άπτονται του Κυπριακού. Δεύτερη πιο δημοφιλής επιλογή για τους Κύπριους ευρωβουλευτές είναι η επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικής Πολιτικής (ECON) όπου συμμετέχουν τρεις ως μέλη (Χατζηπαντέλα, Μαυρίδης, Παναγιώτου), και η επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων (ENVI) όπου συμμετέχουν τρεις ως αναπληρωτές (Χατζηπαντέλα, Γεωργίου, Γεώργιος). Ειδικότερα, από πλευράς ΕΛΚ και ΔΗΣΥ, ο Λουκάς Φουρλάς θα είναι μέλος της AFET και αναπληρωτής στις επιτροπές Πολιτισμού και Παιδείας (CULT), Πολιτικών Ελευθε-

τιών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) και Δικαιωμάτων των Γυναίκων και Ισότητας των Φύλων (FEMM).

Ο Μιχάλης Χατζηπαντέλα θα συμμετέχει ως μέλος στην ECON και στην υποεπιτροπή Φορολογικών Θεμάτων (FISC) και αναπληρωτής στις επιτροπές Προϋπολογισμών (BUDG). Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων (ENVI) και Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας (ITRE). Ο Γιώργος Γεωργίου της ομάδας της Αριστεράς θα στο ΑΚΕΛ θα είναι επίσης μέλος της επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων (AFET) καθώς και αναπληρωτής στην επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων (ENVI) και την υποεπιτροπή Δημόσιας Υγείας (SANT). Ο Γεώργιος Γεώργιος του ΕΛΑΜ (ομάδα ECR), θα συμμετάσχει και αυτός στην AFET και θα είναι αναπληρωτής στις επιτροπές Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων (ENVI) και Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE). Ο Κώστας Μαυρίδης (ΔΗΚΟ, S&D) θα βρίσκεται εκτός από την AFET και στην επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικής Πολιτικής (ECON) και την υποεπιτροπή Ασφάλειας και Άμυνας (SEDE). Θα είναι αναπληρωτής στις επιτροπές Διεθνούς Εμπορίου (INTA) και Αναφορών (PETI). Τέλος, ο ανεξάρτητος ευρωβουλευτής Φειδίας Παναγιώτου θα συμμετέχει στην επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικής Πολιτικής (ECON) ως μέλος, και στην Αναφορών ως αναπληρωτής.

# Υπάρχει και στο δωμάτιο του ΑΚΕΛ «ελέφαντας»

Το κόμμα της Αριστεράς ψάχνει να βρει τρόπους επικοινωνίας με την κοινωνία

“

Μπορεί να μην καταλογίζεται ευθύνη για το κακό αποτέλεσμα των ευρωεκλογών στον Στέφανο Στεφάνου, ωστόσο αναμένουν από τον ίδιο και την ηγετική πυραμίδα να πάνε ένα βήμα παραπέρα.

“

Στο ΑΚΕΛ γνωρίζουν καλά πως ο χρόνος μετρά πλέον αντίστροφα ενόψει των βουλευτικών του 2026 και η ηγεσία δεν θα έχει περιθώρια για μία νέα μείωση των ποσοστών.

“

Ανάμεσα στα στελέχη της κοινωνικής συμμαχίας που θα ανακοινωθούν, θα είναι πρόσωπα που το ΑΚΕΛ έχει συνεργαστεί μαζί τους στις πρόσφατες εκλογές, όπως ο Ανδρέας Ασιώτης που ήταν υποψήφιος του κόμματος για τον ΕΟΑ Λευκωσίας και η Μέλανη Στέλιου υποψήφια ευρωβουλευτής.



Εντός των επόμενων ημερών αναμένεται και η επίσημη παρουσίαση της κεντρικής συντονιστικής που θα προσκαλείται στις πλείστες συνεδρίες της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος, μιας και θα ζητείται η άποψη και οι θέσεις της σε ουσιαστικά ζητήματα.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Τον Ιούλιο του 2021, αποχωρώντας από την ηγεσία του ΑΚΕΛ, ο τέως γ.γ. του κόμματος Ανδρός Κυπριανού, μεταξύ άλλων, επεσήμανε ότι θα πρέπει να γίνει παραδοχή πως το κόμμα έχασε τον πρωτοποριακό του ρόλο στην κοινωνία και επιβάλλεται να εντοπίσει το γιατί και να βρει λύσεις.

Άλλωστε, το απογοητευτικό αποτέλεσμα που έλαβε το κόμμα στις βουλευτικές που προηγήθηκαν, με 22,34% –μείον 3,3% από τις εκλογές του 2016 και την απώλεια μιας έδρας, αποτυγχάνοντας να κεφαλαιοποιήσει τη φθορά της κυβερνήσης Αναστασιάδη, δεν άφηνε περιθώρια εφησυχασμού. Η ελεύθερη πτώση βέβαια είχε αρχίσει ωρύτερα, αν συνοψολογίσει κανείς ότι σε μία δεκαετία τα ποσοστά του κόμματος μειώθηκαν κατά δέκα περίπου ποσοστιαίες μονάδες, τον Μάιο του 2011 το ΑΚΕΛ είχε εξασφαλίσει ποσοστό 32,67%.

Με αυτά τα βαρίδια στο καταστατικό συνέδριο του κόμματος, τον Νοέμβριο του 2023 όπου αποφασίστηκαν αλλαγές τόσο στη δομή όσο και στη λειτουργία του κόμματος ο νυν γενικός γραμματέας Στέφανος Στεφάνου θέλησε να στείλει μήνυμα αισιοδοξίας, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «όλοι και όλες θα ριχθούμε στη δουλειά ενωμένοι και αποφασισμένοι για να γίνουν οι αλλαγές ζωή και πράξη. Για να γίνει το κόμμα καλύτερο, πιο αποτελεσματικό... και το ΑΚΕΛ ισχυρό, μεγάλο, πρωταγωνιστικό».

Ωστόσο, λίγους μήνες αργότερα, στις ευρωεκλογές το κόμμα βλέπει και πάλι τα ποσοστά του να συρρικνώνονται, λαμβάνοντας μόλις το 21,49%, με την ηγεσία να παρουσιάζεται προβληματισμένη, ενώ έκδηλη είναι και η απογοήτευση. Στελέχη του κόμματος επισημαίνουν πλέον ότι έχει χαθεί η επικοινωνία με τη βάση, οι θέσεις και τα μηνύματα δεν φτάνουν στους

ψηφοφόρους. Την ίδια ώρα, τονίζεται ότι λέγονται πολλά, γίνονται αναλύσεις κάθε φορά που το κόμμα δέχεται μία ήττα, ωστόσο στην πορεία υλοποιούνται λίγα σε σχέση με όσα αποφασίζονται.

Σημειώνεται, μάλιστα, πως για να γίνουν ουσιαστικές αλλαγές θα πρέπει πρώτα απ' όλα να σηκώσει μανίκια η ηγεσία ώστε να δώσει και την ώθηση. Μπορεί άλλωστε να μην καταλογίζεται ευθύνη για το κακό αποτέλεσμα των ευρωεκλογών στον Στέφανο Στεφάνου, ωστόσο αναμένουν από τον ίδιο και την ηγετική πυραμίδα να πάνε ένα βήμα παραπέρα, και με πράξεις να προχωρήσουν σε ουσιαστικές αλλαγές, ακόμη και αν χρειαστεί να συγκρουστούν με στελέχη.

Άλλωστε γίνεται παραδοχή πως πιθανόν αυτή η σύγκρουση να έχει κόστος εντός, αλλά πιθανώς το κέρδος να είναι μεγαλύτερο ως προς την ευρύτερη κοινωνία, μιας και οι ισορροπίες που προσπαθεί να κρατήσει ο γ.γ. του κόμματος σε κάποιες των περιπτώσεων απομακρύνουν τους πολίτες που δεν δείχνουν πλέον ανοχή.

Την ίδια ώρα υπάρχει και στο δωμάτιο του ΑΚΕΛ «ελέφαντας», και δεν είναι άλλος από τον ακραίο συντηρητισμό κυρίως στα λαϊκά στρώματα της βάσης, όπου παρατηρείται έντονη –αν και συγκριτικά μικρότερη απ' ό,τι σε άλλα κόμματα– ροπή προς τον ρατσισμό και την ξενοφοβία, λόγω και των μεγάλων οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια. Βέβαια, η ηγεσία ως προς αυτό δεν φέρεται να κάνει βήμα προς τα πίσω, σημειώνοντας ότι δεν μπορεί να αλλάξει απόψεις ώστε να είναι και αρεστή. Ηγετικά στελέχη τονίζουν ωστόσο πως θα πρέπει το κόμμα αυτή την ώρα να επιστρέψει στα βασικά, στην κοινωνική ατζέντα και να επικεντρωθεί στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες στην καθημερινότητά τους. Θέματα υγείας, παιδείας και

εργασιακά, με συγκεκριμένες θέσεις και δράσεις. Με αυτό τον τρόπο ίσως, όπως σημειώνεται, το κόμμα να φύγει προς τα εμπρός, δίνοντας την ώθηση που χρειάζεται.

Βασικός παίχτης σε αυτή την προσπάθεια θα πρέπει να είναι και οι κομματικές ομάδες, η ραχοκοκαλιά του ΑΚΕΛ, όπου σε κάποιες των περιπτώσεων στελέχη λειτουργούν με παλαιοκομματικό τρόπο, αποκλείοντας με έτοιμο νεότερους ανθρώπους που θέλουν να ενταχθούν και να συμβάλουν στην προσπάθεια ανόδου της Αριστεράς στην Κύπρο. Δεν παραλείπουν να αναφέρουν ότι κάποιες φορές ο ρόλος τους είναι διακοσμητικός, και αυτό ενοχλεί, μιας και βρίσκονται προ τετελεσμένων, εγκρίνοντας αποφάσεις που έχει λάβει ήδη η ηγεσία και για τις οποίες ενημερώνονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ενώ το καταστατικό προνοεί η συζήτηση να ξεκινάει από τη βάση.

Την ίδια ώρα, σκεπτικισμός υπάρχει και σε σχέση με την αντιπολιτευτική στάση που κρατάει το ΑΚΕΛ. Μπορεί να υπάρχει η άποψη ότι το βασικό δεν είναι να φωνάζεις, αλλά όσα λες να μεταφέρονται στην κοινωνία και να έχουν αποτέλεσμα, ενώ έντονα ακούγεται και η θέση πως θα πρέπει πλέον να σκληρύνει η θέση του κόμματος στις πολιτικές Νίκου Χριστοδουλίδη και να υπάρχουν άμεσες και ουσιαστικές παρεμβάσεις.

## Κοινωνική συμμαχία

Πάντως, αυτό που τονίζεται είναι πως μαγικό ραβδί δεν υπάρχει, ωστόσο, το κόμμα θα πρέπει να βρει τρόπους ώστε να βρεθεί κοντά στην κοινωνία. Μάλιστα, δεν είναι λίγοι αυτοί που σημειώνουν πως πιθανότατα, ενόψει βουλευτικών εκλογών του 2026, να εμφανιστούν και άλλοι υποψήφιοι που βρίσκονται πιο κοντά στην προσέγγιση του νυν ευρωβουλευτή Φειδία Παναγιώτου, και αυτό σίγουρα δεν θα

ευνοήσει τα παραδοσιακά κόμματα. Παράλληλα, δεν περνά απαρατήρητη και η δύναμη που φαίνεται να αποκτά το κόμμα των Κυνητών.

Την ίδια ώρα γίνονται σκέψεις και για το πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί η επιτυχία όπως χαρακτηρίζεται στις δημοτικές εκλογές, μιας και κρίνεται πως οι άνθρωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στο άνοιγμα του κόμματος στην κοινωνία. Βέβαια υπάρχει και ανησυχία, αν και σε μικρό ποσοστό, κατά πόσον πρόσωπα της ευρύτερης κοινωνίας που στηρίζει το ΑΚΕΛ θα συμβάλουν προς αυτή την κατεύθυνση, ή τυχόν απογοήτευση που μπορεί να υπάρξει μεταξύ των πολιτών θα έχει αντίκτυπο στο κόμμα. Στο ΑΚΕΛ πιστεύουν πολύ και στο κεφάλαιο Κοινωνική Συμμαχία σε σχέση με τη δυναμική που μπορεί να τους δώσει. Εντός των επόμενων ημερών αναμένεται και η επίσημη παρουσίαση της κεντρικής συντονιστικής που θα προσκαλείται στις πλείστες συνεδρίες της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος, μιας και θα ζητείται η άποψη και οι θέσεις της σε ουσιαστικά ζητήματα. Άλλωστε, όπως σημειώνεται, με αυτό τον τρόπο θα βοηθηθεί το κόμμα να δει την ευρύτερη εικόνα της κοινωνίας πέρα από τα κομματικά στεγανά.

Αντίστοιχο ρόλο θα έχουν και οι επαρχιακές συντονιστικές της Κοινωνικής Συμμαχίας στις συνεδρίες των επαρχιακών του ΑΚΕΛ, με στόχο να δώσουν μία νέα πνοή στο κόμμα με δράσεις και ενέργειες που θα λειτουργούν αμφίρροπα. Το κόμμα να φτάσει κοντά στην κοινωνία και την ίδια ώρα οι θέσεις του κόμματος να φτάσουν στους πολίτες. Ανάμεσα στα στελέχη της κοινωνικής συμμαχίας που θα ανακοινωθούν, γιατί ορισμένα λόγω και του επαγγελματικού πεδίου δράσης τους δεν επιθυμούν να γίνουν ευρέως γνωστά, θα είναι πρόσωπα που το ΑΚΕΛ έχει συνεργα-

στεί μαζί τους στις πρόσφατες εκλογές του Ιουνίου.

Δυνατό χαρτί θεωρείται, όπως όλα δείχνουν, ο Ανδρέας Ασιώτης που ήταν υποψήφιος του κόμματος για τον ΕΟΑ Λευκωσίας, όπως και η Μέλανη Στέλιου υποψήφια ευρωβουλευτής.

Άλλωστε στο ΑΚΕΛ γνωρίζουν καλά πως ο χρόνος μετρά πλέον αντίστροφα ενόψει των βουλευτικών του 2026 και η ηγεσία δεν θα έχει περιθώρια για μία νέα μείωση των ποσοστών. Μία εκλογική αναμέτρηση σημαντική για το κόμμα και σε σχέση με την ουσιαστική ανανέωση της κοινοβουλευτικής του ομάδας, λόγω και του ορίου των θητειών. Το κόμμα, όπως σημειώνεται από τους πιο αισιόδοξους, έχει να επιλέξει από μία δεξαμενή νέων ανθρώπων με λόγο και άποψη που μόνο θετικά στοιχεία μπορούν να του προσθέσουν.

Το ζητούμενο ωστόσο είναι πώς η ηγεσία θα καταφέρει αυτά τα δύο χρόνια να τους φέρει στο προσκήνιο, χωρίς να κατηγορηθεί ότι προκρίνει συγκεκριμένους υποψήφιους, ώστε ο κόσμος να έχει τον χρόνο να τους γνωρίσει. Την ίδια ώρα λέγεται πως πιθανότατα να δοθεί η εξαίρεση για μία ακόμη θητεία σε δύο βουλευτές του κόμματος, Γιώργο Λουκαΐδη και Άριστο Δαμιανού, μιας και η εμπειρία και των δύο στα κοινοβουλευτικά έδρανα δεν μπορεί τόσο εύκολα να αντικατασταθεί. Πάντως, υπάρχουν και οι φωνές που σημειώνουν πως μία τέτοια κίνηση πιθανώς να διαμολογήσει αντιδράσεις, αν αναλογιστεί κανείς πως την ίδια ώρα γίνεται προσπάθεια ανανέωσης του κόμματος.

Όποια πάντως και αν είναι η επιλογή στο συγκεκριμένο ζήτημα, θα υπάρξουν αντιδράσεις, ενώ υπάρχουν και αυτοί που αναφέρουν πως ακόμη είναι νωρίς και οι όποιες αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν βάσει και του σκηνικού που θα έχει διαμορφωθεί τον επόμενο χρόνο.

**SAILUN**

SMART FORWARD.



**KAPODISTRIAS**  
AUTOMOTIVE PARTS

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ

Καντάρας 54, Καϊμακλί, 1037 Λευκωσία - Κύπρος  
sales@chrkapodistrias.com, T. 22348600

# Αγωνίες Πριν και Μετά, 1975-77

Ακρυθικό σε μουσαμά

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ (1900-1994)

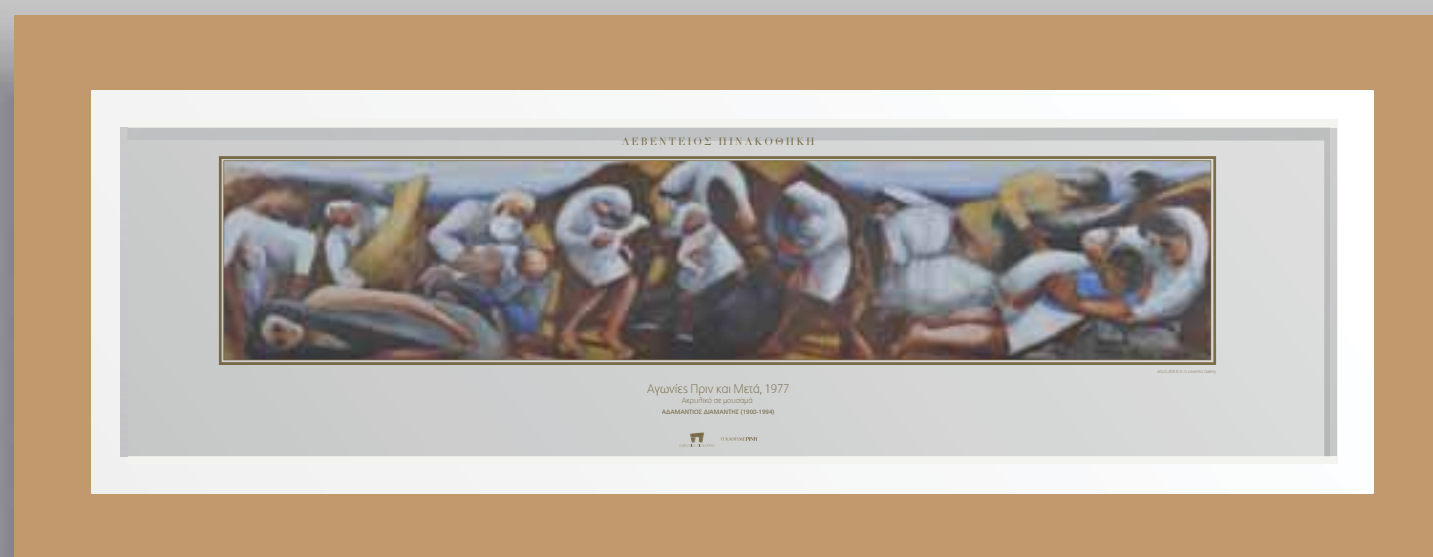


ΕΝΤΟΝΑ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟ ΕΡΓΟ, οι «Αγωνίες, Πριν και Μετά» αντανακλούν την απουσία του καλλιτέχνη για την τύχη της πατρίδας του, και αποτελούν μια εύγλωττη απεικόνιση του εικαστικού ύφους του Αδαμαντίου Διαμαντί. Μια ηγετική φιγούρα της κυπριακής σχολής ζωγραφικής, ο Διαμαντής σπούδασε στο Λονδίνο στο Saint Martin's School of Art (1920-1921) και στο Royal College of Art (1921-1923). Ως αριστούχος μαθητής, μοιράστηκε κατά την αποφοίτησή του το Πρώτο Βραβείο Σχεδίου με τον συμφοιτητή του Henry Moore, και ανέπτυξε στη συνέχεια το δικό του προσωπικό καλλιτεχνικό ιδίωμα, εμπνευσμένος από τις ισχυρές επιρροές του El Greco, του Cézanne και των Μοντερνιστών, αλλά και από την καλλιτεχνική κληρονομιά της Ελλάδας και της Κύπρου – την παρακαταθήκη, δηλαδή, της αρχαιοελληνικής και βυζαντινής τέχνης.



  
Λεβέντειος Πινακοθήκη

Στις «Αγωνίες, Πριν και Μετά» ο Διαμαντής αντλεί το θέμα του, όπως συχνά έκανε στη δουλειά του, από το τοπίο και από το ανθρώπινο στοιχείο της Κύπρου, τα οποία σιοχεύει όχι τόσο να περιγράψει αλλά να ερμηνεύσει. Μέρος μιας σειράς έργων με την ίδια γενική ονομασία «Αγωνίες», οι «Αγωνίες πριν και μετά» δημιουργήθηκαν σε μια σιγνή αναταραχής για την Κύπρο, η οποία είχε ήδη σηματοδοτηθεί από τους αντί-αποικιοκρατικούς αγώνες του '50, τις διακοινοτικές ταραχές του 1963-1964 και την Τουρκική εισβολή του 1974, η οποία σημάδεψε ανεξίτηλα το νησί και τους ανθρώπους του. Ο ζωγράφος εξέφρασε όλη την αγωνία του μέσα από αυτούς τους δραματικούς καμβάδες με το γενικό τίτλο «Αγωνίες» που ζωγραφίστηκαν μεταξύ 1963 και 1977. Το έργο που βρίσκεται στην Λεβέντειο Πινακοθήκη είναι το τελευταίο της σειράς, και εικονίζει την οδύνη του κυπριακού λαού την περίοδο πριν και μετά την εισβολή.



Η ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΑΦΙΣΑ ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 28/7

## Η «εκδίκση» του πρόσφυγα

Της ΧΡΥΣΤΑΣ ΝΤΖΑΝΗ

«Δεν μπορούμε να ξεχάσουμε τους νέους ανθρώπους και στις δύο πλευρές του νησιού. Αξίζουν μια διαφορετική ζωή με ίσες ευκαιρίες, ώστε το μέλλον τους να μη μένει ανεκπλήρωτο εξαιτίας του παρελθόντος».

Τις προάλλες, σε ένα φιλικό γάμο, το βλέμμα μου σκόλασε κάποια στιγμή στη μητέρα της νύφης, καθώς στεκόταν στην άκρη της πίστας κι έβλεπε παιδιά κι εγγόνια να χορεύουν χαρούμενα, μπορούσα να διαισθανώ στο βλέμμα μια αναδρομή στην παιδική της ηλικία, όταν έχασε πολύ νέο τον πατέρα της στις Βρετανικές ταραχές του '60 και μια δεκαετία μετά, μικρό παιδί η ίδια, έγινε πρόσφυγας στον τόπο της φορώντας κυριολεκτικά ένα παπούτσι μόνο, πάνω στη βιασύνη της άτακτης φυγής. «Η εκδίκση του πρόσφυγα», σκέφτηκα αυθόρμητα, βλέποντας τη χαρά της που εκείνη η ζωή που στράβωσε πριν από μισό αιώνα, τώρα έχει έναν ρου ευτυχίας.

«Κατά την πρώτη μου επίσκεψη, περπάτησα στην εγκαταλελειμμένη οδό Ερμού, η οποία με τον πιο ισχυρό τρόπο συμβολίζει την αδυναμία επίλυσης μιας σύγκρουσης που διαρκεί πάνω από 60 χρόνια».

Έχω βρεθεί στο Δασάκι της Άκνας, εκεί όπου εκείνη και δεκάδες χιλιάδες άλλοι πρόσφυγες κατέφυγαν αναζητώντας πρόχειρο καταφύγιο στη διάρκεια της εισβολής, μα τελικά έμειναν για μήνες – άλλοι για πάντα: ένα αλυσίλλιο με κακοτράχαλο έδαφος που προσηροτόταν για προστασία ως έδαφος των Βρετανικών Βάσεων. Το Δασάκι σε ένα βαθμό παραμένει δασάκι, ένα μνημείο που παραπέμπει σε αντίσκηνο, και το πετρώδες έδαφος, καλυμμένο από πευκοβελόνες, υπενθυμίζουν σήμερα τους καταυλισμούς που βισοτικά στήθηκαν εκεί το καλοκαίρι του '74, προτού η ευρύτερη περιοχή μετατραπεί σε οικισμό. Όταν κάποτε, οδηγώντας στους γύρω αγροτικούς δρόμους, έβλα σαμπάνι ένα καμπαναριό για να οδηγηθώ στην κοντινότερη κατοικημένη περιοχή υπό ελληνοκυπριακό έλεγχο, αντιλήφθηκα, πλησιάζοντας, ότι ήταν η εκκλησία της κατεχόμενης Άκνας, η οποία παραμένει μέχρι σήμερα ακατοίκητη. Σε κάποια σημεία που γειτνιάζουν με τη Νεκρή Ζώνη μπορείς ακόμα να διακρίνεις τα ίχνη της ζωής που υπήρχε εκεί πριν μισό αιώνα.

«Τα μνημόνια και τα μνημεία δεν μας θυμίζουν στιγμές δόξας, αλλά την αποτυχία των προσπαθειών για την επίτευξη μιας συμφωνίας στο νησί. Αποκαλύπτουν μια Κύπρο παγωμένη στον χρόνο. Αυτό ακριβώς είναι που έχουμε την ευκαιρία να αλλάξουμε τώρα».

Ενάμιση χρόνο πριν, στην κηδεία ενός πολυαγαπημένου προσώπου, πρόσφυγα από την επαρχία Αμμοχώστου, στραβοκατάπια στο άκουσμα, στον επικηδέιο της δημόρχου, της ατάκας «η ψυχή σου λεύτερη τώρα φτερουγίζει πάνω από το πατρικό σου σπίτι». Το σπίτι της μακαρίτισσας δεν υπάρχει εδώ και δεκαετίες – οι κατοικίες Αρχές το έριξαν για να περάσει νέος δρόμος. Μπορούσα να τη φανταστώ από κάποιο ψηλά, ότι να φτερουγίζει πάνω από το κατεδαφισμένο σπίτι, αλλά να κάνει μικρό χιούμορ με τη λεκτική υπερβολή, αυτήν που έχει επιβάλει η καθωστρεπική μας παρελθοντολαγνεία που μας κράτουν μισό αιώνα κολημένους σε σύμβολα, αντί να αναζητάμε την ουσία της κατάστασης στην οποία έχουμε βρεθεί και τρόπους ανατροπής της.

«Είναι σημαντικό να απομακρυνθούμε από λύσεις που στο παρελθόν δημιούργησαν προσδοκίες που δεν εκπληρώθηκαν και οι οποίοι σε μεγαλύτερες διαφωνίες και απογοητεύσεις. Τώρα, πρέπει να σκεφτούμε διαφορετικά, παραμένοντας πεπεισμένοι ότι ένα κοινό μέλλον θα φέρει μεγάλες ευκαιρίες σε όλους τους Κύπριους».

Συζητώντας αυτές τις μέρες με άτομα που, όπως εγώ, γεννηθήκαμε μετά το '74, λίγα χρόνια ή και μια δεκαετία μετά, συνειδητοποίησα πως αυτή η επέτειος σημαίνει κάτι παραπάνω, οι σειρήνες φέτος μάς ακούστηκαν διαφορετικά. Όχι σαν ένα επώδυνο, επετειακό έθιμο, αλλά σαν μια στιγμή ενσυναίσθησης προς τους γονείς μας – που να έτρεχαν άραγε τότε, αναζητώντας καταφύγιο από την πραγματική σειρήνα του πολέμου; Ως γονείς εμείς πια, μπορούμε σήμερα να τους καταλάβουμε και θαρρώ πως επιβάλλεται πια να προσπαθήσουμε να μην ακούν τα δικά μας παιδιά σειρήνες – πραγματικές ή επετειακές.

«Οι μεγάλες αλλαγές σε χώρες δεν μπορούν να αποφύγουν την κριτική και τις κατηγορίες. Πάντα θα υπάρχουν άνθρωποι που προβλέπουν εκ των προτέρων τα κακά πράγματα που πρόκειται να συμβούν. Η ιστορία μάς διδάσκει, ωστόσο, ότι οι θετικές αλλαγές συμβαίνουν όταν οι ηγέτες αναγνωρίζουν τη διακυβευόμενη και εστιάζουν στη μακροπρόθεσμη ευημερία των κοινοτήτων τους. Είμαι πεπεισμένη ότι η Κύπρος αξίζει και μπορεί να βρει τη συμφιλίωση και έναν νέο δρόμο προς τα εμπρός. Οι ηγέτες πρέπει να επιδείξουν βούληση και αποφασιστικότητα για πραγματική πρόοδο».

Τα απόπειρα σε εισαγωγικά προέρχονται από την ανοικτή επιστολή της προσωπικής απεσταλμένης του γ.γ. των Η.Ε. στην Κύπρο, Μαρία Άνγκελα Ολγκίν Κουεγιάρ.



Τουρίστες μπροστά από τη Φοντάνα ντι Τρέβι στη Ρώμη κατά τη διάρκεια μιας ζεστής μέρας.

## Η φειδιοποίηση της Δημοκρατίας

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ



Την εβδομάδα που πέρασε, ο ανεξάρτητος ευρωβουλευτής Φειδίας Παναγιώτου ενημέρωνε μέσω των social media πως στην κρίση ψηφοφορία για την εκλογή του επόμενου προέδρου της Κομισιόν, θα καταψήφιζε την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Η απόφασή του δεν ήταν βεβαίως προϊόν πολυώρης μελέτης των θέσων της. Δεν είχε να κάνει με πολιτικές διαφωνίες και διαφορετικές ιδεολογικές προσεγγίσεις από αυτήν. Ήταν, όπως αποκάλυψε, τήρηση της υπόσχεσής που έδωσε στους ακλόυθους του. Τις προηγουμένους μέρες μέσω poll στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ζητούσε από τους πολίτες να πάρουν εκείνοι την απόφαση για το αν θα την ψήφιζε ή αν θα την καταψήφιζε. Τελικά, η συντριπτική πλειοψηφία που συμμετείχε στη διαδικτυακή ψηφοφορία αποφάσισε να την καταψήφισει, όπως και έπραξε.

Έστω κι αν τα ερωτήματα που θα έπρεπε να προβληματίσουν τον νεοεκλεγέντα ευρωβουλευτή και γκουρού των social media ήταν το πόσο από αυτούς ήταν Ευρωπαίοι πολίτες και τους αφορούσε πράγματι η ψηφοφορία, πόσοι πληρωμένα bots, πόσοι είχαν ιδιότελη κίνητρα για να επηρεάσουν το αποτέλεσμα, η αλήθεια είναι πως το μεγάλο ζήτημα δεν είναι ποιοι και πόσοι τελικά ψήφισαν στα poll του Φειδία Παναγιώτου. Είναι η παρανόηση που επιχειρείται μεθοδικά το τελευταίο διάστημα για το τι είναι δημοκρατία και πολιτική. Η παραποίηση του τι σημαίνει άμεση δημοκρατία. Η οργανωμένη προσπάθεια να παρουσιαστεί η πλήρης άγνοια ως προτέρημα. Και η ανευθυνότητα ως πολιτική εναλλακτική. Καθόλου τυχαία όλα ανφέρουν στο ντοκιμαντέρ που γυρίστηκε με αφορμή την απρόσμενη εκλογή του ο.κ. Παναγιώτου. Καθόλου καθυστασιαστικά όμως και τα λόγια ψηφοφόρων του, ότι «ο Φειδίας, είναι η δημοκρατία». Ότι κατ' ακριβεία «αυτή είναι η δημοκρατία το 2024».

Η δημοκρατία όμως δεν είχε ποτέ αυτή την ερμηνεία. Οποιοδήποτε μπορεί να κάνει διαδικτυακή ψηφοφορία. Δεν είναι όμως όλοι πολιτικοί. Ένας πολιτικός αξιωματούχος δεν φορτώνει βολικά στους πολίτες τις σημαντικές πολιτικές αποφάσεις με το πρόσχημα της άμεσης δημοκρατίας. Η ψή-

φος των πολιτών σε πολιτικά πρόσωπα αποτελεί ακριβώς ψήφο εμπιστοσύνης για να λάβουν τις δύσκολες αποφάσεις.

Ο Φειδίας Παναγιώτου εξελέγη με το αφήγημα πως ενώ δεν γνωρίζει από πολιτική, είναι πρόθυμος όχι μόνο να μάθει, αλλά και να αλλάξει την πολιτική όπως την γνωρίζαμε. Εξελέγη με το σύνθημα «καμεί», βέβαιος – παρότι δεν ψήφισε ποτέ – πως θα σώσει την Κύπρο και την Ευρώπη. Άραγε τι λένε σήμερα όλοι όσοι τον ψήφισαν βλέποντάς τον να απέχει από τις πρώτες μεγάλες ψηφοφορίες του Ευρωκοινοβουλίου; Πόση αντίφαση κρύβει το γεγονός ότι ενώ ο ίδιος πρότερε τους νέους να εγγραφούν στους εκλογικούς καταλόγους για να τον ψήφισουν ο ίδιος δεν είχε το σθένος να ψηφίσει πρόεδρο του Ευρωκοινοβουλίου. Και πόση υποκρισία ενέχει η αποχή του στο ψηφίσιμα για την Ουκρανία, εξισώνοντας τον θύτη με το θύμα;

Ο Φειδίας Παναγιώτου πληρώνεται αδρά από την Ε.Ε. για να μελετά και να εκπροσωπεί επαρκώς τους πολίτες της χώρας του. Όφειλε να ενημερώνεται λοιπόν, και με βάση το τι πιστεύει ότι είναι το ορθό, να ψηφίζει. Να αναλάβει δηλαδή την ευθύνη των πράξεών του για τις πολιτικές του αποφάσεις.

Το αν είναι έτοιμος να λάβει δύσκολες πολιτικές αποφάσεις είναι μία άλλη συζήτηση, που δεν έχει πλέον σημασία. Όμως επειδή πολλοί είναι εκείνοι που υπερεκτιμούν τις ικανότητές του για γρήγορο πλουτισμό, που ανεξήγητα δίνουν συνεχώς συγχωροχάρτι σε ανοησίες που κάνει, προτάσσοντας την απειρία και την ηλικία του, πρέπει να πούμε τα αυτονόητα: ότι θα πρέπει να κριθεί όσο σκληρά κρίνονται και τα υπόλοιπα πολιτικά πρόσωπα που κατέχουν αξιώματα. Και για το ήθος του αλλά και για την πολιτική του επάρκεια.

Η πολιτική δεν ήταν ποτέ ένα εύκολο άθλημα. Το θλιβερό είναι πως τείνει να γίνει ένα μεγάλο υπερθέαμα. Ένα υπερθέαμα, όπου τα όρια και οι αντακτές της δημοκρατίας θα δοκιμαστούν σκληρά, υπό τον μανδύα της αδιαμεσολάβητης σχέσης με τον λαό. Και ενδεχομένως να υπονομευθεί μπροστά σε αυτό τον εξωραϊσμό της άνευ προηγουμένου ειλαίκευσης της εκλογικής διαδικασίας.

economidom@kathimerini.com.cy

## Ο εχθρός του γελοίου

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ



Φοβάμαι πως δεν θα πρωτοτυπήσω ούτε σήμερα επαναλαμβάνοντας αυτό που λέω συχνά: ο εχθρός του γελοίου είναι το γελοιοδέστερο. Το κεφάλαιο Φειδίας, με όλα όσα γίνονται τις τελευταίες βδομάδες στις Βρυξέλλες, είναι ένα καλό και διδακτικό παράδειγμα. Ο νεαρός έχει μετατρέψει τη συμμετοχή του στο Ευρωκοινοβούλιο σε reality show, με σειρά αναρτήσεων για τον νέο συναρπαστικό κόσμο που απλώνεται μπροστά του. Από το ανθρακούχο νερό που προσφέρεται δωρεάν στο Ευρωκοινοβούλιο, μέχρι σοβαρές ψηφοφορίες τις οποίες αντιμετωπίζει με τη λογική βάλτε τώρα που γυρίζει. Ο κόσμος ψηφίζει για όλα. Και ο ενθουσιώδης Φειδίας ακολουθεί την πλειοψηφική τάση των followers του. Όμορφα, απλά και εντενερτικά.

Το τραγικό βεβαίως δεν είναι όσα ευφάνταστα κατεβάζει ο νους του Φειδία με την πνευματική καθοδήγηση του κυρίου Λουκάνικου (Λουκά Νίκος – παλιός καθηγητής του και σημαντικός παίχτης του μεταπολιτικού παιχνιδιού μόλις ξεκίνησε). Το θλιβερό είναι το γεγονός ότι σοβαροί άνθρωποι όχι μόνο δηλώνουν ενθουσιασμένοι με το «φαινόμενο» αλλά του δίνουν και πολιτικές διαστάσεις. Τα περί άμεσης δημοκρατίας είναι μονάχα ένα παράδειγμα των όσων λέγονται ελαφρά τη καρδία. Ακόμα χειρότερο είναι το επαρκιωτικό σύνδρομο «δείτε πόση απήκηση έχει ο Φειδίας αντιεξωτερικό». Ειδικά μετά το σχόλιο (και το share) του Elon Musk όπου «η Κύπρος έγινε γνωστή σε όλο τον κόσμο!» Δεν θέλω να χαλάμε τις καρδιές μας κυριακάτικα, αλλά μήπως να σκεφτόμασταν τον λόγο που γίναμε viral; Γιατί και το video με τον πιτσιρικά που πλήρωσε ο Φειδίας 50 ευρώ για να φάει ένα αποστειγμένο έπαιξε πολύ στην Ελλάδα, αλλά ήταν σκουπίδι.

Με αυτές τις απόψεις ίσως σας ξενίσει η προτροπή μου να δείτε το ντοκιμαντέρ του Φειδία για την εκλογή του. Κατ' αρχάς όποιος ασχολείται έστω και ξοφάλασμα με την επικοινωνία πρέπει να το δει οπωσδήποτε. Είναι τουλάχιστο εντυπωσιακός ο τρόπος που δούλεψε η ολιγομελής ομάδα του, κυρίως ως προς τη μεθοδολογία. Η γνώση των νέων «εργαλείων» επικοινωνίας στο digital περιβάλλον δεν ήταν καθόλου επιδεξιμική. Γνώριζαν πολύ καλά τι έκαναν και εργάστηκαν συγχροτημένα επί πολλούς μήνες με πάθος. Μπορεί η εικόνα που έβγαλε προς τα έξω να ήταν ενόσ 24χρονου που έκανε την πλάκα του, η πραγματικότητα όμως ήταν άλλη. Ο κύριος Λουκάνικος τον καθοδηγούσε σε κάθε του βήμα και σύμφωνα με τον ίδιο τον Φειδία έκανε ταχύρρυθμα μαθήματα ώστε στη συνέχεια να φέρει το περιεχόμενο στο ύψος του, γνωρίζοντας τι ακριβώς ήθελε το κοινό του. Ως εδώ, η υπόθεση έχει μεγάλο ενδιαφέρον και ουδείς νομιμοποιείται να τη συνομάρει γιατί είναι σαν να αρνείται τον ελέφαντα στο δωμάτιο. Χωρίς να υποτιμούμε βεβαίως το γεγονός ότι όλα αυτά έγιναν κάτω από μύτη πολιτικών, δημοσκόπων και δημοσιογράφων δίχως να καταλάβει κανείς τίποτε.

Αν φύγουμε όμως από τις «τεχνικές λεπτομέρειες» και πάμε στα αμιγώς πολιτικά, το πράγμα μπαίζει από παντού. Το «φαινόμενο» είναι επικίνδυνο καθώς ανοίγει τον ασκό του Αιόλου για ένα είδος πολιτικής συμπεριφοράς που μπορεί να αποδειχτεί καταστροφική. Στο ντοκιμαντέρ ο Φειδίας αφηγείται μια ιστορία η οποία αφορά στο πολιτικό περιεχόμενο και την οποία θεωρώ εξαιρετικά σημαντική για να καταλάβουμε πού ακριβώς μπλέξαμε. Κάποια στιγμή αποφάσισαν να κοινοποιήσουν τη θέση τους για το μεταναστευτικό. Απλοϊκά δομημένη μεν, αλλά πάντως θέση. Η οποία προσομοιάζει με αυτήν της Αριστεράς για ίση κατανομή των προσφύγων στις χώρες της Ε.Ε. Οι followers άρχισαν να γράφουν τα δικά τους σχόλια – πολλά απ' αυτά αρνητικά. Τότε ο Φειδίας, με την καθοδήγηση του μέντορά του, αποφάσισε να αποσύρει τη θέση γιατί δεν ήθελε προφανώς να δυσχερατίσει κανένα.

Αυτό το είδος πολιτικής θέλουν όσοι κατακεραυνώνουν τα κόμματα, καίδευοντας τα αφτιά του νεαρού YouTuber; Και τι θα γίνει αν το 2026 γίμσει η Βουλή μας Φειδίες που δεν θα έχουν άποψη για τίποτε αλλά θα ανεβάζουν μόνο εξυπνακίστικα βιντεάκια για χαζομάρες; Λίγη αυτοσυγκράτηση νομίζω δεν έβλαψε κανένα. Ιδιαίτερα όσους θέλουν να λογίζονται σοβαροί και είναι σε θέση να αναγνωρίσουν το γελοίο του πράγματος.

stavros.christodoulou@gmail.com

## Ο πρόεδρος μας δεν έχει ανασφάλειες

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ



Πριν από μερικές μέρες διάβαζα στο Politico ότι «Εμανουέλ Μακρόν είναι νορμάλ και έχει πολλούς φίλους». Ο τίτλος είχε σκωπτική διάθεση, όπως άλλωστε και το κείμενο που υπέγραψε ο Jamil Anderlini. Όπως εξηγούσε ο δημοσιογράφος, αρχισυντάκτης Ευρώπης του Politico, είχε δεχθεί μια πρωτοφανή φραστική επίθεση από το Ελιζέ και συγκεκριμένα από το Γραφείο Τύπου του Εμανουέλ Μακρόν, για ένα προηγουμένο του άρθρο, στο οποίο είχε επικρίνει τον πρόεδρο της Γαλλίας. Ο δημοσιογράφος του Politico έκανε λοιπόν αυτό που έπρεπε. Κατήγγειλε δημοσίως τη φραστική επίθεση του Γραφείου Τύπου του Γάλλου προέδρου, που, όπως αναφέρεται, περιελάμβανε ύβρεις, αμφισβήτηση δημοσιογραφικού ήθους και ισχυρισμούς ότι το επικριτικό γή του Μακρόν άρθρο ήταν προϊόν «κάποιου είδους προσωπικής βεντέτας». Και απάντησε προς το Γραφείο Τύπου του Γάλλου προέδρου, με σκωπτικό

ύφος και χωρίς να αναίρει λέξη επί της ουσίας των όσων ανέφερε.

Από τη στάση που τήρησε ο δημοσιογράφος προκύπτουν δύο στοιχεία. Πρώτον, ότι δεν πτοήθηκε από τη φραστική επίθεση του Γραφείου Τύπου του προέδρου της Γαλλίας. Και δεύτερον, εξίσου σημαντικό, ότι το έντυπο, στο οποίο εργάζεται, έβαλε «πλάτη» στο κείμενο που δημοσιεύθηκε και στον δημοσιογράφο που το υπέγραψε, εκθέτοντας τον έννομο του Ελιζέ και τον περιγύρο του.

Δυστυχώς όμως, αυτός δεν είναι ο κανόνας. Και δη στην Κύπρο, όπου δυστυχώς το Προεδρικό θεωρεί ότι ο Πρόεδρος μας μπορεί να λέει ό,τι θέλει, αναμένοντας ότι η ΜΜΕ θα λειτουργούν ως διαφημιστές της πολιτικής του καμπάνιας. Βγαίνει λοιπόν ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης μετά τη Σύνοδο Κορυφής του περασμένου Μαΐου και ισχυρίζεται – γιατί περί ισχυρισμού πρόκειται – ότι κατάφερε να διασυνδέσει το Κυπριακό με τις ευρωπαϊκές σχέσεις. Και υπάρχουν άτομα, τα οποία ασκούν το δημοσιογραφικό

λειτούργημα και καταπίνουν τον προεδρικό ισχυρισμό, αναπαράγοντάς τον. Όπως είχαν αναπαράγει τον εξίσου αβάσιμο ισχυρισμό, ότι στην πρώτη του Σύνοδο Κορυφής, τον Μάρτιο 2023, ο Νίκος Χριστοδουλίδης τα είχε πάει περίφημα στις Βρυξέλλες και ότι δήθεν κέρδιζε έδαφος η πρότασή του για «ενεργότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στο Κυπριακό και για διορισμό ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο».

Οι δικές μας πληροφορίες ήταν εντελώς διαφορετικές. Και τις είχαμε δημοσιεύσει πολλές φορές. Κόντρα στο Γραφείο Τύπου του Προέδρου που επιχειρούσε να επιβάλει στρεβλή εικόνα, σύμφωνα με την οποία η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και ο Σαρλ Μισέλ «σφάζονταν» περίπου ποιος από τους δύο θα υιοθετούσε (endorse) και θα προωθούσε την πρόταση του κ. Χριστοδουλίδη. Έκτοτε πέρασε ενάμιση χρόνο και, παρά τη «σφαγή», δεν είδαμε κανένα να υιοθετεί την πρόταση του προέδρου της Δημοκρατίας. Διότι η μόνη «σφαγή»

που στην πραγματικότητα επιχειρήθηκε, δεν ήταν της Ούρσουλας και του Μισέλ, αλλά της νομοσύνης μας.

Αυτοί λοιπόν που αναπαρήγαγαν τις αστειότητες του Προεδρικού δεν μπήκαν καν στον κόπο να ρωτήσουν ή έστω να διερωτηθούν οι ίδιοι, γιατί οι εταίροι μας στην Ε.Ε., που σύμφωνα το Γραφείο Τύπου του Προεδρικού «σαγνηεύθηκαν» από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, δεν έχουν υιοθετήσει την εισήγησή του εδώ και ενάμιση χρόνο.

Γιατί λοιπόν δεν υιοθετήθηκε η προεδρική εισήγηση; Μήπως ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει λιγότερους φίλους από τον Εμανουέλ Μακρόν; Στο πρώτο ερώτημα, η απάντηση με δυο λόγια είναι γιατί δεν υπάρχει τέτοια πολιτική βούληση και γιατί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν έχει τέτοια αρμοδιότητα. Στο δεύτερο ερώτημα και μετά την γκάφα στις βουλευτικές εκλογές στη Γαλλία, κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα ποιος έχει λιγότερους φίλους, ο Μακρόν ή ο Χριστοδουλίδης. Αυτό όμως

που κάποιος μπορεί να πει με σιγουριά είναι ότι οι φίλοι του προέδρου μας είναι λιγότεροι από τους συγγενείς του. Κάτι που προκύπτει και από τους διορισμούς που έχει κάνει.

Όπως μάλιστα λέγεται στις Βρυξέλλες, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης «σκέφτεται και ξανασκέφτεται» να προτείνει ως επίτροπο στη νέα Κομισιόν, «τεχνοκράτη καριέρας στην Ε.Ε.» που «τυγχάνει» να έχει συγγένεια, με πρόσωπο που βρίσκεται στον στενότερο κύκλο συνεργατών του. Εάν τελικά ο πρόεδρος μας καταλήξει σε αυτή τη «σκέψη», δεν θα είμαστε σε θέση να εξαγάγουμε συμπεράσματα πόσους φίλους έχει ή δεν έχει. Θα μπορούμε όμως να θεωρήσουμε ότι τα δικά του συγγενικά πρόσωπα εξαντλούνται και ότι πλέον επενδύει σε συγγενικά πρόσωπα στενών του συνεργατών. Κάτι που καταδεικνύει ότι ο πρόεδρος μας δεν έχει ανασφάλειες. Ή μήπως έχει;

xanthoulis.pavlos@gmail.com

## Ένα υπαρξιακό πρόβλημα για την εθνική στρατηγική

Του ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ



**Καθώς** η Αμερική περνάει μία πρωτόγνωρη κρίση και κανείς δεν ξέρει ποιος θα την κυβερνά τον Ιανουάριο του 2025, και σε τι συνθήκες, καλό είναι να αναλογιστούμε μερικά πράγματα. Η σχέση μας με την Τουρκία περνούσε πάντοτε μέσα από την Ουάσινγκτον. Εκεί απευθυνόταν ο εκάστοτε Έλληνας πρωθυπουργός όταν ξεπούσε μια κρίση στο Αι-

**Υπάρχει άμεση ανάγκη επανεξέτασης των εργαλείων με τα οποία αντιμετωπίζει η Αθήνα την Τουρκία τα τελευταία 65 χρόνια.**

γαίο ή στην Κύπρο. Ταυτόχρονα πίεζε ώστε οι ΗΠΑ να εγγυώνται τη σταθερότητα στην περιοχή και μία σχετική εξισορροπημένη ισορροπία. Την περίοδο αμέσως μετά το 1974 το πέτυχε. Σημαντικό ρόλο έπαιξε το γεγονός πως οι ΗΠΑ ένιωθαν κάποιες εννοχές λόγω της στήριξης στη δικτατορία και του ρόλου του Κίσηνγκερ στην τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Υπήρχε επίσης μεγάλη εσωτερική πίεση από το Κογκρέσο και το ελληνοαμερικανικό λόμπι.

Σήμερα, Κατ' αρχήν το τι συνέβη την περίοδο 1967-74 δεν ενδιαφέρει κανέναν στην Ουάσινγκτον. Εκπληκτικοί ακούν τη σχετική κριτική τα μέλη του Κογκρέσου.

Επί Μπίντεν, σε αντίθεση με την περίοδο Τραμπ - Πομπέο, οι ΗΠΑ διακατέχονται από μια τεράστια αγωνία να μην εννοχλήσουν την Τουρκία. Η Ουάσινγκτον βοήθησε ασφαλώς να εδραιωθεί μία περίοδος ηρεμίας στο Αιγαίο στο πλαίσιο του μεγάλου παζαριού για το πακέτο των τουρκικών F-16. Είναι σημαντικό ότι σήμερα δεν υπάρχουν υπερπτήσεις.

Η τουρκική αναθεωρητική πο-

λιτική δεν έχει όμως αλλάξει. Κάθε άλλο, οι Τούρκοι αξιωματούχοι το υπενθυμίζουν με κάθε ευκαιρία.

Από το παζάρι η Ελλάδα πήρε το «πακέτο Μπλίνγκεν». Από πλευράς μεταχειρισμένων εξοπλισμών απολύτως τίποτα χρήσιμο. Από πλευράς εγγυήσεων ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών απέφυγε κάθε ρητή δέσμευση και σε ένα δωμάτιο στο Κογκρέσο υπάρχει απλώς ένα απόρρητο σημείωμα, που μπορούν να διαβάσουν (μόνο εκεί) τα μέλη του, με διαβεβαιώσεις πως οι ΗΠΑ θα διακόψουν τη διαδικασία για τα τουρκικά F-16 αν εκδηλωθεί πάλι τουρκική επιθετικότητα. Ούτε αυτό το έγγραφο δεν θα υπήρχε χωρίς την παρέμβαση του γερουσιαστή που τώρα περιμένει να οδηγηθεί στις φυλακές. Βρισκόμαστε όμως στη μετα-Μενέντζε εποχή. Με το ελληνοαμερικανικό λόμπι σε ένα απίστευτο τέλμα προσωπικών εριδών και διενέξεων χωρίς τέλος.

Στην πράξη αν κάτι πάει στραβά μόνο οι προσωπικές σχέσεις και η αξιοπιστία του Έλληνα πρωθυπουργού θα μπορούν να κάνουν τη διαφορά ώστε να πειστεί ο Λευκός Οίκος να παρέμβει. Είναι θετικό πως τέτοιες σχέσεις διατηρεί με τους δύο επικρατέστερους να διαδεχθούν τον Μπίντεν ως υποψήφιοι για την προεδρία, την αντιπρόεδρο Χάρις και τον κυβερνήτη της Καλιφόρνιας, Νιούσομι.

Υπάρχει όμως ένα πιο βαθύ, υπαρξιακό, πρόβλημα για την εθνική μας στρατηγική. Ετσι όπως είναι τα πράγματα στην Αμερική ο πραγματικός κίνδυνος είναι κάποια στιγμή το Μαξίμου να τηλεφωνήσει στον Λευκό Οίκο εν μέσω κάποιας κρίσης και η απάντηση να είναι «δεν ενδιαφερόμαστε» ή «πήρατε το λάθος νούμερο». Πυροδοτώντας στην Ελλάδα ένα αντιδυτικό τσουνάμι, σαν και αυτό του 1974. Υπάρχει άμεση ανάγκη επανεξέτασης των εργαλείων με τα οποία αντιμετωπίζει η Αθήνα την Τουρκία τα τελευταία 65 χρόνια.

## Αναταράξεις

Του ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ



**Οι Ηνωμένες Πολιτείες** διέρχονται περίοδο πολιτικού παροξυσμού, καθώς οι Δημοκρατικοί με δεσμούς αντιμετωπίζουν

το ενδεχόμενο επανεκλογής του κ. Ντόναλντ Τραμπ στο προεδρικό αξίωμα τον προσεχή Νοέμβριο. Και έχουν δικίο από μίαν άποψη. Διότι δεν θα πρόκειται απλώς για μια εναλλαγή προσώπων στο ανώτατο αξίωμα αυτής της χώρας, αλλά για μια απειλούμενη ανατροπή εκβάσεων ενός συστήματος που οικοδομήθηκε επί της προεδρίας του Μπιλ Κλίντον, συνεχίστηκε στη διάρκεια της προεδρίας του Μπαράκ Ομπάμα, για να εκπέσει τελικώς αυτοχρησιμοποιούμενο επί της διοικήσεως του προέδρου Τζο Μπίντεν.

Και ενώ μια νέα πολιτική δυναμική έχει αρχίσει να διαμορφώνεται στις ΗΠΑ, η επανεκλογή της κ. Ουόρσοουλα φον ντερ Λάιεν στην προεδρία της Επιτροπής την Πέμπτη χαρακτηρίστηκε από ορισμένους ως μια εξέλιξη «υπέρ της σταθερότητας». Η λέξη σταθερότητας σημαίνει συνέχιση μιας υπάρχουσας καταστάσεως, και στην παρούσα φάση διαίωξη της πολιτικής του προέδρου Μπίντεν στην Ευρώπη.

Μόνον που ο κ. Τραμπ έχει κατ'επανάληψιν τονίσει ότι εάν επανεκλεγεί εκ νέου πρόεδρος των ΗΠΑ, θα διαπραγματευθεί με τον πρόεδρο Πούτιν το τέλος των εκθροισμών Ρωσίας - Ουκρανίας. Ενώ ο υποψήφιος για το αξίωμα του αντιπροέδρου, ο κ. Τζ. Ντ. Άντ, πιθανολογεί προσάρτηση από τη Ρωσία ορισμένων ουκρανικών εδαφών που κέρδισε στη διάρκεια του πολέμου.

Ουδείς μπορεί να προεξοφλήσει το αποτέλεσμα των εκλογών στις ΗΠΑ, αλλά εάν οι προβλέψεις επα-

ληθευθούν, τότε η Ε.Ε. απλώς θα ευθυγραμμισθεί με την πολιτική που θα ορίσει ο νέος ένοικος του Λευκού Οίκου. Οπως ακριβώς συνέβη όταν ο πρόεδρος Μπίντεν επέβαλε την άμεση ενεργειακή ανεξάρτηση από τη Ρωσία της Ευρώπης και την εμπλοκή της στον ρωσοουκρανικό πόλεμο.

Ταυτόχρονα, στα Ανάκτορα Μπελχάιμ στο Οξφοντσάιρ του Ηνωμένου Βασιλείου, 43 ηγέτες ευρωπαϊκών κρατών μετράν στην τέταρτη σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας για να συζητήσουν θέματα αφορώντα ενέργεια, ασφάλεια, δημοκρατία και τη μεταναστευτική. Δίκως, βεβαίως, τη συμμετοχή των ΗΠΑ. Παρών στη σύνοδο ήταν ο πρόεδρος της Ουκρανίας Ζελένσκι.

Οικοδοσώτης της συναντήσεως ήταν ο νέος πρωθυπουργός της Βρετανίας σερ Κιρ Στάρμερ, η χώρα του οποίου διατηρεί παραδοσιακά «ειδικές σχέσεις» με τις ΗΠΑ. Μόνον που πριν από λίγες ημέρες ο κ. Βανς δήλωσε προς σκανδαλισμό των πάντων ότι «το Ηνωμένο Βασίλειο θα είναι ίσως η πρώτη ισλαμική χώρα που θα διαδίδει πυρηνικά όπλα τώρα που το Εργατικό Κόμμα κατέκτησε την εξουσία».

Τέλος, μια παλαιότερη δήλωσή του κ. Τραμπ στο Bloomberg ότι «η Ταϊβάν πρέπει να μας πληρώσει για την άμυνά της», προκάλεσε αναστάτωση στην Ταϊπέι. Διότι πριν ετών ο πρόεδρος Μπίντεν είχε δημιουργήσει την εντύπωση ότι «οι ΗΠΑ θα υπερασπίζονταν την Ταϊβάν εάν δεχόταν επίθεση».

Δικαίως διερωτάται κανείς εάν τελικώς περνά η ανθρωπότητα μια περίοδο αναστασιακής, κυνισμού ή έχει εισέλθει σε πορεία απόλυτης ανατροπής. Το βέβαιο είναι ότι οι αναταράξεις άρχισαν να είναι αισθητές.

## Γιατί είμαι συντηρητικός

Του ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

**Θυμάμαι**, πριν από χρόνια, μια εκτέλεση του Μεσσία του Χάιντελ στο Ηρώδειο. Το θέατρο δεν ήταν κατάμεστο που λένε. Το έργο μπορεί να θεωρείται ως ένα από τα μεγάλα μνημεία του πολιτισμού μας, όμως δεν είναι δημοφιλές, όπως η Ενάτη του Μπέτοβεν ή η Κάρμεν. Όταν η ορχήστρα φτάνει στο κρεσέντο του «Αλληλούια», το κοινό ξεσπάει σε χειροκροτήματα. Ο μάεστρος και η ορχήστρα δεν ξέρουν τι να κάνουν. Στο τέλος υποκλίνονται αμήχανα. Ακολουθεί διάλειμμα και το μεγαλύτερο μέρος του ευαίθρου κοινού αποχωρεί. Κάποιος που ξέρει το έργο, νομίζω ο μάεστρος Καβαλιεράτος, φωνάζει: «Μη φεύγετε! Εχει ακόμη ένα μέρος». Κανείς δεν του δίνει σημασία. Δεν ξέρω ποια εντύπωση αποκόμισε ο Άγγλος διευθυντής και η ορχήστρα του από την εκτέλεση στο Ηρώδειο. Ελπίζω να θυμούνται τα χειροκροτήματα και όχι τις άδειες κερκίδες που το ακολουθούσαν. Το λιγιστό τέλμα προσωπικών εριδών και διενέξεων χωρίς τέλος.

Στην πράξη αν κάτι πάει στραβά μόνο οι προσωπικές σχέσεις και η αξιοπιστία του Έλληνα πρωθυπουργού θα μπορούν να κάνουν τη διαφορά ώστε να πειστεί ο Λευκός Οίκος να παρέμβει. Είναι θετικό πως τέτοιες σχέσεις διατηρεί με τους δύο επικρατέστερους να διαδεχθούν τον Μπίντεν ως υποψήφιοι για την προεδρία, την αντιπρόεδρο Χάρις και τον κυβερνήτη της Καλιφόρνιας, Νιούσομι.

Υπάρχει όμως ένα πιο βαθύ, υπαρξιακό, πρόβλημα για την εθνική μας στρατηγική. Ετσι όπως είναι τα πράγματα στην Αμερική ο πραγματικός κίνδυνος είναι κάποια στιγμή το Μαξίμου να τηλεφωνήσει στον Λευκό Οίκο εν μέσω κάποιας κρίσης και η απάντηση να είναι «δεν ενδιαφερόμαστε» ή «πήρατε το λάθος νούμερο». Πυροδοτώντας στην Ελλάδα ένα αντιδυτικό τσουνάμι, σαν και αυτό του 1974. Υπάρχει άμεση ανάγκη επανεξέτασης των εργαλείων με τα οποία αντιμετωπίζει η Αθήνα την Τουρκία τα τελευταία 65 χρόνια.

Υπάρχει όμως ένα πιο βαθύ, υπαρξιακό, πρόβλημα για την εθνική μας στρατηγική. Ετσι όπως είναι τα πράγματα στην Αμερική ο πραγματικός κίνδυνος είναι κάποια στιγμή το Μαξίμου να τηλεφωνήσει στον Λευκό Οίκο εν μέσω κάποιας κρίσης και η απάντηση να είναι «δεν ενδιαφερόμαστε» ή «πήρατε το λάθος νούμερο». Πυροδοτώντας στην Ελλάδα ένα αντιδυτικό τσουνάμι, σαν και αυτό του 1974. Υπάρχει άμεση ανάγκη επανεξέτασης των εργαλείων με τα οποία αντιμετωπίζει η Αθήνα την Τουρκία τα τελευταία 65 χρόνια.

επειδή θα ήθελα να προστατεύσω πολλούς, θεατρικούς ή μουσικούς εκτελεστές, από τις ψευδαισθήσεις που ενδέχεται να τους προκαλέσουν τα μαζικά χειροκροτήματα στο Ηρώδειο ή την Επίδαυρο. Δεν δηλώνουν πάντα ενθουσιασμό. Ενώ δηλώνουν και ανακούφιση για το τέλος του μαρτυρίου τους.

Τις προάλλες παρακολούθησα στην Επίδαυρο την παράσταση της «Ορέστειας». Εγώ φταίω, αφού παρέβην την υπόσχεση που είχα δώσει στον εαυτό μου να αποφεύγω την Επίδαυρο. Μπορεί να φταίει ο Αισχύλος, μπορεί και ο Τερζόπουλος. Δεν με ενδιαφέρει η πρωτοτυπία, οπότε δεν την περίμενα με κομμένη την ανάσα. Όμως, με περίμενε στη γωνιά. Το παραλήρημα της Κασσάνδρας ήταν σε αραβική διάλεκτο, αν κατάλαβα καλά, και στο τέλος, ακ αυτό το τέλος, αντί για το Αλληλούια του Χάιντελ, μέρος του κοινού, κραδαινώντας την παλαιστινιακή σημαία φώναζε λευτεριά στην Παλαιστίνη και ο χορός από σκηνής από το απαιτητικό έργο και νομίζοντας ότι το «Αλληλούια» είναι το τέλος του, ξέσπασε σε χειροκροτήματα επειδή λυτρώθηκε από το βάσανο. Αναφέρω το επεισόδιο

γράφει στα κατορθώματα του Αισχύλου. Επιτέλους, ο αρχαίος πολυλογάς κάτι έχει να μας πει: «Λευτεριά στην Παλαιστίνη». Ο Ισμαήλ Κανταρ τον θεωρούσε Αλβανό, επειδή και στα έθιμα της χώρας του υπάρχουν μέχρι σήμερα κοξές. Το ερώτημα είναι: εμείς ξέρουμε γιατί ο Αισχύλος είναι Έλληνας και δεν είναι ούτε Αλβανός ούτε Παλαιστίνιος; Επειδή τον ανεβάζουμε στην Επίδαυρο; Μα την Επίδαυρο δεν την έχεις κληρονομικό δικαίω. Την κατατάξες μέσα από τη δημιουργική σου.

Δηλώνω «συντηρητικός». Μην ανησυχείτε, δεν είμαι οπαδός των Τόρις. Ούτε πουριτανός. Αντιθέτως, πιστεύω ότι ο πουριτανισμός έχει γίνει προνόμιο της προοδευτικής νοοτροπίας. Η πολιτική ορθότητα, το κίνημα woke, συνθέτει το πουριτανικό πλέγμα που παλεύει να χειραγωγήσει την πραγματικότητα της ζωής μας. Τι σημαίνει είμαι συντηρητικός; Δεν σημαίνει ότι πρέπει να ανεβάζεις Αισχύλο όπως ο Ροντήρης, ο Μινωτής ή ακόμη και ο Κουν με τους περιφημούς Πέρρες του. Αν δεν σε ενδιαφέρει τι λέει ο Αισχύλος, τότε παράτα μας με τα ευρήματά σου. Ο ταλαίπωρος ποιητής της Ορέστειας δεν

ήταν φιλερηνιστής. Αυτός που θεωρούσε ότι το μεγαλύτερο επίτευγμα της ζωής του ήταν η συμμετοχή του στη μάχη του Μαραθώνα. Είμαι συντηρητικός σημαίνει ότι αποδέχομαι πως υπάρχουν αξίες που υπερβαίνουν τις δικές μου. Δεν υποστηρίζω ότι πρέπει να τις αναγνωρίσουμε πάση θυσία. Αυτό είναι προνόμιο των προοδευτικών. Ο συντηρητικός αποδέχεται αυτές τις αξίες και συνάπτει διάλογο μαζί τους. Ο διάλογος προϋποθέτει σεβασμό. Ε, ναι, γι' αυτό αυτοπροσδιορίζομαι ως συντηρητικός. Ζω στον κόσμο του 2024, όμως συννομιμώ με αξίες που τον διαμόρφωσαν και, παρ' όλα αυτά, δεν θεωρούνται δικές του.

Δεν μπορώ να δεχθώ την εκμετάλλευση του Αισχύλου ως προπαγανδιστή των Παλαιστινίων. Μικραίνει τον μεγάλο τραγικό. Τον φέρνει κοντά μας; Μπορεί, απλώς δείχνει την αδυναμία μας να τον καταλάβουμε. Κοινώς, την αδυναμία μας να καταλάβουμε το μέγεθος του πολιτισμού που μας υποστηρίζει. Γι' αυτό είμαι συντηρητικός. Γιατί υπερασπιζομαι την κατανόηση του πολιτισμού που υπερασπίζεται την ύπαρξή μας. Τη δική μας μοντέρνα, προοδευτική, υπαρξ.



ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΘΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

## Η Ελλάδα δεν είναι καρτ ποστάλ

Του ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΟΥΛΑ

μέρες για όσα είναι τυχερά ή μία βδομάδα στις κατασκηνώσεις της μπρόπολης που είναι δωρεάν! Μετά επιστροφή σε μια καθημερινότητα με μπόλκα ίσως παγωτά,

**Οι περισσότεροι ξεκαλοκαριάζουμε με ανεμιστήρες και κλιματιστικά, ξένοι στις ίδιες τσιμεντουπόλεις – ούτε στα ημίφωτα μπαλκόνια μας δεν εμφανιζόμαστε πλέον.**

αλλά χωρίς καμιά ανεμισλιά! «Ο χρόνος είναι χρήμα», «οι δουλειές τρέχουν» και μαζί τους τρέχουμε κι εμείς χωρίς σταματημό και ωμό.

Και γι' αυτό δεν φταίει καμιά κρίση. Από πριν είχαμε αυτοβούλως εγκλωβιστεί σε μια ζωή που μας ξέφευγε προσδοκώντας την! Δεν θέλω να μηδενίσω τους εργασιακούς κόπους κανενός. Ταμείο κάνω. Και βλέπω ότι οι τιμές των ναυλών και της εκτός σπιτιού διαβίωσης είναι απαγορευτικές για όσους δεν έχουν εισοδήματα πέραν της εργασίας τους. Ακόμη και μια ολιγοήμερη επίσκεψη στο παρατημένο πατρικό δεν είναι πρόζενος

χαράς αλλά ακραίασχη έγγονα.

Τι μένει μετά από όλη αυτή τη χρόνια εκγύμναση στην «πρόοδο»; Η διαρκής αιχμαλωσία μας σε πόλεις που σταδιακά κι ανεπισπώτως παραδίδονται στις ορδές των τουριστών. Οι περισσότεροι ξεκαλοκαριάζουμε με ανεμιστήρες και κλιματιστικά, ξένοι στις ίδιες τσιμεντουπόλεις – ούτε στα ημίφωτα μπαλκόνια μας δεν εμφανιζόμαστε πλέον. Ιδρώνουμε και ξειδρώνουμε εντός των οικιών μας.

Αλλά κι εκείνοι που καταφέρνουν να αποδράσουν δεν βλέπω να τα καλοκαταφέρνουν. Πλοία βρίσκουν, αλλά ούτε γι' αυτούς «έχει οδός». Περιφέρονται ανά την επικράτεια κουβαλώντας το άχθος της πόλης σε περιφέρειες που έγιναν κακέκτυπα της αθηναϊκής σκοπριάς.

Πέραν όμως αυτής της κατάπτωσης, υπάρχει ακόμη μια άλλη Ελλάδα, άσχετη με τις αγοραπωλησίες του φολκλόρ, τη γαλέρα της εποχικής εργασίας και τον ψυχαναγκασμό του «να περνάμε καλά». Θα μου επιτρέψετε πάντως, επειδή με τις θεωρίες κάποιου βγάζουμε το ψωμί μας αλλά κανείς δεν χορταίνει, ένα ακόμη παράδειγμα.

Πριν από αρκετά χρόνια – στην προ κινητών περίοδο – βρέθηκα με συντροφιά στη Σίφνο. Επρεπε να τηλεφωνήσουμε στους δικούς μας και το μόνο τηλεφώνημα που υπήρχε στο Κάστρο ήταν στο σπίτι

μας ηλικιωμένης κυρίας. Το βρήκαμε εύκολα – είχε μια μεταλλική ταμπέλα με ακουστικό στην εξώθυρα. Τηλεφωνήσαμε, ευχαριστήσαμε και κατευθυνθήκαμε στην έξοδο. «Πού πάτε», μας ρώτησε. «Ρίξαμε στο μεταλλικό κουτί το αντίτιμο της συνδιάλεξης», εξήγησα. «Καλά, καθίστε» μας είπε και μας πρόσφερε γλυκό του κουταλιού και δροσερό νερό. Ντράπηκα τόσο που δεν έκανα την ανάπητη ερώτηση μήπως χρωστάμε κάτι για το κέρασμα. Στη συνέχεια, αυτό που μας έστειλαν για το τηλεφώνημα μας εξήγησαν ότι είναι αδιανόητο να μπει κάποιος στο σπίτι της χωρίς να τον φιλέψει.

Αυτή η γυναίκα δεν ήταν καρτ ποστάλ. Ήταν η προσωποποίηση ενός αρχαίου τρόπου που δεν δίνει αντιπαροχή την αρχοντιά του. Τη χαρίζω.

Αν έγραφα τα παραπάνω δεν το έκανα χάρην μνημοσύνου μιας αξιοσημείων κυρίας. Τα έγραφα διότι είμαι πεπεισμένος ότι η ομορφιά, όσα περνάμε (δηλαδή χαλκάδες) κι αν φορτώσουμε τις ζωές μας, δεν χάνεται. Λαμπροκόπη μας στα σκοτάδια και στις σκοτούρες μας. Και θα είναι κέρβος για όλους μας να τη γυρέψουμε και να λουστούμε στο φως της.

Καλό ελληνικό καλοκαίρι!

Ο κ. Θεόδωρος Παντούλας είναι συγγραφέας.

## Αδελφοκτονίες αντί για συνύπαρξη

Του ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΧΑΣΑΠΗ

**Α**ξίζουν έπαινοι τόσο στον ΘΟΚ, όσο και στη Μαγδαλένα Ζήρα, σκηνοθέτρια της παράστασης της τραγωδίας του Ευριπίδη «Φοίνισσες», για την επιλογή του έργου. Ένα κρατικό θέατρο έχει καθήκον να καταπάναται με δύσκολα θέματα, μέσα από κλασικά έργα, για να υπηρετεί έτσι την αποστολή της ψυχαγωγίας του κοινού, με την κυριολεκτική έννοια του όρου, αυτή της αγωγής της ψυχής. Ας θυμηθούμε ακόμη πως στην κλασική Αθήνα τα έργα των μεγάλων τραγωδών διδασκόντουσαν -με αυτό το ρήμα αναφέρονταν οι παραστάσεις τους.

Στην παράσταση του Σαββάτου 13/7 στη Λευκωσία, το θέατρο φαινόταν σχεδόν μισοάδειο. Γιατί οι πολίτες της πρωτεύουσας ενδιαφέρθηκαν τόσο λίγο; Ίσως να φταίει η διαφημιστική γιγαντοαφίσα με την οποία το έργο προωθήθηκε, η οποία δεν προσελκύει τα μάτια των περαστικών, με το αδιάφορο εικαστικό της. Ίσως να πρέπει ο ΘΟΚ να επανεξετάσει τις τεχνικές με τις οποίες προβάλλει μια τραγωδία σε ένα μοντέρνο κοινό που υποφέρει από clutter μηνυμάτων. Δεν αποτελεί υπερβολή να καταφεύγει κανείς σε τεχνικές σχεδιασμένες να γαργαλήσουν το ενδιαφέρον του κοινού. Αντίστοιχες προκλήσεις αντιμετωπίζουν και οι εκπαιδευτικοί στις τάξεις, προκειμένου να ερεθίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών σε κάτι τόσο παλιό. Σε κάθε εγχείρημα Marketing, επιβάλλεται να εντοπίσεις τον ανταγωνισμό, και στην περίπτωση του ΘΟΚ ανταγωνισμός είναι οι αμερικανικές, συνήθως, σειρές στις συνδρομητικές πλατφόρμες, και όχι οι στρυμωγμένοι οικονομικοί εμπορικοί θεατρικοί θίασοι.

Στις «Φοίνισσες», ο Ευριπίδης παρουσιάζει τα πολλαπλά δεινά του βασιλείου της Θήβας, και ο θεατής αναπόφευκτα αισθάνεται ένα σφίξιμο. Δεν βοηθά και η χρονική συγκυρία αυτής της παράστασης, με μεγάλους πολυαιμακτους πολέμους σχεδόν δίπλα μας και ένα καλοκαιρι φρικτά καυτό να μας ταλανίζουν. Χρειάζεται κόπος, για να πειστεί το κοινό να προσέλθει, και από το κάθισμά του να αφεθεί στα μηνύματα της αρχαίας τραγωδίας.

Το βασικό ζητούμενο είναι τι έχει να πει σε εμάς το έργο σήμερα; Δύο αδέρφια, ο Ετεοκλής και ο Πολυνείκης, συμφωνούν να μοιράζονται την εξουσία στον θρόνο της Θήβας, διαδεχόμενοι ο ένας τον άλλο ανά έτος. Όταν όμως έρχεται η σειρά του Πολυνείκη, ο Ετεοκλής αρνείται να παραχωρήσει την αρχή, επειδή η εξουσία είναι δύναμη που σαγηνεύει, και δεν θέλει να χάσει, όπως ομολογεί. Μανιασμένος ο αδελφός καταφεύγει στο στρατόπεδο των Αργείων, τους οποίους δελεάζει σε μια εκστρατεία πολιορκίας για άλωση της Θήβας. Η συνηθισμένη παρέμβαση της Ιοκάστης, σε μια ύστατη προσπάθεια συνεννόησης των γιών της, με επικειρήματα για ισότητα, δικαιοσύνη, δημοκρατία, αποτυγχάνει. Η οργή και των δύο κάνει αδύνατη τη μετατόπιση τους από τις αρχικές τους θέσεις, δεν αφήνουν χώρο για μια win-win συνεννόηση, σε μια γη που εμφανώς χωράει και τους δύο. Ο χορός, που απαρτίζεται από νέες γυναίκες από τη μακρινή Φοινίκη, περαστικές από τη Θήβα, πλην θαυμάστριες του ένδοξου παρελθόντος της, δεν έχει την επιρροή για να αποτρέψει τη ροή των εξελίξεων.

Αυτό το καλοκαιρι βιώνουμε τη συμπλήρωση 50 χρόνων από την κυριακή τραγωδία του 1974. Ο ΘΟΚ δεν κρύβει τις προθέσεις του, να μπορέσει ο Κύπριος πολίτης να αντλήσει μηνύματα από τις «Φοίνισσες», που να μας βοηθήσουν να αξιολογήσουμε τη ζωή μας, Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι ανεκτικά, συμφιλίωτικά, συμπεριληπτικά. Υπάρχει σύνδεση, άραγε, μεταξύ Ετεοκλή και Πολυνείκη από τη μια, Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων από την άλλη; Κι αν πάλι δεν μπορέσουμε, τι να ελπίζει κανείς από την παρέμβαση του χορού από τις «Φοίνισσες», που ίσως να λέγεται τώρα κυρία Ολγκίν;

Το σκηνικό, ένα διάδρομο οικοδόμημα, που λιγότερο παραπέμπει σε παλάτι, και περισσότερο σε μια μπιτελά κατασκευή απ' αυτές που βλέπουμε συχνά στον τόπο μας, με τις σιδερέιες να προέξουν με πρόβλεψη για την ώρα που η οικογένεια θα ρίξει έναν ακόμη όροφο, για να στεγάσει την επόμενη γενιά, επικοινωνεί εξαιρετικά τις προθέσεις των δημιουργών της παράστασης. Τα οπτικά εφέ στο πάτωμα και η μουσική επένδυση συνεισφέρουν στην ένταση και κλιμάκωση. Ο θίασος πολυμελής, χαρακτηριστικό που δίνει πλεονέκτημα στην κρατική σκηνή, που διαθέτει το budget, και οι ηθοποιοί δίνουν τον καλύτερο εαυτό τους.

Ο Ξενοφών Χασάπης είναι σύμβουλος και εκπαιδευτής Στελεχών Επιχειρήσεων και Νέων. Xenophon.hasapis@gmail.com



Οι δικαστές του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, κατά τη διάρκεια μιας μη δεσμευτικής απόφασης σχετικά με τις νομικές συνέπειες της ισραηλινής κατοχής της Δυτικής Όχθης και της Ανατολικής Ιερουσαλήμ. Το Δικαστήριο αναφέρει ότι η πολιτική εποικισμών του Ισραήλ παραβιάζει το διεθνές δίκαιο.

## Μενέντεζ στη σφαίρα του αοράτου

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ



**Ο επικεφαλής** ομοσπονδιακός εισαγγελέας Damian Williams δήλωσε: «Αυτό ήταν πολιτική για το κέρδος. Τα χρόνια που πουλούσε τον χρονο στο πωλούμε προσφοριοδότης, έφτασε στο τέλος», (Πηγή: Reuters 17/7). Έτσι ο P. Μενέντεζ κρίθηκε «ένοχος και για τις 16 κατηγορίες που αντιμετώπιζε από ομοσπονδιακό δικαστήριο του Μανχάταν. Ο δημοκρατικός πολιτικός κατηγορούνταν μεταξύ άλλων για διαφθορά, δωροδοκία, εκβίαση, δράση ως ξένος πράκτορας, παρεμπόδιση της δικαιοσύνης καθώς και για συνομωσία. Επίσης «για δωροληψία μετρητών, ράβδων χρυσού αλλά και πολυτελών αυτοκινήτων από τρεις επιχειρηματίες, αλλά και ότι ενεργούσε ως πράκτορας ξένων συμφερόντων και συγκεκριμένα της Αιγύπτου» (Πηγή: Euronews 16/7).

Η ποινή φυλάκισης του θα ανακοινωθεί τον Οκτώβριο. «Με βάση πολυάριθμες κατηγορίες για τις οποίες καταδικάστηκε ο Μενέντεζ αντιμετωπίζει έως και 222 χρόνια φυλάκισης, αν και είναι απίθανο να λάβει τη μέγιστη επιτρεπόμενη ποινή. Μια ποινή φυλάκισης θα ήταν απολύτως κατάλληλη» δήλωσε ο Kevin O'Brien, πρώην ομοσπονδιακός εισαγγελέας (Πηγή: Πολίτης 17/7).

Στην νήσο των αγίων, η απόλυτη σιωπή. Τι τρέχει; Άγνωστον. Πάντως, το περασμένο καλοκαίρι ο P. Μενέντεζ είχε την τιμητική του. Παρών στο συνέδριο των αποδήμων Κυπρίων, χρυσά κλειδιά και ύψιστες τιμές. Ο Αρχιεπίσκοπος Γεώργιος σε ομιλία σε τελετή για απονομή του «Χρυσού Παράσημου του Αποστόλου Βαρνάβα» στον P. Μενέντεζ, ανέφερε μεταξύ άλλων, ότι «ο κ. Μενέντεζ είναι άνθρωπος αρχών, με καλύβινη θέληση, και δεν γνωρίζει από ηθικούς συμβιβασμούς. Στο πρόσωπο του γερούσιαστή υπάρχει αγαστή συνάντηση λόγων και έργων. Καλούμαστε να παραδειγματιστούμε από τη στάση του, να μιμηθούμε τους αγώνες του» (24/8/23). Μερικοί τίτλοι από ΜΜΕ για Μενέντεζ, ειδικότερα από την εφ/δα ο «Φιλελεύθερος»:

«Ο Μενέντεζ έκοψε και πάλι τον τσαμπούκα του Ερντογάν». «Τυφώνας» Μενέντεζ κατά Ερντογάν». «Απασφάλισε ο Μενέντεζ κατά Τουρκίας». «Κεραυνοί ΗΠΑ και Μενέντεζ κατά του "σουλτάνου"». Η ίδια εφημερίδα σε ρεπορτάζ γύρω από την έρευνα εναντίον Μενέντεζ έγραψε: «Απάντησα-καταπέλτης από τον Ρόμπερτ Μενέντεζ στα νέα ψεύδη: Κάποιοι προσπαθούν να σκάψουν τον πολιτικό μου τάφο, θα αθωωθώ ξανά και θα στέκομαι πάντα απέναντι σε κάθε δικτάτορα» (22/9/23).

Στο ουσιαστικό ζήτημα: ο P. Μενέντεζ διετέλεσε, έως τη σύλληψή του από τις αστυνομικές αρχές, λομπιστάς της Κύπρου στις ΗΠΑ. Αυτό κάνουν πολλές χώρες, το αμερικανικό σύστημα το επιτρέπει, λ.χ. εβραϊκό λόμπι το πιο διάσημο στις ΗΠΑ. Είναι χρήσιμο για την Κύπρο να κάνει το ίδιο; Κατά τη γνώμη μου, δεν είναι χρήσιμο. Γιατί δεν μπορεί η Κύπρος να παίζει με έναν λομπιστά στα 535 μέλη του Κογκρέσου, συν 3 με 4 ελληνοαμερικανούς βουλευτές. Η δύναμη του Μενέντεζ πιάγαζε από τη θέση του -πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων

της Γερουσίας- κυρίως σε σχέση με τις πωλήσεις όπλων στην Τουρκία. Ωστόσο, σύμφωνα με το αμερικανικό σύνταγμα οι πωλήσεις όπλων βρισκονται κάτω από την εξουσία του προέδρου της χώρας αυτής.

Ο πρόεδρος της Επιτροπής έχει διαδικαστική εξουσία για το τι και πότε πάει στην Επιτροπή, αλλά τα κλειδιά τα κρατά μόνο ο Αμερικανός πρόεδρος και κανένας άλλος. Σε σχέση με τις πωλήσεις όπλων στην Τουρκία ο P. Μενέντεζ ανέφερε ότι «οι ΗΠΑ δεν θα πουλήσουν όπλα και F-16 στην Τουρκία», (Πηγή: CNN, GR, 10/5/23). Ύστερα έγραψε στο X, ο πρόεδρος των ΗΠΑ στην Τουρκία Τζεφ Φλέικ: «Η απόφαση του Κογκρέσου αυτή την εβδομάδα να εγκρίνει την απόκτηση 40 νέων και 79 αναβαθμισμένων αεροσκαφών F-16 από την Τουρκία είναι ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός. Ο στόλος των F-16 της Τουρκίας είναι ζωτικής σημασίας για την ισχύ του NATO, διασφαλίζοντας τα μελλοντικά διαιτυρογκόπητα μεταξύ των συμμάχων» (11/2/24).

Πώς εξήγησε τα πιο πάνω ο γεροισιαστής; Όπως κάθε Μενέντεζ, του γυρίζει στις θεωρίες συνωμοσίας. «Εξήγησε» τη διώξή του ως εξής: «Επιτρέψτε μου να πω ότι για την κυβέρνηση, το πολιτικό κατεστημένο και για τους επικριτές μου, θα ήταν πολύ πιο εύκολο να φύγω από το προσκήνιο έτσι ώστε μια άδικο συμφωνία για τη μετανάστευση να επιτευχθεί ευκολότερα ή μια νέα συμφωνία με το Ιράν να είναι πιο πιθανή, να υπάρξει άνοιγμα προς το καθεστώς Κάστρο ή να οριστικοποιηθεί η πώληση του F-16 στην Τουρκία» (Πηγή: Euronews 19/1/24). Άρα, ο γεροισιαστής αι-

σθανόταν «προστάτης» της χώρας του και πολέμιος του κατεστημένου, μόνο που το δικαστήριο του Μανχάταν διέγινωσε «πολιτική για το κέρδος... πουλούσε το γραφείο του στους πιο ακριβούς προσφοριοδότες».

Ο P. Μενέντεζ αξιοποιήθηκε στον υπέρτατο βαθμό από το σύστημα Αναστασιάδη (κυρίως το μιντιακό) για να θολώσει τα νερά -διαλύω τις διαπραγματεύσεις, όμως «έχω Μενέντεζ», «έχω Νετανιάχου», «έχω τριμερείς» κ.λπ. Πέρυσι η αποθέωση: έλαβε το χρυσό παράσημο του Αποστόλου Βαρνάβα, το χρυσό κλειδί της πόλης της Πάφου (το Δ.Σ. ανακάλεσε την απόφαση), μίλησε στο παγκόσμιο συνέδριο των αποδήμων, σε δείπνο ειδικού βάρους με Αναστασιάδη στη Λεμεσό. Το κρίσιμο σημείο που αφορά την Κύπρο: οι λομπιστές δεν ταυτίζονται κατ' ανάγκη με τα συμφέροντα των χωρών, αλλά με το σύστημα εξουσίας της χώρας που τους έχει επιλέξει και τους διατηρεί. Γι' αυτό και ο γεροισιαστής Μενέντεζ απέφυγε αναφορές στη θετική ατζέντα του Κυπριακού, απέφυγε αναφορές στα ψηφίσματα των Η.Ε., αδιαφορούσε για την επίλυση και για τις προοπτικές μιας διαιρεμένης για 50 χρόνια χώρας. Είχε άλλες αξιολογήσεις -το άλυτο Κυπριακό τον εξυπηρετούσε.

Λοιπόν, «η αγαστή συνάντηση λόγων και έργων» του γεροισιαστή κρίθηκε με δικαστική απόφαση. Ωστόσο, η απόλυτη σιωπή στη νήσο δεν έχει εξήγηση -στη Βουλή, έστω, κάποιος να θέσουν ερώτημα και κάποιος να απαντήσει. Όλα στη σφαίρα του αοράτου!

www.larkoslarkou.org.cy

## Τι ψηφίζεις και γιατί ψηφίζεις

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ



**Η δημοκρατία** είναι άτιμο πράγμα, ατελής λόγω της φύσης των ανθρώπων και του πως συνθέτονται οι κοινωνίες. Θα μπορούσαν να ήταν άμεσες και να έχει ο καθένας από εμάς την ευκαιρία να αποφασίζει για σημαντικά ζητήματα, και σε κάποιες χώρες αυτή η πρακτική υπάρχει, για παράδειγμα με τους Ελβετούς να προχωρούν συνεχώς σε δημοψηφίσματα και τους Ιρλανδούς να το συνηθίζουν για σημαντικά ζητήματα περισσότερο από ό,τι άλλες κοινωνίες.

Η αλήθεια είναι ότι η ψήφος χρειάζεται τις κατάλληλες προϋποθέσεις για να γίνει σπόρος που θα ανθίσει και να είναι χρήσιμη. Και οι συνθήκες που θα έκαναν ακόμα και κατ' όνομα δημοκρατικές διαδικασίες εργαλεία στα χέρια των λίγων είναι η έλλειψη πολιτικής παιδείας, ο περιορισμός

και η αδιαφάνεια στη ροή της πληροφορίας, είναι αυτές που περιορίζουν την πραγματική δημοκρατία.

Το πρόβλημα δεν είναι ποιος ψηφίζει όπως κάποτε πολλοί (όλων των απόψεων) σκέφτονται, όταν δεν τους αρέσει το αποτέλεσμα μιας ψήφου - αυτή είναι μια συναισθηματική ή ακόμα και ελκυστική προσέγγιση. Το πρόβλημα είναι πως οι πραγματικές ανισότητες σε ευκαιρίες, πρόσβαση, επιρροή, βαραίνουν τη ζυγαριά στο μέρος αυτών που είναι ήδη ωφελημένοι, ή στο μέρος αυτών που δεν ντρέπονται να πουν ψέματα και να παίζουν βρώμικα. Και πολλές φορές αυτές οι ομάδες επικαλύπτονται.

Είναι πολύ ελκυστική η ιδέα ενός εκπρόσωπος των πολιτών, όπως λέει ότι κάνει τώρα ο Φειδίας Παναγιώτου, να διενεργεί δημοσκόπηση για να πάρει θέση σε ένα δύσκολο ζήτημα. Είναι όμως ουσια-

**Είναι πολύ ελκυστική η ιδέα ενός εκπρόσωπος των πολιτών, όπως λέει ότι κάνει τώρα ο Φειδίας Παναγιώτου, να διενεργεί δημοσκόπηση για να πάρει θέση σε ένα δύσκολο ζήτημα. Είναι όμως ουσιαστική στην ουσία της;**

στική στην ουσία της; Ο ίδιος, όταν ρωτήθηκε από τον «Φιλελεύθερο», είπε ότι η ψήφος του κατά της υποψηφιότητας της Ούρσουλα Φον ντερ Λάιεν για δεύτερη θητεία στην Επιτροπή προέκυψε από χρήστες του X (ή Twitter πριν το αναλάβει ένας δισεκατομμυριοχός που δεν ντρέ-

πεται να χρησιμοποιήσει τα χρήματά του για να προωθήσει τα δικά του συμφέροντα στο επίπεδο της πολιτικής) κυρίως από την Ευρώπη. Καλή απάντηση μέχρι εδώ, αν και στο πλαίσιο της διαφάνειας και της λογοδοσίας δεν σημαίνει τίποτα αν δεν δημοσιοποιηθούν τα analytics για τη γεωγραφική τοποθεσία αυτών των ψηφοφόρων. Όχι γιατί δεν δικαιούται ο όποιος πολιτικός να αποφασίσει με όποια μέθοδο θέλει. Αλλά επειδή το πώς θα αποφασίσει κρινεται από αυτούς που εκπροσωπεί, που πρέπει να είναι πιο αυστηροί με αυτόν που ψηφισαν από ό,τι με αυτούς που δεν ψηφισαν.

Ο Φειδίας Παναγιώτου είναι μια αφορμή για έναν πειραματισμό, για να μάθουμε πολλά πράγματα, όπως τι πραγματικά θέλουν οι ψηφοφόροι που διαμαρτυρόμενοι περνούν από την αποχή στο ΕΛΑΜ, από το ΕΛΑΜ στους Κυνηγούς και από εκεί στον

Φειδία. Ναι, αρκετοί ψήφισαν μόνο για να αντιταχθούν στους υπόλοιπους. Όμως ο θυμός τους προκύπτει από κάτι που θέλουν. Και αυτό, φαντάζομαι, είναι καλύτερες ευκαιρίες, καλύτερο επίπεδο διαβίωσης, πολιτική τάξη που να μη συλλέγει αρνιά για να διατηρεί τα ποσοστά της και αγνοεί τους ψηφοφόρους όταν απέχουν.

Δεν πρέπει η συζήτηση για την αποχή, τη διαμαρτυρία και τον Φειδία Παναγιώτου να μείνει σε αυτόν, γιατί η εκλογή του είναι ένα αποτέλεσμα πολλών άλλων τάσεων, και επειδή σιγά σιγά η κοινή γνώμη θα αρχίσει να στρέφεται αλλού. Τα κόμματα ίσως θεωρούν πως θα ανασάνουν και θα επιστρέψουν στα business as usual, όμως θα κάνουν λάθος.

Γιατί πλέον, όποιος στον πολιτικό χάρτη δεν προσαρμόζεται στον νέο κόσμο και αγνοεί αυτά που σπέρνει,

κινδυνεύει να εξαφανιστεί όπως γίνεται τώρα με την ΕΔΕΚ και τη ΔΗ-ΠΙΑ, ή να συνεχίσει να αιμορραγεί όπως το ΑΚΕΛ και το ΔΗΚΟ -αλλά σε έναν βαθμό και ο ΔΗΣΥ.

Είναι λάθος να θεωρούμε πως η ανατροπή της απολιτικής ψήφου ή της μεταπολιτικής ψήφου θα μπαλανσάρει καθώς τα κόμματα και το πολιτικό προσωπικό «παίρνει τα μηνύματα» κατά το κλισέ. Όσοι δεν παίρνουν τα μηνύματα πλέον εξαφανίζονται. Το ζήτημα είναι αν θα αρχίσουν να αναπτύσσονται νέες ιδέες και πρακτικές πριν διευρυνθεί το χάσμα μεταξύ αυτού που ψηφίζουμε και του γιατί το ψηφίζουμε, γιατί τότε η εξισορρόπηση θα πάρει πολύ περισσότερο χρόνο, και θα παραμείνουμε στο τέλμα που είμαστε σήμερα ακόμα περισσότερο.

ykakouris@gmail.com

## Στον βυθό του Κυπριακού

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ



**Στον βυθό** της απελπισίας βρίσκεται το κυπριακό πρόβλημα, με τη θεοράτη σημαία των Κατεχομένων στην πλαγιά του Πενταδακτύλου να μας μουτζώνει καθημερινώς. Κούφια λόγια και διακηρύξεις, ψηφίσματα και υποσχέσεις, εδώ και πενήντα χρόνια. Οι πρόσφυγες, οι οποίοι έζησαν στην κατεχόμενη γη μας, φεύγουν ο ένας μετά τον άλλο, για τις αιώνιες μονές. Οι αιχμάλωτοι, οι τραυματίες, οι αγνοούμενοι και οι ήρωες στα πεδία των μαχών, αποκοτών πλέον πινακίδες στους δρόμους και μνημεία στις πλατείες και άρα τακτοποιούνται και συνειδησιακά οι νέοι ηγέτες. Ο σοφός λαός λέει, ότι αν δεν πατήσει ο άνθρωπος στον βυθό, δεν μπορεί να πάρει φόρα για να ανέβει και πάλι στην επιφάνεια και να αναπνεύσει αέρα. Το ερώτημα είναι, αν μισό αιώνα μετά την εισβολή και την κατοχή φτάσαμε στον βυθό ή αν θα πρέπει να αναμένουμε πολλές άλλες τραγικές εξελίξεις και πολλά ακόμη χρόνια, για να έλθει η λύση.

Σήμερα η πολιτική ηγεσία, κινείται φωνακτά στη λύση διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας και σιωπηλά στη λύση των δύο κρατών, έστω και αν υπάρχουν και ένα σωρό παραλλαγές. Τα περί ενιαίου κράτους και ένα σωρό άλλες ευφάνταστες ιδέες και προτάσεις, πάντα με το νεφελώδες «σωστό περιεχόμενο», τον «τάφο του Αγίου Νεοφύτου», άρχισαν να ξεκινούνται υπό το βάρος των οικονομικών προβλημάτων και των «χαστουκιών» από τα Ηνωμένα Έθνη.

Η τελευταία έκθεση του γενικού γραμματέα και η επιστολή της απεσταλμένης του Αντόνιο Γκουτέρες, Μαρία Άνχελα Ολγκίν, αποδεικνύουν ότι εδώ και 50 χρόνια και στραβός είναι ο γυαλός και στραβά αρμενίζουμε.

Η νέα γενιά, ακόμη και οι ηγέτες μας, αντικρύζουν πολλές φορές με τουριστική ή και εμπορική ματιά τα ιερά και τα όσια μας, τα οποία κατάντησαν μακρινό τόπο, πίσω από τα οδοφράγματα, και απλές αναμνήσεις από τους παπούδες. Μπορεί τα νέα βιβλία να γράφουν πικρές αλήθειες και τα νέα ντοκιμαντέρ να μεταφέρουν σπαρακτικές εικόνες, αλλά όλα αφορούν το μακρινό χθες και όχι το σήμερα. Η ιστορία επαναλαμβάνεται, όπως στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης, όπως στη Μικρασιατική Καταστροφή, όπως σε τόσες άλλες θλιβερές ιστορίες για τον ελληνοισμό.

Το κυπριακό πρόβλημα κινείται από το 1963 για τους Τουρκοκύπριους και από το 1974 για τους Ελληνοκύπριους, είτε θέλουμε να

το παραδεχθούμε, είτε όχι, σε ένα ατέλειωτο εκκρεμές, με συνεχείς αλλαγές στους στόχους και στις επιδιώξεις. Κινείται μεταξύ εφικτού και ευκαταίω, χωρίς ποτέ να καθορίζεται ποιο είναι το εφικτό και ποιο το ευκαταίω. Όλα στο «κούρσο», όλα στο «κρύψε να περάσουμε». Για όλα φταίει ο ξένος, για όλα φταίει ο άλλος, και τελικά δεν ξέρουμε ούτε πού πάμε και τι γυρεύουμε.

Από τη δεκαετία του 1950 ξεκινήσαμε οι Ελληνοκύπριοι με το σύνθημα της Ένωσης και «ας τρώμε πέτρες» και οι Τουρκοκύπριοι με το σύνθημα του «Ταξίμ», δηλαδή της διχοτόμησης. Ακολούθησε ο «ανεξιχνίαστος» ακόμη αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-59, από τον οποίο ακόμη κανείς δεν μπορεί να πει, αν άξιζε το «νεκικήκαμεν» του Μακαρίου ή αν τελικά πηγαίναμε με τη δική μας υπογραφή. Ακολούθησαν τα 13 σημεία του Μακαρίου, το μακελειό της Τηλλυρίας, το πραξικόπημα, η εισβολή της Τουρκίας, ένα σωρό άλλα τραγικά γεγονότα, οι συμφωνίες κορυφής, δεκάδες ψηφίσματα και η εδραίωση τελικά των τετελεσμένων.

Σε όλο αυτό το ομηκλώδες σκηνικό, το ευχάριστο είναι ότι η νέα γενιά αντιμετωπίζει το Κυπριακό χωρίς τους συναισθηματισμούς και τα πάθη του παρελθόντος. Χωρίς το χάσμα του «αίματος» και του «μίσους», τα οποία στιγμάτιζαν για δεκαετίες τους ηγέτες και στις δύο πλευρές του οδοφράγματος. Στην εξίσωση για επίλυση του Κυπριακού εισέρχονται πλέον οι κανόνες του κοινού συμφέροντος των Ελλήνων και των Τούρκων της Κύπρου, των Ορθοδόξων και των Μουσουλμάνων, αλλά και των αλλοδαπών, οι οποίοι απέκτησαν κυπριακή βούλα, με τον «ππαρά» τους, τα χρήματά τους. Το πρόβλημα πλέον θα επιλυθεί, είτε το θέλουμε, είτε όχι, με τον κανόνα του «win win», δηλαδή να είναι όλες οι πλευρές κερδισμένες.

«Τα πάντα ρει», ο χρόνος κυλά και όλα αλλάζουν. Το μόνο σίγουρο είναι ότι ο Κύπρος του 2024, δεν έχει καμία σχέση με την Κύπρο του 1974, έστω και αν ακόμη ψελίζουμε το «Δεν Ξεκινώ». Στις επετείους, όπως φέτος με τη συμπλήρωση μισού αιώνα κατοχής, μοιραία ο χρόνος σταματά και το μυαλό παιδεύεται, ακόμη και πίσω από τις πολύβουες εκδηλώσεις. Είναι ευκαιρία τώρα, μέσα από τις προσευχές για τους ήρωες και τις δεήσεις για την απελευθέρωση, να αφηθεί και λίγος χώρος στο «θαύμα», γιατί τελικά μόνο ο Θεός μπορεί να μας σώσει.

kaparispan@yahoo.gr

## 50 καλοκαίρια, μηδέν καλοκαίρια

Του ΔΗΜΗΤΡΗ Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

**Τα πενήντα** χρόνια από την εισβολή με φοβίζουν εδώ και μήνες. Φοβόμουν να μην μπερδέψουμε την τραγικότητα με τη λανθάνουσα επετειακή λογική που θα έστειλε στρεβλά μηνύματα. Ευτυχώς, μέχρι στιγμής οι δικόι μου φόβοι δεν επιβεβαιώθηκαν. Τιμούμε βεβαίως και φέτος με τις πρέπουσες τιμές όσους θυσίαστηκαν, όσους προσέτρεξαν να υπηρετήσουν την πατρίδα. Οι πληγές δεν κλείνουν όμως, δυστυχώς. Οι συνέπειες μάς τρυπούν στο πλευρό. Μας τσιγκλούν το μυαλό, βουίζουν στο αφτί μας.

Πενήντα χρόνια μετά, άλλαξαν πολλά. Οι περισσότεροι που έζησαν τον πόλεμο δεν είναι πια μαζί μας. Όσοι έχουν βιώματα από τα κατεχόμενα εδάφη μας δεν ξεπερνούν το 20% του πληθυσμού. Ο χρόνος δεν μένει ποτέ στάσιμος, και οι παγωμένες συγκρούσεις δεν είναι και τόσο παγωμένες. Προφανώς και δεν περιμένουμε τη στροφή των πενήντα χρόνων από την εισβολή για να αναθεωρήσουμε απόψεις. Είναι όμως ίσως μια καλή ευκαιρία να προβληματιστούμε, αφού πρώτα συμφωνήσουμε πως ο κυρίαρχος στόχος είναι η επιβίωση του Ελληνοισμού στον τόπο αυτό.

Πιστεύω πως χρειάζεται να υπογραμμίσουμε τον στόχο αυτό. Υποτιμώνται πολλοί και σε πολλές στιγμές τον κίνδυνο. Θεωρώ πως το μακελειό της Τηλλυρίας, το πραξικόπημα, η εισβολή της Τουρκίας, ένα σωρό άλλα τραγικά γεγονότα, οι συμφωνίες κορυφής, δεκάδες ψηφίσματα και η εδραίωση τελικά των τετελεσμένων.

Σε αυτό που πιστεύω πως πρέπει να συμφωνήσουμε είναι πως η στασιμότητα δεν μας βολεύει, δεν πρέπει να μας ικανοποιεί. Σε αυτόν τον συλλογισμό είναι βολικό το αφήγημα που λέει πως το κλειδί της λύσης είναι στην Τουρκία. Το οποίο είναι αληθές αφενός, αλλά αφετέρου το λέμε με παθητικότητα. Το λέμε με ανακούφιση, κολλάμε και την ουρά, πως εμείς έχουμε το δικαίωμα το

μέρος μας το οποίο βεβαίως και ισχύει, αλλά δυστυχώς δεν λύνει το πρόβλημα. Προφανώς και δεν εισηγοίμαι να δεχτούμε, αυτή τη δεδομένη στιγμή τα 3 D, τα οποία υπονοούν ή προσαποτούν κυριαρχία των Τουρκοκύπριων, ή να δεχτούμε στο μέλλον όποια αντίστοιχη απαίτηση ή να δεχόμαστε στο παρελθόν πλαίσιο λύσης που να έθετε σε κίνδυνο το μέλλον του Ελληνοισμού στην Κύπρο.

Το ζητούμενο στη δεδομένη στιγμή είναι να πείσουμε τη διεθνή κοινότητα, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΗΕ, τον γενικό του γραμματέα, την κα Ολγκίν πως εννοούμε όσα λέμε. Πρωτίστως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, δευτερευόντως οι πολιτικοί ηγέτες και οι πολιτικοί για να καταφέρουμε να πείσουμε και τη χιλιαναφερόμενη κοινωνία των πολιτών. Ως πρώτο μέτρο προσωπικά προτείνω να πάσουμε να συνδέσουμε το Κυπριακό με δημοσκοπήσεις και με την εικόνα στο εσωτερικό. Χρειάζεται να αποσυνδέσουμε, όσο δύσκολο και ουτοπικό και αν ακούγεται, το Κυπριακό με όλα τα υπόλοιπα που αφορούν την πολιτική όπως την ξέρουμε. Ταυτόχρονα χρειάζεται να αυξήσουμε την εμπιστοσύνη μεταξύ μας, μεταξύ των πολιτικών από τις δύο κοινότητες. Ζητούμε από τους πολίτες να έρθουν κοντά, να μιλήσουν, να συνεργαστούν χωρίς να το κάνουν εμείς οι ίδιοι.

Θέλω να κλείσω το κείμενο αυτό, παραθέτοντας τις δύο τελευταίες παραγράφους του άρθρου που έγραφα πέρυσι την ίδια περίοδο: «Το Κυπριακό, το μεγαλύτερο ζήτημα του τόπου, είναι αυτό που μας καθορίζει, είναι ο εξάντας μας. Είναι το DNA του Δημοκρατικού Συναγερμού. Αυτό είναι που μας διαφοροποιεί και από το ΔΗΚΟ, για να απαντήσω και σε μια επίκαιρη συζήτηση που γίνεται. Μετά το '74, όταν η χώρα έπρεπε να περάσει βίαια στην ενδίκωση, δημιουργήθηκαν με διαφορά μερικών βδομάδων ο Δημοκρατικός Συναγερμός και το Δημοκρατικό Κόμμα. Η φιλοσοφία, η στάση του κάθε κόμματος καθορί-

στηκε από τις πρώτες κινήσεις. Η παράταξη μας υποστήριξε τη λύση ομοσπονδίας από τότε, γιατί ήταν η επιλογή του πατριωτικού ρεαλισμού, για να επιβιώσει ο Ελληνοισμός σε αυτό το νησί. Δεν υποστηρίχθηκε μετά από συνέδριο συνταγματολόγων έχοντας ενώπιόν τους μια πλειάδα επιλογών. Υποστηρίχθηκε από τότε τη λύση Διζωνικής, Δικαιοδικής Ομοσπονδίας γιατί ακριβώς βλέπαμε τον κίνδυνο παγίωσης των τετελεσμένων της κατοχής. Αυτό μας επιτάσσει η συνείδησή μας, η ιστορία μας, μα και το μέλλον του τόπου μας.

Το φθινόπωρο είναι 30 μέρες μακριά. Στον Δημοκρατικό Συναγερμό, χωρίς αμφιταλαντεύσεις, χωρίς σκέψεις για πρόσκαιρα πολιτικά οφέλη επειδή είναι στην απέναντι πλευρά του Υπουργικού Συμβουλίου, οφείλουμε να ενθαρρύνουμε τον Πρόεδρο να παρακαθήσει σε ένα γύρο διαπραγματεύσεων και να τον στηρίξουμε μέχρι τέλους. Αν βεβαίως δημιουργηθούν οι συνθήκες γι' αυτό το ενδεχόμενο, όπου και σε εκείνο το στάδιο η δική μας στάση πρέπει να είναι όσο υποβοηθητική μπορεί να είναι.

Η προσέγγιση του Δημοκρατικού Συναγερμού δεν καθορίζεται από τη θέση του στην κυβέρνηση. Δεν υπάρχουν προαπαιτούμενα για το πώς θα τοποθετηθεί. Άλλωστε αυτός είναι και ο διαρκειακός μας ρόλος. Να στεκόμαστε απέναντι στις δυνάμεις της συντήρησης, να μιλάμε για τη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση που πρέπει να κάνουμε στον τόπο μας. Τα καλοκαίρια τα μετράμε, και πιάσαμε μισό αιώνα. Οι χειμώνες όμως, είναι συνεχείς, είναι αμέτρητοι. Εμείς οφείλουμε να είμαστε παρόντες, στη σωστή πλευρά της ιστορίας, μήπως καταφέρουμε και ζήσουμε στον βασιανισμό τόπο μας την άνοιξη».

Ο κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ, πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών  
twitter: @dmdemetriou



- Στο Euro, πάντως, την πατήσαμε και οι δύο.

Ο Ηλίας Μακρής απουσιάζει σε άδεια.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ

## Η τέχνη του πολέμου



**Η βασική** αρχή της «Τέχνης του πολέμου» του Κινέζου στρατηγού Σουν Τσου είναι η ακόλουθη: «Κάνε έτσι ώστε να κερδίσεις τον πόλεμο χωρίς να χρειαστεί να πολεμήσεις». Ο Ντόναλντ Τραμπ, αν και εξαρχής ακολουθούσε αντίθετο μονοπάτι, βρέθηκε τελικά να ακολουθεί τη συμβουλή του Σουν Τσου. Αιφνιφώντας τη μοίρα και τη σφαίρα του επιδοξού δολοφόνου του, ο Ρεπουμπλικάνος υποψήφιος και πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ μοιάζει να έχει κερδίσει τη μάχη για την προεδρία χωρίς καν να χρειαστεί να τη δώσει. Απέναντί του ένας αποδυναμωμένος αντίπαλος, με μόνο όπλο του το πέπλο.

Ακόμη και οι ίδιοι οι Δημοκρατικοί στρέφονται πλέον εναντίον του, λες και η σφαίρα του δολοφόνου αφύπνισε μέσα τους κάποια ένστικτα αυτοσυντήρησης. Τα μηνύματα που καλούν για εθνική συμφιλίωση, για ανάγκη ενότητας και ομόνοιας του αμερικανικού έθνους είναι χαρακτηριστικά. Άραγε μια σφαίρα είναι ικανή να αναλώσει την εμπιστοσύνη των Αμε-

ρικανών πολιτών στη δημοκρατία; Βασική αρχή του δημοκρατικού πολιτεύματος είναι η πολιτική της φιλίας: «Δεν γεννήθηκαν για το πολιτικό μίσος αλλά για την πολιτική φιλία» (οὔτοι συνέχθην, αλλά συμπιλείν εφυν, Αντιγόνη, 523), μάς θυμίζει η Αντιγόνη του Σοφοκλή. Η εκστρατεία για τις αμερικανικές εκλογές του Νοεμβρίου ξεκίνησε με τους χειρότερους οιωνούς. Ενδεικτικό στοιχείο της πώλησης υπήρξαν οι αντεγκλήσεις και καταγγελίες για διαφθορά, καθώς και οι αντιστοιχες δικαστικές περιπέτειες στα δύο στρατόπεδα. Το ξεκίνημα της προεκλογικής καμπάνιας σηματοδοτήθηκε από μια σειρά από αλληλοκατηγορίες των αντιπάλων υποψηφίων.

Οι μεν κατηγορούσαν τους δε ότι σε περίπτωση νίκης θα έφερναν τις ΗΠΑ σε διηνική θέση, λόγω της ανηθικότητας και της ανικανότητας τους. Η προπαγάνδα των δύο στρατόπεδων ήταν ανεξέλεγκτη, ίδιος από την πλευρά των Δημοκρατικών. Η προσωπική επίθεση στον πρώην πρόεδρο Τραμπ χαρακτηρίστηκε από ακρότητες και σε πολλές περιπτώσεις από ανηθικότητα, όπως η απειλή εμφυλίου πολέμου

σε περίπτωση νίκης του Ρεπουμπλικάνου υποψηφίου. Ακόμη και μετά την απόπειρα δολοφονίας, σκιτσογράφος έγραψε σε λεζάντα από το σκίτσο που απεικονίζει τη σφαίρα να περνάει ξυστά από το αφτί του Τραμπ: «Παραλίγο η Αμερική να ξαναγίνει σπουδαία». Ο ξύλινος πολιτικός λόγος καταδικάζει την απόπειρα δολοφονίας μοιάζει κούφιος μπροστά στην απελπισία στην οποία βρίσκεται το στρατόπεδο των Δημοκρατικών. Εστιάζουν πολύ στους αντιπάλους τους και καθόλου στους εαυτούς τους. Η αλήθεια είναι ότι ο γερασμένος πια Τζο Μπάιντεν δεν είναι ο ιδανικός υποψήφιος.

Το πρόβλημα των Δημοκρατικών είναι ότι αναζητούν υποψήφιο εκτός διαδικασιών. Ψάχνουν κάποιον που θα νικήσει τον Τραμπ. Διενεργούν μυστικές δημοσκοπήσεις για να διαπιστώσουν ποια από τις προσωπικότητες στον χώρο τους θα κέρδιζε τις επικείμενες εκλογές.

Έχουν χάσει την εμπιστοσύνη στους Θεσμούς του κόμματός τους αλλά και της αμερικανικής δημοκρατίας. Συναγωνίζονται με τους όρους πολιτικού μίσους των ακό-

λουθων του Τραμπ. Αναζητούν δηλαδή κάποιον χαρισματικό ηγέτη ή ηγέτιδα για να αναλάβει την αρχιστρατηγία της εκστρατείας. Η ιδέα της αναμονής ενός χαρισματικού ηγέτη είναι βαθιά αντιδημοκρατική. Κάνει κανείς έκκληση στο «χάρισμα» όταν δεν έχει τίποτε το ορθολογικό να παρουσιάσει. Μιλάει κάποιος για το χαρισματικό προφίλ ενός υποψηφίου όταν δεν μπορεί να βρει στον υποψήφιο το ούτε ένα από τα προσόντα που θα όφειλε να έχει.

Οι Ρεπουμπλικάνοι, εδώ και δεκαετίες, έχουν μετατραπεί από πολιτικό κόμμα σε ψευδορητορική σέκτα. Ήδη από την εποχή του Τζορτζ Μπους του νεότερου, όλες οι πολιτικές αναλύσεις των εκλογικών αποτελεσμάτων ανέφεραν τη διαφορά ανάμεσα στον ιεροκήρυκα και τον πολιτικό ρήτορα. Βαθιά επηρεασμένοι από τον ευαγγελιστή ιεροκήρυκα Μπίλι Γκράχαμ (1918-2018), οικογενειακό φίλο του πατέρα του, ο πρώην Ρεπουμπλικάνος πρόεδρος υιοθέτησε και επέβαλε στο κόμμα του τη ρητορική του ιεροκήρυκα.

Ο πολιτικός πλέον λόγος μετατρέπεται σε παραρητορική

ανάδειξης του «εκλεκτού», του ανθρώπου που θα φέρει σε πέρας την αποστολή να σώσει την Αμερική από τους εκθρούς της, συμπεριλαμβανομένου και του εαυτού της. Από το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, το ύψος του ιεροκήρυκα επεκτάθηκε σε ολόκληρο το φάσμα της πολιτικής ζωής των ΗΠΑ. Και οι δύο πλέον υποψήφιοι ζητούν από τους ψηφοφόρους τους «πίστη». Απόδειξη ότι η πολιτική νοείται πλέον ως χώρος ανάδειξης του χαρισματικού ηγέτη είναι και το υποτονικό κλίμα κατά τη διάρκεια των προεκλογικών στα δύο στρατόπεδα. Επικρατεί μια παράδοξη ομοφωνία, μια βαθιά αυταρχική νοοτροπία υποστηρίχτης άνευ όρων του εκλεκτού, μια ανάγκη αποδοχής του αρχιστρατήγου που ξεκινάει για τη μάχη. Η μόνη όμως πίστη, την οποία θα έπρεπε να έχουν οι υποστηρικτές των Δημοκρατικών, είναι εκείνη στους Θεσμούς, και πιο συγκεκριμένα στον Θεσμό των προεκλογικών.

Οι Δημοκρατικοί όμως, όχι μόνο δεν επέδειξαν πίστη στις προεκλογικές, αλλά έκαναν τα πάντα για να ακυρώσουν ό,τι ουσιαστικό προέβλεπαν οι εκλογές αυτές: τον ει-

λικρινή πολιτικό διάλογο μεταξύ υποψηφίων με αποκλειστικό σκοπό την ανάδειξη του καλύτερου. Ενώ θα έπρεπε ο υποψήφιος των Δημοκρατικών να αναδειχθεί από τις προεκλογικές, φαίνεται ότι ο πρόεδρος Μπάιντεν επιβλήθηκε έξωθεν στις προεκλογικές, οι οποίες υποβιβάζονται σε φθινόμιμια παιχνίδια ενθρόνισής του. Όσοι επομένως θεωρούν ότι ο πρώην πρόεδρος Τραμπ θα επικρατήσει χωρίς μάχη του υποψηφίου των Δημοκρατικών λόγω της σφαιρας που του έδωσε το αυτί, θα πρέπει να υπολογίζουν ότι ο πρώην πρόεδρος Τραμπ έχει ήδη κερδίσει τις εκλογές πριν την απόπειρα δολοφονίας του.

Κι αυτό γιατί έχει καταφέρει να επιβάλει το ύψος και το ήθος των ρητορικών του ιεροκήρυκα στο αντίπαλο στρατόπεδο. Υπάρχει άραγε ακόμη χρόνος για τους Δημοκρατικούς να επιστρέψουν στις αρχές τους και στις δημοκρατικές διαδικασίες ανάδειξης υποψηφίου του κόμματός τους;

Ο κ. Παναγιώτης Χρηστάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Συνέντευξη στον  
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«Γίνονται κι εγώ δέκτες μηνυμάτων από πολίτες που νιώθουν ότι το υφιστάμενο κοιμματικό σύστημα δεν τους καλύπτει και θέλουν κάτι καινούργιο», δηλώνει στην «Κ» ο τέως δήμαρχος Στροβόλου Ανδρέας Παπαχαράλαμπος. Ερωτηθείς αν ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης πρέπει να προχωρήσει στην ίδρυση νέου κόμματος για να στεγάσει πολιτικά Συναγερμικούς και ανένταχτους που τον στηρίζουν, αναφέρει ότι δεν μπορεί να κάνει υποδείξεις στον Πρόεδρο, όμως, επισημαίνει ότι υπάρχει κόσμος κοιμματικά ορφανός, και πολλοί που στήριξαν Χριστοδουλίδη, και όχι μόνο. Είναι αλήθεια, λέει, ότι κάποιοι άνθρωποι που στήριξαν και στηρίζουν τον Πρόεδρο, πλήρωσαν και εξακολουθούν να πληρώνουν πολιτικό κόστος.

—Γιατί θεωρείτε ότι κάθηκαν οι εκλογές;

—Καθαρά για πολιτικούς λόγους και όχι αυτοδιοικητικούς. Εκ του αποτελέσματος φάνηκε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών που ψήφισε ελεύθερα και ανεπηρέαστα, χωρίς κοιμματικές υποδείξεις, στήριξε τη δική μου υποψηφιότητα. Έλαβα 31% χωρίς οποιαδήποτε κοιμματική στήριξη, ποσοστό που με κάνει ιδιαίτερα περήφανο, καθώς

“

Το ΔΗΚΟ πρότεινε στον ΔΗΣΥ τη στήριξη της υποψηφιότητάς μου, όμως επικράτησε τελικά η λογική της «πίκκας».

φάνηκε ότι οι πολίτες εκτίμησαν το έργο και το όραμά μου για τον Στρόβολο.

—Αρα θεωρείτε ότι το αποτέλεσμα οφείλεται στην απόφαση του ΔΗΣΥ να μη σας στηρίξει;

—Οφείλεται στη στάση των κοιμματικών να επιλέξουν με τη λογική του παζαριού και του πάρε-δώσε, και όχι στη βάση τοπικών κριτηρίων. Ξέρετε, εγώ δεν μπορούσα να δώσω στα κόμματα τη Λακατάμεια ή τη Λεμεσό ως αντάλλαγμα για την υποστήριξή τους. Αν χωρίς κοιμματικές στήριξη έλαβα 31%, σκεφτείτε ποιο θα ήταν το αποτέλεσμα αν είχα κοιμματική υποστήριξη. Ειδικά αν σκεφτούμε ότι η αρχική πρόταση του ΔΗΚΟ προς τον ΔΗΣΥ ήταν για στήριξη της δικής μου υποψηφιότητας. Θα είχαμε μια άνετη νίκη.

—Γιατί τελικά δεν πέρασε η δική σας υποψηφιότητα, αφού όπως λέτε είχε και τη στήριξη του ΔΗΚΟ;

—Γιατί τελικά επικράτησε η λογική της «πίκκας». Ότι υπήρξαν αντιδράσεις από κάποιους τοπικούς κοιμματικούς παράγοντες, υπήρξαν. Όμως η ηγεσία του Συναγερμού δεν επέτρεψε να ακουστεί και η άλλη άποψη. Προεκλογικά προσπάθησα μερικές φορές, προφορικά, τηλεφωνικά και γραπτώς να έρθω σε επαφή με την Αννίτα Δη-

μητρίου, αλλά δεν ανταποκρίθηκε. Έγινε όμως μια συνάντηση με τον Ευθύμιο Δίπλαρο σε γραφείο ιστορικού στελέχους του Συναγερμού, παρουσία κι άλλων ατόμων, και εκεί ο κ. Δίπλαρος είπε ότι υπάρχουν κάποιες αντιδράσεις, όμως, αν στηρίζει και το ΔΗΚΟ την υποψηφιότητά μου, τότε δεν θα υπάρχει πρόβλημα. Το ΔΗΚΟ με πρότεινε και τελικά ο Συναγερμός απάντησε ότι αν επιμένετε με τον Παπαχαράλαμπος, τότε εμείς θα πάμε με τον υποψήφιο της ΔΗΠΑ.

—Γιατί πιστεύετε ότι συνέβη αυτό;

—Όλοι αντιλαμβάνονται ότι ο πραγματικός λόγος είναι επειδή στήριξα τον πρόεδρο Χριστοδου-

λίδη φανερά από τον πρώτο γύρο στις προεδρικές εκλογές. Επίσης, το γεγονός ότι κάποιοι δεν κόνεψαν ότι εκλέχθηκε δήμαρχος ως ανεξάρτητος, χωρίς τη στήριξη του Συναγερμού.

—Στήριξαν πάντως τον Κωστανάκη Κωνσταντίνου στην Πάφο.

—Ας απαντήσουν οι ίδιοι για τις αντικρουόμενες αποφάσεις που έλαβαν.

—Ο κ. Δίπλαρος είπε ότι δεν ήταν η στάση σας στις προεδρικές το πρόβλημα, αλλά ότι υπήρχε αντίδραση από τις τοπικές επιτροπές του Συναγερμού, επειδή θεωρούσαν ότι δεν παράχθηκε έργο επί των ημερών σας.

—Εκ του αποτελέσματος φάνηκε ότι αυτό δεν ισχύει. Διαψεύστηκαν στην κάλπη όσοι έλεγαν ότι δεν με ήθελε η τοπική κοινωνία, καθώς δεν υπήρξε αντίδραση από τους Συναγερμικούς. Εισπράττω έντονα την επιθυμία, την ανάγκη των πολιτών να βρουν στην πολιτική αυτό που θα τους ενώνει, που θα τους αντιπροσωπεύει επάξια, που θα τους αφοφυγκράζεται και που θα τους σέβεται ως άτομα με κρίση.

—Στηρίζατε από την πρώτη στιγμή τον Νίκο Χριστοδουλίδη, όπως και άλλα άτομα από τον ΔΗΣΥ. Τώρα που ξεκαθάρισε ότι ο Συναγερμός δεν θα πάει στην κυβέρνηση, θεωρείτε ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης πρέπει να προχωρήσει στην ίδρυση νέου κόμματος για να στεγάσει πολιτικά Συναγερμικούς και ακόμη τον στηρίζουν;

—Δεν μπορώ να υποδείξω στον Πρόεδρο τι να κάνει. Όπως προ-



Ο πρόεδρος ήρθε και έκανε δύο εγκαινία στον Στρόβολο. Ήρθε και σ' έναν εσπερινό. Αυτά ήταν ένδειξη στήριξης στην υποψηφιότητά μου;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, τέως δήμαρχος Στροβόλου

## Υπάρχουν έντονες προτροπές από κόσμο για κάτι καινούργιο

Πολλοί που στήριξαν τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη —και όχι μόνο— είναι κοιμματικά ορφανοί και νιώθουν ότι το υφιστάμενο κοιμματικό σύστημα δεν τους εκφράζει

νεργασία για την υποψηφιότητά μου, θα ακολουθούσαν κι άλλες συνεργασίες παγκύπρια, που θα άλλαζαν τα αποτελέσματα των τοπικών εκλογών. Τελικά, όμως, ο ΔΗΣΥ με τη στάση του οδήγησε το ΔΗΚΟ στην αγκαλιά του ΑΚΕΛ, και αυτό θα έχει, δυστυχώς, προεκτάσεις και παρακάτω. Αυτή τη στιγμή ο ΔΗΣΥ είναι, κατ'επιλογή, και εκτός κυβέρνησης και εκτός τοπικών κοινοτήτων. Είναι μακριά, δηλαδή, απ'όλες τις κρίσιμες αποφάσεις για τους πολίτες και είναι εγκλωβισμένος στην εσωστρέφεια —και αυτό δεν είναι προς όφελος ούτε του Συναγερμού αλλά ούτε και της Κύπρου. —Αρα θεωρείτε ότι είναι η απόρριψη της δικής σας υποψηφιότητας από τον ΔΗΣΥ που δεν επέτρεψε να προχωρήσει ευρύτερη συνεργασία ΔΗΣΥ — ΔΗΚΟ στις δημοτικές;

—Αυτό είναι σίγουρο. Όπως και της Λεμεσού.

—Δεν είχατε τη στήριξη του ΔΗΣΥ αλλά είχατε τη στήριξη του προέδρου της Δημοκρατίας.

—Έχω προσωπική σχέση με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη εδώ και χρόνια, από τότε που ήταν νεαρός διπλωμάτης και εγώ μόλις είχα επιστρέψει από τις σπουδές μου στο Λονδίνο. Από εκεί και πέρα, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν αναμείχθηκε στις εκλογές και ούτε του

“

Ο ΔΗΣΥ με τη στάση του οδήγησε το ΔΗΚΟ στην αγκαλιά του ΑΚΕΛ, και αυτό, δυστυχώς, θα έχει προεκτάσεις.

Ζήτησα ποτέ κάτι τέτοιο, σεβόμενος τον θεσμικό του ρόλο. Ναι, ήρθε και έκανε δύο εγκαινία, ποιο είναι το πρόβλημα; Δεν έκανε και αλλού εγκαινία; Ήρθε και σ' έναν εσπερινό σε εκκλησία του Στρόβολου. Δεν πήγε και αλλού; Αυτά τα πράγματα δείχνουν στήριξη του Προέδρου; Αντίθετα, είδαμε υπουργούς σε συγκεντρώσεις άλλων υποψηφίων του Στρόβολου.

—Σας ενημέρωσαν από τον ΔΗΣΥ αν έχετε διαγραφεί ή αν λήφθηκαν άλλα μέτρα εναντίον σας;

—Καμιά τέτοια ενημέρωση δεν έχω λάβει. Είπαν τότε ότι θα με βάλουν σε αργία για ένα διάστημα ή και ότι θα με διαγράψουν. Αλλά ακόμη και σήμερα λαμβάνω όλα τα email από τον Συναγερμό, όπως όλα τα μέλη.

—Αρα είστε ακόμη μέλος του ΔΗΣΥ;

—Ναι, εξ'όσων γνωρίζω. Και να πω ακόμα κάτι. Ψήφισα στις εσωκομματικές εκλογές του ΔΗΣΥ και όλοι οι υποψήφιοι με έπαιρναν τηλεφώνω και ήθελαν και συναντήσεις. Για τη θέση του προέδρου του κοιμματικού ψήφισα από την Αθήνα και με έβαλαν και φωτογραφία στο Facebook του Συναγερμού Αθηνών.

—Και η Αννίτα Δημητρίου;

—Όλοι όσοι διεκδίκησαν θέση στην ανώτατη ηγεσία του κοιμματικού ζήτησαν τη στήριξή μου.

## Ο ΔΗΣΥ έχασε τον προσανατολισμό του και αποκόπηκε από τις ρίζες του

—Πώς βλέπετε σήμερα τον Συναγερμό;

—Μεγάλωση στον Συναγερμό από τα χρόνια της Πρωτοπορίας και της ΝΕΔΗΣΥ, και έχω σχέση αγάπης και ζωής με τον κόσμο του Συναγερμού. Αναντίθετα, ο Δημοκρατικός Συναγερμός είναι το κόμμα με το πιο θετικό αποτύπωμα στη σύγχρονη ιστορία του τόπου, καθώς έβαλε την Κύπρο στην Ευρώπη. Αλλά η αλήθεια είναι ότι τα τελευταία χρόνια ο ΔΗΣΥ έχασε τον προσανατολισμό του. Υπάρχει χάσμα μεταξύ κόσμου και ηγεσίας —και όσον αφορά πολιτικές και όσον αφορά πρακτικές. Σχετικά με τις πολιτικές, εννοώ εθνικά και κοινωνικά θέματα για τα οποία ο Συναγερμός σήμερα εκφράζει θέσεις που δεν συνάδουν με το DNA των Συναγερμικών. Σχετικά με πρακτικές, φέρνω ως παράδειγμα αυτά που έγιναν στον δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών. Ο Συναγερμός

πριν από μερικά χρόνια ήταν 38%, ενώ σήμερα κατέγραψε το χειρότερο ποσοστό στην ιστορία του και είχε τη χειρότερη συγκομιδή σε εκλογική δημόσια. Αυτό δείχνει λανθασμένη αξιολόγηση των αναγκών της κοινωνίας, και αδυναμία κατανόησης των πραγματικών δεδομένων. Άρα πρέπει να τεθεί το ερώτημα πώς και γιατί σε αυτές τις εκλογές δημιουργήθηκε ο μικρότερος Συναγερμός όλων των εποχών.

—Έχετε απάντηση;

—Επειδή αποκόπηκε από τις ρίζες του.

—Θεωρείτε ότι υπάρχει χώρος για νέο κόμμα στον χώρο της Δεξιάς;

—Θα ήμουν ευτυχής αν ο Συναγερμός μπορούσε να επιστρέψει στις αρχές και τις αξίες του. Δυστυχώς, εκ του αποτελέσματος, φαίνεται ότι σήμερα ο Συναγερμός δεν είναι πλέον το στιβαρό κόμμα που συνδυάζει την εθνική μας παράδοση και κληρονομιά με τις σύ-

γχρονες ανάγκες του τόπου μας. Φαίνεται επίσης ότι η ηγεσία του Συναγερμού διακινδύνησε τα περιεχόμενα μόνο με συνθήματα και λεκτικές τοποθετήσεις. Αλλά δεν είναι μόνο στον χώρο του Συναγερμού που υπάρχει προβληματισμός. Καθημερινά εισπράττω τη δυσανεμία του κόσμου για τα πολιτικά δρώμενα. Η αίσθηση που έχω μέσω της επικοινωνίας μου με τον κόσμο είναι πως υπάρχει στην κοινωνία έντονο το στοιχείο της αποτυχίας του κοιμματικού συστήματος και υπάρχουν έντονες προτροπές από κόσμο για κάτι καινούργιο.

—Για ίδρυση νέου κόμματος;

—Σε αυτή τη φάση δεν θα ήθελα να επεκταθώ.

—Από άτομα που στήριξαν Χριστοδουλίδη;

—Όχι κατ'ανάγκη. Είναι αλήθεια ότι υπάρχει κόσμος κοιμματικά ορφανός. Και πολλοί που στήριξαν

τον Πρόεδρο, και όχι μόνο, νιώθουν ότι δεν τους εκφράζει το υφιστάμενο κοιμματικό και κοιμματικό σύστημα. Για να είμαι δίκαιος, αυτό δεν ισχύει μόνο για τους Συναγερμικούς. Εισπράττω έντονα την επιθυμία, την ανάγκη των πολιτών να βρουν στην πολιτική αυτό που θα τους ενώνει, που θα τους αντιπροσωπεύει επάξια, που θα τους αφοφυγκράζεται και που θα τους σέβεται ως άτομα με κρίση.

—Στηρίζατε από την πρώτη στιγμή τον Νίκο Χριστοδουλίδη, όπως και άλλα άτομα από τον ΔΗΣΥ. Τώρα που ξεκαθάρισε ότι ο Συναγερμός δεν θα πάει στην κυβέρνηση, θεωρείτε ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης πρέπει να προχωρήσει στην ίδρυση νέου κόμματος για να στεγάσει πολιτικά Συναγερμικούς και ακόμη τον στηρίζουν;

—Δεν μπορώ να υποδείξω στον Πρόεδρο τι να κάνει. Όπως προ-

σέση με το τι παρέδωσα είναι από τη γη ως τον ουρανό. Έγιναν πολλά και τέθηκαν οι βάσεις για να γίνουν πολύ περισσότερα στον Δήμο Στρόβολου. Το φθινόπωρο του 2023 έκανα έναν απολογισμό του έργου μας στον Δήμο Στρόβολου, και καθηκόντως τον έστειλα σε όλα τα κόμματα. Δυστυχώς, ο ΔΗΣΥ δεν μπήκε καν στον κόπο να απαντήσει.

—Δεν ζητήσατε εξηγήσεις για το τι έγινε από τον κ. Δίπλαρο σε σχέση και με όσα, όπως υποστήριζετε, είπε σε εκείνη τη συνάντηση;

—Όχι, δεν είναι του χαρακτήρα μου να ζητώ εξηγήσεις. Όλοι κρινόμαστε από την κοινωνία. Απλώς επισημαίνω ότι αν γινόταν η συ-

σχεση με το τι παρέδωσα είναι από τη γη ως τον ουρανό. Έγιναν πολλά και τέθηκαν οι βάσεις για να γίνουν πολύ περισσότερα στον Δήμο Στρόβολου. Το φθινόπωρο του 2023 έκανα έναν απολογισμό του έργου μας στον Δήμο Στρόβολου, και καθηκόντως τον έστειλα σε όλα τα κόμματα. Δυστυχώς, ο ΔΗΣΥ δεν μπήκε καν στον κόπο να απαντήσει.

—Γίνονται επαφές μεταξύ ατόμων που στηρίζατε Χριστοδουλίδη; Συζητάτε την προοπτική για κάτι καινούργιο;

—Το συζητάμε, ναι. Μας απασχολεί η επικαιρότητα και το πολιτικό σκηνικό του τόπου.

—Έχετε επαφή με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη; Συζητήσατε μαζί του αυτό το θέμα;

—Έχω επαφή με τον Πρόεδρο, αλλά δεν έχουμε συζητήσει αυτό το θέμα.

—Σκέφτεστε να αναλάβετε εσείς μια τέτοια πρωτοβουλία;

—Μια τέτοια πρωτοβουλία δεν

μπορεί να είναι προσωπική υπόθεση. Όσον αφορά στο πρόσωπό μου, ήμουν, είμαι και θα είμαι πολιτικά παρών. Οφείλω ως ενεργός πολίτης, ως πατέρας, ως Έλληνας Κύπριος να βάλω το δικό μου λιθαράκι σε αυτόν τον αγώνα για τον τόπο μας.

—Ποια τα επόμενά σας πολιτικά βήματα;

—Δεν έχω αποφασίσει σε αυτό το στάδιο τα επόμενά μου βήματα.

—Ο ΔΗΣΥ δεν σας στήριξε στις εκλογές, άρα θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι δεν σας θέλουν στο κόμμα και εσείς λέτε ότι ο ΔΗΣΥ έχασε τον προσανατολισμό του και έχει αποκοπεί από τις ρίζες του, άρα ενδεχομένως να μη σας εκφράζει πια. Συνεννώντας, γιατί δεν στέλνετε μια επιστολή παραιτήσεως από μέλος του κοιμματικού;

—Θεωρώ ότι έχω πει αρκετά και δεν θα ήθελα να πω κάτι περισσότερο.



# Στόχος η εισαγωγή Φυσικού Αερίου το 2025

Το πλάνο της κυβέρνησης και τα αγκάρια μετά την έξοδο των Κινέζων από το Βασιλικό – Η ΕΤΥΦΑ παρέλαβε το τερματικό Φ.Α.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

**Αντίστροφα** μετρά ήδη ο χρόνος για την κυβέρνηση μετά και τον τερματισμό της σύμβασης κατασκευής του τερματικού Φ.Α. στο Βασιλικό από την κοινοπραξία CPP-METRON CONSORTIUM LTD. Από την Παρασκευή η ΕΤΥΦΑ, ιδιοκτήτης των εγκαταστάσεων, παρέλαβε από τους Κινέζους το μισοτελειωμένο τερματικό, εξέλιξη που επιτρέπει να δρομολογηθούν τα επόμενα βήματα που είναι η ολοκλήρωση και του υπόλοιπου 40% των έργων που δεν κατασκευάστηκαν από την κινεζική κοινοπραξία. Ωστόσο, το μεγάλο στοίχημα για την κυβέρνηση είναι να αποκτήσει και την κυριότητα του πλοίου FSRU «Προμηθέας» το οποίο παραμένει στη Σαγκάη. Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει αποπληρώσει τη μετατροπή του πλοίου σε πλωτή μονάδα, ωστόσο σε εκκρεμότητα βρίσκονται πιστοποιήσεις του πλοίου που θα του επιτρέψουν να σκώσει άγκυρες για το Βασιλικό. Στη Λευκωσία συνεχίζουν να υπάρχουν ανησυχίες για ενδεχόμενα εμπόδια από πλευράς Κινέζων που θα καθυστερήσουν τον απόπλου του «Προμηθέα», με αποτέλεσμα να σημειωθούν αλυσιδωτές καθυστερήσεις στη λειτουργία του τερματικού και κατ'επέκταση στην έλευση του Φ.Α. στην Κύπρο. Στην περίπτωση που οι Κινέζοι προβάλουν προσκόμματα στην παράδοση, δεν μπορεί να προσδιοριστεί με σχετική προσέγγιση η εισαγωγή Φ.Α. στην εσωτερική αγορά. Ωστόσο, στις ασκήσεις που φαίνεται να πραγματοποιούνται το τελευταίο διάστημα υπάρχει και το καλό σενάριο που θέλει το Φ.Α. να έρχεται στην Κύπρο το 2025. Σενάριο που προϋποθέτει την έλευση του πλοίου

στο Βασιλικό πριν από το τέλος του τρέχοντος έτους.

## Το καλό σενάριο

Η παράδοση του εργοταξίου στο Βασιλικό (την Παρασκευή) στην ΕΤΥΦΑ αναμφίβολα αποτελεί μια θετική εξέλιξη και το πρώτο από μια σειρά βημάτων που πρέπει να γίνουν το επόμενο διάστημα προκειμένου να επιτευχθεί ο νέος στόχος που έχει τεθεί για ολοκλήρωση του τερματικού μέσα σε έξι μήνες. Για να γίνει πραγματικότητα ο στόχος, θα πρέπει η ΕΤΥΦΑ να αναθέσει την κατασκευή των έργων που υπολείπονται σε νέους υπεργολάβους του συντομότερου δυνατού. Μέχρι και αύριο Δευτέρα, η ΕΤΥΦΑ θα έχει ολοκληρώσει τις επαφές που έχει ξεκινήσει από το Σάββατο

## Την περασμένη Παρασκευή η κινεζική κοινοπραξία παρέδωσε στην ΕΤΥΦΑ το εργοτάξιο στο Βασιλικό με ολοκληρωμένο το 60% των κατασκευαστικών έργων.

με τους υπεργολάβους του τερματικού στο Βασιλικό οι οποίοι αποχώρησαν από το έργο λόγω διαφορών με την κινεζική κοινοπραξία. Πρόκειται για τις εταιρείες Cosco Shipping για το πλοίο, την ελληνική Σπανόπουλος, και τη Wilhelmsen. Σε άσχετο χρόνο και πριν επέλθει η αποχώρηση των Κινέζων, οι τρεις υπεργολάβοι κατά την επίσκεψη του προέδρου της Δημοκρατίας στο Βασιλικό είχαν διαβεβαιώσει πως είναι σε θέση να ολοκληρώσουν το έργο του Βασιλικού. Η διαδικασία



Ο οδικός χάρτης κυβέρνησης και ΕΤΥΦΑ περιλαμβάνει δύο σενάρια με στόχο την εισαγωγή Φ.Α. Το πρώτο σενάριο αφορά την ομαλή παράδοση των περιουσιακών στοιχείων του ιδιοκτήτη του έργου και το δεύτερο σκόπιμη καθυστέρηση στην περίπτωση του πλοίου «Προμηθέας».

επιλογής θα είναι τάχιστα, ένας μήνας περίπου, λένε οι πληροφορίες της «Κ» κάτι που επιτρέπει για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Νοούμενου ότι υπάρχουν έτοιμες επιλογές που μπορούν να ξεκινήσουν άμεσα τα έργα εκτιμάται πως τέλη 2024 αρχές του 2025 θα έχουν ολοκληρωθεί τα κατασκευαστικά έργα. Το καλό σενάριο προϋποθέτει πως δεν θα υπάρξει πρόβλημα με την παράδοση του πλοίου «Προμηθέας» και η πιστοποίησή του ως FSRU θα γίνει στο Βασιλικό, όταν

θα ολοκληρωθούν τα χερσαία κατασκευαστικά έργα.

## Το ανεπιθύμητο σενάριο

Η άλλη όψη του νομίσματος στη νέα τάξη πραγμάτων στο Βασιλικό δείχνει ενδεχόμενο βραχυκύκλωμα το οποίο θα προκληθεί από τη μη ομαλή παράδοση του πλοίου «Προμηθέας» στον ιδιοκτήτη του που είναι η ΕΤΥΦΑ. Σε μια τέτοια περίπτωση ακόμα και τα έργα για τις χερσαίες υποδομές να έχουν ολοκληρωθεί τέλος του χρόνου, θα είναι

αδύνατη η εισαγωγή Φ.Α. στην Κύπρο. Το σενάριο οι Κινέζοι να μπλοκάρουν την παράδοση του πλοίου με δικαστικούς τρόπους μέχρι να διευθετηθούν όλες οι λεπτομέρειες αποχώρησης δεν είναι εξωπραγματικό, ωστόσο όπως λένε πηγές στη Λευκωσία υπάρχει ισχυρό διεθνές δίκαιο για τέτοιες περιπτώσεις που ισχυροποιεί τον ιδιοκτήτη του σπασίου παρακρατούνται περιουσιακά στοιχεία. Όπως προκύπτει από πληροφορίες δεν φαίνεται να υπάρχει ανησυχία για την παράδοση του πλοίου αλλά για τον χρόνο που θα απαιτηθεί ώσπου το πλοίο να ριχτεί άγκυρες στο Βασιλικό.

## Η εισαγωγή Φ.Α.

Όπως προκύπτει από εκτιμήσεις που γίνονται στο υπουργείο Ενέργειας και την ΕΤΥΦΑ στο καλό σενάριο ο στόχος που έχει τεθεί είναι ο εφοδιασμός της εσωτερικής αγοράς με Φ.Α. το 2025. Πηγές που μίλησαν στην «Κ» υποστήριξαν πως εάν όλα πάνε καλά και με τα δύο κομμάτια του έργου (χερσαίες υποδομές και πλοίο) μέσα σε ένα χρόνο από σήμερα μπορεί η Κύπρος να έχει Φ.Α. για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Τα δύσκολα φαίνεται να υπάρχουν στο κακό σενάριο με προβληματικό κομμάτι το πλοίο, με τη μη άμεση παράδοσή του στην ΕΤΥΦΑ. Σε αυτή την περίπτωση έστω και μια καθυστέρηση πέραν του χρονικού περιθωρίου των έξι μηνών θα εκτροχιάσει τον αντικειμενικό στόχο έλευσης του Φ.Α. για απροσδιόριστο διάστημα. Εξέλιξη αρνητική που θα διαιωνίσει τη σημερινή κατάσταση με τα τσουχτερά τιμολόγια αλλά και την επιβάρυνση των καταναλωτών για τις εκπομπές ρύπων για τις οποίες η Κύπρος θα πληρώσει για τα τελευταία δύο χρόνια περίπου €800 εκατ.

## Το χρονικό του ναυαγίου στο Βασιλικό

**Υπογραφή σύμβασης** ΕΤΥΦΑ και CPP-METRON CONSORTIUM LTD, Δεκέμβριος 2019.

**Εναρξη κατασκευαστικών έργων**, Σεπτέμβριος 2020.

**Συμφωνία ολοκλήρωσης** του έργου τον Σεπτέμβριο του 2022.

**Διαπραγματεύσεις 6 μηνών** και διμερές συμφωνία τον Ιούνιο του 2022 για επιπλέον €25 εκατ. στην κοινοπραξία.

**Η κοινοπραξία μεταβίβασε** το πλοίο «Προμηθέας» στην ΕΤΥΦΑ.

**Νέα συμφωνία για παράδοση** του έργου τον Ιούνιο του 2023.

**Νέες ημερομηνίες παράδοσης** του έργου: Ιούλιος 2023, Οκτώβριος 2023, Ιούλιος 2024.

**Η κοινοπραξία προσφεύγει** στο Διαιπτικό Δικαστήριο του Λονδίνου, Φεβρουάριος 2023.

**Αναστολή εργασιών** στο Βασιλικό, Ιανουάριος 2024.

**Διαβιβαιώσεις στον ΠτΔ**, τον Μάρτιο του 2024, για ολοκλήρωση των εργασιών μέχρι τέλος του 2024.

**Έξοδος των Κινέζων** από Βασιλικό, 18 Ιουλίου 2024.



# ΟΙΝΟΧΟΟΣ

**Η WINE LIST ΤΩΝ ΔΙΑΚΟΠΩΝ**  
150 κρασιά  
για το  
καλοκαίρι

ΚΥΡΙΑΚΗ  
**28/7**



Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

**Η διερευνώμενη** υπόθεση χρηματοοικονομικής απάτης γύρω από την επενδυτική πυραμίδα Metamax απασχολεί έντονα αυτό το διάστημα την κοινή γνώμη, καθώς μέρα με τη μέρα ο αριθμός των καταγγελιών στα ΤΑΕ των Αστυνομικών Διευθύνσεων, παγκύπρια, από πολίτες που έπεσαν θύματα χάνοντας τα χρήματά τους, αυξάνεται, έχοντας ξεπεράσει τις 100, ενώ πάνω από 220 χιλιάδες ευρώ είναι το ποσό που αποσπάστηκε. Η Αστυνομία εκτιμά ότι οι καταγγελίες θα αυξηθούν, στο σύνολό τους το επόμενο διάστημα. Για την υπόθεση, που διερευνά ειδική ανακριτική ομάδα του Γραφείου Οικονομικού Εγκλήματος στην Αστυνομική Διεύθυνση Λεμεσού, τελούν υπό κράτηση 63χρονος, 54χρονος και 48χρονος. Οι δύο πρώτοι φέρονται να ενεργούσαν στην ίδια ομάδα, ως ηγετικά στελέχη της Metamax στην Κύπρο. Φέρονται να έπειθαν πολίτες να επενδύσουν χρήματα στη διαδικτυακή πλατφόρμα, που για μία διαδικασία βαθμολόγησης βίντεο υποσχόταν μεγάλα και γρήγορα κέρδη. Στο μεταξύ, η υπόθεση ξεπερνά τα σύνορα της Κύπρου, καθώς οι αστυνομικοί ανακριτές με τη συνδρομή της Interpol αναζητούν ενδεχόμενα ίχνη του 63χρονου και του 54χρονου στην Ελλάδα, μετά από καταγγελίες Ελλαδιτών, που γράφτηκαν ως μέλη της πυραμίδας κάτω από τη γραμμή τους. Βάσει των καταθέσεων που έχουν ενώπιόν τους οι ανακριτές, ο 63χρονος διέ-

**Το έγκλημα των χρηματοοικονομικών απατών εξελίσσεται τεχνολογικά και γι' αυτό πρέπει και τα αντανakλαστικά των αρμόδιων αρχών να προχωρούν με τον ίδιο τρόπο.**

διδε ότι λάμβανε κέρδη ύψους τριών χιλιάδων ευρώ ημερησίως, προκειμένου να προσελκύσει νέα μέλη, και αρκετοί ανυποψίαστοι πιάστηκαν στην παγίδα.

#### Ξύπνησαν εφιάλτες

Όλα τα πιο πάνω, που θυμίζουν καλοστημένο σενάριο χολιγουντιανής ταινίας, δεν είναι άγνωστη ιστορία για τα κυπριακά δεδομένα. Πλέον σε καθημερινές συζητήσεις των πολιτών βγαίνει από τα συρτάκια της μνήμης το όργιο επενδυτικών πυραμίδων που παρατηρείται στο νησί πριν από περίπου 10 χρόνια, υποσχόμενες εκτός από χρηματικά ποσά, ταξίδια πολυτελείας και διαμονή σε ακριβά ξενοδοχεία. Εταιρείες καλούσαν άτομα να εγγραφούν ως συνδρομητές σε μια υπηρεσία, καταβάλλοντας ένα ποσό, χωρίς να υπήρχε το ανάλογο αντάλλαγμα. Τα άτομα αυτά καλούνταν στη συνέχεια να προσελκύσουν και να εγγραφούν άλλα άτομα, αποκομίζοντας σχετικό κέρδος. Όταν η πυραμίδα έσκαγε σε κάποια στιγμή, οι συνδρομητές έχαναν τα χρήματά τους, όχι όμως και οι εγκέφαλοι που δημιουργούσαν την απάτη. Όλα τα πιο πάνω οδήγησαν στο τέλος τη Βουλή στην ψήφιση νομοθεσίας που απαγορεύει το φαινόμενο. Επίσης, σήμερα, και με δεδομένο την άγνοια και την υπό διερεύνηση παραίληση των θυμάτων της Metamax, αναδύονται στις συζητήσεις οι αναμνήσεις της φούσκας του Χρηματιστηρίου – είναι μία περίπτωση διαφορετική, σύμφωνα με ειδικούς των Χρηματοοικονομικών, διότι εκείνη η περίπτωση οφειλόταν σε έλλειψη ικανοποιητικής εποπτικής επίβλεψης και όχι στο φάσμα των χρηματοοικονομικών απατών, για να λεχθεί από πολίτες ότι «σε αυτόν τον τόπο δεν βάζουμε ποτέ μυαλό», οδηγώντας τελικά το συμπέρασμα στην έλλειψη παιδείας από τον μέσο Κύπριο για θέματα χρηματοοικονομικών.

#### Ζητήματα θωράκισης

Τι θα μπορούσε άραγε να ισχύσει για τις χρηματοοικονομικές απάτες, όπως αυτά των επενδυτικών πυραμίδων; Υπάρχουν δικλίδες ασφαλείας από τις αρμόδιες αρχές; Πόσο προστατευμένοι είναι οι πολίτες, όταν, καθώς εξελίσσεται η τεχνολογία εκουγχρονίζονται συγχρόνως και τα εργαλεία των επιτήδειων, με ζητούμενο και τον αντίστοιχο εξοπλισμό των αρμόδιων αρχών; Σε ποιο βαθμό μπορεί να τεθεί θέμα έλλειψης ικανοποιητικής εποπτικής

# Μαθήματα από την υπόθεση της Metamax

*Ο βαθμός θωράκισης της Κύπρου απέναντι σε χρηματοοικονομικές απάτες – Οι ανάγκες λόγω εκουγχρονισμού του εγκλήματος*



**Μέρα** με τη μέρα ο αριθμός των καταγγελιών στα ΤΑΕ των Αστυνομικών Διευθύνσεων, παγκύπρια, από πολίτες που έπεσαν θύματα χάνοντας τα χρήματά τους, αυξάνεται, έχοντας ξεπεράσει τις 100, ενώ πάνω από 220 χιλιάδες ευρώ είναι το ποσό που αποσπάστηκε.

επίβλεψης και πόσο δύσκολη περίπτωση είναι ειδικά η Metamax; Και τέλος, για θέματα καλλιέργειας, τι οφείλει να κάνει το κράτος και ειδικά το δημόσιο σχολείο; Ο ίδιος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας σε ομιλία του τον περασμένο Μάρτιο σε συνέδριο της Κεντρικής Τράπεζας, όπου εξήγησε την ένταξη της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης ως παρεμβατικό πρόγραμμα σε όλα τα τμήματα της Γ' γυμνασίου από την προσεχή σχολική χρονιά, φάνηκε να αγγίζει τη ρίζα του προβλήματος, τον χρηματοοικονομικό αναλφαριθμητισμό στη χώρα μας, ο οποίος δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για να δράσουν οι επιτήδριοι. Ωστόσο, αυτό δεν αρκεί, την ίδια ώρα που οι ακαδημαϊκοί του κλάδου των Χρηματοοικονομικών ζητούν με επικριματολογία τη δημιουργία αυτόνομου μαθήματος. Στη νέα σχολική χρονιά οι μαθητές δεν θα προλάβουν σε αυτές τις λίγες ώρες διδασκαλίας, που θα τους προσφερθούν, να ενημερωθούν για τις χρηματοοικονομικές απάτες, όπως ενημερώνεται η «Κ».

Ένα ερώτημα είναι εάν θα μπορούσαν από την Πολιτεία να προλαμβάνονταν κρούσματα χρηματοοικονομικής απάτης ή αν θα μπορούσαν οι αρμόδιες αρχές να επενέβαιναν έγκαιρα, προτού λάβει το εύρος της εξαπάτησης τόσο μεγάλες διαστάσεις. Στην υπόθεση της εταιρείας Metamax, η οποία λειτουργούσε στην Κύπρο για δύο μήνες, δε συναντάται μία εταιρεία γραμμένη στην κυπριακή κεφαλαιαγορά. Η έδρα, χωρίς ακόμη αυτό να έχει ξεκαθαρίσει πλήρως, φέρεται να ήταν οι Φιλιππίνες, όπου

η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της χώρας επενέβη, οδηγώντας στο κλείσιμο της εταιρείας. Αν η Metamax ήταν εταιρεία γραμμένη στην Κύπρο, οι εποπτικές αρχές, όπως η ίδια η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η ΜΟΚΑΣ, ο Σύλλογος Εγκριμένων Λογιστών, θα μπορούσαν να επενέβαιναν έγκαιρα.

#### Εργαλεία πρώτης γραμμής

Την ίδια ώρα δεν έχει διαφανεί ακόμη κατά πόσο πέρασαν μεγάλα ποσά μέσω κυπριακών τραπεζών, οι οποίες έχουν τα εργαλεία να τα εντοπίζουν, ώστε να κτυπούν κερμάνια όταν εισέρχονται χρηματικά ποσά σε λογαριασμούς ατόμων των οποίων το οικονομικό προφίλ δεν τα δικαιολογεί. Σύμφωνα με τις μέχρι στιγμής αποκάλυψεις από την Αστυνομία, ζητείται από τα θύματα να κάνουν λογαριασμό στην ηλεκτρονική τράπεζα κρυπτονομισμάτων NEXO. Από εκεί τα κρυπτονομισματα μεταφέρονταν στη Metamax και στους λογαριασμούς των νέων μελών. Όπως πληροφορείται η «Κ», εξασφαλίστηκαν σεβαστά ποσά από ηγετικά μέλη της πυραμίδας στην Κύπρο, οι οποίοι ήταν τα πρώτα μέλη που έκαναν εγγραφή, κάτι για το οποίο αναμενόταν εξαρχώς να αποτελέσει μέρος των αστυνομικών ερευνών, σε σχέση με τα κατά πόσο αυτά τα ποσά πέρασαν μέσω κυπριακών ή ξένων τραπεζών.

«Οι κυπριακές τράπεζες, λόγω του ότι έχουν πάρα πολύ αυστηρή εποπτεία, όχι μόνο από τον ρυθμιστή αλλά και από άλλα σώματα, οφείλουν πάντοτε να είναι σε εγρήγορση και να αποδεικνύουν ότι

έχουν αποτελεσματικές διαδικασίες», σχολίασε στην «Κ» σύμβουλος του τραπεζικού τομέα για θέματα οικονομικού εγκλήματος. Όπως εξήγησε, υπάρχουν συγκεκριμένα συστήματα τελευταίας τεχνολογίας, για συνεχή παρακολούθηση τυχόν συμβάντων οικονομικού εγκλήματος, για κάθε συναλλαγή που γίνεται, ώστε να εντοπίζονται χρήματα που δε συνάδουν με το οικονομικό προφίλ ενός πελάτη. Σε σχέση με τα κρυπτονομισματα, με τα οποία συνδέεται η Metamax, τόνισε ότι οι ίδιες οι πολιτικές των κυπριακών τραπεζών απαγορεύουν, όχι μόνο οι ίδιες να κάνουν συναλλαγές με κρυπτονομισματα, αλλά και να υποστηρίζουν πελάτες που κάνουν συναλλαγές σε κρυπτονομισματα, καθώς σήμερα είναι το κυριότερο εργαλείο των επιτήδειων για οικονομικό έγκλημα.

#### Το έγκλημα εκουγχρονίζεται

«Η επιστράτευση μιας τράπεζας κρυπτονομισμάτων, τα 9.000 μέλη από Κύπρο και Ελλάδα σε ομάδα στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Telegram, το οποίο έχει συνδεθεί και με τη φιλοξενία οργανωμένων εγκληματιών, η αξιοποίηση της τεχνικής νοσημοσύνης για τη δημιουργία ενός avatar, ώστε να απεικονίζεται ως διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας με έδρα τον Καναδά, το οποίο διαπιστώθηκε ότι ήταν εικονικό γραφείο, καταδεικνύει ότι το έγκλημα των χρηματοοικονομικών απατών εξελίσσεται τεχνολογικά», ανέφερε στην «Κ» ο Ανδρέας Κωνσταντινίδης, διευθυντής Επαγγελματικών Υπηρεσιών της «Odyssey CyberSecurity», τονίζον-

τας ότι γι' αυτόν τον λόγο την ίδια ώρα θα πρέπει και τα αντανakλαστικά των αρμόδιων αρχών να προχωρούν με τον ίδιο τρόπο. Θεωρεί επίσης ότι είναι θέμα παιδείας και δελεασμού του Κύπριου στο εύκολο κέρδος. «Εάν συγκρίνουμε τις σημερινές πυραμίδες, όπως η Metamax, με εκείνες οι οποίες θορύβησαν την Κύπρο πριν από περίπου 10 χρόνια, η διαφορά εντοπίζεται στο ότι πλέον χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες, όπως το να γράφει κανείς μέλη κάτω από το όνομά του, ώστε να αποκτήσει μπόνους, με τα λεφτά να είναι μέσω κρυπτονομισμάτων, με αποτέλεσμα να μην είναι ανιχνεύσιμες οι κινήσεις τους», πρόσθεσε.

Την ίδια ώρα θεωρεί ότι η Αστυνομία θα μπορούσε με τα σωστά εργαλεία να επενέβαινε και να ενημέρωνε έγκαιρα το κοινό, προτού περάσουν δύο μήνες δραστηριότητας της πυραμίδας Metamax στην Κύπρο, όταν γίνονταν διαδικτυακά σεμινάρια και συγκεντρώσεις σε καφετέριες.

#### Ζήτημα παιδείας

Για να καλυφθεί στην ολότητα της μια απάντηση στο ερώτημα πόσο καλά θωρακισμένοι είμαστε απέναντι στη δράση χρηματοοικονομικών απατών, όπως οι πυραμίδες, απομένει ο πυλώνας της χρηματοοικονομικής παιδείας, στον οποίο, εκ των πραγμάτων, φαίνεται ότι η Κύπρος υστερεί σημαντικά. Η υπόθεση, ότι με επένδυση στη Metamax θα μπορούσαν να κερδίσουν 3.000 ευρώ την ημέρα, θα

**Σύμφωνα με τον καθηγητή Ανδρέα Μιλιδώνη, η κυβέρνηση πρέπει να υλοποιήσει τη δέσμευση για ανεξάρτητο και υποχρεωτικό μάθημα Χρηματοοικονομικών στα σχολεία.**

έπρεπε να δράσει ως μία τεράστια σημαία για τα θύματα, ώστε να υποψιάζονταν την απάτη, δήλωσε στην «Κ» ο καθηγητής Χρηματοοικονομικής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, Ανδρέας Μιλιδώνης. Θεωρεί ότι είναι δύσκολο οι εποπτικές αρχές να δρουν προληπτικά σε θέματα χρηματοοικονομικών απατών. «Αλλά αν πάρουμε το θέμα από την άποψη, μπορούμε απλώς να εισηγήσουμε στους καταναλωτές, όταν θα επιλέγουν πού θα επενδύσουν τα χρήματά τους, να ζητούν από τον οργανισμό, στον οποίο θα στείλουν τα χρήματά τους, να τους παρουσιάσει τις άδειες από την εποπτική αρχή, την Αρχή Κεφαλαιαγοράς. Είναι η πιο απλή ερώτηση, που νομίζω ότι θα μειώσει το πρόβλημα του επηρεασμού των καταναλωτών, είτε έχουν γνώσεις είτε το αντίθετο», τόνισε.

#### Η εξαγγελία του Προέδρου

Καλλιέργεια σωστών πρακτικών όπως αυτά που εισηγήσει ο κ. Μιλιδώνης, ανήκουν στον χρηματοοικονομικό αλφαριθμητισμό, τον οποίο επιθυμεί να εντάξει στα σχολεία από τη νέα σχολική χρονιά η κυβέρνηση, μετά από τις πολύ χαμηλές –σύμφωνα με μετρήσεις μελετών, όπως της Κεντρικής Τράπεζας το 2021– επιδόσεις των Κυπρίων σε βασικά θέματα και τις αρνητικές συνέπειες για τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις και την οικονομία στο σύνολό της. Ο πρόεδρος Χριστόδουλδης εξήγησε την ένταξη της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης ως παρεμβατικό πρόγραμμα σε όλα τα τμήματα της Γ' γυμνασίου από την επόμενη χρονιά, με το Πανεπιστήμιο Κύπρου να έχει αναλάβει την προετοιμασία εισαγωγικής ύλης στη χρηματοοικονομική παιδεία. Σύμφωνα με τον κ. Μιλιδώνη, η κυβέρνηση κάνει μία πολύ καλή αρχή, όμως αυτό δεν αρκεί, καθώς πρέπει να δημιουργηθεί αυτόνομο μάθημα. Στη νέα σχολική χρονιά οι μαθητές δεν θα προλάβουν σε αυτές τις έξι ώρες διδασκαλίας, που θα τους προσφερθούν, να ενημερωθούν για τις χρηματοοικονομικές απάτες, εξήγησε, καθώς για να μπορέσουν να εξηγήσουν στους μαθητές πώς μοιάζει μια απάτη, πρέπει πρώτα να κατανοήσουν τι σημαίνει «ρίσκο και απόδοση». Σύμφωνα με τον κ. Μιλιδώνη, θα ήταν πολύ χρήσιμο να υλοποιήσει η κυβέρνηση τον στόχο που έβαλε για εισαγωγή ανεξάρτητου και υποχρεωτικού μαθήματος από τον Σεπτέμβριο του 2025.

Συνέντευξη στον **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ****Παύλος Αποστολίδης**, πρέσβης ε.τ.

# Το μίσος του Ιωαννίδη για τον Μακάριο και ο «Νικολάκης»

*«Στις 5 το πρωί χτύπησε το τηλέφωνο. “Ανοιξε το παράθυρο και δεξ”. Ο ουρανός της Λευκωσίας είχε γεμίσει αλεξιπτωτιστές». Ο βετεράνος διπλωμάτης, που τότε υπηρετούσε στην Κύπρο, αφηγείται το καλοκαίρι του '74*

– Ας πάμε λίγο πίσω, στο καλοκαίρι του '74. Περιγράψτε μας την κατάσταση.

– Εγώ μετατέθηκα στην πρεσβεία της Λευκωσίας από την πρεσβεία του Λονδίνου τον Δεκέμβριο του 1973, χωρίς να ξέρω πολλά πράγματα για το τι συμβαίνει στην Κύπρο. Το πρώτο, έτσι, «κτυπητό» συμβάν για μένα ήταν ο θάνατος του Γρίβα στα τέλη του Ιανουαρίου. Ετέθη αμέσως θέμα πού θα γίνει η κηδεία. Στην πρεσβεία πρότεινα –και πολύ σωστά νομίζω– να γίνει στην Ελλάδα, γιατί στην Κύπρο θα άναβαν τα πνεύματα. Ομως επικράτησαν πιο δυνατές αρχές και τελικά έγινε στη Λεμεσό, χωρίς επεισόδια βέβαια. Επειτα, αυτό που επακολούθησε ήταν η διαδοχή. Μάθαμε πως ορίστηκε κάποιος επικεφαλής, αλλά σύντομα, μέσα σε λίγες μέρες, τον εκπαράθυρωσαν από την Αθήνα, διότι δεν ήταν αρκετά αντιμακαριακός. Εμείς βέβαια πολύ γρήγορα στην πρεσβεία αρχίσαμε να αντιλαμβάνομαστε ότι οι Έλληνες στρατιωτικοί στην Κύπρο σαφώς έκαναν πόλεμο στον Μακάριο.

Για να σας δώσω ένα πρώτο παράδειγμα, στο πλαίσιο των επισκέψεων γνωριμίας που έκανα παντού, έκανα μια και στο Α2 της Εθνοφρουράς, όπου είδα ένα πνεύμα πολύ αντιμακαριακό. Μάλιστα, όταν έφερα την κουβέντα στις διακοινωτικές συνομιλίες που γίνονταν μεταξύ του Κληρίδη και του Ντενκτάς, και για τις οποίες η πρεσβεία ήλπιζε ότι θα μπορούσαν κάτι να αποδώσουν, η αντίδραση των στρατιωτικών ήταν ότι «εμείς πάμε για ένωση. Αυτά είναι σαχλαμάρες, δεν έχουν κανένα νόημα».

Το γεγονός το οποίο δεν θα ξεχάσω ποτέ είναι ότι στην επέτειο του ελληνικού πραξικοπήματος στις 21 Απριλίου μας κάλεσε ο ΕΛΔΥΚ να πάμε όλη η πρεσβεία σε κάποια τελετή εορτασμού. Βεβαίως πάνε όλοι, μίλησε ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ, είχε έρθει και ο Μακάριος, και μετά πήρε το μικρόφωνο ο Αρχιεπίσκοπος. Δεν ξέρω αν ήταν καθορισμένο να μιλήσει από μόνος του, αλλά το μικρόφωνο σιώπησε, κάλασε. Δεν τον άφησαν να μιλήσει καθόλου.

Ένα άλλο γεγονός, το οποίο νομίζω πως είναι γνωστό, είναι ότι τα στελέχη της ΚΥΠ έμαθαν ότι στέλλονταν χρήματα για την ΕΟΚΑ Β', έμπαιναν σε τράπεζα κυπριακή. Τα χρήματα αυτά τα έστελνε ο εφοπλιστής [Ανδρέας] Ποταμιάνος, του οποίου η σχέση με τους στρατιωτικούς τότε στην Αθήνα ήταν γνωστή. Οσο περνούσε ο καιρός τόσο πιο δύσκολη ήταν η θέση μας και τόσο πιο πολύ αυξανόταν η ένταση.

Η κυπριακή κυβέρνηση είχε φτιάξει ένα ειδικό Σώμα για να μπορεί να αντισταθεί κάπως, γιατί η Εθνοφρουρά δεν ήταν με το μέρος της. Θυμάμαι ότι πήγα στην Αθήνα, είδα τον γενικό γραμματέα που τον ήξερα, τον Αγγελο Βλάχο και τον ρώτησα «τι μπορούμε να κάνουμε;». Και μου είπε: «Το μόνο που μπορείτε να κάνετε είναι να διαχωρίσετε τη θέση σας». Οχι πολύ ευχάριστη απάντηση. Και φτάσαμε στην περίφημη επιστολή του Αρχιεπισκόπου προς την ελληνική κυβέρνηση, με την οποία ζητούσε να αποχωρήσουν οι Έλληνες αξιωματικοί. Πολλοί θεωρούσαν ότι ήταν η αιτία όσων ακολούθησαν. Εγώ πιστεύω ότι ήταν αναπόφευκτο αυτό που επρόκειτο να συμβεί και ο Μακάριος ήλπιζε ότι με αυτή την κίνηση θα μπορούσε να το αποτρέψει.

Ένα άλλο ενδεικτικό περιστατικό συνέβη γύρω στα τέλη Ιουλίου. Ο υπαρχηγός της Εθνοφρουράς, ο (Παύλος) Παπαδάκης, μετατέθη-

κε στην Αθήνα και έκανε δεξίωση στο ξενοδοχείο Χίλτον. Πήγαμε με έναν συνάδελφο να τον χαιρετήσουμε και μας είπε «τον Μακάριο και τα μάτια σας!». Μας κοροΐδευε ή μας παραπλανούσε; Βεβαίως, ενώ ξέραμε ότι επικείται το πραξικόπημα, δεν ξέραμε το πότε. Θεωρούσαμε ότι Κυριακή γίνονται συνήθως τα πραξικοπήματα. Μας τη φέρανε από την Αθήνα και το κάνανε Δευτέρα πρωί.

– Πώς κύλησε η 15η Ιουλίου;

– Το πρωί της 15ης Ιουλίου εγώ πήγα στις οκτώ στο γραφείο. Με το που έφτασα, με πήρε η σύζυγός μου και μου είπε ότι έχουν φτάσει τανκς διπλά στο σπίτι και βάλλουν κατά του Προεδρικού. Το τηλέφωνο κόπηκε, δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει αυτό που έλεγε. Σημειωτέον, επιτετραμμένος ήταν ο σύμβουλος της πρεσβείας, ο Ντέμης Σέρμπος. Με το που μαζευθήκαμε στην πρεσβεία και είδαμε την επίθεση, ο Σέρμπος, πολύ γενναίος –ενώ δεν του φαινόταν–, μπήκε στο αυτοκίνητο της πρεσβείας και έδωσε εντολή στον οδηγό να πάει στο Προεδρικό για να σταθεί δίπλα στον Μακάριο. Τον αποθαρρύνανε, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Τελικά υπήρχε μπλόκο στον δρόμο και τον σταμάτησαν.

Εμείς ήμασταν στην πρεσβεία, δεν καθόμασταν στα γραφεία, λίγο -πολύ ήμασταν έξω, να βλέπουμε τι γίνεται. Και μετά από κάποια ώρα ακούμε και βλέπουμε τανκς, τα οποία βεβαίως χειρίζονταν Ελλαδίτες. Κατέβαιναν μάλλον από το Προεδρικό για να κτυπήσουν το αστυνομικό τμήμα, το οποίο ήταν λίγο πιο κάτω από την πρεσβεία και το οποίο θεωρούσαν προφανώς ότι ήταν καθαρά μακαριακό, όπως και όλη η αστυνομία. Τρομερό τώρα να βλέπεις μπροστά σου Έλληνες να πηγαίνουν να σκοτώσουν Έλληνες.



**Ο πρέσβης** επί τιμή και πρώην διοικητής της ΕΥΠ Παύλος Αποστολίδης συνομιλεί με τον Αλέξη Παπακέλα για το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου και την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, όπου υπηρετούσε το 1974. Τρομερό να βλέπεις μπροστά σου Έλληνες να πηγαίνουν να σκοτώσουν Έλληνες», θυμάται ο βετεράνος διπλωμάτης.



**Ο καπνός** που φαίνεται στον ορίζοντα υψωνόταν από το Προεδρικό Μέγαρο στη Λευκωσία. Η φωτογραφία έχει ληφθεί από το σπίτι του Αποστολίδη στη Λευκωσία την ημέρα του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου.

*Στις 21 Απριλίου μας κάλεσε η ΕΛΔΥΚ να πάμε όλη η πρεσβεία σε κάποια τελετή εορτασμού.*

*Μίλησε ο διοικητής της ΕΛΔΥΚ και μετά πήρε το μικρόφωνο ο Αρχιεπίσκοπος. Το μικρόφωνο σιώπησε, κάλασε. Δεν τον άφησαν να μιλήσει.*

*Η εισβολή έγινε Σάββατο. Θυμάμαι ότι την Παρασκευή το απόγευμα ο κόσμος στη Λευκωσία είχε ορμήσει στα σουπερ μάρκετ και στα μπακάλικα και τα είχε αδειάσει.*

– Εσείς είχατε επαφή με τον Σαμψών;

– Ο Σαμψών είχε μια εφημερίδα, τη «Μάχη», αν θυμάμαι καλά, και σε αυτό το πλαίσιο τον είχα γνωρίσει, όπως και είχα πάει σε όλες τις εφημερίδες. Αλλά τον κοροΐδεύαμε. Διηγήθηκα ότι δεν ήταν σοβαρός άνθρωπος. Αφενός τον κοροΐδεύαμε, αφετέρου είχαμε μάθει για το παρελθόν, το πόσους Εγγλέους είχε σκοτώσει επί ΕΟΚΑ και μάλιστα πισώπλατα, και ότι για τους Εγγλέους ήταν ό,τι χειρότερο να γινόταν πρόεδρος της Κύπρου. Δεν μπορούσαν να βρουν κάποιον σοβαρό άνθρωπο να δεχθεί να γίνει πρόεδρος. Και κατέληξαν στον Νικολάκη, όπως τον έλεγαν οι στρατιωτικοί.

– Οι ελληνικές υπηρεσίες, πρώτον, είχαν αντιληφθεί και, δεύτερον, είχαν ενημερώσει για την επικείμενη εισβολή;

– Δεν συζητούσαμε πολύ, γιατί δεν ξέραμε καλά τι έγινε στην Ελλάδα και πώς. Αυτό που ήταν εμφανές ήταν ότι ο Ιωαννίδης είχε αποθνήσκον από παλιά. Αυτό που είχαμε μάθει ήταν πως όταν ήταν στην ΕΛΔΥΚ, πριν από δεν ξέρω πόσα χρόνια, ζήτησε να μοιράσει όπλα στην ΕΟΚΑ και ο Μακάριος αρνήθηκε. Από τότε ο Ιωαννίδης είχε πρόβλημα με τον Μακάριο. Εγώ, με αυτά που έζησα και που ξέρω, νομίζω ότι αυτό που έγινε, ήταν αυτό που ήθελε να κάνει ο Ιωαννίδης: να ξεφορτωθεί τον Μακάριο. Ήταν προσωπικό. Πράγματι θεωρούσε ότι μπορεί να γίνει Ένωση, παρόλο που ήταν τρελό αυτό το πράγμα. Δεν υπήρχαν άνθρωποι να τολμήσουν να του το πουν – και ο ίδιος μπορούσε να καταλάβει το μέγεθος του όλου εγχειρήματος που έκανε.

– Η Ένωση θα λέγατε ότι ήταν δημοφιλής τότε στην Κύπρο ως ιδέα;

– Οχι, δεν ήταν δημοφιλής, δηλαδή δεν ήταν ένα θέμα που συζητιόταν. Και ό,τι συζητιόταν ήταν να βρεθεί μια συμβιβαστική λύση με τους Τουρκοκυπριούς, αυτό άλλωστε υποστήριζε και η Ελλάδα. Είχε λήξει το θέμα της Ένωσης. Υπήρχε μόνο σε κάποιους στρατιωτικούς που είχαν υπηρετήσει στην Κύπρο.

– Πάμε στις 20 Ιουλίου. Πώς καταλάβατε ότι γίνεται η εισβολή;

– Η εισβολή έγινε Σάββατο. Θυμάμαι ότι την Παρασκευή το απόγευμα ο κόσμος στη Λευκωσία είχε ορμήσει στα σουπερ μάρκετ και στα μπακάλικα και τα είχε αδειάσει. Και είχαν αρχίσει ήδη να φεύγουν με αυτοκίνητα για τη Λεμεσό. Πού το ήξεραν, πώς το αντέληφθησαν, ποτέ μου δεν κατάλαβα. Αλλά ότι περιμέναμε ότι θα συμβεί, το περιμέναμε, διότι τα μαθαίναμε και εμείς από την ΚΥΠ, από τα σήματα από την Κερύνηια. Ήταν οφθαλμοφανές ότι έρχονταν τα πλοία.

Στις 20 Ιουλίου το πρωί, λοιπόν, με πήρε τηλέφωνο ένας δημοσιογράφος Κύπριος, στις 5 το πρωί, και μου είπε: «Ανοιξε το παράθυρο, κοίταξε τους αλεξιπτωτιστές που πέφτουν». Και πράγματι, χαμός... Ο ουρανός της Λευκωσίας γεμάτος με αλεξιπτωτιστές. Το τραγικό ήταν ότι βάζαμε το ΡΙΚ το πρωί και ακούγαμε γυμναστική. Είχε γυμναστική... Αλλάωστε είναι γνωστό ότι για να έρθει διαταγή να αντισταθούν, να πολεμήσουν, πέρασαν ώρες, δηλαδή πήγε 9, 10, 11; Δεν θυμάμαι πόσο.

– Υπήρξε φόβος κάποια στιγμή ότι οι Τούρκοι θα προέλαυναν εναντίον της ελληνικής πρεσβείας;

– Στη δεύτερη φάση της εισβολής, γιατί πλέον γινόταν επίθεση στη Λευκωσία. Και έρχονταν και από πάνω προς το αεροδρόμιο – έγινε μια πολύ μεγάλη μάχη κοντά στο αεροδρόμιο, ήθελαν να το καταλάβουν οι Τούρκοι. Εμείς είχαμε μια φρουρά της ΕΛΔΥΚ στην πρεσβεία και αποφασίστηκε ενόψει προέλασης των Τούρκων να τους διώξουμε, να πάνε να πολεμήσουν με τις μονάδες τους. Είχε ερμητώσει η Λευκωσία. Είχαμε μαζευτεί όλοι στην πρεσβεία, μαζί και τα παιδιά και τα λοιπά, και δεν είχαμε και φαί. Το βράδυ άκουγες μόνο σκυλιά και γατιά, τίποτε άλλο. Και βγήκαμε το βράδυ να βρούμε κάτι να φάμε. Δεν έπρεπε να ανάψουμε όμως φως στον δρόμο και ευτυχώς είχε αρκετό φεγγάρι. Κάτι βρήκαμε τελικά.

Η δεύτερη εισβολή ήταν χειρότερη, ήταν πολύ πιο κοντά, βομβάρδιζαν αεροπλάνα, περνούσαν από πάνω και βλέπαμε να ρίχνουν λίγο πιο πέρα τις βόμβες, εκεί που πολεμούσε η ΕΛΔΥΚ. Ήταν πολύ πολύ χειρότερη και αισθανόμασταν πολύ περισσότερο τον κίνδυνο σε σχέση με την πρώτη εισβολή.

– Τι συνέβη με την παραίτηση του Νίκου Σαμψών;

– Ο Σαμψών εμφανίστηκε στην πρεσβεία στις τρεις ή τέσσερις το απόγευμα. Είχε πολλή ζέση, πάρα πολλή ζέση. Εγώ έκανα βάρδια, νομίζω δεν υπήρχε κανένας άλλος. Ήταν κατασκοπιμένος και ιδρωμένος. Φαίνεται ότι κάποιος του τηλεφώνησε από την Αθήνα και του είπαν ότι τα πράγματα αλλάζουν και του ζητούσαν να παραιτηθεί. Τώρα ποιοι ήταν αυτοί, δεν το θυμάμαι αν μου το είπε, αλλά αυτό που μου είχε ήταν: «Εγώ για την πατρίδα έκανα ό,τι έκανα. Αν μου ζητούν από την πατρίδα να παραιτηθώ, παραιτούμαι». Και φυσικά τα διαβίβασα αυτά στην Αθήνα.

– Εμοιάζε συντετριμμένος; Είχε καταλάβει τι είχε γίνει;

– Δεν μπορώ να πω ότι ήταν συντετριμμένος. Ήταν κουρασμένος. Πολύ κουρασμένος. Δεν ξέρω, πρέπει να μην είχε κοιμηθεί.

– Για εσάς ποιο είναι το βασικό συμπέρασμα που βγάλαμε από εκείνο το καλοκαίρι;

– Το Κυπριακό είναι ένα πάρα πολύ μπερδεμένο θέμα. Πάρα πολύ μπερδεμένο. Εκ των υστέρων νομίζω ότι κάναμε λάθος και οδηγήσαμε το Κυπριακό σε ένα αδιέξοδο, το οποίο βέβαια χειροτέρεψε με το πραξικόπημα και την εισβολή, και ίσως έγινε πλέον ανέφικτο να βρεθεί οποιαδήποτε λύση.

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Για κάποιους είναι η κομμουνίστρια που προσχώρησε στους απίστευτους. Κατακτώνισε το σφουροδρέπανο στην αποθήκη δίπλα στη σκονισμένη μαγνητοταινία με τη φωνή του Πολυτεχνείου και διπλοκλείδωσε την πόρτα. «Είμαι μια φωνή που προσπαθεί να υπάρξει ως άνθρωπος», είπε κάποτε με έναν ανεπαίσθητο αυτοσαρκασμό σε έναν αδιάκριτο δημοσιογράφο που της τηλεφώνουσε σε κάθε επέτειο της εξέγερσης για να ακούσει τη φωνή της.

Κάποιοι παλιοί σύντροφοι θα ήθελαν ιδανικά η φωνή του Πολυτεχνείου να πολεμάει μέχρι σήμερα την Ευρώπη και την Αμερική. Αντί γι' αυτό πήγε στις Βρυξέλλες, όπου υπερασπίστηκε τη βιώσιμη αλιεία και τη γαλάζια ανάπτυξη (2010-2015), και στη συνέχεια έφτασε έως τη Νέα Υόρκη, όπου ανέπτυξε παγκόσμια δράση για την προστασία των ωκεανών.

Θα μπορούσε να ζησει μια ολοκληρωμένη ζωή ως «Βέμπο του Πολυτεχνείου». Θα είχε γίνει γραφική, αλλά τα φουστά της εθνικής υποκρισίας θα την είχαν αναγάγει σε εθνικό σύμβολο. Σήμερα θα ήταν η «Παναγία της Μεταπολίτευσης», που όλοι οι επίσημοι θα έβριαναν με ροδοπέταλα. Δεν της πήγαινε, όμως, αυτός ο ρόλος.

### Στην Ε.Ε. από σπόντα

Λέει στους φίλους της ότι ήθελε πάντα να αλλάξει. Κατά βάθος μάλλον ήθελε πάντα να φευγει. Ανήκει σε αυτούς που κάθε τόσο θέλουν να «αποδράσουν» από τον χθεσινό εαυτό τους. Οι ομοιοπαθείς οσμίζονται αμέσως αυτή την παραξενιά της. Είναι αυτό που την παιδεύει, είναι το σαρακι που την τρώει, είναι αυτό που τη ζωντανεύει. Και είναι αυτό που την κάνει μια τόσο γοητευτική γυναίκα. Τρεις γάμοι, τρία παιδιά, τρία διαζύγια. Και ουκ ολίγοι καταγοητευμένοι άντρες.

Οι φθονεροί της καταλογίζουν ότι είναι ευεπίφορη στην εξουσία, αλλά αν δεις το βιογραφικό της μάλλον υπήρξε ολιγαρχής. Εγινε επίτροπος κάρη σε ένα ξεγυρισμένο «όχι» σε μια υπουργική θέση. Τον Οκτώβριο του 2009, ο νεοεκλεγείς πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου ήθελε να τοποθετήσει έναν πολιτικό με αριστερά γαλόνια ως αναπληρωτή υπουργό Προστασίας του Πολίτη, δίπλα στον Μιχάλη Χρυσοχοϊδή, και σκέφτηκε τη Μαρία. Ίσως υπο-

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής της εκμυστηρεύτηκε ότι του είχε μιλήσει με καλά λόγια ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος. «Μου είπε: «Αυτό το κορίτσι να το προσέχουμε, γιατί λέει πολύ σκληρά πράγματα με τον πιο ήπιο τρόπο»».

λόγισι ότι η καταστολή των αναμενόμενων διαδηλώσεων με την εντολή της φωνής του Πολυτεχνείου θα έμοιαζε περισσότερο λιγότερο «καθεστωτική». Η Μαρία αρνήθηκε θυσιάζοντας, όπως πίστευε, την καλή σχέση της με τον Παπανδρέου. «Δεν πρόκειται να μου προτείνει ξανά τίποτα», εκμυστηρεύτηκε σε έναν συνομιλητή της. Σε λίγους μήνες την όρισε επίτροπο Αλιείας και Θαλάσσιων Υποθέσεων. «Χρωστάω στον Γιώργο. Η Κομισιόν μου άνοιξε τα μάτια».

Μύθοι συνοδεύουν την εξέγερση του Πολυτεχνείου. Αντιστέκεται στις ερωτήσεις. Ευπνάνει η Κρητική μέσα της και σου κόβει τον αέρα. «Δεν θα σου πω τίποτα για τις ημέρες της κατάληψης. Θα είναι σαν να προδίδω τους άλλους». Η σιωπή είναι μια διαφοροποιημένη απάντηση. Άλλοι λένε ότι αυτός που απαντάει με τη σιωπή του σε μια ερώτηση δεν γνωρίζει την απάντηση και άλλοι ότι η απάντηση στην ερώτηση είναι η σιωπή. Προφανώς ισχύει το δεύτερο. Ίσως ο σεβασμός για το Πολυτεχνείο να είναι η σιωπή.

Φοράει μωβ μεταξωτό πουκάμισο. Είναι το χρώμα των τσάκρων της ψυχής και της ενσυναίσθησης, του ανώτατου από τα επτά τσάκρα, που βρίσκεται λίγο πάνω από το κεφάλι σαν αόρατο στέμμα. «Αλήθεια; Δεν γνωρίζω τίποτα για τα τσάκρα». Η απάντηση

αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό. Μια γυναίκα που έχει τόσες φίλιες με Έλληνες καλλιτέχνες δεν μπορεί να μην έχει ακούσει τίποτα για τα κέντρα ενέργειας του σώματος που σχετίζονται με αρχαίες τεχνικές διαλογισμού. «Εκώ ακούσει για τα τσάκρα, αλλά δεν ήξερα για τα χρώματα».

Κάθεται στο μικρό τραπέζακι μιας ήσυχης καφετέριας. Μάλλον δεν την ενθουσιάζει πουδέχεται απροσδόκητες ερωτήσεις, αλλά χαμογελάει σαν να λέει: «Όλα τα καταλαβαίνω». Η συζήτηση φτάνει στη Μεταπολίτευση. Η Μεταπολίτευση κλείνει τα πενήντα σε τρεις ημέρες και ακόμη δεν ξεροουμε τι να της ευχθούμε. Η ζήση σαν τα ψηλά βουνά ή να ξεκουμπιστεί μια ώρα αρχύτερα;

### Από το μπακάλιο στο Πολυτεχνείο

Η Μαρία γεννήθηκε στον Άγιο Νικόλαο Λασιθίου Κρήτης. Ο πατέρας της ήταν αξιωματικός της χωροφυλακής. Μεγάλωσε περιτριγυρισμένη από κορνίζες με φωτογραφίες του Ελευθέριου Βενιζέλου. Ο Βενιζέλος βάφτισε τη μητέρα της, Ελευθερία. Από μικρή ήταν σάϊνι στην αριθμητική και αργότερα στα μαθηματικά. «Ο κόσμος των μαθηματικών με γοητεύει γιατί διαθέτει αρμονία και καθυστοχαστική απουσία λαθών. Από μικρό παιδί, πριν από το σχολείο, τα πήγαινα καλά με τους αριθμούς. Η μητέρα μου χρησιμοποιούσε πολλές φορές το μυαλό μου στις επισκέψεις στο μπακάριο». Τη δεκαετία του '60, ο πατέρας της πήρε μεταθροση στην Κρησία, όπου έζησε μερικά από τα εφηβικά της χρόνια.

Το 1970 πέρασε στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών στο ΕΜΠ.

Μαρία Δαμανάκη

# Η φωνή που δεν κλείστηκε σε «παρτιτούρες»

Θα μπορούσε να είχε μείνει στο «μουσείο» της Μεταπολίτευσης ως «Βέμπο του Πολυτεχνείου». Δεν το έκανε. Εφευγε από παντού. Και σήμερα, ύστερα από 50 χρόνια περιπλάνησης, κάνει τον απολογισμό – τον δικό της και της εποχής



Παρέμεινε βουλευτής του Συνασπισμού – με πολλές αναταράξεις – έως το 2003. Το 2004 προσχώρησε στο ΠΑΣΟΚ.

Είναι από τους μετρημένους στα δάχτυλα του ενός χεριού πολιτικούς που ανέπτυξαν πραγματικές φιλίες με καλλιτέχνες. Η Τζένη Καρέζη ήταν η καλύτερη φίλη της για πολλά χρόνια. «Την ευγνωμονώ γιατί με στήριξε όταν αποφάσισα να κάνω παιδιά σε μια εποχή μεγάλων πολιτικών απαιτήσεων». Μια βραδιά στο Ηρώδειο πήγε να συχαρεί τον Μάνο Χατζιδάκι και δεν πίστευε στα αυτιά της όταν ο συνθέτης την κάλεσε να ξαναβρεθούν. «Πάντα με εντυπωσίαζε η καινοτομία της ανορθόδοξης σκέψης του, που δεν ακολουθούσε τους διαχωρισμούς και τις ταμπέλες της εποχής και ακουμπούσε σε πυρηνικές αξίες που με άγγιζαν βαθιά. Σε μια δύσκολη προσωπική μου περίοδο, με αρνητική δημοσιότητα παντού, πήρα ένα γράμμα του, που δεν θα ξεχάσω ποτέ».

Ο Μανώλης και η Λούλα Αναγνωστάκη ήταν φίλοι και σύντροφοι τα χρόνια του Συνασπισμού. «Στα ποιήματα του Μανώλη ξαναγυρνάω συχνά, όταν θέλω να συμπληρωθώ με τις ήπιες μου, ακόμη κι αν δεν τις παραδέχομαι, όπως έγραψε εκείνος άλλωστε». Και φυσικά υπάρχουν πάντα η Άσπα και ο Διονύσης Σαββόπουλος. «Τους χρωστάω νύχτες όπου κρατούσαν οι χοροί, βραδιές κάτω από τα δέντρα στο Μούρσι, μεσημέρια με τραπέζακια έξω, συζητήσεις για τον Εμφύλιο, τη δικτατορία και την ταράτσα, τη συγκέντρωση της ΕΦΕΕ, το κόμμα που μας τραβάει από το μανίκι, την ανάγκη να μην πετάξουμε τίποτα, τα παιδιά στο Λαύριο και τα παιδιά που κρατάμε μέσα μας, διότι όπως λέει ο Διονύσης: «Κορπίδα είμαστε να τα διώξουμε»».

Σπάνια μιλάει για «το κορίτσι που κρατάει μέσα της». Κυρίως δεν μιλάει για τη φωνή της. Γι' αυτό το: «Ελληνική Λαέ». Χούντα, αστυνομία παντού και μέσα στο περικυκλωμένο Πολυτεχνείο μια άγνωστη γυναικεία φωνή: «Ελληνική Λαέ». Αδιανόητο για το καθεστώς. Αδιανόητο για κάθε εξουσία να ψήφονταν από το πουθενά στο ασυμβίβαστη φωνή. Στη Μεταπολίτευση, όλοι ήθελαν να προστατευθούν ή να καθοδηγηθούν ή να αντιγράφουν ή να αποθεώσουν ή να φιωώσουν αυτή τη φωνή – να την αναγκάσουν να υπηρετήσει τη δική τους «ορθοδοξία». Φεύγοντας από όλους, δεν

«Η Δημοκρατία δεν είναι ένα τοτέμ. Είναι ένα πλαίσιο που επιτρέπει να εκδηλώνονται διαρκώς αλλαγές. Είναι μια ομπρέλα κάτω από την οποία ανθίζουν λουλούδια. Είναι στο χέρι μας να ανθίσουν περισσότερα».

συμβιβάστηκε με κανέναν. Όπως στην αρχή, όταν έφυγε απ' όλους και μπήκε μέσα στο Πολυτεχνείο: «Ελληνική Λαέ».

### Ο δικός της απολογισμός

Τα χρόνια περνούν γρήγορα. Διαφωνεί. «Τα χρόνια περνούν γρήγορα όταν αισθάνεται ότι δεν κάνεις τίποτα». Τι πρέπει να κάνει η Ελλάδα για να λύσει τα προβλήματα της; «Πρέπει να κοιτάξει προς τα έξω. Στην Κρήτη λέμε: “Δεν μπορείς να φτιάξεις καινούργιο σπίτι με τις πέτρες από την παλιά καλύβα”». Η Μεταπολίτευση απέτυχε. Πάλι διαφωνεί. «Το 1974 η μισή Ελλάδα ήταν αναλφάβητη. Δεν είναι πια. Επλήθε κοινωνική κινητικότητα και αλλαγές που έδωσαν στη γυναίκα υπόσταση. Και πολλά άλλα».

Μήπως είμαστε απαραίτητα ολιγαρχείς; Μήπως πανηγυρίζουμε επειδή απλώς δεν καταστραφήκαμε εντελώς; Χαμογελάει. «Ακουσε, η Δημοκρατία δεν είναι ένα τοτέμ. Είναι ένα πλαίσιο που επιτρέπει να εκδηλώνονται διαρκώς αλλαγές. Είναι μια ομπρέλα κάτω από την οποία ανθίζουν λουλούδια. Είναι στο χέρι μας να ανθίσουν περισσότερα». Ίσως αυτή να είναι η καλύτερη ευχή για τα 50 χρόνια της Μεταπολίτευσης.

ντα». Εβαλε πάνω στο τραπέζι τα ταυτοτικά ζητήματα, τον φεμινισμό και τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης. Το 1990, έπειτα από πρόταση του Φλωράκη έγινε η πρώτη γυναίκα πρόεδρος κόμματος, του ενιαίου Συνασπισμού (ΚΚΕ και ΚΚΕ εσωτερικού). Το 1991 το ΚΚΕ αποχώρησε από το ενιαίο σχήμα, αλλά η ίδια δεν επέστρεψε στο «μαντρί». Παρέμεινε πρόεδρος του Συνασπισμού έως το 1993, όταν τη διαδέχτηκε ο Νίκος Κωνσταντόπουλος.

### Το Μάαστριχτ και η έξοδος

Είχε ήδη υποπέσει σε πολλές «αμαρτίες». Η κυριότερη δεν ήταν ο έρωτας και ο γάμος της με τον Γιώργο Κιμούλη, καρπός του οποίου είναι η ηθοποιός Μαριάννα Κιμούλη. Η πιο βαριά «αμαρτία» της Μαρίας ήταν ότι ο Συνασπισμός ψήφισε τη συνθήκη του Μάαστριχτ, που έθεσε τα θεμέλια της Ευρωζώνης. Πήγε να στρέψει τον Συνασπισμό στη σοσιαλδημοκρατία μαζί με τον Γρηγόρη Γιάνναρο και τον Μιχάλη Παπαγιαννάκη. Η στροφή έμεινε στη μέση. «Χάσαμε και αποδοκιμαστήκαμε». Αποσύρθηκε για λίγο.

Όταν αποσύρεται, γράφει. Εγραψε το «Θηλυκό πρόσωπο της εξουσίας» (Καστανιώτης, 1995). «Η εξουσία είναι κάτι πολύ ωραίο, σημαντικό και εξαιρετικά χρήσιμο αν θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο. Μόνο που είναι ανάγκη, συμμετέχοντας, να αλλάξουμε πρώτα την ίδια την εξουσία» (σελ. 83-84). Ποτέ δεν έφυγε από την πολιτική, αλλά ποτέ δεν έβλεπε την πολιτική ως το μοναδικό μέσο για την αυτοπραγμάτωση. «Οι σχέσεις με τα κοντινά μου πρόσωπα ήταν πάντα σημαντικές».

## ΕΚΤΟΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ

Του Κ. Π. ΠΑΠΑΔΟΧΟΥ

## Σχέδια απόδρασης από τον δημοσκοπικό κλοιό

Δύο συν μία εναλλακτικές προσεγγίσεις με στόχο την «επανεκκίνηση» της κυβέρνησης και την ανάκτηση των απωλειών της Ν.Δ. στις πρόσφατες ευρωεκλογές –που σε σημαντικό βαθμό «επιμένουν», σύμφωνα με τον τελευταίο κύκλο δημοσκοπήσεων πριν από τη θερινή ανάπαυλα– βρίσκονται υπό εξέταση από το Μέγαρο Μαξίμου με ορόσημο την παρουσία του Κυρ. Μητσοτάκη, τον Σεπτέμβριο, στη ΔΕΘ. Σύμφωνα με την πρώτη, η κυβέρνηση πρέπει να εστιάσει στην καθημερινότητα προωθώντας βελτιωτικές παρεμβάσεις σε τομείς όπως τα νοσοκομεία, οι συγκοινωνίες και τα σχολεία και επιδεικνύοντας άμεσα αντανακλαστικά όταν καταγράφονται οξυμένα προβλήματα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την επικείμενη επιδότηση στα τιμολόγια ρεύματος. Στον αντίποδα υπάρχουν υποστηρικτές της άποψης ότι καμία κυβέρνηση δεν έχει επιτύχει «να κερδίσει τη μάχη της καθημερινότητας», καθώς οι πολίτες θεωρούν τις όποιες βελτιώσεις αυτομόνες και συνεχίζουν να εστιάζουν σε όσα προβλήματα επιμένουν. Ως εκ τούτου αντιτίθεται ότι η Ν.Δ. πρέπει να κινηθεί στη λογική των «κεντρικών στόχων»: δηλαδή, στη διακρυγμένη επιδίωξη για καλύτερους μισθούς στο τέλος της τετραετίας να προστεθούν μερικά ακόμα «ορόσημα», με βάση την υλοποίηση των οποίων ο Κυρ. Μητσοτάκης θα ζητήσει ανανέωση της λαϊκής εντολής. Οσο για την τρίτη προσέγγιση, προβλέπει η κυβέρνηση να ανα-

δείξει ως μεγάλο ζητούμενο την ενίσχυση του «πορτοφολιού των Ελλήνων» μέσω της καταπολέμησης της ακρίβειας όχι μόνο στα σούπερ μάρκετ, αλλά σε όλες τις πτυχές της –ρεύμα, θέρμανση, ακτοπλοϊκά εισιτήρια κ.λπ.–, όπως το 2020 είχε στρέψει όλη της την ενέργεια στη διαχείριση της πανδημίας, ενισχύοντας την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή δημιουργώντας νέα εργαλεία. Το «μείγμα» των κυβερνητικών στοχεύσεων, με βάση τα σενάρια που βρίσκονται στο τραπέζι του Μεγαρό Μαξίμου, θα το αποφασίσει ο πρωθυπουργός, καθώς η Ν.Δ. θα επιδιώξει το φθινόπωρο να απεγκλωβιστεί από τη δημοσκοπική πίεση που ακολούθησε την ευρωκάλπη: Η Ν.Δ. διατηρεί το πλεονέκτημα ότι η πολιτική της ηγεμονία δεν αμφισβητείται από ΣΥΡΙΖΑ και ΠΑΣΟΚ. Στον αντίποδα έχει να αντιμετωπίσει την υποχώρηση των δικών της δυνάμεων. Στις εξαμηνιαίες τάσεις της MRB με αναγωγή των αναποφάσιτων η Ν.Δ. κινείται στο 29,7% –κατά 1,4% υψηλότερα σε σχέση με τις ευρωεκλογές– έναντι 38,8% τον περασμένο Δεκέμβριο, ενώ στο ερώτημα της πρόθεσης ψήφου καταγράφει ποσοστό 24,9%. Είναι προφανές, δηλαδή, ότι ένα τμήμα των ψηφοφόρων της δεν «αγνόησε» την κάλπη της 9ης Ιουνίου επειδή η αναμέτρηση είχε ασθενές διακύβευμα ή για «να πάει στις παραλίες», αλλά έχει λάβει αποφασίσεις από τη Ν.Δ. και πρέπει «να ξανακερδηθεί». Σύμφωνα με έρευνες του Μαξίμου, ένα τμήμα από όσους επέλεξαν να στείλουν



Ο πρωθυπουργός την περασμένη Πέμπτη στην Οξφόρδη, στην 4η σύνοδο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Κοινότητας. Στο γραφείο του στο Μαξίμου βρίσκονται ήδη σενάρια επανεκκίνησης ενόψει της ΔΕΘ.

μήνυμα στην κυβέρνηση στις ευρωεκλογές εμφανίζεται να κάνει δεύτερες σκέψεις δηλώνοντας πως εάν γνώριζε πως η Ν.Δ. θα περιοριζόταν στο 28,3%, θα επέλεγε να την ψηφίσει.

## Προσωρινή η ανακωχή με Τσίπρα

Στους δέκα μήνες που βρίσκεται στο τιμόνι του ΣΥΡΙΖΑ, η μόνη βεβαιότητα που έχει διαμορφωθεί για τον Στέφανο Κασσελάκη είναι πως πρόκειται για έναν «απρόβλεπτο» πολιτικό που σε καμία περίπτωση δεν κινείται ευθύγραμμα στην εσωκομματική σκακιέρα. Υπό

αυτή την έννοια, η επιλογή του να ρίξει, την περασμένη εβδομάδα, τους τόνους έναντι του Αλ. Τσίπρα –για τα οικονομικά της Κουμουνδούρου– και των «87» μένει να αποδειχθεί κατά πόσον είναι συγκυριακή ή αποτελεί αναπροσαρμογή της στρατηγικής του με χρονικό βάθος. Στελέχη της εσωκομματικής αντιπολίτευσης θεωρούν την πρώτη εκδοχή ως την επικρατέστερη. Όπως εκτιμούν, ο Στ. Κασσελάκης πιθανότατα θα επιδιώξει να «εκκαθαρίσει» πλήρως το τοπίο και να διασφαλίσει την κυριαρχία του στον ΣΥΡΙΖΑ στο προγραμματισμένο για τις αρχές Οκτωβρίου συνέδριο ή, προκαλώντας ο ίδιος μια εσωτερική κρίση, ακόμη νωρίτερα.

Ο λόγος; Κατά τις ανωτέρω πηγές, εάν δεν το πράξει, ο χρόνος από το φθινόπωρο και μετά, με βάση το πολιτικό τοπίο που θα διαμορφωθεί, θα λειτουργεί εις βάρος του: Το ΠΑΣΟΚ στις 13 Οκτωβρίου, ημέρα διεξαγωγής του β' γύρου των εκλογών του, θα έχει επιλύσει το πρόβλημα ηγεσίας που αντιμετωπίζει είτε με την επανεκλογή Ανδρουλάκη ή με την ανάδειξη νέου προέδρου. Έχει, δε, αποδειχθεί πως διαδικασίες εκλογής αρχηγού από τη βάση πάντα προσδίδουν στο ΣΥΡΙΖΑ –θετικά φαίνεται να το προσεγγίζει άνω του 60%–, αλλά στο οποίο, παρά την εκμέρους του «εκδήλωσε ενδιαφέροντος», ο Στ. Κασσελάκης δύσκολα μπορεί να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο.

## Η στρατηγική Ανδρουλάκη

Σαφή πολιτική στόχευση και όχι μόνο προσπάθεια να υπερασπιστεί τα πεπραγμένα του ως προέδρου του ΠΑΣΟΚ συνιστά η επιλογή του Νίκου Ανδρουλάκη να χαρακτηριστεί ικανοποιητικό το αποτέλεσμα της αναμέτρησης της 9ης Ιουνίου, παρά το γεγονός ότι πέρασε κάτω από τον πήχυ της δεύτερης θέσης που είχε θέσει ως στόχο ενόψει

ευρωεκλογών. Μάλιστα, η θετική αποτίμηση της επίδοσης του ΠΑΣΟΚ θα αποτελέσει κομβικό σημείο αναφοράς στη μάχη που θα δώσει για την επανεκλογή του – παράλληλα με τη θέση ότι «παρέλαβε από τη Φώφη Γεννηματά κόμμα» και δεν πρόκειται να παραδώσει «συνιστώσα». Η επιλογή του Ν. Ανδρουλάκη να επενδύσει πολιτικά στους δύο προαναφερθέντες «πυλώνες» βασίζεται και σε δημοσκοπικά ευρήματα: Περίπου οι μισοί ψηφοφόροι του ΠΑΣΟΚ στις ευρωεκλογές πιστεύουν ότι το αποτέλεσμα συνιστά επιτυχία για τη Χαρίλαου Τρικούπη. Επίσης, η πλειονότητα των ψηφοφόρων του –το 48% σύμφωνα με την MRB– επιθυμεί την αυτόνομη κάθοδο του κόμματος στις επόμενες εθνικές εκλογές, έναντι του 44% που προκρίνει τις συνεργασίες. Είναι προφανές πως τα ανωτέρω αριθμητικά δεδομένα προσφέρουν στον Ν. Ανδρουλάκη μια καλή εσωκομματική «βάση» εκκίνησης ενόψει της μάχης της 6ης Οκτωβρίου. Συνιστά, όμως, ερώτημα εάν θα αποδειχθούν επαρκή στην περίπτωση κατά την οποία στην εσωκομματική αναμέτρηση δεν προσέλθουν μόνο οι σταθεροί υποστηρικτές του ΠΑΣΟΚ, αλλά ένα ευρύτερο ακροατήριο που εκτιμάται πως μπορεί να ρυμουλκήσουν στις κάλπες υποψηφιότητες όπως του Χάρη Δούκα και της Άννας Διαμαντοπούλου. Πάντως, από την καμπάνια Ανδρουλάκη δεν θα απουσιάζει και η έμμεση αυτοκριτική, καθώς αναμένεται να δεσμευθεί για την εφεξής συχνή και ουσιαστική λειτουργία των κομματικών οργάνων.

Η Τράπεζα Κύπρου στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 125 χρόνια της παρουσιάζει το πολιτιστικό γεγονός της χρονιάς:

## ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΑΡΧΑΚΟΣ

ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ' (ΣΧΟΛΗΣ ΤΥΦΛΩΝ)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΤΕΤΑΡΤΗ 11.09.2024

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΗΠΟΘΕΑΤΡΟ "Μ. ΤΟΚΑΣ"

ΛΕΜΕΣΟΣ, ΠΕΜΠΤΗ 12.09.2024

Τράπεζα Κύπρου



125 ΧΡΟΝΙΑ

ricos

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: **ticketmaster**.cy | ACS | 7777 7040

ΧΟΡΗΓΟΣ:



ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ



wizguide

## Σκηνές από ένα συνέδριο

Ο Χαλκ Χόγκαν:  
τραμπομανία

Διαρρηγνύοντας κυριολεκτικά τα ιμάτιά του, ο δημοφιλής παλαιστής αποκάλυψε ένα φανελάκι με το σύνθημα «Τραμπ - Βανς 2024», υπό τους ήχους του προσωπικού του ύμνου «Real American» (Αληθινός Αμερικανός). Αποκάλεσε τον τώως πρόεδρο «Μονομάχο», διανθίζοντας τη σύντομη ομιλία του με αναφορές από τον χώρο της πάλης.

Μελάνια Τραμπ:  
το φιλί

Η πιο αμήχανη στιγμή του συνεδρίου των Ρεπουμπλικανών στο Μιλγουόκι ήταν το φιλί της στον Τραμπ (φωτογραφία). Όταν εμφανίστηκε μπροστά του, εκείνος έκανε τον έκπληκτο και πήγε να τη φιλήσει. Η Μελάνια οδήγησε το στόμα της προς το μπανταρισμένο αυτί, άλλαξε όμως κατεύθυνση και ακούμπησε το μάγουλό της πάνω στο δικό του, σαν να τον προστάτευε από αποτύπωμα του κραγιόν της.

Το κοινό:  
τα τσιρότα

Το δημοφιλέστερο αξεσουάρ ήταν τα ψεύτικα τσιρότα, σε ένδειξη αλληλεγγύης προς τον Τραμπ. Αν στο προηγούμενο συνέδριο πριν από 4 χρόνια όλοι οι οπαδοί του φορούσαν κόκκινα καπέλα MAGA, αυτή τη φορά τα μπανταρισμένα αυτιά ήταν σύμβολο απόλυτης πίστης και αφοσίωσης στον παρ' όλignon μάρτυρα ηγέτη τους.

Ράσελ Μπραντ:  
η μεταμόρφωση

Ο Βρετανός κωμικός και πρώην αριστέρας ακτιβιστής Ράσελ Μπραντ ήταν η έκπληξη του συνεδρίου, αφού στο παρελθόν είχε αναφερθεί ειρωνικά στο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα και είχε αποκαλέσει τον πρόεδρο Τζορτζ Μπους «καθυστερημένο καουμπού».

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ  
ΠΥΡΕΤΟΣ

της ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

**Την ώρα** που ο Ντόναλντ Τραμπ θριάμβευε στο συνέδριο των Ρεπουμπλικανών στο Μιλγουόκι ως επιζήσας από απόπειρα δολοφονίας, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν βρισκόταν απομονωμένος στο Ντελαγουέρ με ήπια συμπτώματα κορωνοϊού. Η αντίθεση μεταξύ των δύο μονομάχων για τις αμερικανικές εκλογές του Νοεμβρίου δεν θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη. Οι δωρητές εγκαταλείπουν τον Μπάιντεν, απαιτώντας την απόσυρσή του και «παγώνοντας» κονδύλια ύψους 90 εκατ. δολαρίων προς την εκστρατεία του, στελέχη των Δημοκρατικών τον πιάζουν να το κάνει άμεσα γιατί θέτει σε κίνδυνο το κόμμα και την εκλογή εκπροσώπων στο Κογκρέσο, έγκριτοι δημοσιογράφοι αναρωτιούνται πώς φτάσαμε σε αυτή την παράλυση και πώς το κόμμα δεν πρόλαβε εγκαίρως τη διαφανόμενη κρίση. Η οικογένειά του φέρεται μιν να εξετάζει τρόπους εξόδου, το επιτελείο του επέμενε όμως μέχρι προχθές το βράδυ ότι παραμένει στην κούρσα.

Την ίδια στιγμή, ο Τραμπ έχει καταλάβει πλήρως το Great Old Party (GOP) με την MAGA (Make America Great Again) ιδεολογία του να έχει διαχυθεί σε κάθε πτυχή των Ρεπουμπλικανών. Ακόμη

Ο Ελον Μασκ θα χρηματοδοτεί την καμπάνια του υποψηφίου των Ρεπουμπλικανών με 45 εκατ. τον μήνα, ενώ ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ τον χαρακτήρισε «πολύ μάγκα».

και οι εσωκομματικοί του αντίπαλοι στις προκριματικές εκλογές, η Νίκι Χέιλι και ο Ρον ντε Σάντις, συνθηκολόγησαν αποκύπτοντας στην επιρροή του κι έπλεξαν το εγκώμιό του από το βήμα του συνεδρίου. Στην ομιλία του ο ίδιος ο τώως πρόεδρος επιχείρησε να γυρίσει σελίδα από την «αμερικανική σφαγή», τη δικαστική ομιλία ορκωμοσίας του το 2017. Εμφανίστηκε αρχικά ενωτικός, διακηρύσσοντας ότι θέλει να είναι πρόεδρος όλων των Αμερικανών. Σταδιακά όμως άρχισε να παρεκκλίνει από το κείμενο της γραπτής ομιλίας του και να επιδίδεται σε επιθετικές αναφορές («τρελή Νάνσι») αποκάλυψε την Πελοόζι, τη μεταναστευτική πολιτική του Μπάιντεν («τη μεγαλύτερη εισβολή στην Ιστορία της χώρας») και παρουσίασε εαυτόν ως διασωτή της δημοκρατίας. Η οικογένειά Τραμπ παρήλασε από τη σκηνή μετά την ομιλία, επιβεβαιώνοντας την ιδιοκτισιακή της σχέση με το GOP.

## Το πρόγραμμα Τραμπ

Μέσα σε λίγες μόλις ώρες από την έναρξη του συνεδρίου η επιτροπή προγράμματος υιοθέτησε ένα έγγραφο, πολλά σημεία του οποίου είχαν υπαγορευτεί από τον ίδιο τον Τραμπ. Το προσωπικό μανιφέστο του περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους «Τάιμς» της Νέας Υόρκης, πιο ήπια γλώσσα στο θέμα των αμβλώσεων, παραλείπει την παλιά ορολογία που αναφέρεται εμμέσως σε θεραπείες μετατροφής γκέι ατόμων, ενώ δεν προβλέπει μείωση του δημοσιονομικού χρέους, το οποίο ο Τραμπ αύξησε κατά 8 τρις. δολάρια στη διάρκεια της θητείας του. Ειδικά

στο θέμα των αμβλώσεων, που θεωρείται εξαιρετικά κρίσιμο για την έκβαση της αναμέτρησης, έχει επιλεγεί εσκεμμένα ασαφής διατύπωση, ούτως ώστε να μην μπορούν οι Δημοκρατικοί να του επιτεθούν. Η επιλογή του γερουσιαστή του Οχάιο, Τζ. Ντ. Βανς, για τη θέση του υποψηφίου αντιπρόεδρου είναι επίσης ενδεικτική της απόλυτης κυριαρχίας του Τραμπ. Μια νεότερη εκδοχή του ίδιου, ο Βανς υποστηρίχθηκε κυρίως από τον γιο του Ντόναλντ Τραμπ Τζούνιορ και απευθύνεται στο αίσθημα ήττας των ξεχασμένων από την παγκοσμιοποίηση, της λευκής εργατικής τάξης που νιώθει αποξενωμένη από την ελίτ των αστικών κέντρων.

Η απόπειρα του περασμένου Σαββάτου, από την οποία βγήκε σώος, αβλαβής και δημοφιλής, από τη μια πυροδοτεί θεωρίες συνωμοσίας περί σκηνοθεσίας κι από την άλλη γνήσιο θαυμασμό για το πολιτικό ένστικτο του Τραμπ να σταθεί όρθιος πίσω από το βήμα

και να υψώσει τη γροθιά του με φόντο την αστερόεσσα, προσφέροντας το ιδανικό κάδρο στους παρόντες φωτορέπορτερ. Με ένα υπερμέγεθες τσιρότο στο αυτί ο τώως πρόεδρος καλπάζει προς τις εκλογές του Νοεμβρίου με νέα δυναμική. Στους μεγάλους δωρητές συγκαταλέγεται πλέον και ο Ελον Μασκ της Tesla και του X, που σκοπεύει να χρηματοδοτήσει την καμπάνια του με 45 εκατ. τον μήνα. Ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ της META τον χαρακτήρισε «πολύ μάγκα» (badass), αν και δεν προχώρησε στην ενεργό στήριξη του. Οι τελευταίες δημοσκοπήσεις τον εμφανίζουν να έχει ανοίξει την ψαλίδα από τον Μπάιντεν, αν και οι αναλύσεις προειδοποιούν ότι η τάση αυτή θα μπορούσε να αλλάξει γρήγορα, μόλις κοπάσει η συμπαθεία στο πρόσωπό του.

## Παραδοχή ήττας

«Έχουμε παραδοθεί στην ιδέα μιας δεύτερης θητείας Τραμπ», εκμυστηρεύτηκαν πρόσφατα

Πρόεδρος  
σε κατάσταση  
πολιορκίας

Ο αναζωογονημένος Τραμπ αποθεώνεται από τη βάση του, ενώ στενεύει ο κλοιός πιέσεων στον Μπάιντεν να αποσυρθεί προτού να είναι αργά



Ο Τζο Μπάιντεν κατευθύνεται προς τα παρασκήνια μετά την ομιλία του στο Λας Βέγκας. Οι φωνές που του ζητούν να αποσυρθεί από τη διεκδίκηση της επανεκλογής του πληθαίνουν, τόσο από τη βάση των Δημοκρατικών όσο και από τα υψηλόβαθμα στελέχη του κόμματος.

κυβερνήτες του Μέριλαντ Ουές Μουρ, της Πενσιλβάνια Τζος Σαπίρο και του Μίσιγκαν Γκρέτσεν Ουίτμερ καταγράφουν επιδόσεις υψηλότερες κατά 5% έναντι του Μπάιντεν σε όλες τις πολιτείες «κλειδιά» που χρειάζεται να κερδίσει το κόμμα για να πάρει την προεδρία: Ουισκόνσιν, Μίσιγκαν, Νεβάδα, Αριζόνα, Τζόρτζια, Βόρεια Καρολίνα και Πενσιλβάνια.

## Το χαρτί της Κάμαλα

Η αντιπρόεδρος Κάμαλα Χάρις επίσης προηγείται του Μπάιντεν στις σχετικές μετρήσεις, αλλά με μικρότερο προβάδισμα. Ετερο έρευνα δείχνει πως έξι στους δέκα Δημοκρατικούς βλέπουν με θετικό μάτι ενδεχόμενη υποψηφιότητά της. Πέραν αυτού, πολλά συνηγορούν στην άποψη ότι η επιλογή της είναι η ασφαλέστερη εναλλακτική λύση: διαθέτει λαϊκή νομιμοποίηση αφού η κοινή υποψηφιότητα με τον Μπάιντεν συγκέντρωσε 14 εκατ. ψήφους, τα χρήματα που μάζεψε ο Μπάιντεν είναι εύκολο να διαχετευτούν στην καμπάνια της, θα εξασφαλίσει πιθανότητα την υποστήριξη των μεγάλων «τζακιών» του κόμματος, των Κλίντον και των Ομπάμα, ειδικά αν τη στήριξει πρώτα ο Μπάιντεν και είναι η ιδανική εγγυητριά της ενότητας των Δημοκρατικών.

Αυτή την εβδομάδα η Εθνική Επιτροπή των Δημοκρατικών, που απαρτίζεται από στελέχη φίλα προσκείμενα στον Μπάιντεν, προσπάθησε να προχωρήσει σε

Ο Μπάιντεν, αν και φέρεται πιο δεκτικός στην επιχειρηματολογία στελεχών που του λένε να αποσυρθεί, θεωρεί ότι είναι ο καλύτερος δυνατός αντίπαλος του Τραμπ.

ένα μίνι πραξικόπημα και να επισπεύσει την επικύρωση της υποψηφιότητάς του για τις αρχές Αυγούστου, ώστε να στενέψουν τα περιθώρια για την αντικατάστασή του μέχρι το συνέδριο στο Σικάγο στις 19 Αυγούστου. Οι αντιδράσεις από τους αμφισβητητές του προέδρου είναι μεγάλες, χωρίς όμως να εκδηλώνονται δημοσιώς από τον φόβο για τις συνέπειες που θα μπορούσε να έχει ένας εσωκομματικός εμφύλιος.

Πάντως, η προοπτική επανεκλογής του Τραμπ έχει αρχίσει να κινητοποιεί τα θεσμικά αντανακλαστικά σε όλο τον κόσμο. Στις ίδιες τις ΗΠΑ ο Μπάιντεν εξετάζει το ενδεχόμενο αλλαγών στο Ανώτατο Δικαστήριο, όπως περιορισμό στη θητεία και θέσπιση κώδικα δεοντολογίας, αν και παραμένει αντίθετος στην αύξηση των μελών του σώματος. Παράλληλα, είναι δευτερογενής εξάρτηση από τις ΗΠΑ, ειδικά η αμυντική, δεν θα μπορούσε να αντέξει μια νέα φάση απομονωτισμού εκ μέρους της Ουάσινγκτον. «Ο Τραμπ θα χρειαστεί σκληρή δουλειά, αλλά είμαστε μαθημένοι στη σκληρή δουλειά», διακήρυξε ο Ουκρανός πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι σε συνέντευξή του στο BBC, όταν ρωτήθηκε για τις συνέπειες μιας εκλογικής νίκης του Τραμπ στον πόλεμο της Ουκρανίας.

στοτέλεχ των Δημοκρατικών στο Αχίος. Ο Μπάιντεν, αν και φέρεται ότι είναι πιο δεκτικός στην επιχειρηματολογία των στελεχών του κόμματος, όπως ο πρώην πρόεδρος Μπαράκ Ομπάμα, η τώως πρόεδρος της Βουλής Νάνσι Πελοόζι, ο ηγέτης της πλειοψηφίας στη Γερουσία Τσακ Σούμερ κι ο βουλευτής Ανταμ Σιφ, που του λένε να αποσυρθεί, θεωρεί ότι είναι ο καλύτερος δυνατός αντίπαλος του Τραμπ. Οι δημοσκοπήσεις αφηγούνται μια διαφορετική ιστορία, όπως ότι τα δύο τρίτα των Δημοκρατικών εύχονται να εγκαταλείψει την κούρσα, καθώς και πως αν δεν το κάνει, το κόμμα ενδέχεται να χάσει παραδοσιακά προπύργια όπως ο Νιου Τζέρσεϊ και το Κολοράντο. Παράλληλα, είναι σαφές ότι οι ψηφοφόροι επιθυμούν ανανέωση του προσωπικού δυναμικού, αναζητώντας μεν οικεία πλην άφθαρτα πρόσωπα. Τέσσερις νέοι Δημοκρατικοί, ο γερουσιαστής Μαρκ Κέλι από την Αριζόνα, οι



**Ο Τζορτζ Στακιάς** όταν υπηρετούσε στην ασφάλεια του Ντικ Τσέινι. «Ήμουν παρών όταν ο αντιπρόεδρος είχε πυροβολήσει έναν Ρεπουμπλικανό δικηγόρο του Τέξας κατά λάθος με αεροβόλο ενώ κυνηγούσε πέρδικες», θυμάται.

**Τζορτζ Στακιάς,**  
πρώην πράκτορας της Secret Service

# Τα σοβαρά λάθη της φρουράς του Τραμπ

Ο Έλληνας βετεράνος πράκτορας εξηγεί τα κενά ασφαλείας στην Πενσιλβάνια και μιλάει για τη σχέση του με τους Έλληνες ηγέτες που συνόδευε στις επισκέψεις τους στις ΗΠΑ

## ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΠΥΡΕΤΟΣ

Συνέντευξη στη  
**NINA MARIA ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ**

Στο έμπειρο μάτι του τα λάθη είχαν φανεί από την αρχή. Ήδη από τα πρώτα πλάνα που έφταναν από το Μπάτλερ της Πενσιλβάνια, ο Τζορτζ Στακιάς, βετεράνος της φρουράς Αμερικανών προέδρων, διέκρινε τις επιχειρησιακές αδυναμίες της Secret Service και των τοπικών Αρχών στη φύλαξη του Τραμπ.

Γεννημένος στη Βαλτιμόρη από Χιώτες γονείς, ο Στακιάς μίλησε στην «Κ» για τα κενά που επέτρεψαν την απόπειρα δολοφονίας κατά του Αμερικανού τώως προέδρου. Και διηγήθηκε ιστορίες από τη συνύπαρξή του με Έλληνες ηγέτες, τους οποίους συνόδευε σε επισκέψεις τους στις ΗΠΑ.

«Οι πράκτορες μπήκαν μπροστά του σαν ασπίδα, με σκοπό να τον κατεβάσουν από το βήθρο και να τον απομακρύνουν. Αλλά δεν κατάφεραν να τον καλύψουν. Ας μην ξεχνάμε πως μιλάμε για τον Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος είναι δύο μέτρα. Στην ομάδα ασφαλείας υπήρχαν άνδρες και γυναίκες που είχαν το μισό του ύψος», λέει ο απόμαχος πράκτορας, πρώην συνταγματάρχης του αμερικανικού στρατού.

«Κανείς δεν θέλει έναν νεκρό πρόεδρο. Θα είχε επηρεαστεί η δημοκρατία, η οικονομία, θα είχε διαταραχθεί η παγκόσμια ισορροπία», θα πει για να θυμηθεί την εποχή που ήταν στην υπηρεσία φύλαξης του Τζορτζ Μπους του νεότερου, στην έπαυλή του στο Τέξας. «Οι πρόεδροι γνωρίζουν πως ελλοχεύει πάντα ο κίνδυνος. Είναι κάτι που πάει με τη δουλειά», σχολιάζει.

– Τι συνέβη στην Πενσιλβάνια; Εγιναν λάθη;

– Αν παρακολουθήσουμε τον τραγικό τρόπο διαχείρισης της κρίσης τη στιγμή της απόπειρας δολοφονίας του Τραμπ βλέπουμε πως η φρουρά έχει πέσει στο έδαφος. Υπήρξε αδυναμία μετάδοσης μηνυμάτων, είχε χαθεί η επαφή με την υπόλοιπη ομάδα φύλαξης του Τραμπ και καταγράφηκαν αμήχανες κινή-

σεις. Σημειώθηκε μεγάλο κενό ασφαλείας κυρίως επειδή η συγκέντρωση ήταν στο ύπαιθρο. Από τη δολοφονία του Τζον Φ. Κένεντι οι εκδηλώσεις σε εξωτερικούς χώρους αποφεύγονται. Προτιμώνται οι κλειστοί χώροι, με εναέριο μέσο διαφυγής στην ταράτσα. Να σκεφτείτε πως επί τόπου υπήρχαν τέσσερις ομάδες ελεύθερων σκοπευτών, δύο της φρουράς του τώως προέδρου και δύο της τοπικής αστυνομίας. Μιλάμε για επίλεκτες δυνάμεις που εξουδετερώνουν τους υπόπτους με βολές ακριβείας. Είχαμε επίσης μάρτυρες οι οποίοι είχαν δει τον 20χρονο να ανεβαίνει στην ταράτσα με σκάλα. Το πιο πιθανό σενάριο είναι ότι υπήρξε έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ της ομοσπονδιακής και της τοπικής αστυνομίας με το σώμα της ασφαλείας του τώως προέδρου Τραμπ. Συνήθως σε τέτοιες εκδηλώσεις, υπάρχουν τρεις κύκλοι ασφαλείας.

– Ποιοι είναι αυτοί;

– Ο εσωτερικός κύκλος, δηλαδή όσοι ήταν επάνω στην εξέδρα. Μετά είναι ο μεσαίος κύκλος, εκείνοι δηλαδή που κυκλοφορούν ανάμεσα στο πλήθος με αποστολή να εντοπίσουν ύποπτα άτομα. Και ο τρίτος κύκλος αφορά τους εξουχιστικούς ελέγχους στην ευρύτερη περιοχή. Οι έλεγχοι ξεκινούν περίπου επτά μέρες πριν λάβει χώρα η συγκέντρωση. Και φυσικά υπάρχουν και τα drones, που καταγράφουν από αέρος τη συμβαίει. Τα οποία στη συγκεκριμένη εκδήλωση δεν υπήρχαν.

Οι σωματοφύλακες μπήκαν μπροστά στον Τραμπ σαν ασπίδα, με σκοπό να τον βγάλουν από το βήθρο, να τον μετακινήσουν σε ένα όχημα και να τον απομακρύνουν. Αλλά δεν μπορούσαν καν να τον καλύψουν όλοι μαζί με τα σώματά τους. Ο Τραμπ έσωσε ο ίδιος τη ζωή του, πέφτοντας κάτω αμέσως μόλις ένιωσε τον πόνο στο αυτί του.

– Οι πρόεδροι έχουν και εκείνοι μια βασική εκπαίδευση για το πώς πρέπει να αντιδράσουν σε τέτοιες περιπτώσεις;

– Ναι. Αλλά βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στους σωματοφύλακές τους. Το μόνο των πρακτόρων είναι «δίνουμε τη μέγιστη προσοχή στον προστατευόμενο και ελάχιστη προσοχή στο



**Ο Τζορτζ Στακιάς** με τον Αντώνη Σαμαρά. «Αγαπούσε τη Χίο και γνώριζε κόσμο εκεί και μιλούσαμε», θυμάται ο Ελληνοαμερικανός αξιωματικός ασφαλείας.



**Με τον Αλέξη Τσίπρα.** Είχε ρωτήσει τον πρώην πρωθυπουργό «γιατί δεν φοράει γραβάτα». Και εκείνος του απάντησε «γιατί είναι το στυλ μου».



**Με τον Γιώργο Παπανδρέου.** «Μου μιλούσε για τη δημοκρατία αλλά και για το όραμά του για την Ελλάδα. Γνώριζε πολλά και για την Αμερική, ήταν άλλωστε και φοιτητής εδώ».



DOUG MILLS/THE NEW YORK TIMES

πρόβλημα». Διότι κανείς δεν ξέρει εκείνη τη στιγμή, αν έχει εξουδετερωθεί ο κίνδυνος. Θα μπορούσε να έχει άλλους δύο ελεύθερους σκοπευτές και να πυροβολούν. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν ξέρεις τι ακολουθεί. Για αυτό και επικεντρώνεται στον άνθρωπο, όχι στους γύρω σου. Σε αυτήν την περίπτωση είδαμε μεγάλη αμηχανία. Σαν να μην ήταν κανείς προετοιμασμένος, ενώ έχουμε μάθει να είμαστε πάντοτε προετοιμασμένοι για το χειρότερο.

– Επί τέσσερα χρόνια ήσασταν στην προσωπική φρουρά του Τζορτζ Μπους του νεότερου και του αντιπροέδρου Ντικ Τσέινι. Μιλήστε μας λίγο για αυτά τα χρόνια. Τι σημαίνει «είμαι security detail»;

– Όταν είσαι στη φρουρά του προέδρου, σταματάς ό,τι άλλο κάνεις και είσαι αφοσιωμένος 24 ώρες, 7 μέρες την εβδομάδα, στην ασφάλειά του. Υπάρχει μεγάλο φορτίο στην ψυχή αλλά και στο σώμα σου, πρέπει να φροντίζεις καλά τον εαυτό σου. Πρέπει να αντέχεις όρθιος, ζύπνιος για πάρα πολλές ώρες, ειδικά την προεκλογική περίοδο. Κοιμάσαι στον δρόμο, σε ξενοδοχεία και είσαι με μια βαλίτσα στο χέρι.

Θυμάμαι όταν ήμασταν για πολύ καιρό στο κτήμα του προέδρου Μπους στο Τέξας, δεν υπήρχε ένταση. Καμιά φορά συνοδεύαμε τα παιδιά του και ήταν λίγο πιο περιπετειώδες το σκηνικό. Τους άρεσε να κάνουν μια βαρκάδα, να πηγαίνουν για ψάρεμα. Αλλά όταν πήγαμε ο πρόεδρος ένα ταξίδι στο εξωτερικό, όλα ήταν διαφορετικά. Όταν ταξιδεύουμε σε μια χώρα που δεν είναι και τόσο ασφαλή ή τόσο φιλική με τις ΗΠΑ, ενημερώνουμε τον πρόεδρο. Οι πρόεδροι γνωρίζουν πως ελλοχεύει πάντα κίνδυνος. Οι ομάδες μας είναι πάντα σε ετοιμότητα, δηλαδή σε ποιο ξενοδοχείο θα μείνει, με ποιον θα μιλήσει ο πρόεδρος. Και συμβαίνουν πάντα τα αναπάντεχα. Στο Ιράκ αν θυμάστε ένας δημοσιογράφος είχε πετάξει στον πρόεδρο Μπους το παπούτσι του. Ήμουν επίσης παρών όταν ο αντιπρόεδρος Τσέινι είχε πυροβολήσει έναν Ρεπουμπλικανό δικηγόρο του Τέξας κατά λάθος με αεροβόλο ενώ κυνηγούσε πέρδικες. Ήταν φρικιαστικό.

– Έχετε διατελέσει και προσωπικός φρουρός Ελλήνων ηγετών;

– Κάθε Σεπτέμβριο έρχονται οι ξένοι ηγέτες για τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Συνήθως ήμουν απεσταλμένος στην ελληνική ασφάλεια και το έβλεπα σαν απόδραση. Ήμουν με τον Κώστα Σημίτη, τον Γιώργο Παπανδρέου, τον Αντώνη Σαμαρά, τον Αλέξη Τσίπρα. Υπήρξαν πολλές προσωπικές στιγμές. Όταν συναντούσαμε την ελληνική αποστολή ήταν σαν πηγαίναμε σπίτι μας. Σαν να ήμασταν στο χωριό μας.

Είχα την τιμή να συνοδεύω τον Γιώργο Παπανδρέου όταν, ως υπουργός Εξωτερικών επί Ση-

**Από τη δολοφονία του Τζον Φ. Κένεντι οι εκδηλώσεις σε εξωτερικούς χώρους αποφεύγονται. Προτιμώνται οι κλειστοί χώροι, με εναέριο μέσο διαφυγής στην ταράτσα.**

μίτη, ερχόταν στην Ουάσινγκτον και πηγαίναμε στο Washington Memorial και σε άλλα μνημεία. Μου μιλούσε για τη δημοκρατία αλλά και για το όραμά του για την Ελλάδα. Γνώριζε πολλά και για την Αμερική, ήταν άλλωστε και φοιτητής εδώ.

– Ο Κώστας Σημίτης πώς ήταν;

– Ο κύριος Σημίτης επίσης ενδιαφερόταν πολύ για την ιστορία, την πολιτική. Και η σύζυγός του η Δάφνη επίσης. Ήταν αστειό όταν μερικές φορές ήμασταν σε ασανσέρ και τρέχαμε, και έλεγε ο πρωθυπουργός ξανά και ξανά, «πού στο διάολο είναι ο Ακνς;», και εννοούσε τον Ακν Τσοκατζόπουλο. Τον ψάχναμε όλοι, και εκείνος ήταν κάπου έξω από το ξενοδοχείο και κάπνιζε.

Τον κύριο Τσίπρα τον είχα ρωτήσει γιατί δεν φοράει γραβάτα. Και εκείνος απάντησε «γιατί είναι το στυλ μου». Στη Νέα Υόρκη, θυμάμαι, η σύζυγός του Περιστέρα ήταν πολύ χαμηλών τόνων, δεν ήθελε να απαντήσει σε ερωτήσεις δημοσιογράφων. Ήταν η εποχή του μνημονίου και την βάχαμε στο ξενοδοχείο από

την κουζίνα. Την ενδιέφεραν και εκείνην πολύ οι τέχνες, ο πολιτισμός, πολλές φορές πήγαιναν με τον άνδρα της να δουν ταινίες. Επίσης, επισκέπτονταν σίτημα σημαντικών Ελλήνων, του Τζον Κατσιματίδη, του Γιώργου Λογοθέτη και άλλων. Από την άλλη, ο Σαμαράς αγαπούσε τη Χίο και γνώριζε κόσμο εκεί και μιλούσαμε. Αλλά και η ελληνική συνοδεία έδειχνε ευγνωμοσύνη που ήμασταν εκεί για να βοηθήσουμε, τους δίναμε και συμβουλές πού να φάνε, πού να ψωνίσουν.

– Ζήσατε και στη Χίο, αν δεν κάνω λάθος.

– Κάποια στιγμή ο πατέρας μου ήθελε να επιστρέψει στη Χίο να κάνει μια δική του δουλειά. Και πήρε την απόφαση. Ήμουν 15 χρόνων και έμεινα στο σπίτι της γιαγιάς μου. Ο πατέρας μου άνοιξε ένα φούρνο, είχε μεγαλώσει τέσσερα παιδιά από το τίποτε. Όταν τελείωσε το λύκειο δεν τα πήγα καλά στις Πανελλήνιες και έπρεπε να αποφασίσω τι θα κάνω. Οφείλα να πάω στρατό και τότε τη δεκαετία του 1980 αν πήγαμε στρατό σε άλλη χώρα έκανες τον αμερικανικό υπηκόο. Ετσι αποφάσισα να επιστρέψω στις ΗΠΑ. Φανταστείτε πως με έψαχνε ο ελληνικός στρατός σαν λιποτάκτη. Μετά έκανα καριέρα στον αμερικανικό στρατό, για 28 ολόκληρα χρόνια, και ήμουν συνταγματάρχης όταν συνταξιοδοτήθηκα. Πήγα στο πανεπιστήμιο, σπούδασα Πολιτικές Επιστήμες και National Security (Εθνική Ασφάλεια) και έκανα αίτηση στις Μυστικές Υπηρεσίες και με δέχτηκαν. Οπότε ποιος είναι ο λιποτάκτης τώρα;

– Πιστεύετε πως γλίτωσε εντέλει η Αμερική από μια μεγάλη κοινωνική αναταραχή;

– Αν ο Τραμπ είχε σκοτωθεί ή και τραυματιστεί σοβαρά, θα είχε επηρεαστεί η δημοκρατία. Ας θυμηθούμε την κρίση που ακολούθησε όταν ο πρόεδρος Ρέιγκαν χτυπήθηκε από σφαίρα τον Μάρτιο του 1981, καθώς έβγαине από το ξενοδοχείο Washington Hilton, την αναστάτωση έως ότου βεβαιωθούν όλοι πως θα ξεπερνούσε τον κίνδυνο. Το είδαμε αυτό άλλωστε με την επίθεση στο Καπιτώλιο πριν από μερικά χρόνια.



Η Ισπανία ήταν μία ομάδα που ξεκίνησε το τουρνουά με σκοπό να κερδίσει τους αγώνες της, παίζοντας με ένα τρόπο ολόκληρο της. Αναζητήσε μέσα από μια μίξη παικτών, ένα στυλ διαφορετικό με εκείνο που είχε θαυμάσει ο πλανήτης την περίοδο 2008-2012.

## Ποίηση εναντίον πρόζας

Οι λόγοι που η πλειοψηφία των φιλάθλων υποστήριξε Ισπανία στον τελικό του EURO 2024

Του ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ποίηση μοιάζει, αλλά βάσει των δημοσκοπήσεων οι ποδοσφαιρόφιλοι σε όλη την Ευρώπη στην πλειοψηφία τους υποστήριξαν την Ισπανία στον τελικό του Γιούρο 2024. Αρκετοί δε, κάρηκαν την ήττα της Αγγλίας χωρίς καν να αισθάνονται ιδιαίτερα ικανοποίηση που το κατέκτησε η «La Roja». Οι λόγοι δεν είναι πάντα ποδοσφαιρικοί. Αν και η αφορμή είναι λόγω ποδοσφαίρου, άλλωστε για το Γιούρο μιλάμε. Γιατί όμως η Ισπανία ήταν περισσότερο συμπαθής σχεδόν σε όλη την Ευρώπη σε αντίθεση με την Αγγλία;

**Επαίξε για τη νίκη**

Ο πρώτος λόγος έχει να κάνει καθαρά με ποδοσφαιρικά κριτήρια. Η Ισπανία ήταν μία ομάδα που ξεκίνησε το τουρνουά με σκοπό να κερδίσει τους αγώνες της, παίζοντας με ένα τρόπο ολόκληρο της. Με τη δική της σχολή και τη φιλοσοφία του προπονητή της. Ο Λουίς ντε λα Φουέντε είχε σπαρτήσει τον αντίστοιχο τίτλο τόσο με την Κ-19 (2015) όσο και με την Κ-21 της χώρας (2019). Μερικά παιδιά τα γνώριζε εδώ και χρόνια. Αξίζει να αναφερθεί πως ο Ογιαθόμπαλ, Όλμο και Φαμπιάν Ρουίθ ήταν στην ενδεκάδα και στον τελικό του Γιούρο Κ-21 το 2019, ενώ ο Μερνίνο είχε περάσει ως αλλαγή. Μάλιστα, ο Όλμο αναδείχθηκε και πολυτιμότερος (MVP) του τουρνουά. Επίσης, με την ομάδα Κ-19 το 2015 το βασικό του δίδυμο στη μεσαία γραμμή ήταν οι Ρόδρι και Μερνίνο.

Η Ισπανία φέτος σε αντίθεση με την Αγγλία και τις υπόλοιπες βαριές φανέλες (Γαλλία, Γαλλία και σε λιγότερο βαθμό η Γερμανία) αναζητήσε μέσα από μια μίξη παικτών, ένα στυλ διαφορετικό με εκείνο που είχε θαυμάσει ο πλανήτης την περίοδο 2008-2012 όταν και κατέκτησε δύο συνεχόμενα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα και ενδιάμεσα το παγκόσμιο κύπελλο (2010). Τότε στηρίχθηκε εν πολλοίς στους Τσάβι και Ινέστα και στο παιχνίδι της Μπαρτσελόνα.

Φέτος προτίμησε ένα περισσότερο άμεσο επιθετικό στυλ, διότι πρώτα απ' όλα δεν είχε τους ποδοσφαιριστές να υποστηρίξουν το Τικί-Τάκα όμως, είχε ικανότητες μονάδες να αγωνιστούν στο ένα εναντίον ενός όπως ο Νίκο Ουίλιαμς που αναδείχθηκε MVP του τελικού και ο Γαμάλ που αναδείχθηκε καλύτερος νέος παίκτης του τουρνουά. Δημιουργήθηκε μία ομάδα για να παράγει ποδόσφαιρο σε σχέση με τις λοιπές Μεγάλες δυνάμεις του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου που προσπαθούσαν να «κλέψουν» τις νίκες. Η επιθετικότητα και το στυλ

ήταν ένας σοβαρός λόγος που η Ισπανία κέρδισε τους ποδοσφαιρόφιλους.

**Ενα αστέρι γεννήθηκε**

Δεν ήταν όμως ο μοναδικός. Ένας δεύτερος σημαντικός λόγος ήταν η περίπτωση του Λαμίν Γαμάλ. Οι άνθρωποι έχουν την τάση να ελκύονται από το «νέο», το «φρέσκο», από το «καινούριο». Όλα τούτα τα πρόσφερε ο Γαμάλ κατά κύριο λόγο, και μετά ο Νίκο Ουίλιαμς. Η παρουσία ενός 17χρονου παρά κάτι, ήταν η τούρτα που έψαχνε ο Τύπος για τη δημιουργία

**Ο Γαμάλ κατάφερε να περάσει τις εξετάσεις του σχολείου του κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της εθνικής Ισπανίας στο Γιούρο.**

γήσι «stories». Ο Γαμάλ γεννημένος στην Καταλονία. Η μητέρα του από την ισπαινή Γουίνεα, ο πατέρας του από το Μαρόκο -ο οποίος είναι και μικρότερος από τον συμπαίκτη του Νάβας...

Ήταν κάτι που ο ποδοσφαιρικός πλανήτης είχε χρόνια να δει και με τα μεγάλα ποδοσφαιρικά αστέρια του παρελθόντος ως σχολιαστές αγώνων να εκφράζουν το θαυμασμό τους για το ταλέντο του. Ο Γαμάλ μάλιστα, κατάφερε να περάσει τις εξετάσεις του σχολείου του κατά τη διάρκεια

της προετοιμασίας της εθνικής Ισπανίας στο Γιούρο. Είναι πλέον κάτοχος του πτυχίου ESO, ένα ισπανικό εκπαιδευτικό δίπλωμα ισοδύναμο με τις εξετάσεις GCSE στο Ηνωμένο Βασίλειο.

**Η οικονομική κρίση**

Ένας τρίτος λόγος που ίσως ενόχουσε την υποστήριξη της Ισπανίας στον τελικό του Γιούρο -που δεν είναι τόσο εμφανής αλλά περισσότερο ήταν στο συλλογικό ασυνείδητο μεγάλων μερίδων ανθρώπων του ευρωπαϊκού Νότου- ήταν και οι δυσκολίες που πέρασαν αυτοί οι λαοί κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης προ 15ετίας. Ακόμη και σήμερα χιλιάδες άνθρωποι ταλαιπωρούνται από τις συνέπειές της. Η Αγγλία δεν είχε τον ρόλο της Γερμανίας στην ευρωπαϊκή κρίση, αλλά δεν παύει να είναι μια υπερδύναμη -στρατιωτική και οικονομική. Η απόφαση για αποχώρηση από το ευρώ έκανε αρκετούς Ευρωπαίους να νιώσουν προδομένοι από τη στάση της αγγλικής κυβέρνησης και δεν μπορούσε αυτά τα αισθήματα να τα διαχωρίσουμε επειδή μιλάμε μόνο για ποδόσφαιρο.

Θα μπορούσαμε, αν βάζαμε μόνο καθαρά ποδοσφαιρικά κριτήρια, αλλά είπαμε εδώ πρόκειται για κάτι που δεν μπορεί ο νους να το ελέγξει. Ήρθε από μόνο του, ήταν μια μικρή σπρωξιά στο θυμικό του κάθε ανθρώπου. Σύν τα υπόλοιπα! Να λοιπόν τρεις λόγοι που οι φιλάθλοι, ακόμη και εκείνοι που δεν πολυασχολούνται με το άθλημα, στον τελικό στήριξαν Ισπανία.

Ένα χαμόγελο έφυγε από τα χείλη τους και για τη νίκη της μιας αλλά και για την ήττα της άλλης. Στην Κύπρο βέβαια, υπάρχει άλλος ένας επιπλέον λόγος, πολιτικός, που έχει να κάνει με την περίοδο 1955-'59.

**Άλλο η Πρόμερ Λιγκ**

Πολλοί δε, από αυτούς που ικανοποιήθηκαν από την κατάκτηση του ευρωπαϊκού πρωταθλήματος από την Ισπανία, σε λίγες εβδομάδες θα επιστρέψουν στην καθημερινότητά τους απολαμβάνοντας την αγαπημένη τους Πρόμερ Λιγκ. Γιατί όμως; Διότι ακριβώς η Πρόμερ Λιγκ θα προσφέρει όλα όσα εκείνα η εθνική Αγγλίας δεν κατάφερε να δώσει στο τελευταίο Γιούρο. Ως ομάδα δεν έχει την ομορφιά και τη κάρη του πρωταθλήματός της, αν και διαθέτει εξαιρετικά ποιοτικούς παίκτες.

Η πλειοψηφία των φιλάθλων αναζητά το θέαμα, αναζητά εκείνη τη φούντωση... μια φλόγα στην καρδιά, που «τα τρία λιοντάρια» ενώ είχαν τις ικανότητες, δεν τις παρουσίασαν. Σ' αντίθεση με εκείνο το 17χρονο παιδί που μέχρι φωτογραφίες του Μέσι να τον κρατά αγκαλιά πάνω από την κολυμβήθρα είδαμε. Όλες τούτες οι εικόνες ήταν τόσο δυνατές που έγειραν την πλάστιγγα συναισθηματικά προς την Ισπανία, ζύπνησαν αναμνήσεις από την «ποίηση» που έδωσαν στον πλανήτη κάποτε ο Τσάβι, ο Ινέστα, ο Βίγια και σήμερα ο Γαμάλ, ο Νίκο Ουίλιαμς, ο Ρόδρι... απέναντι στην πρόζα των Άγγλων, Γάλλων και Ιταλών.



Ο Νίκο Ουίλιαμς αναδείχθηκε MVP του τελικού και ο Λαμίν Γαμάλ αναδείχθηκε καλύτερος νέος παίκτης του τουρνουά.

### ΑΠΟΨΕΙΣ

## «Της πατρίδας μου η σημαία έχει...»



Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Τα «σκυλιά» του εθνικισμού, που ολόενα και γαβγίζουν δυνατώτερα, πηδώντας πάνω στα κάγκελα μιας εύλατνης κοινωνίας, όπως είναι η κυπριακή, αποδεικνύεται μια ακόμη φορά ότι διαθέτουν άποψη αλλά καρτ.

Ανακοινώθηκε ότι σημαιοφόρος της κυπριακής ολυμπιακής αποστολής θα είναι μια Ρωσίδα και δεν έβγαλαν κίχ για την αυθεντικότητα της καταγωγής της και αν είναι απόγονος της ωραίας Ελένης ή κόρη της Αφροδίτης, τρομάρα μας. Δεν έκαναν κήρυγμα υπέρ του έθνους, μήτε πρόταξαν τους ήρωές του.

Τα «σκυλιά» κινούνται και ελίσσονται όπως γουστάρουν. Επιχειρηματολογούν (λέμε τώρα) για το πώς στελεκώνεται η εθνική Γαλλίας, με η εθνική της χώρας που παίζουν μπάλα τα παιδιά τους, είναι τίγκρα από κυπριοποιημένους, γρυλίζουν, γκαρίζουν για το αν ο Γιάννης μπορεί να κρατά την ελληνική σημαία, με δεν βγάζουν τσιμουδιά όταν τη σημαία της χώρας που ζει η οικογένειά τους, θα την κρατά ένα κορίτσι που η σχέση της με την Κύπρο δημιουργήθηκε την εποχή που η εγκώρια «βιομηχανία» μοίραζε διαβητήρια.

Τιμή μας και καμάρι μας, που μια τόσο καλή αθλήτρια θα κρατάει τη σημαία της Κύπρου και πέρα για πέρα ορθή η επιλογή της Ολυμπιακής Επιτροπής να δώσει τα ντρία πέραν του Τραϊκόβιτς στην Κουλιτσένκο, η οποία αποδέχθηκε την τιμή που της έκαναν. Μα τα «σκυλιά» δεν εξέφρασαν θέση. Μάλλον γιατί η σημαιοφόρος είναι πιο λευκή απ' αυτούς ή γιατί αποτελεί μέλος του «ξανθού γένους» που κάποτε μας έλεγαν ότι θα μας σώσει.

Ενδεχομένως να φώναζαν, να κραυγάζαν και να κτυπώντουσαν πάνω, κάτω, αν τη σημαία λάμβανε κάποιο άτομο που δεν πληροί τα κριτήριά τους. Που δεν ξέρεις ακριβώς και ποια είναι. Με τους Άραβες τα έχουν, άμα όμως είναι Εμίρης σκύβουν μπίπας και πάρουν κανά ρολόι. Με τους μαύρους τα έχουν, άμα όμως σκοράρει για την ομάδα τους, πέφτουν στα πόδια του, αποθεώνοντας τον. Τους Ελλαδίτες στηρίζουν, στα τηλεοπτικά ούτως που παρακολουθούν χάσκοντας, ψηφίζουν Κύπριους κολώντας δίπλα από το «καλαμαράδες» μια λέξη που δεν μπορώ ν' αναγράψω.

Ότι γουστάρουν. Και με τις σημαίες το ίδιο. Αποθεώνουν τη σημαία του έθνους, δεν τρέφουν όμως κανένα σεβασμό στη σημαία της χώρας που θάρτηκαν οι γονείς τους. Και με την ιστορία, κάπως έτσι δηλαδή. Τσιμουδιά για την 15η Ιουλίου που άνοιξαν τις πόρτες στους κατακτητές, αντί-κατοχική την 20η Ιουλίου!!!

Αντί ν' αναζητούμε την ουσία, να κολλάμε στ' ανούσια. Αντί να βρούμε λύσεις, να δημιουργούμε μπερδέματα. Αντί να συζητάμε, να γαβγίζουμε. Αντί να εξελισσόμαστε, να αποσποδρούμε. Ότι γουστάρουν!

## Αναγνώριση και αναμονή...



Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΛΟΓΙΑΝΝΗ

Ακόμη και να αντιπαθεί κάποιος τους Ισπανούς ή το ποδόσφαιρό τους, οφείλει να παραδεχθεί πως ήταν η ομάδα που αξίζει περισσότερο τον τίτλο της πρωταθλήτριας Ευρώπης. Αν θα ακολουθήσουν χρόνια κυριαρχίας, για την εθνική Ισπανίας, όπως ανάλογα είχε προκύψει την τετραετία 2008 - 2012 με δύο κατακτήσεις γιούρο και ένα μοναχικό, ο χρόνος θα δείξει, αν και πολλοί εκτιμούν πως είναι σε θέση και τώρα να καταγράψει μια ανάλογη πορεία επιτυχίων.

Γαμάλ κατά κύριο λόγο και Ουίλιαμς κατά δεύτερο, τα πιο... λαμπερά ονόματα των νέων πρωταθλητών Ευρώπης. Σημαντική συνεισφορά τους, το νεαρό της ηλικίας τους -ιδιαιτέρα για τον... ανήλικο Γαμάλ- δίνει ακόμη μεγαλύτερες διαστάσεις στον όλο απόκοχο-κακά τα ψέματα-, ωστόσο, δεν βρίσκονται ακόμη στο επίπεδο του... μεγάλου αστέρα, του ποδοσφαιριστή ο οποίος ακόμη και στην μετριότητα του επιβάλλεται να είναι στην αρχική ενδεκάδα, του ποδοσφαιριστή για τον οποίο ο κάθε προπονητής είναι αναγκασμένος να προσαρμόσει το παιχνίδι στα δικά του θέλω...

Γενικότερα από τη διοργάνωση του Γιούρο 2024, τέτοιο επίπεδο ποδοσφαιριστών έλειψε. Με τον Κριστιάνο Ρονάλντο φανερά επηρεασμένο από τα 39 του χρόνια αλλά και το πιο κάτω επίπεδο πρωταθλήματος στο οποίο πλέον αγωνίζεται, τον Εμπαμπέ σε αγωνιστική κατάσταση που μόνο Εμπαμπέ δεν θυμίζει, τους Γερμανούς να ψάχνουν το επόμενο τους αστέρι και τους Ιταλούς γενικότερα να απογοητεύουν χωρίς να διαθέτουν τον ποδοσφαιριστή που θα μπορούσε να τους... σπρώξει προς το καλύτερο, το Γιούρο 2024 περισσότερο μένει στην ιστορία για ποδοσφαιριστές οι οποίοι δημιούργησαν προσωπική γύρω από το όνομά τους.

Γαμάλ, Ουίλιαμς, Καλιαφόρ, Γκιουλέρ, Μουσιάλα, Μείνου, Σμιόνς, μπαίνουν σε αυτή την κατηγορία, μέσα και ο Γκάβι παρά τον τραυματισμό και την απουσία του από τη διοργάνωση. Απ' αυτούς -και χωρίς να αποκλείεται άλλη υποψηφιότητα- λογικά θα προκύψουν τα επόμενα ονόματα που θα βρίσκονται μόνιμα στο προσκήνιο. Στα καλά τους και στα κακά τους, από αγωνιστικές πλευρές, για τα προσωπικά τους, για τα οικονομικά τους και γενικότερα για όλα όσα πάντα προκαλούν ενδιαφέρον γύρω από ένα μεγάλο ποδοσφαιρικό αστέρι.

Σε ποιο επίπεδο θα φθάσουν, για την ώρα μόνο εκτίμηση μπορεί να γίνει. Ο πίκης πάντως είναι ψηλά. Μέσι - Ρονάλντο, ή Ρονάλντο - Μέσι δύσκολο να μας προκύψει ξανά. Για την ώρα -και στον απόκοχο της διοργάνωσης στα γερμανικά γήπεδα- αναγνώριση για την ανωτερότητα των Ισπανών και αναμονή για το επόμενο αστέρι...



Μεταβολές εβδομάδας



Χ.Α.Κ.  
0,52%



Χ.Α.  
0,83%



0,70%



-3,65%



-2,74%



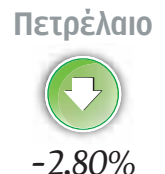
-3,07%



-1,18%



**ΛΑΓΚΑΡΝΤ**  
Ανοικτά όλα  
τα ενδεχόμενα  
για τα επιτόκια  
τον Σεπτέμβριο  
Σελ. 9



Πετρέλαιο

-2,80%



€/€

-2,80%

**ΔΙΑΒΑΣΤΕ**

**ΠΛΟΥΣΙΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ**

**Συνασπίζονται ενάντια στις τεράστιες επαύλεις**

Στις ΗΠΑ, χώρα που έχει εμμονή με τα μεγάλα και εντυπωσιακά μεγέθη, από τα ξενοδοχεία και τα καζίνο μέχρι τις μερίδες φαγητού, οι πλουσιότερες πόλεις συνασπίζονται για να θέσουν εκτός νόμου τις επαύλεις-μεγαθήρια, καθώς τα σπίτια γίνονται όλο και πιο μεγάλα. **Σελ. 10**

**ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**Μισθοί 11,5 ετών για διαμέρισμα 60 τ.μ.**

Μισθοί 11,5 ετών απαιτούνται σήμερα στην Ελλάδα για την αγορά ενός διαμερίσματος επιφάνειας 60 τ.μ. και ηλικίας 20-30 ετών, εξαιτίας του τριπλάσιου ρυθμού αύξησης των τιμών πώλησης κατοικιών σε σύγκριση με τον αντίστοιχο ρυθμό ανόδου των μισθολογικών απολαβών των πολιτών. **Σελ. 12**

**NUROFEN**  
ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

Συμβουλευτείτε τον γιατρό ή τον φαρμακολόγο σας. Διαβάστε προσεκτικά το φύλλο οδηγιών χρήσης.

life pharma

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,14%	-0,06%
Γερμανία	2,41%	-0,05%
Γαλλία	3,13%	-0,04%
Ιταλία	3,77%	-0,01%
Ισπανία	3,20%	-0,03%
Ιρλανδία	2,82%	-0,05%
Ελλάδα	3,39%	-0,07%
Ην. Βασίλειο	4,12%	0,05%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόβλεψη Χρέους	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Σταθερή
Fitch	BBB+	Θετική
Moody's	Baa2	Σταθερή
S&P	BBB+	Θετική
Score Ratings	BBB+	Σταθερή

## Βαραίνει κι άλλο το κρατικό μισθολόγιο

Δεν υπήρξε παρασκήνιο για τη συμφωνία δηλώνει στην «Κ» ο υπ. Οικονομικών Μάκης Κεραυνός

**Αυξημένο** κατά περίπου 11 εκατ. ευρώ για το υπόλοιπο του 2024 και περίπου 38 εκατομμύρια για το 2025, θα είναι το κρατικό μισθολόγιο με τη νέα συμφωνία για αυξήσεις 1,5% στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων. Δεν

είναι η πρώτη φορά φέτος που συζητούνται αυξήσεις, ή μία γενικότερη τάση αύξησης του κρατικού μισθολογίου, γι' αυτό και πληθαίνουν οι ανησυχίες για διόγκωσή του. Φήμες θέλουν το ΥΠΟΙΚ να μην είχε γνώση

για την εν λόγω συμφωνία και να κλήθηκε την τελευταία στιγμή να την υπογράψει, με εντολή του Προεδρικού. Τις φήμες αυτές απέρριψε με δηλώσεις στην «Κ» ο υπουργός Οικονομικών Μάκης Κεραυνός. Ξεκαθάρισε πως πρό-

κειται για φήμες που δεν έχουν βάση, καθώς ο ίδιος έχει περισσότερο από ένα μήνα που ενημέρωσε τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και όλο το Υπουργικό για το πλαίσιο της συμφωνίας που συζητούσε με τις συντε-

χνίες. «Έχει πολύ καιρό που γίνονταν οι διαπραγματεύσεις και εκείνο που μπορώ να πω είναι ότι τα αιτήματα των συντεχνιών ήταν πάρα πολλά σε σχέση με αυτά που υπεγράφησαν», σημείωσε. **Σελ. 5**

## Ανυπέρβλητα τα προβλήματα από τον υπερτουρισμό



Η **τουριστική** κίνηση αυξήθηκε στην Ευρώπη μετά την πανδημία, επιδεινώνοντας τα προβλήματα στις υποδομές, αλλοιώνοντας τον τοπικό χαρακτήρα και ενισχύοντας τις οικονομικές ανισορροπίες σε δημοφιλείς προορισμούς, από τη Βενετία μέχρι τη Σαντορίνη. Σε μια προσπάθεια να ελέγξουν τα πλήθη των επισκεπτών, οι τοπικές αρχές επιβάλλουν χρεώσεις, ανώτατα όρια, ακόμη και προσωρινές απαγορεύσεις, με περιορισμένα ωστόσο ποσοστά επιτυχίας σε ένα καλοκαίρι με ρεκόρ αφίξεων. **Σελ. 10**

## Σε ανοδική τροχιά οι τομείς της οικονομίας

Το πρώτο τρίμηνο του 2024

**Ανοδος** στους περισσότερους τομείς οικονομικής δραστηριότητας καταγράφεται κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών παρουσίασε αύξηση με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στους τομείς ενημέρωσης και επικοινωνίας. Αύξηση της απασχόλησης κυρίως στην εστίαση. **Σελ. 4**

## Επιβραδύνεται ο ρυθμός αύξησης τιμών κατοικιών

Στοιχεία της Κεντρικής

**Μικρή** μείωση στον ρυθμό αύξησης των τιμών των κατοικιών παρατηρήθηκε στο πρώτο τρίμηνο του έτους, όχι όμως και στις τιμές των διαμερισμάτων, που συνέχισαν να αυξάνονται. Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας ο δείκτης τιμών κατοικιών κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψε αύξηση 1,6% σε σχέση με αύξηση 2,3% το προηγούμενο τρίμηνο. **Σελ. 4**

**ΑΝΑΛΥΣΗ** / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

## Ανταγωνισμός ΗΠΑ – Κίνας και η ανάδειξη της Ινδίας

Τα **τελευταία** χρόνια, η ινδική οικονομία αναπτύσσεται ραγδαία και κερδίζει έδαφος εν μέσω της αυξανόμενης έντασης μεταξύ Κίνας και ΗΠΑ, αλλά και Ε.Ε.

Η κατάσταση δεν ήταν πάντα η ίδια. Τα διαχρονικά προβλήματα της Ινδίας δεν της επέτρεψαν να επωφεληθεί σημαντικά από την έξαρση του μεταποιητικού εμπορίου τις περασμένες δεκαετίες, όπως συνέβη σε άλλα ασιατικά κράτη, π.χ. στην Ιαπωνία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και στην Κίνα μετά τη δεκαετία του 1990. Κυβερνητική γραφειοκρατία, ανεπαρκείς υποδομές, καθυστερήσεις στις μεταρρυθμίσεις, ανισοσκελίες στα δημόσια οικονομικά και χαμηλό ποσοστό απασχόλησης γυναικών, είναι μερικοί από τους πα-

ράγοντες που, ακόμη και σήμερα, διατηρούν εκατομμύρια Ινδούς σε συνθήκες φτώχειας.

Οι ουσιαστικές αλλαγές στην ινδική οικονομία συντελέστηκαν μετά την ανάδειξη του Ναρέντρα Μόντι, ως πρωθυπουργού, το 2014. Από τότε, μέσω ενός προγράμματος κυβερνητικών μεταρρυθμίσεων και ορθολογικής νομισματικής πολιτικής από την Κεντρική Τράπεζα, το ονομαστικό και κατά κεφαλήν ινδικό ΑΕΠ έχει σχεδόν διπλασιαστεί.

Ως επακόλουθο των οικονομικών της επιδόσεων και της εκμετάλλευσης των γεωπολιτικών εντάσεων, η Ινδία αναδύεται ως νέα παγκόσμια δύναμη, που, πιθανώς, μελλοντικά να ανταγωνιστεί την Κίνα. Τα πλέον εκτε-

τα και την υποδομή είναι μεγάλα, ωστόσο η Ινδία διαθέτει πρώτες ύλες και μεγάλο πληθυσμό για να αναπτύξει εφάμιλλες εφοδιαστικές αλυσίδες. Επιπλέον, η Ινδία φαίνεται να κερδίζει την ψήφο αμερικανικών και ευρωπαϊκών εταιρειών, εν μέρει λόγω της ενίσχυσης του εμπορικού προστατευτισμού έναντι της Κίνας. Ενδεικτικά, η Walmart προγραμματίζει να ενισχύσει τις αγορές της από Ινδούς προμηθευτές σε \$10 δισ. μέχρι το 2027, ενώ τον Μάρτιο, η Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών δεσμεύτηκε να επενδύσει \$100 δισ. στην Ινδία στα επόμενα 15 χρόνια.

Καθόλου τυχαία, πρόσφατα, η JPMorgan ενέταξε τα ινδικά κρατικά ομόλογα στον δείκτη αναδυόμενων αγορών της, εξέ-

λιξη που αναμένεται να οδηγήσει σε επενδύσεις μέχρι και \$25 δισ., το επόμενο έτος. Η τάση αυτή αποδίδεται σε δύο παράγοντες: (α) τα μεγαλύτερα κέρδη που απέφεραν τα ομόλογα του ινδικού δημοσίου σε σχέση με αντίστοιχα άλλων αναδυόμενων αγορών την τελευταία δεκαετία και (β) την ισχυρή πορεία της ινδικής οικονομίας.

Τα πρόσφατα δεδομένα ενισχύουν τις θετικές αποτιμήσεις: η αύξηση του ΑΕΠ το 2024 αναμένεται να είναι άνω του 7,5%, ο πληθωρισμός κυμαίνεται γύρω στο 5%, ενώ η ινδική ρουπία παραμένει σταθερή, το δημοσιονομικό έλλειμμα είναι χαμηλό και η χώρα παρουσιάζει πλεόνασμα τρέχουσων συναλλαγών. Ωστόσο, οι προκλήσεις παρα-

μένουν. Πέρα από τα διαχρονικά προβλήματα, των οποίων η λύση θα είναι μακροχρόνια και κοστοβόρα, οι πρόσφατες έκλογες ανέδειξαν πολιτικό ρίσκο. Εν μέσω κατηγοριών για αυταρχισμό και υπερεθνικιστική πολιτική, το κόμμα του Μόντι έχασε 63 βουλευτικές έδρες σε σχέση με το 2019. Αν και η Εθνική Δημοκρατική Συμμαχία του πρωθυπουργού διατήρησε την πλειοψηφία, τα δεδομένα πιθανόν να αλλάξουν σε επερχόμενες εκλογές. Σε κάθε περίπτωση, οι ΗΠΑ και η Ε.Ε. αναμένεται να συνεχίσουν να στηρίζουν την ινδική οικονομία στον ανταγωνισμό με την Κίνα.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Ομήρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι.

**PwC Foundation**  
Ενδυναμώνουμε την τοπική κοινωνία

Ανακαλύψτε τις δράσεις μας

## ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΤΖΕΦΡΙ ΓΚΟΛΝΤΦΑΡΜΠ / REUTERS BREAKINGVIEWS

## Η στήριξη από κύκλους της Σίλικον Βάλεϊ στον Τραμπ

Όταν ο Στιβ Τζομπς απέτισε φόρο τιμής στους «τρέλους, τους ακατάλληλους, τους αντάρτες, τους ταραχοποιούς», σκεφτόταν τον Μοχάμεντ Αλι και τον Πάμπλο Πικάσο, που εμφανίστηκαν σε καρτώνια της Apple το 1997. Εάν, τώρα, αλληθωρίσουμε λίγο, μπορεί και να αντιληφθούμε πώς ο τέως πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ θα ταίριαζε στο καλούπι αυτό και θα απευθυνόταν σε ένα πλήθος στη Σίλικον Βάλεϊ που εξυμνεί αυτούς που «δεν έχουν κανένα σεβασμό για το κατεστημένο». Το διακύβευμα στην πολιτική όμως είναι πολύ υψηλότερο από τον αθλητισμό, την τέχνη ή ακόμα και τις επενδύσεις. Ο Μαρκ Αντριέσεν και Μπεν Χόροβιτς, οι οποίοι ξεκίνησαν την ομώνυμη εταιρεία επιχειρηματικών κεφαλαίων πριν από 15 χρόνια, έγιναν οι πιο πρόσφατοι υποστηρικτές του Ντόναλντ Τραμπ από τους κύκλους της υψηλής τεχνολογίας, ενώ τους ακολουθεί και ο επικεφαλής της Tesla Έλον Μασκ, όπως και ο Ντέιβιντ Σακς, ιδρυτής των κεφαλαίων Craft Ventures, που εξοργίστηκε την Τρίτη στο εθνικό συνέδριο των Ρεπουμπλικανών σχετικά με τον πρόεδρο Τζο Μπάιντεν και την «αυοκά πολιτική του». Οι συνεταίροι των επενδυτικών κεφαλαίων Sequoia Capital, Νταγκ Λιόνι και Σον Μαγκκούαϊρ, βρίσκονται στο πλευρό του Τραμπ, καθώς και η Palantir Technologies, μεταξύ άλλων. Μπορεί να υπάρχει ιδεολογική ευθυγράμμιση, οπότε έτσι να εξηγείται η επιλογή τους αυτή, αλλά και το καθαρό προσωπικό συμφέρον και η προκατάληψη προς την αντίθετη σκέψη παίζουν κι αυτές ένα ρόλο.

Συν τοις άλλοις, η επιλογή από τον Ντόναλντ Τραμπ του γερουσιαστή Τζ. Ντ. Βανς να αναλάβει την αντιπροεδρία, ο οποίος έχει εργαστεί σε επενδυτικά κεφάλαια στο παρελθόν, αναπόφευκτα λειτουργεί βοηθητικά. Κατά παράδοξη όσοι δραστηριοποιούνται στην υψηλή τεχνολογία έχουν ελευθεριακές τάσεις, ενώ δείχνουν περισσότερο συντονισμένοι με τους Δημοκρατικούς όταν πρόκειται για κοινωνικά ζητήματα, όπως ο γάμος ομοφυλόφιλων, οι αμβλώσεις και ο έλεγχος των όπλων. Το 2016, παραδείγματος χάριν, το 75% των επιχειρηματιών του κλά-

δου τεχνολογίας υποστήριξε τη Χίλαρι Κλίντον και μόλις το 9% τον Τραμπ, όπως δείχνει σχετική έρευνα. Σήμερα οι Αντριέσεν και Χόροβιτς, των οποίων ο όμιλος Andreessen & Horowitz διαχειρίζεται περίπου 42 δισ. δολάρια, λένε ότι είναι ψηφοφόροι του Τραμπ για έναν και μόνο λόγο, τις νεοσύστατες επιχειρήσεις τεχνολογίας. Ο Αντριέσεν, επίσης, επικρατεί την εκτελεστική εντολή Μπάιντεν που περιορίζει την ποσότητα υπολογιστικών δυνάμεων στα γλωσσικά μοντέλα τεχνητής νοημοσύνης ως πιθανό προάγγελο ενός «βασιλείου του τρόμου», παρόμοιο με εκείνο που απέδιδε στις πρωτοβουλίες των κρυπτογραφημένων νομισμάτων. Επίσης, ο τερματισμός των μονοπωλίων, μια ιδέα που ενστερνίζονται Μπάιντεν και Βανς, δίνει κίνητρα στις μικρότερες εταιρείες να αναπτύξουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες, κατά την άποψη του Αντριέσεν. Επίσης, τάχθηκε κατά της κακοσχεδιασμένης πρότασης της κυβέρνησης για την επιβολή φόρου 25% στα μη πραγματοποιηθέντα κεφαλαιακά κέρδη, τα οποία, όπως υποστηρίζει, θα δολοφονούσαν τον κλάδο του.

Αντιθέτως, το μανιφέστο του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος υποστηρίζει να άρει τους περιορισμούς στα ψηφιακά νομίσματα, να καταργήσει το διάταγμα του Μπάιντεν για την τεχνητή νοημοσύνη και να μειώσει τους φόρους. Αυτή η αρμονική σύγκλιση έχει νόημα, αλλά μόνο εάν υπήρχε ένας χώρος μονωμένος από τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά τεταινόμενα. Ο Τραμπ είναι ένοχος για παραποίηση επιχειρηματικών αρχείων και σεξουαλική επίθεση. Από άποψη πολιτικής, ο Ρεπουμπλικανός υποψήφιος υπερασπίζεται τους υψηλότερους δασμούς και τις μαζικές απελάσεις, παρόντες οι οποίοι συνιστούν απειλές για τον επιχειρηματικό κόσμο. Τέλος, η εγκατάληψη των συμμαχικών προς τις ΗΠΑ χωρών, αποκωρώντας από το ΝΑΤΟ, αλλά και η αποστασιοποίηση από τη στήριξη προς την Ουκρανία και την Ταιβάν –όπως έχει υπαινιχθεί ότι μπορεί να κάνει ο Τραμπ–, είναι επίσης βέβαιο ότι θα προξενήσουν ανεπιθύμητες συνέπειες, ενισχύοντας τη Ρωσία και την Κίνα.

## ΔΗΚΤΗΣ

## Η μεγάλη επιστροφή

Οι μετοχές της Τράπεζας Κύπρου διαγράφηκαν από το Χρηματιστήριο Αθηνών μετά τα γεγονότα του 2013 και την αναστάτωση που προκάλεσε η συνένωση με τη Λαϊκή Τράπεζα και το κούρεμα των καταθετών. Η νέα εποχή της τράπεζας με τους νέους μετόχους και την νέα διοίκηση ξεκίνησε με την αίτηση για εισαγωγή στο χρηματιστήριο του Λονδίνου σε μια επικοινωνιακή και λιγότερο ουσιαστική κίνηση. Οι εποχές όμως άλλαξαν και η τράπεζα αφού διένυσε μια μεγάλη περίοδο αβεβαιότητας, βρίσκεται σήμερα σε θέση να πληρώνει μερίσματα στους μετόχους. Αυτή την περίοδο η προσέγγιση των επιχειρηματικών αγορών Ελλάδας και Κύπρου βρίσκονται στην καλύτερη δυνατή φάση, γεγονός που ανοίγει τον δρόμο για τη μεγάλη επιστροφή. Σε επίπεδο διοίκησης γίνονται σκέψεις χωρίς να υπάρχει επίσημη ενημέρωση, αλλά οι εξελίξεις δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για πιασγύρισμα.

## Οχι business as usual

Η κυπριακή εσωτερική αγορά δεν χαρακτηρίζεται από υγιή ανταγωνισμό σε βασικά προϊόντα και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να υποφέρει διαχρονικά από την ακρίβεια που πλήττει τα μέσα και χαμηλά εισοδήματα. Δεν είναι εξάλλου καθόλου τυχαίο πως η Κύπρος βρίσκεται στη λίστα με τις δέκα ακριβότερες χώρες της Ευρώζωνης.

Προφανώς υπάρχουν αντικειμενικοί λόγοι για το φαινόμενο της ακρίβειας, όμως ούτε αυτό που είναι στο χέρι μας και έχει να κάνει με την ενίσχυση της λειτουργίας του ανταγωνισμού γίνεται. Σε αυτή την συγκυρία αυξημένου πληθωρισμού, η επιτροπή προστασίας του ανταγωνισμού θα έπρεπε να αναλάβει περισσότερες πρωτοβουλίες και δράσεις και όχι να λειτουργεί ως business as usual.

## Σύγκρουση ή εκτόνωση

Ανεξαρτήτως αποτελέσματος της δημόσιας πρότασης, που εκπνέει στο τέλος του μήνα, η Eurobank καλείται να διοικήσει την Ελληνική Τράπεζα όπως νομίζει καλύτερα, αφού ήδη κατέχει την πλειοψηφία των μετοχών. Εξάλλου η στάση του νυν διοικητικού συμβουλίου της Ελληνικής Τράπεζας δεν διευκολύνει την κατάσταση, θέτοντας τις προοπτικές επιτυχίας της δημόσιας πρότασης σε αμφιβολία. Το τέλος των θεριών διακοπών σηματοδοτεί περίοδο εξελίξεων, εκκινώντας με τη γενική συνέλευση όπου αναμένονται σαρωτικές αλλαγές τόσο σε εκτελεστικό όσο και σε μη εκτελεστικό επίπεδο. Η μεγάλη άπορία είναι κατά πόσο οι εξελίξεις στη γενική συνέλευση θα φέρουν την απαραίτητη ρεπρέια ή θα οξύνουν περισσότερο το κλίμα μεταξύ των νέων και των υφιστάμενων Κύπριων μετόχων.

diktis@kathimerini.com.cy



Οι γενικές αυξήσεις στο κρατικό μισθολόγιο είναι δημοσιονομικά ασήμαντες και υποστηρίζονται από την καλή επίδοση της κυπριακής οικονομίας, απαντά το υπουργείο Οικονομικών στους επικριτές.

## Κυβερνητική τόλμη

Το λιανικό εμπόριο υποφέρει από έλλειψη 2.500 θέσεων εργασίας σύμφωνα με τις προγραμματισμένες επενδύσεις στον κλάδο. Ελλείψει σε προσωπικό ακόμη και σε άλλους κλάδους, όπως στην ξενοδοχειακή βιομηχανία και στα λεωφορεία. Το πρόβλημα είναι σημαντικό και δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται με χαλαρότητα και σύμφωνα με τις έως τώρα μακροϋρ-

τες διαδικασίες που στοίχισαν ακριβά στην οικονομία. Το πρόβλημα έλλειψης προσωπικού έχει να κάνει με το ευρύτερο δημογραφικό ζήτημα που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Η κυβέρνηση καλείται να επιδείξει τόλμη αξιοποιώντας το μεταναστευτικό προς όφελος της κυπριακής οικονομίας, όπως έκανε παλαιότερα η Γερμανία, αλλιώς θα διακινδυνεύουμε μια κατάσταση που θα τείνει να μεγεθύνεται.

## Διαφορετική οπτική

Όταν αναλύουμε τον τουρισμό, αυτό μπορεί να γίνει σε δύο επίπεδα. Το πρώτο είναι προφανώς οι αφίξεις τουριστών που μας ενδιαφέρει πολύ και φέρνει έσοδα στη χώρα βοθθώντας τα εμπορικά έλλειμμα. Η δεύτερη διάσταση είναι κοινωνική και αφορά την εσωτερική αγορά. Αφορά στους συμπολίτες μας κατά πόσο μπορούν ή δεν μπορούν να κάνουν διακοπές. Σύμφωνα με τα στοιχεία Ιουνίου τα ταξίδια εξωτερικού Κυπρίων είναι μειωμένα κατά 1%. Αν και η μείωση δεν παραπέμπει σε κανένα τεράστιο ποσοστό προσφέρει μια ένδειξη της τάσης όπως διαμορφώνεται, αφού αν συγκριθεί με τους εντυπωσιακούς ρυθμούς προηγούμενων ετών μάς λέει κάτι. Μας δίνει πολύτιμες πληροφορίες για την αγοραστική δύναμη των πολιτών. Και γιατί έχει σημασία η αγοραστική δύναμη των πολιτών; Γιατί μεταξύ άλλων επηρεάζει και τις προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας όπως και την εκλογική τους συμπεριφορά -επιλέγοντας ακραίες επιλογές στα δύο φάσματα του πολιτικού τοπίου.

## Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

## Μοναδιαία Ελαστικότητα Ζήτησης



Μοναδιαία ελαστικότητα ζήτησης υφίσταται για αγαθά και υπηρεσίες των οποίων η μεταβολή στη ζητούμενη ποσότητά τους είναι ίση με τη μεταβολή στην τιμή τους. Δηλαδή, η αύξηση (μείωση) στην τιμή τους οδηγεί σε μείωση (αύξηση) στη ζητούμενη ποσότητά τους, κατά τον ίδιο βαθμό, κάτι που ουσιαστικά είναι πολύ σπάνιο να συμβεί στην αγορά.

Μάριος Χαραλαμπίδης  
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών  
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

## Προσωρινά εστιατόρια για την προώθηση της γαλλικής κουζίνας

Της ΠΡΙΓΙΑ ΚΡΙΣΝΑ

Μια πτέρυγα του Πύργου του Αϊφέλ έχει διαμορφωθεί κατάλληλα ώστε να χτιστεί ένα καινούργιο εστιατόριο ονόματι Gustave 24. Μια ειδικά σχεδιασμένη για την περίπτωση καντίνα θα μεταφερθεί αεροπορικά στο Παλιό ντε Τόκιο, το μουσείο σύγχρονης τέχνης στη δεξιά όχθη του Σηκουάνα. Υπαίθρια παραδοσιακά εστιατόρια θα ανεγερθούν επάνω σε δύο γέφυρες στο παρισινό ποτάμι.

Παρόλλα με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, μια εκδήλωση άλλου τύπου θα λάβει χώρα στην πόλη και θα επικεντρώνεται στη γαστρονομική εμπειρία. Περίπου 80 προσωρινά εστιατόρια στήνονται στο Παρίσι και σε άλλες πόλεις της χώρας όπου θα διεξαχθούν αγώνες. Αυτά τα εστιατόρια θα εξυπηρετούν κατά μέσον όρο 30.000 πελάτες την ημέρα, προσφέροντας το καλύτερο διαφορετικό μενού.

Παρακολουθώντας ιππασία στις Βεροσάλιες, ένας επισκέπτης μπορεί να γευτεί ραβιόλι αστακού στους κήπους των ανακτόρων. Στον Πύργο του Αϊφέλ, κάποιος μπορεί να δοκιμάσει τηγανητά μύδια και να ακούσει ζωντανή μουσική, παρακολουθώντας ταυτόχρονα μιπτις βόλεϊ. Όταν δεν διεξάγονται αγώνες, αυτά τα εστιατόρια θα προβάλλουν ομιλίες προηγούμενων ολυμπιονικών, μαζί με εμπειρίες εικονικής πραγματικότητας, που θα αναπαριστούν τη συμμετοχή σε αγώνες κολύμβησης ή τη διαδικασία στέψης των νικητών στο βήμα.



Ο διάσημος στη Γαλλία σεφ Ζεάν-Φιλίπ Μπερέν θα ετοιμάζει πιάτα για γερά βαλάντια, που θα προσφέρονται στην κρουαζιέρα στον Σηκουάνα. Ωστόσο, πολλά αυτοσχέδια εστιατόρια θα δίνουν τη δυνατότητα σε ντόπιους και τουρίστες να δοκιμάσουν τη γαλλική κουζίνα σε προσιτές τιμές.

Η διευθύντρια της εταιρείας γαστρονομικών εκδηλώσεων Le Fooding, Κριστίν Ντουμπλέ, εξηγεί: «Το φαγητό είναι ένα μήνυμα με σημασία για τους Γάλλους, καθώς θέλουν να αναδείξουν τη δυναμική της γαλλικής κουζίνας». Παρόμοιο πρόγραμμα θα υλοποιηθεί στους χερμινούς Ολυμπιακούς του 2026 στο Μιλάνο, αλλά και στους θερινούς Ολυμπιακούς του 2028 στο Λος Αντζελες, όπως ανέφερε ο Φέλιξ Ζάφρα, αντιπρόεδρος της On

Location, μιας εταιρείας εκδηλώσεων με έδρα τη Βόρεια Καρολίνα. Αντίστοιχα προσωρινά εστιατόρια είχαν στηθεί στους Ολυμπιακούς του 2020 στο Τόκιο, αλλά λόγω της πανδημίας το σχέδιο δεν προχώρησε.

Τα προσωρινά μαγαζιά, η πλειονότητα των οποίων βρίσκεται στο Παρίσι, διαφέρουν ως προς την κουζίνα, τους στόχους και το κόστος. Περιλαμβάνουν μια αίθουσα εστίασης, με ζαχαρωτά, μάγο μπαν και κρύα σούπα, παισιώνοντάς τα με μια εμπειρία εικονικής πραγματικότητας σε πιασγύριμα (85 ευρώ). Τα μεγαλόπνοα

σχέδια της Γαλλίας θα δημιουργήσουν μεγάλες απαιτήσεις σε σχέση με την αλυσίδα τροφοδοσίας. Μόνο για να λειτουργήσουν τα παραδοσιακά εστιατόρια στις γέφυρες του Σηκουάνα, θα χρειαστούν υποδομές όπως αποχέτευση, έπιπλα και ηλεκτρικές συνδέσεις, τοποθετημένες στις παμπάλαιες γέφυρες. Τα προσφερόμενα φαγητά θα πρέπει να πληρούν αυστηρές περιβαλλοντικές προϋποθέσεις, με το 80% του συνόλου να προέρχεται από τη Γαλλία, ενώ όλα τα εστιατόρια είναι υποχρεωμένα να προσφέρουν επιλογές για χορτοφάγους.

Πολλά καινούργια εστιατόρια θα τοποθετηθούν σε αξιοθέατα του Παρισιού και η διαμόρφωση δεν θα είναι εύκολη υπόθεση. Η πλατεία έξω από το Παλιό ντε Τόκιο είναι γεμάτη από σκέιτερ που κάνουν φιγούρες στα σκαλοπάτια. Ο στίβος είναι ακόμη υπό εγκατάσταση στο Σταντ ντε Φρανς. Σύντομα, αυτά τα μέρη θα υποδεχθούν εστιατόρια κρεάτων και διεθνείς εκθέσεις τροφίμων. Ο Ζάφρα ελπίζει πως τα εστιατόρια θα βοηθήσουν να αλλάξει η παγκόσμια αντίληψη για τη γαλλική κουζίνα, ανασκευάζοντας την εντύπωση πως παρέχει μόνο ακριβό φαγητό. Εξάριση σε αυτό αποτελεί δείπνο 15.000 ευρώ που θα προσφέρεται στην κρουαζιέρα στον Σηκουάνα με πιάτα των σεφ Αλέν Ντουκάς και Ζεάν-Φιλίπ Μπερέν.

## Η Ιταλικό βουτνηξε στον Σηκουάνα

Το είναι και το έκανε. Η δήμαρχος του Παρισιού Αν Ινταλγκό κολύμπησε στον ποταμό Σηκουάνα προκειμένου να αποδείξει στη διεθνή αθλητική κοινότητα ότι η ποιότητα του νερού είναι καλή. Την ίδια ώρα, οι υπεύθυνοι της τελετής έναρξης «προσεύχονται» να μην υπάρξει κάποια ξαφνική καταίγιδα που θα ανεβάσει τη στάθμη των υδάτων, καθώς το «Plan B» θα κοστίζει πολλά χρήματα.

Η 65χρονη δήμαρχος φόρεσε στολή και γυαλιά κολύμβησης και έδειξε τις ικανότητές της στο πρόσθιο. Δεν αρκέστηκε όμως μόνο σε αυτό καθώς έκανε και ένα μακροβούτι πολλών μέτρων. «Είναι καθαρό αλλά κρύο. Σου αφήνει όμως μια ευχάριστη αίσθηση», δήλωσε μετά το κολύμπι.

Οι έντονες βροχοπτώσεις του Μαΐου και του Ιουνίου επηρέασαν τις προετοιμασίες για την τελετή έναρξης στο Παρίσι. Οι διοργανωτές αναγκάστηκαν να αναβάλουν πολλές φορές τις πρῶτες εξαιτίας των ισχυρών ρευμάτων. Η ροή του Σηκουάνα «κατεβάσει» αυτές τις ημέρες 400 m<sup>3</sup> νερού ανά δευτερόλεπτο, σχεδόν τετραπλάσια από τη συνθησιμένη ροή του καλοκαιριού (100-150m<sup>3</sup>/sec).

Οι διοργανωτές έχουν στη διάθεσή τους και εναλλακτικό σχέδιο για την τελετή έναρξης, αλλά η οικονομική επιβάρυνση θα είναι τεράστια. Σύμφωνα με



Η δήμαρχος του Παρισιού θέλησε να αποδείξει με αυτόν τον τρόπο ότι ο ποταμός είναι καθαρός, ενόψει της τελετής έναρξης.

αποκάλυψη της Le Monde, το εναλλακτικό σενάριο θα κόστιζε στην Οργανωτική Επιτροπή περισσότερα από 250 εκατ. ευρώ. Βέβαια υπάρχει και «Plan C», το οποίο θα εφαρμοστεί σε περίπτωση έκτακτων ανάγκων. Αυτό δεν είναι άλλο από μία λιτή τελετή στο ολυμπιακό χωριό.

Όμως, σε αυτή την περίπτωση οι διοργανωτές θα έπρεπε να επιστρέψουν τα χρήματα που έχουν εισπράξει από τις πωλήσεις των εισιτηρίων και το συνολικό ποσό από αυτές είναι αρκετά μεγάλο.

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ****ΕΓΚΡΙΣΗ ΕΓΓΡΑΦΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ  
ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ EUROBANK A.E.  
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΧΟΥΣ ΤΗΣ HELLENIC BANK PUBLIC COMPANY LIMITED**

Η Τράπεζα Eurobank A.E. (η «Προτείνουσα»), θυγατρική της Eurobank Ergasias Υπηρεσιών και Συμμετοχών A.E., σε συνέχεια της ανακοίνωσής της, ημερομηνίας 4 Ιουνίου 2024, αναφορικά με την διενέργεια υποχρεωτικής δημόσιας πρότασης εξαγοράς (η «Δημόσια Πρόταση») προς όλους τους μετόχους της εταιρείας Hellenic Bank Public Company Limited («Hellenic Bank», «Ελληνική Τράπεζα», «Υπό Εξαγορά Εταιρεία») για την απόκτηση μέχρι και του 100% του εκδομένου μετοχικού κεφαλαίου της Hellenic Bank και σύμφωνα με το Άρθρο 22(1)(α)(i) του περί Δημοσίων Προτάσεων Εξαγοράς Νόμου του 2007 έως 2022 (ο «Νόμος»), ανακοινώνει στο επενδυτικό κοινό ότι στις 25 Ιουνίου 2024, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς Κύπρου (η «Επιτροπή») ενέκρινε τη δημοσίευση του Εγγράφου Δημόσιας Πρότασης για την απόκτηση μέχρι και του 100% του εκδομένου μετοχικού κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας, οι τίτλοι της οποίας είναι εισηγμένοι στην Κύρια Αγορά του Χρηματιστηρίου Αξιών Κύπρου («ΧΑΚ»).

Κατά την ημερομηνία της παρούσας ανακοίνωσης, η Προτείνουσα ήδη κατέχει άμεσα 229.030.025 μετοχές, ήτοι το 55,48% του εκδομένου μετοχικού κεφαλαίου της Ελληνικής Τράπεζας. Επομένως, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Νόμου, η Δημόσια Πρόταση θεωρείται επιτυχής και είναι άνευ όρων. Κατά συνέπεια η Προτείνουσα είναι υποχρεωμένη να αποκτήσει το σύνολο των μετοχών της Υπό Εξαγορά Εταιρείας που θα της προσφερθεί με βάση τους όρους της παρούσας Δημόσιας Πρότασης και νοουμένου ότι δεν προκύψουν οποιεσδήποτε περιπτώσεις ανάκλησης ή ακύρωσης της Δημόσιας Πρότασης κατά τις διατάξεις του άρθρου 27 του Νόμου.

**Επιπρόσθετα, η Προτείνουσα θα προβαίνει στην απόκτηση μετοχών της Υπό Εξαγορά Εταιρείας κατά την Περίοδο Αποδοχής της Δημόσιας Πρότασης στην τιμή της προσφερόμενης αντιπαροχής των €2,56 κατά τις χρηματιστηριακές συναντήσεις.**

Με βάση το Έγγραφο Δημόσιας Πρότασης, η αντιπαροχή που προσφέρεται στους μετόχους της Ελληνικής Τράπεζας που θα αποδεχθούν τη Δημόσια Πρόταση είναι €2,56 ανά μετοχή πληρωτέα σε μετρητά. Η προτεινόμενη αντιπαροχή των €2,56 ανά μετοχή είναι κατά 3,03% σε έκπτωση επί της τιμής κλεισίματος της μετοχής την ημέρα που προηγήθηκε της ανακοίνωσης της Δημόσιας Πρότασης και σε υπεραξία της τάξης του 14,84% επί της μέσης τιμής κλεισίματος για τους 12 μήνες που προηγήθηκαν της ανακοίνωσης της Δημόσιας Πρότασης. Επίσης, η προτεινόμενη αντιπαροχή είναι σε έκπτωση της τάξης του 33,91% σε σχέση με την καθαρή αξία ενεργητικού ανά μετοχή της Hellenic Bank σύμφωνα με τις μη ελεγμένες συνοπτικές ενδιάμεσες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για την τριμηνία που έληξε στις 31 Μαρτίου 2024.

Η Περίοδος Αποδοχής της Δημόσιας Πρότασης για τους μετόχους της Ελληνικής Τράπεζας άρχισε την 1<sup>η</sup> Ιουλίου 2024 και λήγει στις 30 Ιουλίου 2024, η ώρα 14:30.

Το Έγγραφο της Δημόσιας Πρότασης περιέχει πλήρη στοιχεία για τη Δημόσια Πρόταση, την προσφερόμενη αντιπαροχή και λεπτομερή περιγραφή της διαδικασίας αποδοχής της Δημόσιας Πρότασης. Το Έγγραφο της Δημόσιας Πρότασης, το Έντυπο Αποδοχής και Μεταβίβασης, το Έντυπο Ανάκλησης καθώς και το Έντυπο Εντολής Επενδυτή έχουν ταχυδρομηθεί στους μετόχους της Ελληνικής Τράπεζας οι οποίοι κατέχουν ποσοστό μεγαλύτερο από 0,01% των μετοχών της Υπό Εξαγορά Εταιρείας. Επίσης το Έντυπο Αποδοχής και Μεταβίβασης, το Έντυπο Ανάκλησης και το Έντυπο Εντολής Επενδυτή διατίθενται στα ακόλουθα σημεία:

- στα καταστήματα της Τράπεζας Κύπρου Δημόσια Εταιρία Λίμιτεδ σε παγκύπρια βάση,
- στα καταστήματα της Eurobank Cyprus Ltd σε παγκύπρια βάση,
- στα Κεντρικά Γραφεία του Συμβούλου της Δημόσιας Πρότασης, The Cyprus Investment and Securities Corporation Limited (CISCO), στη Λευκωσία ως αναφέρεται πιο κάτω,
- στην ιστοσελίδα της CISCO [www.cisco-online.com.cy](http://www.cisco-online.com.cy), καθώς και
- στην ιστοσελίδα του ΧΑΚ [www.cse.com.cy](http://www.cse.com.cy).

Το Έγγραφο Δημόσιας Πρότασης, όπως εγκρίθηκε από την Επιτροπή, είναι διαθέσιμο χωρίς επιβάρυνση σε ηλεκτρονική μορφή από την 1<sup>η</sup> Ιουλίου 2024:

- στην ιστοσελίδα της Προτείνουσας ([www.eurobank.gr](http://www.eurobank.gr))
- στην ιστοσελίδα του ΧΑΚ ([www.cse.com.cy](http://www.cse.com.cy))
- στην ιστοσελίδα του Συμβούλου της Δημόσιας Πρότασης, CISCO ([www.cisco-online.com.cy](http://www.cisco-online.com.cy))

Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν επίσης, από την 1<sup>η</sup> Ιουλίου 2024, να προμηθεύονται δωρεάν αντίτυπο του Εγγράφου Δημόσιας Πρότασης από τα γραφεία του Συμβούλου της Δημόσιας Πρότασης, CISCO, στη διεύθυνση Οδός Αγίου Προκοπίου και Ποσειδώνος 1, 1<sup>ος</sup> Όροφος, Έγκωμη, 2406, Λευκωσία, Κύπρος, τηλ. 22121700, Δευτέρα μέχρι Παρασκευή από 8:00 έως 17:00.

# Ανοδος στους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας

Στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας – Αλματα σημειώνει τα τελευταία χρόνια η Ενημέρωση και Επικοινωνία

Της ΑΝΝΑΣ ΠΟΛΥΒΙΟΥ

Ανοδος στους περισσότερους τομείς οικονομικής δραστηριότητας καταγράφεται κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών παρουσίασε αύξηση με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στους τομείς ενημέρωσης και επικοινωνίας.

Σκοπός του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στις Υπηρεσίες είναι να παρακολουθεί τις βραχυπρόθεσμες εξελίξεις των δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στους τομείς των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης, της ενημέρωσης και επικοινωνίας, της διαχειρίσιμης ακίνητης περιουσίας, των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων, και των διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων.

## 1ο τρίμηνο 2024

Ο τομέας της ενημέρωσης και επικοινωνίας σημείωσε το μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024, με 14,9%. Αμέσως μετά, ποσοστό αύξησης 14,2% παρουσίασε ο τομέας των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, ενώ ο τρίτος σε κατά σειρά τομέας που παρουσίασε αύξηση είναι των διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων, με 13,1%. Ακολουθεί με ποσοστό

αύξησης 4,1% ο τομέας των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων. Αντίθετα, μείωση παρουσίασε ο τομέας της διαχειρίσιμης ακίνητης περιουσίας στο πρώτο τρίμηνο του 2024, με ποσοστό -3,2%.

Το 2022 η απασχόληση ατόμων αυξήθηκε σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, με τη μεγαλύτερη να καταγράφεται στις δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης.

Να σημειωθεί πως ως έτος βάσης, τα δεδομένα του έτους του οποίου λαμβάνουμε υπόψη δηλαδή ως βάση, είναι το 2021. Ο δείκτης δείχνει την τριμηνιαία μεταβολή στον κύκλο εργασιών σε σχέση με τον μέσο όρο του κύκλου εργασιών των τερσάρων τριμήνων του 2021.

Κατά το έτος βάσης, ο μέσος όρος των Δεικτών Κύκλου Εργασιών για τα τέσσερα τρίμηνα είναι 100,0. Για παράδειγμα, οι Δείκτες για κάποιο τρίμηνο είναι 105,3 αυτό σημαίνει ότι ο κύκλος εργα-

σιών για το συγκεκριμένο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 5,3% σε σχέση με τον μέσο όρο των τριμήνων του 2021. Ο Δείκτης αναφέρεται σε τρέχουσες τιμές.

Ο Δείκτης παράγεται για τους διάφορους κλάδους του Συστήματος Ταξινόμησης Οικονομικών Δραστηριοτήτων (NACE Αναθ. 2) που αποτελούν τους τομείς των Υπηρεσιών. Για τον καταρτισμό του Δείκτη σε επίπεδο τομέα, υπολογίζεται ο σταθμισμένος μέσος όρος των επιμέρους δεικτών για τους διάφορους κλάδους, όπως αυτοί ορίζονται στην ταξινόμηση NACE Αναθ. 2.

Οι συντελεστές που χρησιμοποιούνται για τη στάθμιση προέρχονται από τα αποτελέσματα της ετήσιας Έρευνας Υπηρεσιών κατά το έτος βάσης (2021) και αντικατοπτρίζουν το μερίδιο του κύκλου εργασιών κάθε κλάδου σε σχέση με το σύνολο του κύκλου εργασιών των δραστηριοτήτων του κάθε τομέα.

## Ανοδος παντού

Με βάση τα αποτελέσματα που δημοσιοποίησε πρόσφατα η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου για την Έρευνα Υπηρεσιών και Μεταφορών για το έτος 2022, ο τριτογενής τομέας της οικονομίας κατέγραψε θετική πορεία συγκριτικά με το 2021. Ως τριτογενής τομέας της οικονομίας ορίζεται ο τρίτος από τους τρεις τομείς της οικονομίας,



Η αξία παραγωγής το 2022 παρουσίασε αύξηση 29,3% στις μεταφορές και αποθήκευση, 44,8% στις δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, 37,6% στην ενημέρωση και επικοινωνία, και 18,2% στη διαχείριση ακίνητης περιουσίας.

δηλαδή κλάδοι όπως το εμπόριο, οι υπηρεσίες, η διοίκηση.

Συγκεκριμένα, η αξία παραγωγής το 2022 παρουσίασε αύξηση 29,3% στις μεταφορές και αποθήκευση, 44,8% στις δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, 37,6% στην ενημέρωση και επικοινωνία, και 18,2% στη διαχείριση ακίνητης περιουσίας.

Αύξηση 13,0% σημειώθηκε και στις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, 23,2% στις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, 8,7% στην εκπαίδευση, και 7,9% στις δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα. Αξιοσημείωτη αύξηση παρατηρήθηκε στις τέχνες, τη διασκέδαση και την ψυχαγωγία με ποσοστό 40,2%, ενώ

άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών σημείωσαν 10,5% ποσοστό αύξησης.

Όσον αφορά στην προστιθέμενη αξία σε τρέχουσες τιμές, αυξήσεις σημειώθηκαν σε όλους τους τομείς. Σημαντική άνοδος καταγράφηκε στις δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (48,0%), φτάνοντας στα €1.397,1 εκατομμύρια και στην ενημέρωση και επικοινωνία (38,4%) στα €2.764,3 εκατομμύρια. Μεγάλες επίσης αυξήσεις σημειώθηκαν στις τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία (44,3%) στα €311,1 εκατομμύρια, στις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες (21,4%) στα €617,3 εκατομμύρια, στις μεταφορές και αποθήκευση (17,0%) στα €949,6 εκατομμύρια, και στην εκπαίδευση (15,8%) στα €428,7 εκατομμύρια.

## Αισθητή αύξηση της απασχόλησης

Το 2022 η απασχόληση ατόμων αυξήθηκε σε όλους τους τομείς δραστηριότητας. Η μεγαλύτερη απασχόληση καταγράφεται στις δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης με 52.247 άτομα, στις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες με 38.289 άτομα, στην ενημέρωση και επικοινωνία με 21.024 άτομα, στις μεταφορές και αποθήκευση με 20.686 άτομα, και στις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες με 17.942 άτομα. Τη λιγότερη απασχόληση εντοπίζουμε στη δραστηριότητα διαχείρισης ακίνητης περιουσίας με 3.776.

# Μειώνεται ο ρυθμός αύξησης τιμών των κατοικιών

Σύμφωνα με ενδείξεις διαφόρων δεικτών του τομέα ακινήτων, η αγορά φαίνεται να επιβραδύνεται λέει η Κεντρική

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Μικρή μείωση στον ρυθμό αύξησης των τιμών των οικιών (σπιτιών) παρατηρήθηκαν στο πρώτο τρίμηνο του έτους, όχι όμως και στις τιμές των διαμερισμάτων, που συνέχισαν να αυξάνονται. Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024 ο ρυθμός αύξησης του Δείκτη Τιμών Κατοικιών (οικίες και διαμερίσματα) της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου (ΚΤΚ) κατέγραψε επιβράδυνση, τόσο σε τριμηνιαία όσο και σε ετήσια βάση. Η επιβράδυνση προέρχεται όπως εξηγεί η Κεντρική από τον δείκτη τιμών νοικιανών, ενώ ο δείκτης τιμών διαμερισμάτων συνεχίζει να καταγράφει περαιτέρω αύξηση. Συγκεκριμένα, σε τριμηνιαία βάση, ο ΔΤΚ (οικίες και διαμερίσματα) κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψε αύξηση 1,6% σε σχέση με αύξηση 2,3% το προηγούμενο τρίμηνο. Η εν λόγω άνοδος του Δείκτη σύμφωνα με την Κεντρική, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2024 προήλθε από αύξηση 0,8% στις τιμές των οικιών και αύξηση 3,4% στις τιμές διαμε-

ρισμάτων. Συνάμα, σε ετήσια βάση, αναφέρει ότι καταγράφεται αύξηση 7,8% στις τιμές κατοικιών το πρώτο τρίμηνο του 2024, σε σύγκριση με αύξηση 8,3% το τέταρτο τρίμηνο του 2023. Οι τιμές των διαμερισμάτων κατέγραψαν αύξηση 13,9% και των οικιών αύξηση 4,7% στο πρώτο τρίμηνο του έτους.

Όπως τονίζει η Κεντρική, σύμφωνα με ενδείξεις διαφόρων δεικτών του τομέα ακινήτων, η αγορά φαίνεται να επιβραδύνεται. Οι προτιθέσεις διαμορφώνονται από την ομαλοποίηση στη ζήτηση ακινήτων (οριακή αύξηση στον αριθμό πωλητηρίων εγγράφων), σε συνδυασμό με την αύξηση της προσφοράς (αύξηση στη διαθεσιμότητα κατοικιών για ενοίκιαση και πώληση), την άνοδο των δανειακών επιτοκίων για αγορά κατοικίας και τις σχετικά μικρές μειώσεις στο κόστος κατασκευαστικών υλικών (αν και εξακολουθούν να κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα).

## Ανά επαρχία

Οι εξελίξεις στην αγορά ακινήτων



Στη Λεμεσό η αυξανόμενη προσφορά φαίνεται να καλύπτει τη ζήτηση, ενώ στη Λάρνακα και Πάφο η προσφορά παραμένει συγκρατημένη, με τη ζήτηση να εξακολουθεί να παρουσιάζει ανοδική πορεία.

βάσει της Κεντρικής, φαίνεται να διαφοροποιούνται ανά επαρχία. Στη Λεμεσό η αυξανόμενη προσφορά φαίνεται να καλύπτει τη ζήτηση, ενώ στη Λάρνακα και Πάφο η προσφορά παραμένει συγκρατημένη, με τη ζήτηση να εξακολουθεί να παρουσιάζει ανοδική πορεία. Στη

Λευκωσία φαίνεται να καταγράφεται αυξημένη προσφορά κατοικιών, συμπληρώνει η ΚΤΚ, ενώ στην Αμμόχωστο η προσφορά εξακολουθεί να είναι περιορισμένη, αν και νέες σύγχρονες οικιακές μονάδες εισέρχονται στην αγορά. Οι τιμές κατοικιών σε τριμηνιαία βάση κατά το

πρώτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψαν επιταχυνόμενες αυξήσεις στην Πάφο και Αμμόχωστο (3,1% και 4,4%, αντίστοιχα), ενώ επιβράδυνση στις αυξήσεις καταγράφηκαν στη Λευκωσία, Λεμεσό και Λάρνακα (0,2%, 1,5% και 2,2%, αντίστοιχα). Οι τιμές των οικιών ανά επαρχία, σε τριμηνιαία βάση, σημείωσαν επιτάχυνση στην Πάφο και Αμμόχωστο (3,3% και 2,6%, αντίστοιχα), ενώ κατέγραψαν επιβράδυνση στη Λεμεσό, Λάρνακα και Λευκωσία (0,3%, 1,1% και 0%, αντίστοιχα). Οι τιμές των διαμερισμάτων σε τριμηνιαία βάση κατέγραψαν επιβράδυνση σε όλες τις επαρχίες, εξαιρουμένων της Αμμοχώστου όπου η αύξηση σημείωσε επιτάχυνση. Συγκεκριμένα, στη Λευκωσία οι τιμές διαμερισμάτων αυξήθηκαν κατά 0,8%, στη Λεμεσό κατά 3,7%, στη Λάρνακα κατά 4,3%, στην Πάφο κατά 3,5% και στην Αμμόχωστο κατά 10,7%.

## Επιβράδυνση και η Ask Wire

Στη νέα έκδοση του Ask Wire Index για το 2ο τρίμηνο του 2024

με τίτλο «Σταθερές οι τιμές αγοράς και ενοικίασης ακινήτων, ενώ έπονται μειώσεις», η Ask Wire αναφέρει ότι παγκύπρια, σε ετήσια βάση, οι τιμές αυξήθηκαν το 2ο τρίμηνο του 2024, κατά 3,5% για τα διαμερίσματα, 1% για τα γραφεία και 0,6% για τα παραθεριστικά διαμερίσματα.

Σχετικά με το τρίτο τρίμηνο του 2024, ο Παύλος Λοΐζου, διευθυντής σύμβουλος της Ask Wire, αναμένει μείωση στις τιμές των ακινήτων για επενδύσεις ευκαιριακού χαρακτήρα, στα ακίνητα ψηλής αξίας/τιμής, καθώς και στα ενοίκια οικιστικών ακινήτων. «Η συγκυρία των υψηλών επιτοκίων, του αυξημένου κόστους κατασκευής και της περιφερειακής αναταραχής αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά τη σταθερότητα της αγοράς και να διαμορφώσει τις μακροπρόθεσμες αποφάσεις για επενδύσεις, ενώ παράλληλα, υπάρχει σταδιακή αύξηση στην προσφορά νέων ακινήτων καθώς κάποια έργα ολοκληρώθηκαν και άλλα βρίσκονται υπό κατασκευή», σημειώνει.

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΜΑΡΤΙΝ ΓΟΥΛΦ\*

## Η καλύτερη λειτουργία του ΔΝΤ απαιτεί δραστικές αλλαγές

Η απόφαση για τη συγκρότηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προ 80 ετών στο Μπρέτον Γουτς σηματοδότησε περισσότερο μια κίνηση αποφασιστικότητας παρά αισιοδοξίας. Εκτός ο κόσμος έχει γνωρίσει αξιοσημείωτη πρόοδο και το ΔΝΤ έχει παίξει πολύτιμο ρόλο, αλλά πλέον είναι αναμφισβήτητο πιο απαιτητικός από οποιαδήποτε άλλη στιγμή από την ίδρυσή του. Σε άρθρο στο Finance & Development το 2019 για την 75η επέτειο του ΔΝΤ, σημείωσε οκτώ κρίσιμα χαρακτηρισ-

τικά αυτού του μεταβαλλόμενου κόσμου: την τεράστια μετατόπιση της οικονομικής και πολιτικής ισχύς από τις χώρες υψηλού εισοδήματος προς τις αναδυόμενες οικονομίες και ειδικά την Κίνα, τον ανταγωνισμό ΗΠΑ - Κίνας, την ενίσχυση της λαϊκιστικής πολιτικής, την αντίδραση κατά της παγκοσμιοποίησης, τις νέες μετασχηματιστικές τεχνολογίες, ειδικά το Διαδίκτυο, και πιο πρόσφατα την τεχνητή νοημοσύνη, την αύξηση του δημοσίου χρέους, τη μακρά περίοδο με τις εξαιρετικά χα-

λάρες νομισματικές πολιτικές και τον χαμηλό πληθωρισμό και, τέλος, την κλιματική αλλαγή.

Στα πέντε χρόνια από τότε ο κόσμος υπέστη πολλά σοκ, κυρίως την πανδημία, τον πόλεμο της Ρωσίας στην Ουκρανία και τον πόλεμο Ισραήλ - Χαμάς. Οι ρωγμές στο οικοδόμημα της παγκόσμιας συνεργασίας βαθαίνουν. Η ατζέντα για την καλύτερη λειτουργία του ΔΝΤ και εν γένει των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών έχει τέσσερις βασικούς πυλώνες. Πρώτον, πρέπει να

βελτιωθεί ριζικά η αντιμετώπιση του μη εξυπηρετούμενου υπερδανεισμού. Οι φτωχές χώρες δεν μπορούν να διαχειριστούν τους κινδύνους που δημιουργούνται από τα υψηλότερα επιτόκια στις χώρες υψηλού εισοδήματος. Όπως ορθώς υποστήριξε η Αν Κρούγκερ, τότε πρώτη αναπληρώτρια διευθύνουσα σύμβουλος του ΔΝΤ το 2002, ο κόσμος χρειάζεται ένα μηχανισμό αναδιάρθρωσης του δημοσίου χρέους.

Δύτερον, απαιτούνται πολύ περισσότεροι πόροι. Μόνο τότε μπο-

ρούν το ΔΝΤ και άλλα συναφή ιδρύματα να δώσουν την απελευθερωτική αναγκαία θάρραση έναντι των κραδασμών, καθώς και να παίξουν τον ουσιαστικό ρόλο τους στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης και στην παροχή βασικών δημόσιων αγαθών. Τρίτον, οι συμμετοχές με δικαίωμα ψήφου πρέπει να αντικατοπτρίζουν την κλίμακα των αλλαγών στην ισορροπία της παγκόσμιας οικονομικής επιρροής. Σήμερα, το μερίδιο της Ιαπωνίας στο ΔΝΤ είναι μεγαλύτερο από της Κίνας και του Ηνωμένου

Βασίλειο μεγαλύτερο από της Ινδίας. Τέλος, το παλιό έθιμο ενός Ευρωπαίου επικεφαλής του ΔΝΤ και ενός Αμερικανού της Παγκόσμιας Τράπεζας πρέπει να αντικατασταθεί από την αναζήτηση του καλύτερου δυνατού υποψηφίου από οπουδήποτε στον κόσμο.

\* Ο κ. Μάρτιν Γουλφ είναι επικεφαλής οικονομικός σχολαστής των Financial Times. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ψηφιακό περιοδικό του ΔΝΤ «Χρηματοπιστωτικά και Ανάπτυξη».

# Αυξάνεται περαιτέρω το κρατικό μισθολόγιο

Τι αναφέρει ο υπουργός Οικονομικών στην «Κ» για τη συμφωνία των αυξήσεων στους μισθούς στο Δημόσιο

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Την Πέμπτη δόθηκαν τα χέρια για εκ νέου αυξήσεις στο Δημόσιο, αυτή τη φορά ύψους 1,5% επί των βασικών μισθών, με έναρξη ισχύος τον προσεχή Οκτώβριο του 2024. Το επιπλέον καθαρό κόστος στα δημόσια οικονομικά θα είναι περίπου στα 11 εκατομμύρια ευρώ για το υπόλοιπο του 2024 και περίπου 38 εκατομμύρια για το έτος 2025. Η νέα συμφωνία είναι τριετούς διάρκειας, με ελάχιστο ποσό αύξησης 331 ευρώ ετησίως, ή αλλιώς 27 ευρώ τον μήνα για τους χαμηλά αμειβόμενους και δεν προνοεί -όπως ξεκαθάρισε η Κυβέρνηση- αναδρομική παραχώρηση αυξήσεων για τα έτη 2022 και 2023. Τέλος, η κυβέρνηση ξεκαθαρίζει πως, η τελευταία παραχώρηση γενικών αυξήσεων στον βασικό μισθό των κρατικών υπαλλήλων είχε γίνει αρχές του 2009. Δεν είναι η πρώτη φορά για φέτος που συζητούνται αυξήσεις, ή μία γενικότερη τάση αύξησης του κρατικού μισθολογίου, γι' αυτό και -πιθανώς δικαίως- πληθαίνουν οι ανησυχίες για μία δίχως όρια διόγκωσή

**Φήμες θέλουν το υπουργείο Οικονομικών να μην ήξερε για την εν λόγω συμφωνία και να κλήθηκε την τελευταία στιγμή να υπογράψει τη συμφωνία με τις συντεχνίες, κάτι που ο κ. Κεραυνός απορρίπτει.**

μους και δεν προνοεί -όπως ξεκαθάρισε η Κυβέρνηση- αναδρομική παραχώρηση αυξήσεων για τα έτη 2022 και 2023. Τέλος, η κυβέρνηση ξεκαθαρίζει πως, η τελευταία παραχώρηση γενικών αυξήσεων στον βασικό μισθό των κρατικών υπαλλήλων είχε γίνει αρχές του 2009. Δεν είναι η πρώτη φορά για φέτος που συζητούνται αυξήσεις, ή μία γενικότερη τάση αύξησης του κρατικού μισθολογίου, γι' αυτό και -πιθανώς δικαίως- πληθαίνουν οι ανησυχίες για μία δίχως όρια διόγκωσή



Η μελέτη του ΔΝΤ για το μισθολόγιο έχει παραδοθεί, εξετάζεται, και στη συνέχεια κάποιων θεμάτων που θέτει το Ταμείο, θα ζητηθεί τεχνική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

του. Η πλειοψηφία ιδιωτικές εταιρείες δεν ακολουθούν αυτή την τάση και έτσι βλέπουμε το φαινόμενο της διευρύνσης της ψαλίδας μεταξύ μισθών δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Προϋπολογισμού για το τρέχον έτος, οι απολαβές προσωπικού περιλαμβανομένων των βασικών μισθών, τιμητικών επιδομάτων, ειδικών επιδομάτων, συνεισφορών στα ταμεία συντάξεων, υγείας και του νέου επαγγελματικού Σχεδίου Συνταξιοδοτικών Ωφελημάτων, θα αυξάνονταν κατά 15,3% και θα έφταναν τα 3,7 δισ. το 2024, σε σύγκριση με 3,2 δισ. ευρώ το 2023.

Φήμες θέλουν το υπουργείο Οικονομικών να μην είχε γνώση για την εν λόγω συμφωνία και να κλήθηκε την τελευταία στιγμή να την υπογράψει, με εντολή από τον λόφο

του Προεδρικού. Ήθελαν επίσης να είναι και αντίθετο, γι' αυτό εξάλλου και κανείς δεν γνώριζε για την επερχόμενη συμφωνία. Ακόμα και τα Μέσα κλήθηκαν μία ώρα πριν από την υπογραφή. Η «Κ» επικοινωνήσε με τον υπουργό Οικονομικών κ. Μάκη Κεραυνό για να δώσει τη δική του θέση επί των φημών αυτών. Όπως ξεκαθάρισε ο κ. Κεραυνός, πρόκειται για φήμες που δεν έχουν βάση, καθώς ο ίδιος έχει περισσότερο από ένα μήνα που έχει ενημερώσει τον πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Νίκο Χριστόδουλιδη και όλο το Υπουργικό για το πλαίσιο της συμφωνίας που συζητούσε με τις συντεχνίες για τις αυξήσεις. «Δεν είναι συμφωνία της τελευταίας στιγμής, έχει πολύ καιρό που γίνονταν οι διαπραγματεύσεις και εκείνο που μπορεί να πω είναι

ότι τα αιτήματα των συντεχνιών ήταν πάρα πολλά σε σχέση με αυτά που υπεγράφησαν», σημείωσε χαρακτηριστικά. Όσον αφορά στα αιτήματα για τα αναδρομικά από το 2022, ο υπουργός επιβεβαίωσε στην «Κ» ότι ήταν πολλά, αλλά όπως υπογράμμισε εμφαντικά, «δεν θα δοθεί ούτε σε αναδρομικά και είμαστε σε σκληρή διαπραγμάτευση».

## Οχι άμεση σύνδεση με ΔΝΤ

Ο κ. Κεραυνός ερωτήθηκε για την απόφαση που λήφθηκε, την ώρα που υπάρχει στον παροννομαστή μία έκθεση από τους διεθνείς δανειστές του ΔΝΤ για ανάγκη επιβράδυνσης και όχι επιτάχυνσης του κρατικού μισθολογίου, είπε πως δεν έχουν άμεση σύνδεση τα δύο αυτά γεγονότα. Συμπλήρωσε πως

ο στόχος της κυβέρνησης δεν είναι να «εξοντώσει» τους μισθούς για να «πέσει» το κρατικό μισθολόγιο. Στόχος του ΔΝΤ είναι μέσα από αναδιάρθρωση του τρόπου που εφαρμόζεται το μισθολόγιο και γενικά η διάρθρωση της δημόσιας υπηρεσίας, να συγκρατήσει η Κύπρος τον ρυθμό αύξησής του, ώστε να συνάδει με τον ρυθμό αύξησης της οικονομίας, του πληθωρισμού και άλλων δεικτών. Ερωτήθηκε σχετικά με τη μελέτη του ΔΝΤ, ο κ. υπουργός τόνισε ότι έχει παραδοθεί, εξετάζεται, και στη συνέχεια κάποιων θεμάτων που θέτει το Ταμείο, θα ζητηθεί τεχνική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

## Τι λένε οι εργοδότες

Το ΚΕΒΕ υποδεικνύει πως, το κρατικό μισθολόγιο της Κύπρου είναι από τα ψηλότερα από πάρα πολλές χώρες και πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς τα τελευταία χρόνια αυτό διογκώνεται συνεχώς. Αναφέρει επίσης ότι «οι συνεχείς αυτές αυξήσεις οδηγούν στον κίνδυνο αυτό να καταστεί μη βιώσιμο με αποτέλεσμα την επιστροφή του σε μη διαχειρίσιμα επίπεδα με όλα τα αρνητικά επακόλουθα για τα δημόσια οικονομικά και την οικονομία».

Η ΟΕΒ από πλευράς της αναφέρει πως, «επιβάλλεται η διαμόρφωση ενός νέου Οργανογράμματος με αξιοποίηση της τεχνολογίας μέσα από την ψηφιακή μεταρρύθμιση, ώστε μεσοπρόθεσμα να μειωθεί ο αριθμός των εργαζομένων και να απογειωθεί η παραγωγικότητα της κρατικής μηχανής». Και μέχρι τότε, σύμφωνα με την ΟΕΒ, «το ποσοστό ετήσιας αύξησης του μισθολογίου δεν μπορεί να υπερβεί το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ».

## Τι είπαν οι συντεχνίες

Μετά τη συμφωνία ο γενικός γραμματέας της ΣΕΚ Ανδρέας Μάτσας, είπε ότι, η συμφωνία δίνει τη δυνατότητα σε 50.000 εργαζόμενους και συνταξιούχους στο Δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα να απολαύσουν την κατάλληλη αυτής της διαδικασίας. Πρόσθεσε πως, «μετά από 15 χρόνια παγιοποιήσεων, οι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι σε αυτούς τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας μπορούν να απολαμβάνουν βελτίωση των μισθολογικών τους ωφελημάτων».

Η γενική γραμματέας της ΠΕΟ Σωτηρούλα Χαραλάμπους, είπε ότι η συμφωνία αποτελεί «μια επιβεβαίωση της σημασίας που πρέπει να δώσουμε στην στήριξη των συλλογικών συμβάσεων και τόνισε ότι, ένας από τους βασικούς στόχους που έθεσε η ΠΕΟ είναι να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στους μισθούς των χαμηλά αμειβομένων και το γεγονός ότι μέσα σε αυτή τη συμφωνία πλαίσιο υπάρχει ένα κατώτατο ποσό αύξησης που ουσιαστικά ευνοεί τους χαμηλά αμειβόμενους.

Από πλευράς του ο γενικός γραμματέας της ΠΑΣΥΔΥ, Στράτσης Ματθαίου, εξέφρασε ικανοποίηση για τη συμφωνία και υπέδειξε πως οι αυξήσεις καλύπτουν τους ενεργειακούς υπαλλήλους και τους συνταξιούχους, τους εργοδοτούμενους αορίστου χρόνου και τους εργοδοτούμενους ορισμένου χρόνου. «Ο θετικός πρόσημο που υπάρχει στην οικονομία, οι βελτιωμένοι ρυθμοί ανάπτυξης που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια, επέτρεψαν την παραχώρηση αυτών των γενικών αυξήσεων», τόνισε ο κ. Ματθαίου.



## Το Global College πρωταγωνιστεί στην Ανώτερη Εκπαίδευση της Κύπρου

Η ανώτερη εκπαίδευση έχει κάνει τις τελευταίες δεκαετίες τεράστια άλματα στον τόπο μας. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι στα κυπριακά πανεπιστήμια φοιτούν περισσότεροι από 60.000 φοιτητές. Την ίδια στιγμή, η ανώτερη εκπαίδευση έδωσε σε πολλούς συμπατριώτες μας μεγαλύτερη ηλικία την ευκαιρία να επανέλθουν στις αίθουσες διδασκαλίας, για να αποκτήσουν πρώτο πανεπιστημιακό τίτλο ή για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Επιβεβαιώνονται, έτσι, τα ευρήματα διεθνούς έρευνας που κατέγραψε το εξής πολύ σημαντικό: στις αρχές της τελευταίας δεκαετίας του 20ού αιώνα οι κλασικοί φοιτητές, δηλαδή οι ηλικίας 18 - 24 χρόνων, υπολογίστηκε ότι αποτελούσαν περισσότεροι από το 90% των ανθρώπων που φοιτούσαν στα πανεπιστήμια. Σήμερα, οι κλασικοί φοιτητές αντιπροσωπεύουν μόνο το 55% του πληθυσμού που ακολουθεί ανώτατη εκπαίδευση.

Σ' αυτόν, λοιπόν, τον κόσμο της μεταλυκειακής εκπαιδευτικής αγοράς το Global College καταλαμβάνει πολύ σημαντική θέση, συμβάλλοντας κα-

θοριστικά στη γενικότερη πρόοδο της πατρίδας μας.

Το Global College, έχοντας συνάψει συμφωνία δικαιόχρησης (franchise) με το Πανεπιστήμιο Roehampton της Αγγλίας, προσφέρει στους φοιτητές τη δυνατότητα να αποκτήσουν βρετανικό πτυχίο στην Κύπρο. Οι φοιτητές λαμβάνουν στις εγκαταστάσεις του Κολεγίου την ίδια ακριβώς εκπαίδευση με αυτή που θα λάμβαναν, εάν παρακολουθούσαν τα μαθήματα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Είναι εγγεγραμμένοι ως εσωτερικοί φοιτητές του University of Roehampton και μπορούν να παραλάβουν το μεταπτυχιακό (1 έτος) στην τελετή αποφοίτησης του Πανεπιστημίου στο Λονδίνο. Επιπλέον, το Πανεπιστήμιο του Roehampton είναι υπεύθυνο για την παροχή του υλικού και για τον έλεγχο της ποιότητας διδασκαλίας.

Από τον Ιανουάριο του 2016 στο Global College προσφέρονται και μαθήματα προετοιμασίας για τις εξετάσεις του ACCA με μεγάλη επιτυχία, απόστοκο της πολύ καλής δουλειάς που γίνεται στο τμήμα επαγγελματικών σπουδών του Κολεγίου μας, GTC Professional



Studies. Το Global College πιστεύει και επενδύει σε μεγάλο βαθμό σε συνεργασίες που θεωρούνται ως ένα σημαντικό μέσο για την άμεση σύνδεσή του με την αγορά. Το Κολέγιό μας συνεργάζεται με μεγάλους οργανισμούς και εταιρείες, ώστε να είμαστε σε θέση να προσφέρουμε σημαντικές ευκαιρίες απασχόλησης στους φοιτητές μας, μιας και ο απώτερος σκοπός μας είναι η πετυχημένη επαγγελματική αποκατάσταση και ανέλιξη των φοιτητών.

Το Κολέγιο πρωτοπορεί με τους κλάδους στον τομέα της Διαχείρισης Ασφάλειας (Security Management)

και δίνει την επιλογή στους φοιτητές να πάρουν Δίπλωμα (είτε διά Ζώσης είτε Εξ' αποστάσεως) ή Πτυχίο, αποκτώντας γνώσεις που μόνο το διδακτικό προσωπικό του Global College μπορεί να προσφέρει. Επίσης, κατέχει ηγετική θέση με την προσφορά Διπλώματος στον τομέα της Μηχανικής Οχημάτων, όπου οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πρακτική εμπειρία σε μεγάλες εταιρείες της βιομηχανίας και να ταξιδέψουν στο εξωτερικό μέσω του προγράμματος Erasmus+, για να εκπαιδευτούν στις πιο σπουδαίες αυτοκινητοβιομηχανίες.

Ο κλάδος των γραμματειακών σπουδών και διοίκησης γραφείου παραμένει η σημαία του Κολεγίου, αφού το Global είναι το πρώτο Κολέγιο στην Κύπρο που εγγράφηκε στο μητρώο του ΥΠΑΝ με μοναδικό πρόγραμμα σπουδών αυτό των γραμματειακών σπουδών. Οι φοιτητές μας έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους στους δύο Διοικητικούς κλάδους, επιπέδου πτυχίου, που προσφέρει το Κολέγιο, Business Management και Hospitality and Tourism Administration, οι οποίοι είναι άμεσα συνδεδεμένοι με πολύ υψηλά ποσοστά εργοδοτήσης.

Οι σπουδές μορφοφίας τόσο στην Κομμωτική, σε επίπεδο Ανώτερου Διπλώματος, όσο και στην Αισθητική, σε επίπεδο Πτυχίου, παραμένουν δύο από τους πιο δημοφιλείς κλάδους σπουδών, μέσα από τους οποίους οι φοιτητές αποκτούν θεωρητική και πρακτική γνώση στον τομέα του ενδιαφέροντός τους. Ο κύκλος της δημιουργικότητας ολοκληρώνεται με το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα στις Δημοσιολογικές Τέχνες και την Εμφύκωση, ο οποίος μέσω της σύζευξης των τεχνών εκπαιδεύει εμψυκτών για σκοπούς εκπαίδευσης παιδιών και ενηλίκων.

Μέσα στο πλαίσιο του στρατηγικού αναπτυξιακού του σχεδιασμού, το Global College προτίθεται να προχωρήσει στη διεύρυνση των συνεργασιών του, έτσι ώστε να πρωτοπορήσει στην ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα, παρέχοντας περισσότερες ευκαιρίες και επιλογές σε νέους φοιτητές.

Ούινστον Τσόρτσιλ. «Το να βελτιώνεται, σημαίνει να αλλάζεις. Το να τελειοποιείται σημαίνει να αλλάζεις συχνά».

# Ακριβή στα τυποποιημένα προϊόντα η Ελλάδα

Χαμηλός ανταγωνισμός στην αγορά και καταναλωτικές συνήθειες κρατούν ψηλά τις τιμές, σημειώνει μελέτη της ΤτΕ

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

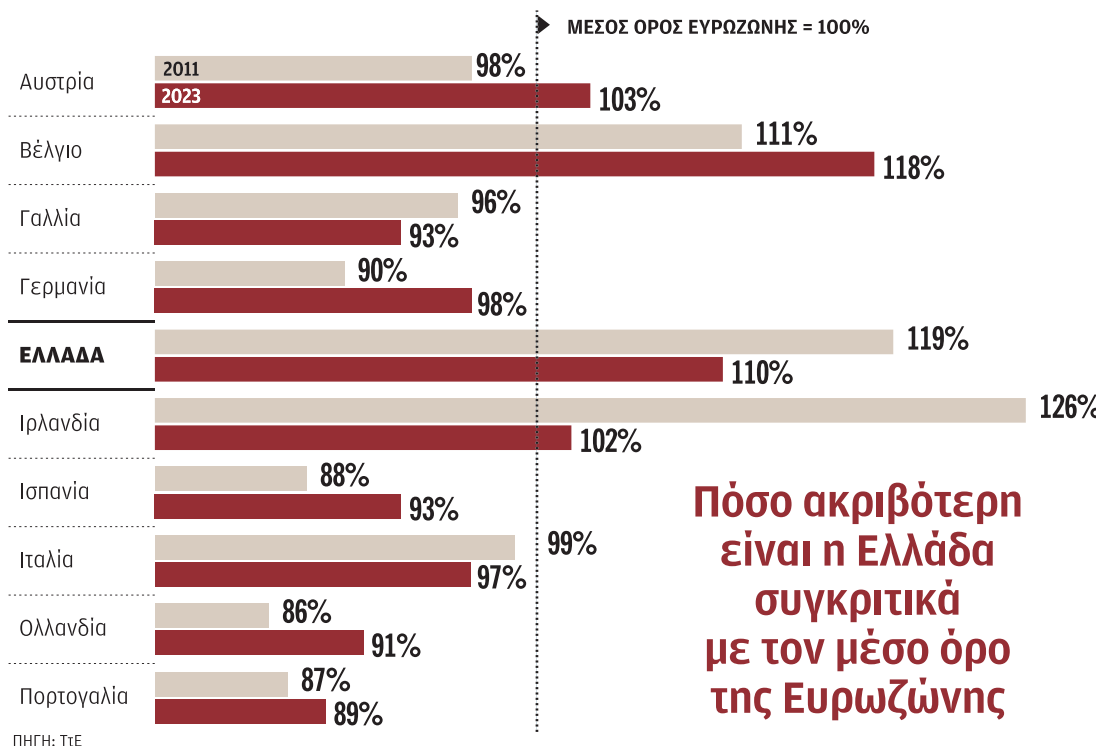
Από τις ακριβότερες χώρες της Ευρωζώνης στα επώνυμα τυποποιημένα προϊόντα σούπερ μάρκετ παραμένει η Ελλάδα, σύμφωνα με αποκαλυπτική μελέτη της Τράπεζας της Ελλάδος που δημοσιεύεται σήμερα, με τις διαφορές να φτάνουν στο 129% στο ανθρακούχο νερό ή στο 56% στο γάλα μακράς διάρκειας UHT.

Παραγωγοί και λιανικό εμπό-

**Οι διαφορές σε σύγκριση με την Ευρωζώνη φτάνουν στο 129% στο ανθρακούχο νερό και στο 56% στο γάλα μακράς διάρκειας.**

## ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΙΜΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

Ελαιόλαδο	-24%
Σαμπουάν	-13%
Φρέσκο γάλα	-8%
Βρεφικές πάνες	-4%
Μπίρα	0%
100% χυμός	0%
Ούισκι	7%
Ανθρακούχα αναψυκτικά	15%
Δημητριακά	15%
Οδοντόκρεμα	16%
Στιγμιαίο καφέ	17%
Χαρτί υγιεινής	25%
Χαρτί υγιεινής	25%
Άλεσμένος καφές	50%
Βούτυρο	54%
Γάλα μακράς διάρκειας UHT	56%
Μαργαρίνη	60%
Χαρτοπετσέτες	100%
Ανθρακούχο νερό	129%



**Πόσο ακριβότερη είναι η Ελλάδα συγκριτικά με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης**

ριο ευθύνονται για μεγάλο μέρος των διαφορών στις τιμές, ενώ και οι καταναλωτικές συνήθειες παίζουν τον ρόλο τους. Σύμφωνα με τους μελετητές, «ο ανταγωνισμός στην αγορά των παραγωγών, η συγκέντρωση της αγοράς λιανικής και οι συνθήκες των καταναλωτών εξηγούν σημαντικό μέρος των διαφορών στις τιμές μεταξύ των χωρών». Δεν είναι τυχαίο ότι ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας έχει αναφερθεί στην ύπαρξη ολιγοπωλικών συνθηκών στην αγορά, μεταξύ άλλων, τροφίμων.

Οι μελετητές (Αλέξανδρος Καρακίτσιος, Θεοδώρα Κοσμά, Δημήτρης Μαλλιαρόπουλος, Γεώργιος Παπαδόπουλος, Παύλος Πέτρουλας) υπολογίζουν ότι στα προϊόντα με τις υψηλότερες πωλήσεις, η εξομοίωση της δομής της ελληνικής αγοράς και της συμπεριφοράς των καταναλωτών στην Ελλάδα

θα με τα αντίστοιχα επίπεδα της Ευρωζώνης θα οδηγούσε σε μειώσεις στις διαφορές τιμών 17 ποσοστιαίων μονάδων κατά μέσον όρο.

«Υπάρχει δυνατότητα περαιτέρω βελτίωσης, με παρεμβάσεις οι οποίες αυξάνουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των παραγωγών, επιφέρουν αλλαγές στη δομή της αγοράς λιανικής και -σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα- έχουν στόχο να οδηγήσουν σε αυξημένο καταναλωτικό αλφάβητισμό», αναφέρει η μελέτη, απευθυνοντας μήνυμα και προς την κυβέρνηση.

Όσον αφορά τους καταναλωτές, η προτίμηση προς τα επώνυμα προϊόντα και τις μικρότερες συσκευασίες, σε σύγκριση με τους Ευρωπαίους, εκτιμάται ότι έχει κάποιο επιβαρυντικό ρόλο στις τιμές.

Κατά μέσον όρο, η Ελλάδα είναι ακριβότερη (το 2023) σε

σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης κατά 10% σε μια γκάμα 41 κατηγοριών επώνυμων τυποποιημένων προϊόντων και κατατάσσεται μεταξύ των ακριβότερων χωρών της Ευρωζώνης. Υπάρχει, βεβαίως, βελτίωση σε σύγκριση με το 2011, όταν ήταν 19% ακριβότερη. Άλλες χώρες, όμως, όπως η Ιρλανδία, επίσης μεταξύ των ακριβότερων, μείωσαν τη διαφορά από 26% το 2011 σε μόλις 2% το 2023. Κάτω από τον μέσο όρο παραμένουν χώρες όπως η Γαλλία (93%) και η Γερμανία (98%), αν και στην τελευταία η διαφορά έχει μειωθεί από το 2011, όταν ήταν 10% φθηνότερη.

Η μελέτη εστιάζει ειδικότερα σε δύο επιμέρους κατηγορίες προϊόντων, τα πιο ακριβά συγκριτικά με την Ευρωζώνη προϊόντα και αυτά με τα μεγαλύτερα μερίδια πωλήσεων στην Ελλάδα.

• Στα πιο ακριβά -συγκριτικά με την Ευρωζώνη- προϊόντα, οι διαφορές φτάνουν κατά μέσον όρο στο 61%. Ενδεικτικά, ο αλεσμένος καφές είναι 50% ακριβότερος, το βούτυρο 54%, η μαργαρίνη 60% και οι χαρτοπετσέτες 100%.

• Στα προϊόντα με τα υψηλότερα μερίδια πωλήσεων στην Ελλάδα, που είναι και τα πιο αντιπροσωπικά για το «καλάθι» του Έλληνα καταναλωτή, η διαφορά περιορίζεται στο 3%, που σημαίνει ότι η Ελλάδα παραμένει, έστω και λίγο, ακριβότερη από την Ευρωζώνη. Αν εξαιρεθεί μάλιστα το ελαιόλαδο, το οποίο είναι 24% φθηνότερο από την Ευρωζώνη. Αν εξαιρεθεί η Ελλάδα, η διαφορά Ελλάδας - Ευρωζώνης ανεβαίνει στο 5%. Ενδεικτικά, στον στιγμιαίο καφέ είναι 17% ακριβότερη, στα δημητριακά 15%, στα ανθρακούχα αναψυκτικά

15% και στο ούισκι 7%. Εκτός από το ελαιόλαδο, φθηνότερη είναι στο σαμπουάν 13%, στο φρέσκο γάλα 8% και στις βρεφικές πάνες 4%.

Η μελέτη βασίζεται στα αποτελέσματα άλλης ευρωπαϊκής μελέτης των Dixon et al. (2023). Οι μελετητές της Τράπεζας της Ελλάδος κατασκεύασαν υποθετικές τιμές που θα ισχυαν αν η δομή της ελληνικής αγοράς και της συμπεριφοράς των καταναλωτών εξομοιωνόταν με τα αντίστοιχα δεδομένα της Ευρωζώνης και τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξαν είναι εντυπωσιακά:

• Οι τιμές στα πιο ακριβά προϊόντα θα μπορούσαν να είναι 28%-33% χαμηλότερες, περιορίζοντας τη διαφορά των τιμών από την Ευρωζώνη από το 61% στο μισό, δηλαδή στο 31%.

• Οι τιμές στα προϊόντα με μεγαλύτερα μερίδια αγοράς στην Ελλάδα θα μπορούσαν να μειωθούν κατά 17%, κατεβάζοντας το μέσο επίπεδο τιμών στην Ελλάδα κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Ωστόσο, στο ελαιόλαδο, που οι Έλληνες συνήθως αγοράζουν σε μεγάλες συσκευασίες, η προσαρμολή στις ευρωπαϊκές συνήθειες θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της τιμής του κατά 37%!

• **Οι τιμές σε άλλα προϊόντα και υπηρεσίες.** Οι μελετητές αγγίζουν και το γενικότερο θέμα

Η προτίμηση προς τα επώνυμα προϊόντα και τις μικρότερες συσκευασίες, εκτιμάται ότι έχει κάποιο επιβαρυντικό ρόλο στις τιμές.

των τιμών, πέραν των σούπερ μάρκετ, όπως τα μη επεξεργασμένα είδη διατροφής, εννοικία και υπηρεσίες, με στοιχεία Ιανουαρίου 2024 από τη βάση δεδομένων Numbeo. Σύμφωνα με αυτά, τέσσερις ελληνικές πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο και Λάρισα) κατατάσσονται στην ομάδα των πόλεων με τις χαμηλότερες τιμές για περίπου τα μισά είδη της βάσης δεδομένων (κυρίως μη επεξεργασμένα είδη διατροφής). Για το 13% των ειδών, όπως για είδη σούπερ μάρκετ, φιάλη κρασί, εγχώρια μπίρα και αυγά, αλλά και σεβριζιζόμενο καφέ, συγκαταλέγονται σε εκείνες με τις υψηλότερες τιμές. Τέλος, για το 30% των ειδών, όπως τα είδη ένδυσης και ορισμένα επεξεργασμένα είδη διατροφής (φιλέτα κοτόπουλου και εγχώρια τυριά), κατατάσσονται στον μέσο όρο.

## Σε δύσκολη θέση οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

**Επιδείνωση** κατέγραψαν οι προσδοκίες των ελληνικών μικρών και μεσασίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) το δεύτερο εξάμηνο έναντι του πρώτου εξαμήνου του 2023, σύμφωνα με τις έρευνες οικονομικού κλίματος του Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων (ΙΜΕ) της ΓΣΕΒΕΕ που περιλαμβάνονται στην ετήσια έκθεση της τριτοβάθμιας πανελλαδικής οργανώσης εργοδωτών. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έκθεσης που αφορά το 2023, μετά το πρώτο εξάμηνο του 2023 που ο δείκτης προσδοκιών των ΜμΕ κατέγραψε την υψηλότερη τιμή (67,8 μονάδες) μετά την πανδημία, το δεύτερο εξάμηνο του έτους υποχώρησε στις 63,7 μονάδες.

Επίσης, σε διάστημα ενός χρόνου ο δείκτης οικονομικού κλίματος υποχώρησε κατά έξι μονάδες, δηλαδή από 69,5 το β' εξάμηνο του 2022 σε 63,9 μονάδες το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Η εν λόγω υποχώρηση, κατά τους αναλυτές, πιστοποιεί τη σταδιακή επιδείνωση της θέσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων αφενός λόγω των αρνητικών επιπτώσεων της πληθωριστικής κρίσης, αφετέρου λόγω των προβλημάτων που έχουν συσσωρεύσει οι επιχειρήσεις κατά τη μακρά περίοδο των αλληπαλλών κρίσεων, τα οποία ακόμη δεν έχουν διευθετηθεί μέσω αποτελεσματικών πολιτικών. «Λαμβάνοντας, μάλιστα, υπόψη τη γενικότερη εικόνα της θετικής (έστω και σε μικρότερο βαθμό από το αναμενόμενο) οικονομικής ανάπτυξης στη χώρα, αναδεικνύεται προβληματικός ο τρόπος διάχυσης της οικονομικής

μεγέθυνσης στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας», αναφέρεται στην έκθεση.

### Μεγάλη ανασφάλεια

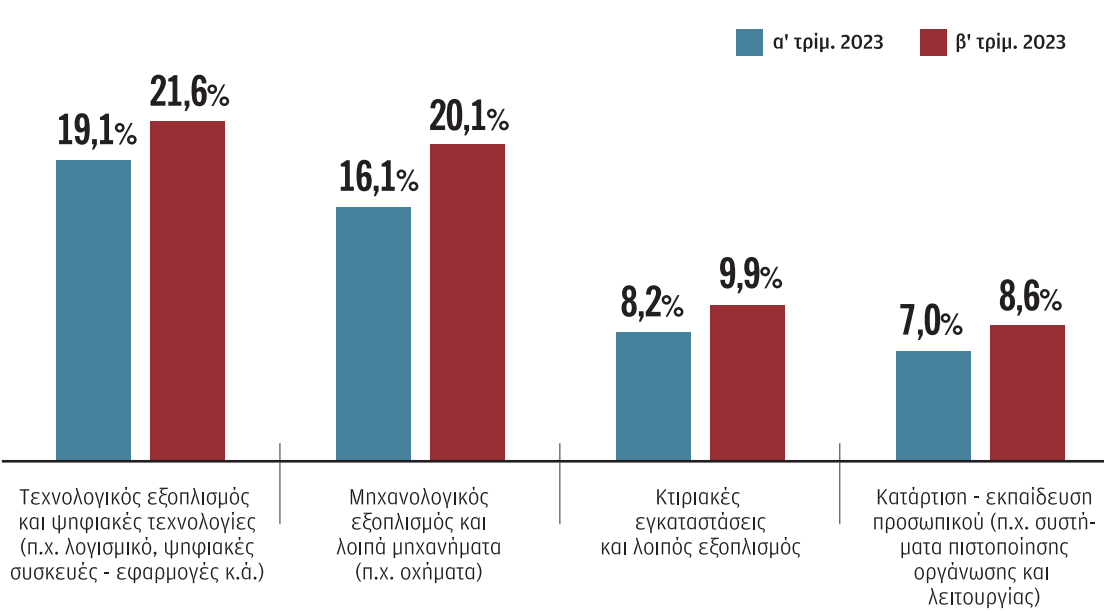
Παρ' όλα αυτά, οι επιχειρήσεις παραμένουν λιγότερο αβέβαιες για το μέλλον τους, με τον δείκτη βιωσιμότητας να βελτιώνεται, δεδομένου ότι μόλις το 2,2% των επιχειρήσεων εκφράζει τον φόβο για διακοπή της δραστηριότητάς του το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, έναντι 4,7% που ήταν τον Ιούλιο του 2023. Ωστόσο, ο δείκτης ανασφάλειας παρα-

**Οι πόροι συγκεντρώνονται με αυξανόμενη ένταση στα χέρια όλο και λιγότερων και μεγαλύτερων επιχειρήσεων.**

μένει σε υψηλά επίπεδα, καθώς μια στις τρεις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις είναι απαισιόδοξη. Ως εκ τούτου ο δείκτης αβεβαιότητας ενισχύθηκε στις 35,7 μονάδες τον Φεβρουάριο του 2024, από 30,9 μονάδες πριν από ένα χρόνο.

Όσον αφορά τις επιμέρους επιδόσεις των ΜμΕ, ο κύκλος εργασιών, που σχετίζεται άμεσα με το μέγεθος των επιχειρήσεων, υποχώρησε στους κλάδους της μεταποίησης - βιοτεχνίας και του εμπορίου. Συγκεκριμένα, επιχειρήσεις με τζίρο άνω των 300.000 ευρώ εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις συγκριτικά με μικρότερες

## Πόσες από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πραγματοποίησαν επενδύσεις



ΠΗΓΗ: Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

με κύκλο εργασιών έως 50.000 ευρώ. Την ύπαρξη των δύο αυτών ταχυτήτων αποδίδουν οι συντάκτες της έκθεσης του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ στο γεγονός ότι «οι πόροι της οικονομίας συγκεντρώνονται με αυξανόμενη ένταση στα χέρια όλο και λιγότερων και μεγαλύτερων επιχειρήσεων».

Η γεωγραφική κατανομή των επιχειρήσεων της χώρας αποκαλύπτει επίσης μια οικονομία δύο ταχυτήτων, με τις επιχειρήσεις στην Αττική και στα νησιά του Αιγαίου να βρίσκονται σε καλύτερη θέση, με βάση την εξέλιξη του κύκλου εργασιών, συγκριτικά με τις επιχειρήσεις της υπόλοιπης Ελλάδας.

Η απασχόληση στις ΜμΕ ενισχύθηκε περαιτέρω πέρσι, με το 13,7% των επιχειρήσεων να δηλώνει ότι θα αυξήσει τους εργαζομένους του έναντι του 3,5% που αναφέρει ότι θα προχωρήσει σε απολύσεις. Κατά την έκθεση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, η μέση λειτουργία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 35% το διάστημα 2021-2023 λόγω της αύξησης των τιμών ενέργειας.

Επίσης, η κερδοφορία των επιχειρήσεων εμφανίζεται βελτιωμένη το 2023 συγκριτικά με προηγούμενα χρόνια και ιδίως εκείνα της πανδημικής κρίσης.

Το 57,3% των επιχειρήσεων, δηλαδή, δήλωσε ότι είχε κέρδη το 2023, έναντι 19,2% που ανέφερε ζημίες και 13,7% που δήλωσε πως δεν είχε ούτε ζημίες ούτε κέρδη. Σημειώνεται ότι το 2019 (προ πανδημίας) το 55,2% των επιχειρήσεων είχε δηλώσει κέρδη.

Αναφορικά με τη ρευστότητα, βάσει των ερευνών οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, το 21,5% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε αύξηση, ενώ το 42,4% μείωση. Το 2023 περίπου μία στις τρεις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις πραγματοποίησε κάποια μορφή επέν-

δυστη, η οποία όμως ήταν κατά βάση πολύ μικρή κλίμακα. Υπολογίζεται δηλαδή ότι μία στις δύο επιχειρήσεις επένδυσε μόλις 5.000 ευρώ. Ενα από τα σημαντικότερα προβλήματα για τη συγκεκριμένη κατηγορία επιχειρήσεων, κατά τους αναλυτές, παραμένει η έλλειψη ρευστότητας που συνδέεται άμεσα με τις δυσκολίες πρόσβασης σε χρηματοδότηση είτε για κεφάλαια κίνησης είτε για επενδύσεις.

Την ίδια στιγμή, σύμφωνα με τακτική έρευνα σε 600 ΜμΕ της Διεύθυνσης Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας, παρά τα σημάδια αυξημένης αβεβαιότητας, η διάθεση για επενδύσεις δείχνει ότι παραμένει σε υγιή επίπεδα και με σημαντική ενίσχυση από τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά προγράμματα.

Όπως δηλαδή προκύπτει, για την επόμενη τριετία σταθερή επενδυτική διάθεση επιδεικνύουν οι ελληνικές ΜμΕ, με το ήμισυ αυτών να δηλώνει πως σχεδιάζει επενδύσεις (ποσοστό αντίστοιχο με της προηγούμενης τριετίας).

Ωστόσο, ένα 11% δηλώνει ότι έχει επηρεαστεί ουσιαστικά από τις συνθήκες αβεβαιότητας και πλέον τα επενδυτικά του σχέδια είναι σε διαδικασία αναθεώρησης. Κομβικός παραμένει ο ρόλος των διαθέσιμων χρηματοδοτικών προγραμμάτων (όπως ΕΣΠΑ, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανταπτυξιακό), καθώς πρόθεση αξιοποίησής τους εκφράζει το 25% των ΜμΕ (53% όσον επενδύουν) - ποσοστό αντίστοιχο με την προηγούμενη τριετία.

ΔΗΜ. ΔΕΛ.

# Τέταρτος πιο δημοφιλής προορισμός η Ελλάδα

Για τους Ευρωπαίους – Σημαντικά αυξημένη η ταξιδιωτική τους δαπάνη

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

**Το 75%** των Ευρωπαίων σχεδιάζει να ταξιδέψει τους επόμενους μήνες, μια αύξηση 6% από πέρυσι, και μεταξύ των κορυφαίων στις προτιμήσεις τους προορισμών στην τέταρτη θέση βρίσκεται η Ελλάδα, ανεβαίνοντας μία θέση σε σχέση με το 2023. Επιπλέον, η Ελλάδα κατατάσσεται στην κορυφή των προορισμών με βάση την αύξηση της εισερχόμενης ταξιδιωτικής δαπάνης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2024. Ειδικότερα, οι ταξιδιωτικές δαπάνες αυξήθηκαν κατά 25% στην Ισπανία, κατά 25% στην Ελλάδα, κατά 20% στην Ιταλία και κατά 16% στη Γαλλία. Παράλληλα, όλοι οι μεσογειακοί προορισμοί βρίσκονται στην κορυφή της λίστας για τους Ευρωπαίους ταξιδιώτες, καθώς οι παραθεριστές επιλέγουν εκδρομές στην παραλία με ήλιο. Αυτό προκύπτει από την τελευταία κυλιόμενη έρευνα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ταξιδιών (ETC), «Monitoring Sentiment for Intra-European Travel – Wave 19», η οποία αποκαλύπτει μια αξιοσημείωτη αύξηση του ταξιδιωτικού ενδιαφέροντος μεταξύ των Ευ-

ρωπαίων για την περίοδο Ιουνίου - Νοεμβρίου 2024. Η άνοδος αποδίδεται κυρίως στην έντονη επιθυμία για ταξίδια μεταξύ των Ισπανών, Ιταλών και Βρετανών ταξιδιωτών. Και στις τρεις αυτές χώρες, οκτώ στους δέκα ερωτηθέντες ανέφεραν πρόθεση να ταξιδέψουν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Η μελέτη αποκαλύπτει επίσης ότι το 36% των Ευρωπαίων σχεδιάζει να κάνει τουλάχιστον ένα ταξίδι τους επόμενους μήνες, αύξηση 6% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Ενα άλλο 33% σχεδιάζει ένα και δεύτερο ταξίδι, ενώ μόνο το 24% σχεδιάζει να κάνει τρία ή περισσότερα ταξίδια.

Με το καλοκαίρι να έχει ξεκινήσει, η ζήτηση για προορισμούς στη Μεσόγειο κορυφώνεται, με τους περισσότερους Ευρωπαίους ταξιδιώτες (45%) να επιλέγουν πιο ζεστές τοποθεσίες για τις επόμενες διακοπές τους. Το ενδιαφέρον για τον Νότο της Ευρώπης είναι σταθερό σε σύγκριση με το 2023, αλλά μειώνεται κατά 10% από το 2022. Οχι όμως για την Ελλάδα. Εν τω μεταξύ, οι δυτικοί (18%) και οι βόρειοι προορισμοί (13%) συνεχίζουν να έχουν έντονη ζή-



ΠΗΓΗ: European Travel Commission, Ιούλιος 2024

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

## Οι μεσογειακοί προορισμοί βρίσκονται στην κορυφή της λίστας, καθώς οι παραθεριστές επιλέγουν εκδρομές στην παραλία.

τηση. Η Ισπανία και η Ιταλία είναι οι κορυφαίες επιλογές, η καθεμία προτιμάται από το 8% των ερωτηθέντων, ακολουθούμενες από τη Γαλλία με 7% και την Ελλάδα με 6%.

Αυτό αποδίδεται εν μέρει στη σταθερή προτίμηση των ταξιδιωτών για εκδρομές στον ήλιο και στην παραλία, με το 19% να επιλέγει αυτόν τον τύπο διακοπών για τους επόμενους έξι μήνες. Άλλοι ταξιδιώτες επέλεξαν διακοπές πολιτισμού και πολιτιστικής κληρονομιάς (17%), εκ-

δρομές στη φύση και σε εξωτερικούς χώρους (14%) και διακοπές στην πόλη (13%).

Η αντίληψη της ασφάλειας ενός προορισμού (16%) είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας για τους ταξιδιώτες κατά τη διαδικασία επιλογής μέρους για τις διακοπές τους, ακολουθούμενη από τον ευχάριστο καιρό (13), τις ευκαιρίες (11%), τους φιλικούς ντόπιους και τις σταθερές θερμοκρασίες (και οι δύο 8%).

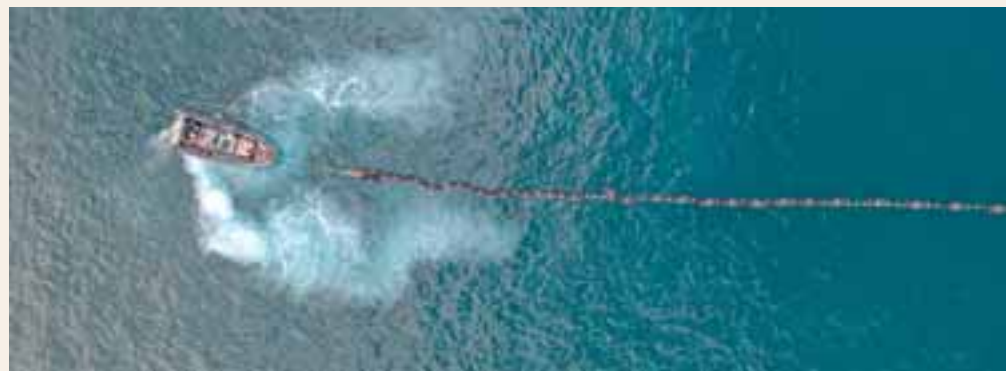
Οι περισσότεροι ταξιδιώτες που ερωτήθηκαν σκοπεύουν να κάνουν ένα ταξίδι τους καλοκαιρινούς μήνες: το 45% ταξίδεψε ή θα ταξιδέψει τον Ιούνιο και τον Ιούλιο, και το 39% επιλέγει τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο. Μόνο το 12% στοχεύει να ταξιδέψει τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο, υποδηλώνοντας ότι οι καύσωνες και οι μεγάλοι αριθμοί τουριστών σε προορισμούς με πεπερασμένη φέρουσα ικανό-

τητα, που επηρέασαν τμήματα της Ευρώπης το καλοκαίρι του 2023, δεν επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τα φετινά σχέδια.

Τα αεροπορικά ταξίδια είναι ο πιο δημοφιλής τρόπος μεταφοράς για ενδοευρωπαϊκά ταξίδια. Οι πτήσεις ευνουούνται από πάνω από τους μισούς (54%) Ευρωπαίους, σημειώνοντας αύξηση 5% από πέρυσι. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από την πλήρως αποκατασταθείσα αεροπορική συνδεσιμότητα και τη διαθεσιμότητα πτήσεων χαμηλού κόστους σε μια ποικιλία προορισμών σε όλη την Ευρώπη. Οι ταξιδιώτες από το Ηνωμένο Βασίλειο (73%), την Ισπανία (68%) και την Ιταλία (62%) είναι πιο πιθανό να πετάξουν στους επόμενους προορισμούς διακοπών τους. Η οδήγηση προς τους προορισμούς διακοπών είναι η δεύτερη πιο δημοφιλής επιλογή, με το 28% των ερωτηθέντων να

επιλέγει να ταξιδέψει με αυτοκίνητο – μικρή μείωση από το 2023 (30%). Η τάση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη στους Γερμανούς (40%), στους Βέλγους (38%) και στους Αυστριακούς (35%). Οι μετακινήσεις με τρένο παραμένουν σταθερές στο 10%.

Οι μεγαλύτερες ανησυχίες για τους ταξιδιώτες το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 2024 περιλαμβάνουν το υψηλό κόστος ταξιδιού (21%, μείωση 3% από πέρυσι), τα προσωπικά οικονομικά (16%) και τα γεωπολιτικά ζητήματα (11% ανησυχεί για τον πόλεμο Ρωσίας - Ουκρανίας και 10% για τις εντάσεις στη Μέση Ανατολή). Οι ακραίες καιρικές συνθήκες και ενδεχόμενα προβλήματα στη μεταφορική συνδεσιμότητα αποτελούν επίσης σημαντικές ανησυχίες για το 10% των Ευρωπαίων που επιθυμούν να ταξιδέψουν τους επόμενους μήνες.



## Ποια τα οφέλη της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας – Κύπρου, Great Sea Interconnector για τον Κύπριο καταναλωτή

**Σημαντικά** είναι τα οφέλη που θα προκύψουν για τον Κύπριο καταναλωτή από την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας – Κύπρου, Great Sea Interconnector, ένα έργο που χρηματοδοτεί η ΕΕ με 657 εκατ. Ευρώ.

### ΜΕΙΩΣΗ ΤΙΜΟΛΟΓΙΩΝ ΡΕΥΜΑΤΟΣ 30%

Τα στοιχεία που προκύπτουν από την τελευταία επικαιροποιημένη μελέτη κόστους - οφελών (που διεξήγαγε η Exergia και το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο) δείχνουν ότι μόλις λειτουργήσει η ηλεκτρική σύνδεση, το 2030, άμεσα θα μειωθούν κατά 30% τα τιμολόγια ρεύματος για όλους τους Κύπριους καταναλωτές.

### ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΟΣΤΟΥΣ - ΟΦΕΛΟΥΣ ΣΤΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τη μελέτη, το χρηματικό όφελος που θα αποκομίσει το νοικοκυριό της Κύπρου (με μια μέση ετήσια κατανάλωση 5.000 κιλοβατώρα), έχει ως εξής:

- **Στο στάδιο** της λειτουργίας (από το 2030), η εξοικονόμηση θα υπερβαίνει τα 425 ευρώ ετησίως, δηλαδή τα 35,5 ευρώ μηνιαίως.

- **Στο στάδιο** της κατασκευής (έως το 2029) η επιβάρυνση θα ισούται με 30 ευρώ ετησίως, δηλαδή με 2,5 ευρώ μηνιαίως.

Αυτό σημαίνει ότι, το ποσό που θα επιβαρυνθεί συνολικά ο Κύπριος καταναλωτής τα πέντε χρόνια της κατασκευής (150 ευρώ), θα το αποσβέσει ήδη από το πρώτο πεντάμηνο λειτουργίας της διασύνδεσης (χάρη στη μείωση του λογαριασμού κατά 425 ευρώ το έτος ή 35,5 ευρώ/μήνα).

Σύμφωνα με την μελέτη το κόστος με το οποίο θα επιβαρυνθεί ο Κύπριος καταναλωτής για την

κατασκευή του έργου υπερ-αντισταθμίζεται από τη πολλαπλάσια μείωση του κόστους προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας.

### ΠΟΣΟ ΘΑ ΕΠΙΒΑΡΥΝΘΕΙ Ο ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ

- **Από την έναρξη** του έργου μέχρι την ολοκλήρωσή του (2024 - 2029) η μέση επιβάρυνση του Κύπριου καταναλωτή θα κυμαίνεται μεσοσταθμικά στα 0,6 λεπτά του ευρώ ανά κιλοβατώρα (ή 6 €/MWh).

- **Από την ώρα** που λειτουργήσει το έργο η επιβάρυνση του Κύπριου καταναλωτή υπολογίζεται (μεσοσταθμικά) στα 0,7 λεπτά του ευρώ ανά κιλοβατώρα (ή 7 €/MWh).

### ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ

Η μελέτη προσδιορίζει και το συνολικό όφελος που θα προκύψει για την Κυπριακή κοινωνία από την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας-Κύπρου.

Το κοινωνικό όφελος αναμένεται να ξεπερνά τα 6 δις. Συνολικά το όφελος της διασύνδεσης ανέρχεται στα 8 δις. ευρώ, πολλαπλάσιο του κόστους κατασκευής του (1,9 δις. ευρώ)

Στο κοινωνικό όφελος προσμετρώνται εκτός από τις μειώσεις στους λογαριασμούς ρεύματος και οι έμμεσες θετικές επιδράσεις του έργου.

- **Σε αυτές** περιλαμβάνεται η εξοικονόμηση από την υποκατάσταση καυσίμου, τη μείωση εκπομπών αερίων ρύπων κ.λπ.

Είναι χαρακτηριστικό, ότι σε Έκθεση της Κομισιόν αναφέρεται ότι «το 2023 η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην Κύπρο αντιπροσώπευε το 70% των συνολικών εκπομπών ρύπων, σημαντικά υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ», λόγω της εξάρτησης της χώρας από το πετρέλαιο.

## Επένδυσε στη ζωή με σπουδές στη Νοσηλευτική & Μαιευτική

Η ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ και το ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ανακοινώνουν την έναρξη της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων για εισαγωγή στην Νοσηλευτική και Μαιευτική. Η διαδικασία υποβολής αιτήσεων θα ξεκινήσει τον Σεπτέμβριο του 2024. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να υποβάλουν αίτηση στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών του Υπουργείου Υγείας, στην οδό Κωνσταντίνου Παύλου 1, Αθήνα, τηλ. 210 7797777, ή μέσω email: [info@ypu.gov.gr](mailto:info@ypu.gov.gr).



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ  
ΥΓΕΙΑΣ



ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ  
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ





# Όλα είναι ανοιχτά για τα επιτόκια τον Σεπτέμβριο, λέει η Κριστίν Λαγκάρντ

Αμετάβλητο το κόστος δανεισμού, παραμένουν υψηλές οι πιέσεις στις τιμές

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

**Με τη φράση** «όλα είναι ανοιχτά» για τα επιτόκια τον Σεπτέμβριο αποφάσισε η επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Κριστίν Λαγκάρντ, να αποχαιρετήσει τις αγορές για το καλοκαίρι, δίνοντας ραντεβού σε οκτώ εβδομάδες. Οπως αναμενόταν, η ΕΚΤ διατήρησε αμετάβλητη τη νομισματική πολιτική της και δεν έδωσε κανένα σαφές μήνυμα για τη συνέχεια, τονίζοντας ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται από συνεδρίαση σε συνεδρίαση, κάτι που στήριξε ομόφωνα το διοικητικό συμβούλιο.

Ειδικότερα, η ΕΚΤ διατήρησε το επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων στο 3,75%, το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης στο 4,25% και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης στο 4,5%.

Καθώς το σκηνικό δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά από τον Ιούνιο, όταν και μειώθηκαν τα τρία βασικά επιτόκια κατά 25 μονάδες βάσης, η κεντρική τράπεζα έκρινε πως έπρεπε να πατήσει το κουμπί του pause, υποστηρίζοντας ότι οι εγχώριες πιέσεις τιμών παραμένουν υψηλές και ο πληθωρισμός θα παραμείνει πάνω από το 2% για αρκετούς μήνες ακόμη. «Οι εγχώριες πιέσεις

στις τιμές εξακολουθούν να είναι υψηλές, ο πληθωρισμός των τιμών των υπηρεσιών είναι αυξημένος και ο γενικός πληθωρισμός είναι πιθανόν να παραμείνει πάνω από τον στόχο για μεγάλο διάστημα του επόμενου έτους επίσης», όπως ανέφερε η σχετική ανακοίνωση.

**Ο γενικός πληθωρισμός είναι πιθανόν να παραμείνει πάνω από τον στόχο του 2% για μεγάλο διάστημα και του επόμενου έτους, εκτιμά η ΕΚΤ.**

Αυτό στέλνει παράλληλα και ένα μήνυμα ότι τα επιτόκια, παρά τις όποιες μειώσεις, θα παραμείνουν σε υψηλά επίπεδα για αρκετό διάστημα ακόμη.

Για να αποφευχθεί το «λάθος» που έγινε στις αρχές του έτους, όταν η Λαγκάρντ είχε δεσμευτεί ουσιαστικά από τον Μάρτιο για τη μείωση του Ιουνίου και έτσι δεν μπορούσε να την... πάρει πίσω, η ΕΚΤ τόνισε πως «δεν δεσμεύεται εκ των προτέρων για συγκεκριμένη πορεία των

επιτοκίων». Οι αποφάσεις για τα επιτόκια, όπως επανέλαβε, «θα βασίζονται στην αξιολόγηση για τις προοπτικές του πληθωρισμού υπό το πρίσμα των εισερχόμενων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών στοιχείων, για τη δυναμική του υποκείμενου πληθωρισμού και για την ένταση με την οποία μεταδίδεται η νομισματική πολιτική». Συνεπώς, θα συνεχίσει να ακολουθεί μια προσέγγιση που βασίζεται στα εκάστοτε διαθέσιμα στοιχεία και να λαμβάνει αποφάσεις από συνεδρίαση σε συνεδρίαση για τον καθορισμό της κατάλληλης έκτασης και διάρκειας της συσταλτικής μεταβολής της νομισματικής πολιτικής.

Η μόνη ίσως μικρή αναφορά σε (πιθανή) περαιτέρω χαλάρωση της πολιτικής ήταν το σχόλιο της Λαγκάρντ ότι εάν «τα στοιχεία επιβεβαιώσουν περαιτέρω μείωση του πληθωρισμού» τους επόμενους μήνες, αυτό θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη της ΕΚΤ ότι ο πληθωρισμός θα επιστρέψει στον στόχο μέχρι το δεύτερο εξάμηνο του επόμενου έτους, προσθέτοντας ότι «θα δούμε». Όταν πιάστηκε από τις ερωτήσεις των δημοσιογράφων σχετικά με την απόφαση του Σεπτεμβρίου, η Λαγκάρντ είπε ότι «ο Σεπτέμβριος είναι ορθάνοικτος».



**Οι αναλυτές** εκτιμούν ότι η ΕΚΤ παραμένει σε τροχιά για δεύτερη μείωση επιτοκίων τον Σεπτέμβριο, όταν θα έχει στα χέρια της και τις νέες προβλέψεις των εμπειρογνώμων της για τον πληθωρισμό και την ανάπτυξη.

«Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι δεν έχουμε μπει ακόμη σε έναν τυπικό κύκλο μείωσης των επιτοκίων στην Ευρωζώνη», σχολιάζει ο Κάρστεν Μπρζέσκι, επικεφαλής οικονομολόγος της ING. «Στο παρελθόν, οι κύκλοι χαλάρωσης πάντα πυροδοτούσαν από ύφεση ή κρίσεις. Ευτυχώς, κανένα από τα δύο δεν ισχύει αυτή τη στιγμή. Επομένως, τυχόν περαιτέρω μειώσεις τιμών δεν θα γίνονται με αυτόματο πιλότο», σημειώνει χαρακτηριστικά.

Πάντως, οι αναλυτές εκτιμούν πως μια κίνηση τον Σεπτέμβριο εξακολουθεί να είναι σχεδόν βέ-

βαιη, όταν η ΕΚΤ θα έχει στα χέρια της και τις νέες προβλέψεις των εμπειρογνώμων της για τον πληθωρισμό και την ανάπτυξη. «Η ΕΚΤ παραμένει σε τροχιά για δεύτερη μείωση επιτοκίων τον Σεπτέμβριο. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα πρόσφατα στοιχεία για τον πληθωρισμό είναι λιγότερο φιλικά, η ΕΚΤ εξήγησε πως κάποια από αυτά είναι έκτακτα και άλλα θα απορροφηθούν στα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων», όπως σημειώνει ο Μαρκ Γουόλ, επικεφαλής οικονομολόγος της Deutsche Bank για την Ευρώπη.

«Εξακολουθούμε να πιστεύ-

ουμε ότι η μείωση τον Σεπτέμβριο είναι ένα αξιοπρεπές στόιχημα. Ο ονομαστικός και ο δομικός πληθωρισμός θα υποχωρήσουν λίγο περισσότερο τους επόμενους μήνες, ειδικά τον Αύγουστο, και επίσης η αύξηση των μισθών υποχώρησε το δεύτερο τρίμηνο. Το πιο σημαντικό, οι προβλέψεις της ΕΚΤ για τον πληθωρισμό αναμένεται να παραμείνουν σε γενικές γραμμές αμετάβλητες τον Σεπτέμβριο, επιτρέποντας μια δεύτερη μείωση επιτοκίων», τονίζει ο Κλάους Βίστενσεν, επικεφαλής οικονομολόγος της Pantheon Macroeconomics.

# ταξίδια

## Κυκλάδες

ΣΑΝ ΑΛΛΟΤΕ

Αναζητούμε  
νησίδες αυθεντικότητας  
στα νησιά που  
έχουν φιλοξενήσει  
τα ωραιότερα  
καλοκαίρια μας

Κυριακή  
28/7



## Φρέναρε η αύξηση των μισθών στη Βρετανία

**Υποχώρησε** ο ρυθμός αύξησης των μισθών στη Βρετανία, οι οποίοι ωστόσο παραμένουν υψηλοί, αφήνοντας αμφιβολίες σχετικά με το ενδεχόμενο μείωσης των επιτοκίων σε δύο εβδομάδες. Μία ημέρα αφότου τα επίσημα στοιχεία έδειξαν επίμονα υψηλές πληθωριστικές πιέσεις, η στατιστική υπηρεσία της Βρετανίας ανακοίνωσε ότι οι αποδο-

νά κυβέρνηση του πρωθυπουργού Κιρ Στάρμερ την ώθησε μιας μείωσης των επιτοκίων ήδη από τον επόμενο μήνα.

«Η μέτρια επιβράδυνση της αύξησης των μισθών προσφέρει κάποια καλά νέα για όσους περιμένουν μείωση των επιτοκίων τον Αύγουστο», δήλωσε η Γιαέλ Σέλφιν, επικεφαλής οικονομολόγος της KPMG UK. «Όμως, με την ετήσια αύξηση των μισθών χωρίς τα μπόνους στο 5,7%, η Τράπεζα της Αγγλίας μπορεί να μην είναι πρόθυμη να διακινδυνεύσει κάποια μείωση των επιτοκίων τον Αύγουστο».

Η Capital Economics σημειώνει ότι μεταθέτει την πρόβλεψή της για τον χρόνο της πρώτης μείωσης των επιτοκίων της BoE για τον Σεπτέμβριο από τον Αύγουστο, κυρίως λόγω των ισχυρών υποκείμενων πληθωριστικών πιέσεων που αντανακλώνται στα στοιχεία της Τετάρτης. Οι συνολικές αποδοχές, συμπεριλαμβανομένων των μπόνους, αυξήθηκαν επίσης κατά 5,7% κατά την περίοδο αυτή, βραδύτερα από το 5,9% που είχε καταγραφεί τους τρεις μήνες έως τον Απρίλιο.

«Οι policymakers θα ενθαρρυνθούν από την ηπιότερη αύξηση των μισθών στον ιδιωτικό τομέα», δήλωσε ο Ρομπ Γουντ, επικεφαλής οικονομολόγος της Pantheon Macroeconomics στο Ηνωμένο Βασίλειο. «Πιστεύουμε ότι μια μείωση των επιτοκίων τον Αύγουστο είναι πολύ κοντά».

Ο Γουντ δήλωσε ότι η αύξηση των μισθών είναι πιθανό να επιβραδυνθεί, καθώς η ώθηση από τη μεγάλη αύξηση του κατώτατου μισθού τον Απρίλιο εξασθενεί και οι μισθολογικές συμφωνίες θα καθορίζονται στο πλαίσιο του χαμηλότερου πληθωρισμού.

Η αγορά εργασίας της Βρετανίας –όπως και σε πολλές άλλες οικονομίες– παρέμεινε ισχυρή, παρά την υποτονική ανάπτυξη της οικονομίας. Ο συνδυασμός των ισχυρών αυξήσεων των μισθών με την επιβράδυνση του γενικού πληθωρισμού σήμαινε ότι οι εργαζόμενοι είδαν τη μεγαλύτερη πραγματική αύξηση του βασικού μισθού τους από το 2002, εξαιρουμένης της περιόδου της πανδημίας.



**Η Capital Economics** μεταθέτει την πρόβλεψή της για τον χρόνο της πρώτης μείωσης των επιτοκίων της BoE για τον Σεπτέμβριο, από τον Αύγουστο.

## Παραμένουν υψηλοί, αφήνοντας αμφιβολίες σχετικά με το ενδεχόμενο μείωσης των επιτοκίων από την Τράπεζα της Αγγλίας.

κές, εξαιρουμένων των μπόνους, αυξήθηκαν κατά 5,7% ετησίως τους τρεις μήνες έως τον Μάιο.

Η αύξηση αυτή ήταν αφενός μειωμένη σε σχέση με το 6% τους πρώτους μήνες του 2024 έως τον Απρίλιο, αφετέρου όμως παρέμεινε κοντά στο διπλάσιο του ρυθμού που θα ήταν συμβατός με τον στόχο της Τράπεζας της Αγγλίας (BoE) για πληθωρισμό 2%. Το γεγονός αυτό, ενώ αποτελεί καλό νέο για πολλά νοικοκυριά έπειτα από χρόνια στασιμότητας των εισοδημάτων, θα μπορούσε να στερήσει από τη

# Αντιδράσεις στις ΗΠΑ ενάντια στις τεράστιες επαυλίες

Ανεβάζουν τις τιμές, είναι ενεργοβόρες – Μέτρα λαμβάνουν τώρα δεκάδες πόλεις

**Στις ΗΠΑ**, χώρα που έχει εμμομένη με τα μεγάλα και εντυπωσιακά μεγέθη, από τα ξενοδοχεία και τα καζίνο μέχρι τις μερίδες φαγητού, οι πλουσιότερες πόλεις συνασπίζονται για να θέσουν εκτός νόμου τις επαυλίες-μεγαθήρια, καθώς τα σπιτικά γίνονται όλο και πιο μεγάλα. Οι κάτοικοι, σε προορισμούς όπως το χειμερινό θέρετρο του Ασπεν έως το γραφικό νησί Μάρθας Βίνεγιαρντ αποφασίζουν πόσο θα πρέπει να μειώσουν οι τοπικές κυβερνήσεις το μέγεθος των επαυλίων.

«Πόσο μεγάλο είναι ένα σπίτι;» αναρωτήθηκε ο Τζέρεμι Σάιμουελσον, διευθυντής σχεδιασμού για το Ιστ Χάμπτον της Νέας Υόρκης, όπου μια ομάδα εργασίας πρότεινε πρόσφατα να μειωθεί στο μισό το μέγιστο επιτρεπόμενο μέγεθος των κατοικιών της πόλης, από 1.860 τετραγωνικά μέτρα σε 900. Δεκάδες πόλεις στις ΗΠΑ αντιμετωπίζουν αντίστοιχα διλήμματα, καθώς πολλοί λένε ότι τα αρχοντικά που ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια περιορίζουν τη γραφική θέα και τη γοητεία των περιοχών τους, ενώ καταναλώνουν υπερβολική ενέργεια και εκτοξεύουν τις τιμές. Η Τζέιν Μέρινγκ, η οποία ίδρυσε την ομάδα Build.In.Kind στο Ιστ Χάμπτον, αντιτίθεται στα τεράστια σπιτικά. Οι 1.700 οπαδοί της στο Instagram πλημμυρίζουν τη ροή με φωτογραφίες από τεράστια σπιτικά και φωνάζουν πως η «απληστία» των ιδιοκτητών τους δεν έχει όρια. Οι κατασκευαστές κτίζουν τα λεγόμενα «σπιτικά παγόβουνα» – μεγάλα ακίνητα που φαίνονται υποτιμημένα και συνήθως διαθέτουν υπόγειο που είναι το ίδιο μεγάλο ή μεγαλύτερο από το ισόγειο.

Το μέγεθος των σπιτιών στις ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 150% μεταξύ 1980 και 2018, σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Απογραφής. Το 2022 ο μέσος όρος έφτασε στα 213 τ.μ., με μερικά μεγαθήρια να ξεπερνούν τις 9.000 τ.μ., συμπεριλαμβανομένων της έπαυλης «The One» στο Λος Άντζελες –του ακριβότερου σπιτιού στον κόσμο– και



**Το Εντγκαρταουν**, μια πόλη στο Μάρθας Βίνεγιαρντ, πρότεινε ένα νομοσχέδιο που θα περιορίζει την έκταση των σπιτιών. Παρά τις αντιρρήσεις από εκείνους που λένε ότι τα μεγάλα οικογενειακά σπιτικά θα τεθούν ουσιαστικά εκτός νόμου, το μέτρο εγκρίθηκε με συντριπτική πλειοψηφία τον Απρίλιο.

του ακινήτου που ανήκει στον δισκατομμυριούχο Αίρα Ρένερτ και ονομάστηκε «Το σπίτι που εξαφάνισε τα Χάμπτον» (The House that Ete the Hamptons).

Ένα σπίτι 210 τ.μ. έχει συχνά τρία έως τέσσερα υπνοδωμάτια και μπάνια, αρκετό χώρο δηλαδή για να φιλοξενήσει το μέσο μέγεθος που είχε μια αμερικανική οικογένεια (3,13 άτομα) το 2022. Και πάλι όμως αυτά τα σπιτικά γίνονται μια μακρινή ανάμνηση, ενώ τα μεγάλα αρχοντικά αυξάνονται. Στο Λος Άντζελες, μια ιδιοκτησία 9.750 τ.μ. που βρίσκεται σε έναν λόφο στο Μπελ Ερ ολοκληρώθηκε το 2021. Και ο μεγαστάνας Αίρα Ρένερτ, 90 ετών, έκτισε ένα ακόμη μεγαλύτερο συγκρότημα στο Sagaponack της Νέας Υόρκης. Το αρχοντικό διαθέτει 29 υπνοδωμάτια, 39 μπάνια, ένα θέατρο 164 θέσεων, γήπεδο μπάσκετ, γυμναστήριο με δύο λωρίδες μπόουλινγκ και γκαράζ χωρητικότητας 100 και πλέον αυτοκινήτων.

Οι επικριτές της εν λόγω τάσης παραπονιούνται ότι οι τεράστιες αυτές ιδιωτικές κατασκευές έχουν

μεγάλα αποτυπώματα άνθρακα και αντίουν πολλές επαυλίες θάλασσας να γίνονται επικριτικές, αλλά χρειάζεται πραγματικά κάποιος ένα σπίτι 400 τετραγωνικών μέτρων σε μια μικρή αγροτική πόλη;», αναρωτιέται ο Ντάρρελ Σεντ από το Τρούρο της Μασαχουσέτης. Η πόλη περιόρισε το μέγεθος των νέων σπιτιών στα 330 τ.μ. το 2017, αλλά στη συνέχεια οι αξιωματούχοι πέρασαν μια τροπολογία που επιτρέπει μεγαλύτερες κατασκευές με ειδικές άδειες. Ο ίδιος πάζει τώρα για να κλείσει το νομικό κενό. «Δεν θέλουμε η πόλη μας να αρχίσει να μοιάζει με το Ναντάκετ ή τα Χάμπτονς, τα οποία είναι εντελώς εκτός ελέγχου», τονίζει. Το Εντγκαρταουν, μια πόλη στο Μάρθας Βίνεγιαρντ, πρότεινε επίσης νομοσχέδιο που θα περιορίζει την έκταση των σπιτιών. Παρά τις αντιρρήσεις από εκείνους που λένε ότι τα μεγάλα οικογενειακά σπιτικά θα τεθούν ουσιαστικά εκτός νόμου, το μέτρο εγκρίθηκε με συντριπτική πλειοψηφία τον Απρίλιο.

Η κομπίνα Ρουτ του Κολορά-

ντο, μια μεγάλη έκταση κιονοδρομικού κέντρου με πολλές επαυλίες πολλών εκατομμυρίων δολαρίων, έκανε ένα ακόμη βήμα τον Ιούνιο για να περιορίσει το μέγεθος των σπιτιών. Υστερα από μήνες συζητήσεων σε δημόσιες συνεδριάσεις, οι επιτροπές της κομπίνας ψήφισαν να περιορίσουν τα τετραγωνικά μέτρα στα 700. «Θέλω να γεμίσει το τοπίο μας με σπιτικά-τρόπαια;» αναρωτήθηκε η επιτροπός Σόνια Μέις.

Όλο αυτό γεννήθηκε από φόβο και δυσανεμία, καταγγέλλουν οι αντιπαλοί των ρυθμίσεων. «Γιατί η κομπίνα τιμωρεί την επιτυχία στη ζωή;» πρόσθεσε ο Νταγκ Μπίτον, κτηνοτρόφος και κατασκευαστής ακινήτων. Στην κοντινή κομπίνα Πίτικιν, όπου βρίσκεται το Ασπεν, οι Αρχές μείωσαν επίσης το μέγιστο μέγεθος σπιτιού τον περασμένο Νοέμβριο. Το επιχειρημά τους βασίστηκε στο γεγονός ότι τα μεγαλύτερα σπιτικά παράγουν περισσότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και «αυξάνουν τον περιβαλλοντικό όλεθρο».

## Προβλήματα λόγω υπερτουρισμού από τη Σαντορίνη μέχρι τη Βενετία

**Η τουριστική** κίνηση αυξήθηκε στην Ευρώπη μετά την πανδημία, επιδεινώνοντας τα προβλήματα στις υποδομές, αλλοιώνοντας τον τοπικό χαρακτήρα και ενισχύοντας τις οικονομικές ανισορροπίες σε δημοφιλείς προορισμούς, από τη Βενετία μέχρι τη Σαντορίνη. Σε μια προσπάθεια να ελέγξουν τα πλήθη των επισκεπτών, οι τοπικές Αρχές επιβάλλουν κλειστά, ανώτατα όρια, ακόμη και προσωρινές απαγορεύσεις, με περιορισμένα ωστόσο ποσοστά επιτυχίας σε ένα καλοκαίρι με ρεκόρ αφίξεων.

Για μια ακόμη χρονιά, γράφει το Bloomberg, τα ασβεστομέτα σοκάκια της Σαντορίνης θα πλημμυρίσουν με εκατομμύρια επισκέπτες, σε ένα φαινόμενο ωστόσο που δεν χαροποιεί τους πάντες. «Ο τουρισμός καταστρέφει τους αμπελώνες», λέει ο οίνο-παραγωγός Ματθαίος Αργυρός, που συνεχίζει την οικογενειακή παράδοση από το 1903 και προειδοποιεί ότι οι τιμές γεωργικής γης έχουν εκτοξευθεί, καθώς οι κατασκευαστές αναζητούν χώρο για να κτίσουν επιπλέον καταλύματα. Η παραγωγή σταφυλιών έχει μειωθεί κατά σχεδόν 50% τα τελευταία 20 χρόνια, σύμφωνα με στοιχεία που συγκέντρωσε η Ένωση Οινοποιών Σαντορίνης

και κινδυνεύει να μηδενιστεί έως το 2041 αν δεν υπάρξει παρέμβαση. Η έλλειψη νερού καθιστά δυσκολότερη την καλλιέργεια, ενώ ο κλάδος δυσκολεύεται να βρει εργαζομένους, καθώς απασχολούνται μαζικά πλέον στην τουριστική βιομηχανία.

«Θα είναι μια πολύ κακή χρονιά για τη Σαντορίνη», η οποία αναμένει 3,4 εκατ. τουρίστες, παρά το γεγονός ότι οι τοπικές αρχές ζητούν όρια από το 2012, λέει ο δήμαρχος Νίκος Ζώρζος. Το νησί δεν μπορεί να αντέξει οικονομικά «ούτε ένα κρεβάτι παραπάνω», πρόσθεσε, ακόμη κι αν βελτιωθούν οι υποδομές. Ο δήμος δεν μπορεί να επιβάλει απαγόρευση οικοδομικών εργασιών, γι' αυτό ζητάει από την κεντρική κυβέρνηση να αναλάβει δράση. Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης έχει αναγνωρίσει ότι η περιοχή αντιμετωπίζει πρόβλημα «υπερτουρισμού» και ανακοίνωσε σχέδια για τον περιορισμό των κρουαζιερόπλοιων στα δημοφιλή νησιά της χώρας. Η κυβέρνηση θέλει επίσης να επιβάλει περιορισμούς στη βραχυπρόθεσμη μίσθωση σε περιοχές που υποφέρουν από τον υπερτουρισμό, τόσο στο Αιγαίο όσο και στο Ιόνιο, έχοντας συντάξει νομοσχέδιο το οποίο αυτή



**Η Σαντορίνη** δεν μπορεί να αντέξει οικονομικά «ούτε ένα κρεβάτι παραπάνω», σημειώνει ο δήμαρχος του νησιού Νίκος Ζώρζος.

τη στιγμή βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση. Το πρόβλημα έχει αναγνωρίσει και η Κομισιόν, τονίζοντας σε έκθεση του 2018 ότι οι επισκέπτες απέφεραν μεν 1 δισ. ευρώ ετησίως στη Σαντορίνη, ορισμένες από τις αρνητικές επιπτώσεις όμως «έχουν μόνιμες συνέπειες στο νησί».

Το καλοκαίρι του 2023 οι Έλληνες «ανέκτισαν» ξανά τις παραλίες από τις ξαπλώστρες και τα μπιτς μπαρ, ύστερα από δι-αμαρτυρία, γνωστή ως «κίνημα της πετσέτας». Η κυβέρνηση υποθέτησε αυστηρότερος κανόνας για τη χρήση των παραλιών και φρόντισε να εφαρμοστούν με πρόβλημα «υπερτουρισμού» και ανακοίνωσε σχέδια για τον περιορισμό των κρουαζιερόπλοιων στα δημοφιλή νησιά της χώρας. Η κυβέρνηση θέλει επίσης να επιβάλει περιορισμούς στη βραχυπρόθεσμη μίσθωση σε περιοχές που υποφέρουν από τον υπερτουρισμό, τόσο στο Αιγαίο όσο και στο Ιόνιο, έχοντας συντάξει νομοσχέδιο το οποίο αυτή

Η χώρα, σημειωτέον, προσέλκυσε 32,7 εκατ. τουρίστες το 2023, 18% περισσότερους από πέρυσι, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος.

Η δυσανεμία είναι κοινή σε πολλούς αγαπημένους προορισμούς της Ευρώπης, που «βουλιάζουν» από τουρίστες. Η Βενετία εισήγαγε φέτος ένα τέλος εισόδου, ενώ στους ισπανικούς προορισμούς της Μαγιόρκα, των Καναρίων Νήσων και της Βαρκελώνης οι ντόπιοι διαμαρτύρονται και θέλουν να ανακτήσουν τον τόπο τους από τους επισκέπτες. «Το πρόβλημα δεν περιορίζεται μόνο σε λίγα νησιά και σίγουρα δεν είναι μόνο ελληνικό», συνοψίζει ο Ιωάννης Σπλιάνης, επίκουρος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αιγαίου. «Το πρόβλημα ήταν περισσότερο από προφανές τουλάχιστον από το 2018, μετά ήρθε η πανδημία και το ξεκάθαρο δεν είναι μόνο ελληνικό», επαναφέραμε τα ταξίδια και τον τουρισμό για να καλύψουμε τη ζημιά».

BLOOMBERG



Οργανισμός Χρηματοδότησης Στέγης

### ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΑΓΟΡΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ο Οργανισμός Χρηματοδότησης Στέγης ανακοινώνει ότι προτίθεται να απασχολήσει άτομα για τις επαρχίες Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου και Αμμοχώστου, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, με καθεστώς αγοράς υπηρεσιών.

Σχετικές πληροφορίες έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Χρηματοδότησης Στέγης [www.hfc.com.cy](http://www.hfc.com.cy)

### Διεύθυνση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας

«Η Διεύθυνση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, Οργανισμός Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας, ενδιαφέρεται για ενόικια δύο κατάλληλων υποστατικών στη Λεμεσό, με εύκολη πρόσβαση σε μέσα μαζικής μεταφοράς, μεγέθους 250τ.μ. (απόκλιση +10%) με δυνατότητα διαχωρισμού στους αναγκαίους χώρους.

Απαραίτητη προϋπόθεση όπως τα κτήρια έχουν πιστοποιητικό τελικής έγκρισης όπως αυτό ορίζεται στα πλαίσια των προνοιών του άρθρου 10 (1) του περί Ρυθμίσεως Οδών και Οικοδομών Νόμου (ΚΕΦ. 96), πρόσβαση για ΑμεΑ, να διαθέτει ανελκυστήρα (όπου εφαρμόζεται), κλιματισμό και υποδομή για παραχώρηση εγκρίσεων πυρασφάλειας από την Πυροσβεστική.

Οι δηλώσεις ενδιαφέροντος θα πρέπει να κατατεθούν στη διεύθυνση Νοσοκομείο Αθαλάσσης, 1452, Λευκωσίας, όχι αργότερα από τις 13.00, Παρασκευή 23 Αυγούστου, 2024.

Με τη δήλωση ενδιαφέροντος πρέπει να υποβληθούν αρχιτεκτονικά σχέδια των κατοψων κάθε επιπέδου, κατάλογος των εμβαδών των ωφελίμων χώρων ανά όροφο, το εμβαδόν των αποθηκών καθώς και το πιστοποιητικό τελικής έγκρισης.

Στη δήλωση πρέπει να αναφερθεί το προτεινόμενο μηνιαίο ενόικιο (€/τ.μ.) και να περιλαμβάνεται σχετική κάτοψη του κτιρίου, τιμή ανά τ.μ. και άλλες συναφείς πληροφορίες (η επιλογή κτιρίου θα γίνει δεδομένης της διαθεσιμότητας του σχετικού κονδυλίου).

Για πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αποπίνονται στα τηλέφωνα 25305079 / 25305110 και 25827163 / 25827167 Δευ. - Παρ. 10.00 - 13.00»

MASTERS TENNIS ACADEMY WELCOMES OUR NEW PARTNER



OFFICIAL AUTOMOTIVE PARTNER

# Μισθοί 11,5 ετών για ένα διαμέρισμα 60 τ.μ.

Απιαστο όνειρο για την πλειονότητα των Ελλήνων η αγορά κατοικίας

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

**Μισθοί** 11,5 ετών απαιτούνται σήμερα στην Ελλάδα για την αγορά ενός διαμερίσματος επιφάνειας 60 τ.μ. και ηλικίας 20-30 ετών, εξαιτίας του τριπλάσιου ρυθμού αύξησης των τιμών πώλησης κατοικιών σε σύγκριση με τον αντίστοιχο ρυθμό ανόδου των μισθολογικών απολαβών των πολιτών. Με βάση πρόσφατη ανάλυση της Cerved Property Services, είναι εμφανές η αναντιστοιχία μεταξύ της αγοραστικής δύναμης και της απόκτησης κατοικίας, με αποτέλεσμα η αγορά κατοικίας στην Ελλάδα να αποτελεί πλέον άπιαστο όνειρο για τη μεγάλη πλειονότητα των ενδιαφερομένων.

Συγκεκριμένα, από το 2018 και μέχρι το τέλος του 2023 ο μέσος μισθός στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 19,5%, από 1.070 ευρώ σε 1.250 ευρώ. Στην πράξη, όμως, η αύξηση αυτή δεν είχε αντίκρυσμα, γιατί αντισταθμίστηκε από τον υψηλό πληθωρισμό και το κύμα ακρίβειας που έχει πλήξει σχεδόν το σύνολο των αγαθών (π.χ. τρόφιμα) και των υπηρεσιών τα τελευταία χρόνια, παρότι πλέον οι αυξήσεις είναι περιορισμένες. Την ίδια περίοδο (2018-2023), η μέση τιμή πώλησης κατοικίας στην Ελλάδα έχει σημειώσει αύξηση κατά 57%, αγγίζοντας τις 274.830 ευρώ, από

175.000 ευρώ το 2018. Αυτό σημαίνει ότι πλέον απαιτούνται 11,5 χρόνια για την απόκτηση ενός διαμερίσματος 60 τ.μ. Μόλις πριν από τρία χρόνια, το 2021, απαιτούνταν 8,5 χρόνια μισθών για την απόκτηση του ίδιου ακινήτου (60 τ.μ., 30 ετών), διάστημα που ήταν αναρμοιζόμενο με τον διεθνή μέσο όρο.

Έτσι, με βάση την ανάλυση της Cerved, η Αθήνα είναι πλέον η πέμπτη ακριβότερη πόλη για την απόκτηση κατοικίας από εγχώριους αγοραστές, υστερώντας μόνο σε σχέση με κάποιες από τις ακριβότερες πόλεις στον κόσμο διαχρονικά, όπως το Χονγκ Κονγκ, το Τόκιο, το Παρίσι και το Τελ Αβίβ. Το γεγονός ότι πλέον έχουν ξεπεραστεί πόλεις όπως η Ζυρίχη και η Γενεύη στην Ελβετία, το Λονδίνο και το Ντουμπάι, είναι ενδεικτικό της ανάγκης για κάποια διόρθωση είτε στις τιμές πώλησης είτε στα εισοδήματα, ή και στα δύο.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι ένα ποσοστό των εισοδημάτων των Ελλήνων υποδηλώνεται, καθώς πάνω από το 50% δηλώνει εισόδημα κάτω των 10.000 ευρώ.

Μάλιστα, όπως προκύπτει και με βάση τα στοιχεία από τις δηλώσεις των ελευθέρων επαγγελματιών, το 64% δήλωσε εισόδημα τα έως 10.000 ευρώ το 2023,



**Με βάση** την ανάλυση της Cerved, η Αθήνα είναι πλέον η πέμπτη ακριβότερη πόλη για την απόκτηση κατοικίας από εγχώριους αγοραστές, υστερώντας μόνο σε σχέση με κάποιες από τις ακριβότερες πόλεις στον κόσμο διαχρονικά, όπως το Χονγκ Κονγκ, το Τόκιο, το Παρίσι και το Τελ Αβίβ.

## Την περίοδο 2018-2023 οι τιμές ακινήτων αυξήθηκαν κατά 57%, ενώ οι μισθοί παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα.

ενώ σχεδόν 1 στους 2 (45%) κάτω από 5.000 ευρώ. Επομένως είναι σαφές ότι αρκετά από τα έσοδα δεν δηλώνονται στην φοροία, με αποτέλεσμα να μειώνεται και ο συνολικός μέσος όρος της εγχώριας αγοραστικής δύναμης. Αυτό όμως δεν αναιρεί το γεγονός ότι ιδίως οι μισθωτοί έχουν δει την αγοραστική τους δύναμη να υποχωρεί δραματικά, ακόμα και μετά τις πρόσφατες αυξήσεις που έγιναν στους μισθούς.

Ταυτόχρονα, σύμφωνα με τη Cerved, υπάρχει περιορισμένη «πραγματική» δυνατότητα πρόσβασης σε τραπεζικό δανεισμό για τα ελληνικά νοικοκυριά, καθώς οι τρέχουσες συνθήκες απευθύνονται στο άνω του 25% των ελληνικών νοικοκυριών με βάση το διαθέσιμο εισόδημα, ενώ εάν πρόκειται για αγορά νεόδμητης κατοικίας, τα τρέχοντα επίπεδα τιμών απευθύνονται στο άνω του 3%-10% της χώρας.

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι πλέον απαιτείται και σημαντικό ύψος αποταμιεύσεων/ιδίων κεφαλαίων για την εξασφάλιση στεγαστικού δανείου. Λαμβάνοντας υπόψη τη μέση αξία μιας κατοικίας στην Αθήνα σήμερα, δηλαδή περίπου 300.000 ευρώ, η εισοδηματική κλίμακα του ενδιαφερομένου πρέπει να αγγίζει τις 35.000 ευρώ.

Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να εξασφαλιστεί δάνειο 210.000 ευρώ, κάτι που σημαίνει ότι οι υπόλοιπες 90.000 ευρώ θα πρέπει να βρεθούν από τον ιδιον τον υποψήφιο αγοραστή.

Πάντως, η ζήτηση για αγορά κατοικίας εξακολουθεί να είναι ισχυρή. Σύμφωνα με το 2ο βάρμετρο της αγοράς ακινήτων που πραγματοποίησε το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Πανεπιστημίου Μακεδονίας (ΠΑΜΑΚ), για λογαριασμό του ιστολογίου (blog) για τις επενδύσεις [iliasparageorgiadis.com](http://iliasparageorgiadis.com) του κ. Ηλία Παπαγεωργιάδη, επικεφαλής του επιχειρηματικού ομίλου MORE Group, οι συμμετέχοντες απάντησαν σε ποσοστό 28% ότι θεωρούν τον εαυτό τους πιθανό αγοραστή ακινήτων, έναντι μόλις 9% που απάντησαν ότι αποτελούν πω-

λητές ακινήτων. Ενα πρόσθετο 51% απαντά ότι αποτελεί γενικώς ενδιαφερόμενο για την αγορά ακινήτων.

Οι απαντήσεις αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία, καθώς αντανακλούν την επιθυμία των Ελλήνων να αποκτήσουν κατοικία, αλλά και την αδυναμία τους να το πράξουν όσο οι τιμές παραμένουν στα σημειντά επίπεδα και όσο δεν βελτιώνεται σημαντικά η οικονομική τους κατάσταση. Ουσιαστικά δηλαδή αυτήν την περίοδο στην αγορά κατοικίας παρατηρείται ένα διαρκώς διευρυνόμενο κενό ανάμεσα στο επίπεδο των τιμών, έτσι όπως έχει διαμορφωθεί μετά τις αυξήσεις των τελευταίων ετών, αλλά και στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, των οποίων τα εισοδήματα εξακολουθούν να συμπίπτουν.

**ΑΡΘΡΟ** / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

## Εγκλωβισμένοι αγοραστές και αγνοούμενες λύσεις

**Η πρόσφατη** απόφαση του Εφετείου που έκρινε ως αντισυνταγματικές πρόνοιες της νομοθεσίας που έδινε κάποια διέξοδο σε εγκλωβισμένους αγοραστές ακινήτων, ενδεχομένως να δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα από όσα λύνει.

Αν ανατρέξουμε στο όχι απομακρυσμένο παρελθόν, ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της χώρας μας στον τομέα των ακινήτων ήταν η κακοφημία της διεθνώς στη μη έγκαιρη έκδοση τίτλων ιδιοκτησίας στις αναπτύξεις που κατασκευάζονταν. Κάποιος θα μπορούσε –και όχι άδικα– να πει πως με τον όρο «μη έγκαιρη» είμαι αρκετά συγκαταβατικός ή καλός, επειδή θα μπορούσε να με αντικρούσει παρουσιάζοντας χιλιάδες περιπτώσεις που οι τίτλοι όχι μόνο δεν εκδόθηκαν «έγκαιρα», αλλά δεν εκδόθηκαν ποτέ. Κατά την πορεία μου στον τομέα τα τελευταία 25 χρόνια εξέθεσα ποικιλία τρόπων το θέμα επειδή είναι πραγματικά ένα πρόβλημα με απευθείας αντανάκλαση στην εικόνα της χώρας μας, στην οικονομία και στην κτηματαγορά που δυνάμικα επιρραζει όλους.

Η πορεία από την αδειοδότηση μέχρι την έκδοση ξεχωριστών τίτλων ιδιοκτησίας είναι εμποτισμένη με αρκετές κακοτοπιές που παρέχουν πρόσφορο έδαφος για να μην υπάρχει η αίσια κατάληξη που όλοι (θεωρώ) θέλουμε: η απόκτηση τίτλου ιδιοκτησίας. Αυτές όμως οι κακοτοπιές αναλύθηκαν στο παρελθόν και δεν είναι της παρούσης.

Σήμερα έχουμε ενώπιόν μας

αυτή την ανατρεπτική απόφαση του Εφετείου, η οποία συνοπτικά σταμάτησε τη διαδικασία απόκτησης τίτλου από εγκλωβισμένους αγοραστές που ενώ εξόφλησαν το σπίτι/ διαμέρισμα/ οικόπεδο που αγόρασαν από τον developer –και μάλιστα πολλοί απέκτησαν και κατοχή– δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν τον πολυπόθητο και δικαιωματικό τίτλο που να τους κατοχυρώνει ότι είναι οι κύριοι της

## Η καλύτερη διέξοδος είναι η θέσπιση και η εισαγωγή του escrow account σαν ενδιάμεσο στάδιο στη διαδικασία της αγοραπωλησίας ακινήτων.

μονάδας που αγόρασαν και αποπλήρωσαν.

Τι λέει αυτή η απόφαση Η απόφαση λέει πως οι πρόνοιες του Νόμου για προστασία των εγκλωβισμένων αγοραστών, σε περιπτώσεις σπιτιών και ακινήτων, κατά τις οποίες αυτά υποθηκεύτηκαν σε τράπεζες, πριν να πωληθούν σε τρίτους και πριν να κατατεθεί αγοραπωλητήριο έγγραφο στο Κτηματολόγιο, θεωρούνται ως περιοριστικό δικαίωμα των δανειστών, δηλαδή των τραπεζών.

Για παράδειγμα, αν κάποιος αγόρασε ένα διαμέρισμα εντός συγκροτήματος που ανεγείρονταν



**Η απόφαση** στην ολότητά της ωφελεί τους δανειστές και φέρνει σε μεγάλη δυσμείνεια τους αγοραστές που ήταν τυχικότεροι εφόσον εξόφλησαν το τίμημα αγοράς ως όφειλαν.

σε ένα οικόπεδο και την ώρα που αγοράζε το διαμέρισμα, το οικόπεδο ήταν ήδη υποθηκευμένο στην τράπεζα, τότε αν το δάνειο δεν ξοφλήθηκε ποτέ από τον developer, παρά το γεγονός ότι το συμβόλαιο κατατέθηκε στο Κτηματολόγιο και παρά το γεγονός ότι ο developer εξοφλήθηκε πλήρως, η τράπεζα μπορεί σήμερα να κινήσει διαδικασίες εκποίησης του οικοπέδου και ό,τι υπάρχει επί αυτού, για να πάρει το λαβείν της. Αυτό φανερά αφήνει κρεμασμένους τους αγοραστές.

Απλά να αναφέρουμε πως βάσει αυτής της νομοθεσίας που κρίθηκε

αντισυνταγματική, η οποία προωθήθηκε από τον Σωκράτη Χάσκο και εφαρμόστηκε από τον Σεπτέμβριο του 2015 μετά από ψήφισμα στη Βουλή, ο διευθυντής του Κτηματολογίου έχει το δικαίωμα να διενεργεί αυτεπάγγελτα και κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, μεταβιβάσεις ακινήτων επί ονόματι αγοραστών, που είχαν καταθέσει τη σύμβασή τους στο Επαρχιακό Κτηματολογικό Γραφείο μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2014.

Μέσω αυτής της νομοθεσίας έγιναν 21.495 αιτήσεις από εγκλωβισμένους αγοραστές και μετά από ολοκλήρωση της απαιτούμενης

διαδικασίας εκδόθηκαν ήδη 11.158 ξεχωριστοί τίτλοι (ποσοστό περίπου 52%), ενώ από τις εναπομείνουσες 9.834 αιτήσεις, 2.331 θα μπορούσαν να εκδοθούν άμεσα, αλλά μπήκαν στον πάγο λόγω της απόφασης.

Είναι αντιληπτό ότι η απόφαση στην ολότητά της ωφελεί τους δανειστές και φέρνει σε μεγάλη δυσμείνεια τους αγοραστές που ήταν τυπικότεροι εφόσον εξόφλησαν το τίμημα αγοράς ως όφειλαν.

Πέραν αυτού όμως, δημιουργείται μια αλληλουχία καταστάσεων που πάλι δημιουργεί αρνητικό αντίκτυπο στη χώρα μας, το

οποίο δύσκολα μπορούμε να συμμάζψουμε. Δεν θέλω να είμαι μάντης κακών και ούτε να σπέρνω τον πανικό. Κατ' αρχάς να σημειώσουμε ότι αυτό αφορά κυρίως παλιές υποθέσεις επειδή έκτοτε τα πράγματα είναι σαφώς βελτιωμένα και υπάρχουν καλύτερες πρακτικές. Όχι όμως τέλειες.

Είναι ανάγκη να λύσουμε εντελώς το πρόβλημα έτσι ώστε να είναι αλεξίφαυρο από κάθε άποψη. Πιστεύω πως η καλύτερη διέξοδος είναι η θέσπιση και η εισαγωγή του escrow account σαν ενδιάμεσο στάδιο στη διαδικασία της αγοραπωλησίας ακινήτων. Δηλαδή, το κανάλι αμφίδρομης ανταλλαγής χρημάτων για κάθε ανάπτυξη να διοχετεύεται μέσω ενός ενδιάμεσου λογαριασμού και τα χρήματα να απελευθερώνονται μετά από υπόδειξη του escrow agent, ο οποίος θα εξασφαλίζει ότι το έργο προχώρησε στο επόμενο στάδιο και άρα δικαιολογείται η πληρωμή. Με αυτό τον τρόπο ο αγοραστής θα είναι εξασφαλισμένος, όπως και η τράπεζα, όπως και ο developer. Το τι θα μένει μέσα στον λογαριασμό στο τέλος θα είναι το κέρδος του επιχειρηματία ανάπτυξης, το οποίο και θα του μεταφέρεται. Κανένα παραθυράκι για κλεψίες και εξυπηλάδες. Ο escrow agent θα είναι είτε ένα πιστοποιημένο ελεγκτικό γραφείο ή ένα δικηγορικό γραφείο με ανάλογη κατάρτιση.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.



ΚΥΡΙΑΚΗ 21 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

# Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΤΈΧΝΕΣ & γράμματα



«Το σπίτι του Μολιέρου», όπως αποκαλείται συχνά η Κομεντί Φρανσέζ, θεωρείται ένα από τα παλαιότερα θέατρα του κόσμου. Ιδρύθηκε το 1680 και από το 1799 στεγάζεται στο επιβλητικό κτίριο του Παλέ Ρουαγιάλ.

## Μια διαφορετική Εκάβη

Η «Κ» βρέθηκε στην πρόβα του έργου «Hecuba, Not Hecuba», που σκηνοθετεί ο Τιάγκο Ροντριγκες για την Επίδαυρο

της ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΣΑΒΒΙΔΗ

Λίγες ώρες μετά τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών της 9ης Ιουνίου και εν μέσω ελληνικού καύσωνα, προσγειωνόμαστε σε ένα μουντό Παρίσι, βαρύ τόσο από την άνοδο της Ακροδεξιάς όσο και από το δύσθυμο καλοκαίρι. Ενώ το σώμα προσπαθεί να συνηθίσει την κατά είκοσι βαθμούς διαφορά θερμοκρασίας, μπαίνουμε στο κτίριο της ιστορικής Κομεντί Φρανσέζ για να παρακολουθήσουμε την πρόβα της παράστασης «Hecuba, Not Hecuba» («Εκάβη, Όχι Εκάβη») που σκηνοθετεί ο νέος διευθυντής του Φεστιβάλ της Αβινιόν, Τιάγκο Ροντριγκες, λίγο πριν παρουσιαστεί στο αρχαίο θέατρο της Επίδαυρου. Δεν είναι η πρώτη φορά που θα δούμε έργο του ιστορικού θιάσου στον οργανισμό, καθώς είχε προηγηθεί το «Ηλέκτρα / Ορέστης» του Ιβό βαν Χόβε, το 2019.

«Το σπίτι του Μολιέρου», όπως αποκαλείται συχνά η Κομεντί, θεωρείται ένα από τα παλαιότερα θέατρα του κόσμου. Ιδρύθηκε το 1680 και από το 1799 στεγάζεται στο επιβλητικό κτίριο του Παλέ Ρουαγιάλ. Οι Γάλλοι αισθάνονται ιδιαίτερη σύνδεση με την Κομεντί. Από τον 18ο αι., έως και σήμερα, ευκατάστατες οικογένειες χαρίζουν έργα τέχνης και ακίνητα στον οργανισμό, ενώ διατηρούν συγκεκριμένες θέσεις στην κεντρική σκηνή εδώ και τρεις ή τέσσερις γενιές.

### Ακρίβεια και λεπτομέρεια

Εδώ λειτουργούν όλα με απόλυτη ακρίβεια και κατανομή εργασιών. Το εναλλασσόμενο ρεπερτόριο που εφαρμόζει η Κομεντί απαιτεί να στήνονται σκηνικά για διαφορετική παράσταση κάθε μέρα. Κι όμως, αξεσουάρ, σκηνικά, κατασκευάζονται από τα αντίστοιχα τμήματα. Όλα χειροποίητα, με απόλυτη προσοχή στη λεπτομέρεια. Μέχρι και στο σιδέρωμα ακολουθείται μια ιεροτελεστία, που διατηρεί τη μέθοδο και τα εργαλεία σιδερώματος του 16ου και του 17ου αιώνα. Ένα

κολάρο παίρνει περίπου τέσσερις ώρες. Ένα πουκάμισο εποχής Μολιέρου θέλει μία εργάσιμη ημέρα για να σιδερωθούν στην εντέλεια οι περιτέχνες πτυχωσεις του. Όλοι εργάζονται σαν ένα ζωηρό μέλισσι. Αλλωστε, η κυψέλη είναι το έμβλημα της Κομεντί Φρανσέζ. Γύρω του αναγράφεται στα λατινικά το σύνθημα του θιάσου, «Simul et singulis» (Όλοι μαζί και ο καθένας μοναδικός). Σε μια κίνηση συμβολική, το 2018 τοποθετήθηκαν στη στέγη της κεντρικής σκηνής «Ρισελιέ» τρεις κυψέλες. Το μέλι που παράγουν εκεί οι εργάτριες μέλισσες με θέα τις παρισινές στέγες του

Το «μέλισσι» της Κομεντί Φρανσέζ εργάστηκε πυρετωδώς για την παράσταση που ανεβαίνει στις 26 και 27 Ιουλίου.

πρώτου διαμερίσματος διατίθεται στο πωλητήριο.

Η πρόβα στην αριστοκρατική αίθουσα «Ρισελιέ» ξεκινάει αυστηρά στην ώρα της. Τα φώτα σβήνουν και οι ηθοποιοί—σαν άλλες εργάτριες στην κυψέλη—παίρνουν τις θέσεις τους στο τραπέζι της ανάγνωσης. Το έργο που έγραψε ο Πορτογάλος σκηνοθέτης βασίζεται μεν στην ευριπίδεια «Εκάβη», πρόκειται όμως για ένα νέο κείμενο. Το ξεκαθαρίζει άλλωστε ήδη από τον τίτλο του «προς αποφυγήν παρεξηγήσεων», όπως μας λέει. Στο νέο αυτό έργο η Νάντια, η κεντρική ηρωίδα, την οποία υποδύεται η Ελσα Λεπούαβρ, είναι μια ηθοποιός που βρίσκεται εν μέσω προβών, όπου ενσαρκώνει την Εκάβη στο ομότιτλο έργο του Ευριπίδη και ταυτόχρονα ξεκινάει έναν δικαστικό αγώνα ενάντια στο κράτος, το οποίο κατηγορεί για την κακοποίηση του αυτιστικού γιου της, Οτις, από υπαλλήλους ενός δημόσιου ιδρύματος για παιδιά με αυτισμό. Η πραγματική ιστορία ενός αντίστοιχου σκανδάλου που ξέσπασε



Το έργο που έγραψε ο Τιάγκο Ροντριγκες βασίζεται μεν στην ευριπίδεια «Εκάβη», πρόκειται όμως για ένα νέο κείμενο. Το ξεκαθαρίζει άλλωστε ήδη από τον τίτλο του, «προς αποφυγήν παρεξηγήσεων», όπως λέει ο νέος διευθυντής του Φεστιβάλ της Αβινιόν.

στην Ελβετία πριν από δύο χρόνια ενέπνευσε τον Τιάγκο Ροντριγκες να γράψει γι' αυτό το θέμα.

Αποσπάσματα από την τραγωδία του Ευριπίδη εναλλάσσονται με το κείμενο του Ροντριγκες, ο οποίος τονίζει πως «η δουλειά που κάνω προέρχεται από αγάπη για την ελληνική τραγωδία, δεν παριστάνει ότι εμπεριέχει κάποια διδαχή στον τρόπο ερμηνείας της». Κάποιες στιγμές διακόπτει την πρόβα, κάνει μικρές διορθώσεις σε άψογα γαλλικά και με ιδιαίτερη ευγένεια εμμένει στις λεπτομέρειες της κάθε κίνησης και ερμηνείας.

Η λέξη «αγάπη» επανέρχεται συχνά όταν αργότερα ο σκηνοθέτης μάς μιλάει για την «Εκάβη» του Ευριπίδη. «Είναι ένα έργο που αγαπώ ιδιαίτερα και το έχω δουλέψει πολλές φορές με μαθητές μου, διότι περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που είναι δύσκολο να ερμηνεύσει κανείς. Ο θυμός, ο ψυχικός πόνος, τα βάσανα, όλα είναι εκεί. Πώς υποδέσσει τον γονέα που ανακαλύπτει το νεκρό σώμα του παιδιού του;». Στη σκηνή της αντιλογίας μεταξύ

Εκάβης και Αγαμέμνονα για το αν εκείνη έπραξε δίκαια τιμωρώντας τον Πολυμήστορα που σκότωσε το παιδί της, ο Αγαμέμνονας εντέλει υποστηρίζει την Εκάβη. «Ο Ευριπίδης μεροληπτεί ξεκάθαρα υπέρ της κεντρικής ηρωίδας του, πράγμα σπάνιο για ελληνική τραγωδία», μας λέει ο Ροντριγκες.

### Δικαιοσύνη

Το ζήτημα της απόδοσης δικαιοσύνης επανέρχεται διαρκώς στο κείμενο. «Ο Ευριπίδης κατά κάποιον τρόπο ανακαλύπτει το διεθνές και ανθρωπιστικό δίκαιο, όταν λέει ότι σε περίοδο πολέμου, ακόμη κι όταν ανήκει στους ηττημένους, πρέπει να τύχει δικαίους μεταχειρίσους. Το ότι τα γράφει αυτά τόσους αιώνες πριν από τη Συνθήκη της Γενεύης είναι πολύ πιο πολιτικό από οτιδήποτε κάνω εγώ στο θέατρο», συμπληρώνει ο σκηνοθέτης, που φέτος δίκασε με το έργο «Καταρίνα και η ομορφιά να σκοτώνεις φασίστες», που είδαμε στη Στέγη του Ιδρύματος Ωνάση. Το σκοτάδι της φρίκης του πο-

λέμου και της ψυχικής κατάστασης της Εκάβης αποτυπώνεται στο λιτό σκηνικό σύμπαν, όπου το μαύρο χρώμα κυριαρχεί τόσο στα σκηνικά όσο και στα κοστούμια των ηθοποιών. Φτιαγμένα από ανθεκτικά υφάσματα για να αντέξουν στους εξωτερικούς χώρους της Επίδαυρου και του Φεστιβάλ της Αβινιόν, όπου η παράσταση έκανε πρεμιέρα στις 30 Ιουνίου, χαρακτηρίζονται από πολλές πτυχωσεις σε διάφορες αποχρώσεις του μαύρου, εμπνευσμένα από τους πίνακες του Πιερ Σουλάζ. Το πιο εντυπωσιακό σκηνικό στοιχείο, ωστόσο, είναι το ογκώδες, μαύρο γλυπτό που απει-

«Η δουλειά που κάνω προέρχεται από αγάπη για την ελληνική τραγωδία», λέει ο σκηνοθέτης στην «Κ».

κονίζει μια σκύλα με κομμένο το μπροστινό πόδι της, δημιουργία του ατελιέ της Κομεντί Φρανσέζ. Εμπνευσμένο από ένα ρωμαϊκό ανάγλυφο που απεικονίζει τον Περικλή, τον αγαπημένο σκύλο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, το γλυπτό είναι μια αναφορά στην προφητεία του Πολυμήστορα, αλλά σύμφωνα με τον σκηνοθέτη συμβολίζει επίσης «τόσο τα σκυλιά του πολέμου όσο και την αφοσίωση».

Όσο για τη διαδικασία συγγραφής του έργου, ο γενικός διευθυντής της Κομεντί Φρανσέζ, Ερίκ Ρουφ, παρατηρεί μια αντιστοιχία με τον τρόπο που εργαζόταν ο Μολιέρους. Όπως ο μεγάλος κωμωδογράφος «έγραφε για τους δικούς του ηθοποιούς, οι οποίοι τροφοδοτούσαν τη γραφή του, έτσι κι ο Ροντριγκες αρχικά έφερε στις πρόβες το ένα τρίτο του κειμένου και το υπόλοιπο προέκυψε από τις συζητήσεις με τους ηθοποιούς».

### Προκλήσεις

Σχετικά με τις ερμηνευτικές προκλήσεις του «Hecuba, Not

Hecuba», που χαρακτηρίζεται από εσωτερικότητα και ρεαλισμό, η πρωταγωνίστρια Ελσα Λεπούαβρ αναφέρει ότι το σκηνικό για έναν χώρο όπως η Επίδαυρος έγκειται στο ότι «πρέπει να πείσουμε τους θεατές να έρθουν εκείνοι προς εμάς, για να τους πούμε την ιστορία», καθώς η ίδια έχει ήδη την εμπειρία της Επίδαυρου από την, εκ διαμέτρου αντίθετης δυναμικής, παράσταση του Ιβό βαν Χόβε. Πόσο είναι όμως προετοιμασμένος ο Ροντριγκες για τυχόν αντιδράσεις στο έργο του; «Πίστεώς μου, ότι το κοινό είναι πάντα πιο έξυπνο από εμένα. Σέβομαι τους θεατές. Δεν έχω πρόβλημα αν στο ελληνικό κοινό δεν αρέσει το έργο μου, όχι όμως επειδή θεωρούν ότι τους ανήκει η τραγωδία. Η πολιτιστική κληρονομιά δεν είναι ιδιοκτησία».

Η πρόβα έχει προχωρήσει μέχρι την προτελευταία σκηνή του έργου. Ξαφνικά ανάνυτον τα φώτα. «Είναι 16.57, θα σταματήσουμε εδώ για σήμερα», λέει κάποιος. Στα επόμενα τρία λεπτά η αίθουσα πρέπει να έχει αδειάσει. Κατεβαίνοντας προς την έξοδο μάς περιμένει η φθαρμένη από τους αιώνες πολυθρόνα του Μολιέρου, που εκτίθεται στο ισόγειο. Σε αυτή λέγεται πως καθόταν όταν πέθανε, ενώ έπαιζε στον «Κατά φαντασίαν ασθενή» του. Γύρω μας, κάποιοι Γάλλοι συζητούν για την άνοδο της Ακροδεξιάς, αισθάνονται ντροπή. Σε λίγες εβδομάδες θα κάνουν την ανατροπή. Αυτό όμως δεν το γνωρίζουν ακόμη. Ρωτάμε πώς εξελίσσεται η τελευταία σκηνή του «Hecuba, Not Hecuba». «Θα τη δείτε στην Επίδαυρο», μας λένε οι συντελεστές χαμογελώντας. Απόγευμα πια, βγαίνουμε στο βροχερό Παρίσι, ενώ μας έχει κολλήσει το «Sitting on the dock of the bay» του Οτις Ρέντινγκ. Γιατί; Θα το ανακαλύψετε στην Επίδαυρο.

Η παράσταση ανεβαίνει στο αρχαίο θέατρο της Επίδαυρου στις 26 και 27 Ιουλίου, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών-Επίδαυρου.





Για τις «Γάτες τ' Αϊ-Νικόλα», του Σεφέρη, ξεκίνησαν αλλά από λάθος βρέθηκαν σε ένα ποταμάκι όπου έπαιζαν δυο σκυλιά. Ετσι μπήκε η «Αφήγηση της Μαρίκκας» στην ταινία. «Είναι αυτό που λέει η σύμπτωση του ντοκουμέντου», εξηγεί η Βουβούλα Σκούρα.



Οι ταμπέλες που απαγόρευαν την είσοδο και τη φωτογράφιση της «Νεκρής Ζώνης», στην περικλειστή με συρματοπλέγματα Αμμόκωστο, τον Οκτώβριο του 2020 αντικαταστάθηκαν με άλλες, που δίνουν οδηγίες στους λουόμενους. Κεντρικό μήνυμα: «Το αλκοόλ απαγορεύεται».



Η Νίκη Μαραγκού με φόντο την Αμμόκωστο, την πόλη όπου γεννήθηκε. «Σίγουρα θα 'χει χορταριάσει η βεράντα και τα βιβλία, αν είναι ακόμα εκεί, θα 'χουν καλυφθεί με μια στρώση άμμου», γράφει στο βιβλίο της «Μια στρώση άμμου».

# Η Κύπρος των πληγών και των ανοιχτών οριζώντων

Η Β. Σκούρα μιλάει για τη Ν. Μαραγκού

της ΠΟΛΙΝΑΣ ΤΑΜΠΑΚΑΚΗ

Πριν από τέσσερα χρόνια, στις 20 Ιουλίου 2020, στην ανάρτηση που έκανε για τα σαράντα έξι χρόνια από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, η Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου έγραψε: «Ποτέ δεν ξεχνώ τα λόγια της Κύπριας ποιήτριας Νίκης Μαραγκού, από το βιβλίο της "Μια στρώση άμμου", για τα παιδικά της χρόνια στην Αμμόκωστο»: «Από το 1974, που ο τουρκικός στρατός μπήκε στην Αμμόκωστο, δε μάθαμε ποτέ τίποτα, ούτε για το σπίτι ούτε για τα βιβλία, το μόνο σίγουρο είναι ότι η περιοχή δεν έχει κατοικηθεί, σίγουρα θα 'χει χορταριάσει η βεράντα και τα βιβλία, αν είναι ακόμα εκεί, θα 'χουν καλυφθεί με μια στρώση άμμου».

Ο ίδιος ο τίτλος του κειμένου της Μαραγκού «Μια στρώση άμμο-χωστός», ένα από τα πολλά ονόματα της πόλης, το καθένα με τη δική του ιστορία: Σαλαμίνα, Αρσινόη, Κωνσταντία, Famagusta, Gazima usa. Πίσω στον Ιούλιο του 2020 η άμμος της περικλείεται στις πόλεις δεν είχε ακόμη ταρταχτεί, όπως έγινε τον Οκτώβριο της ίδιας χρονιάς, όταν η Τουρκία και το καθεστώς των Κατεχομένων άνοιξαν μέρος του παραλιακού μετώπου της. Τότε αντικαταστάθηκαν και οι ταμπέλες που απαγόρευαν την είσοδο και τη φωτογράφιση της «Νεκρής Ζώνης» με άλλες, που δίνουν τώρα οδηγίες στους λουόμενους.

«Αυτό που λένε "νεκρή ζώνη" δεν υπάρχει / γιατί πάντα ανήκε σε κάποιους ζωντανούς», γράφει η Μαραγκού στο ποίημά της «Νεκρή ζώνη», που βρίσκεται στη διγλωσσο έκδοση των ποιημάτων της με τίτλο «Προς αμυδράν ιδέαν». Η έκδοση κυκλοφόρησε αμέσως μετά τον θάνατο της Μαραγκού, σε αυτοκινητικό δυστύχημα στις 7 Φεβρουαρίου 2013 στο Φαγιούμ της Αιγύπτου, όπου είχε πάει για να συμμετάσχει σε ένα εικαστικό εργαστήριο. Λίγο πριν τον θάνατό της είχε κυκλοφορήσει το βιβλίο της «Δεκαοκτώ αφηγήσεις», όπου είχε συγκεντρώσει και επιμεληθεί αφηγήσεις Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων γυναικών.

Το ποίημα της Μαραγκού «Νεκρή ζώνη» έχει κεντρική θέση στην ταινία μικρού μήκους με τίτλο «Επιφάνειες νερού», που γυρίστηκε το 2012 από τη διακεκριμένη εικαστική και κινηματογραφίστρια Βουβούλα Σκούρα, γνωστή ανάμεσα σε άλλα για τις πρωτοποριακές αφίσες θεάτρου

της, τις εικαστικές επιμέλειες βιβλίων και εκθέσεων, και τις ταινίες της «Etel Adnan. Εξοριστές λέξεις» (2007), «The Red Bank: James Joyce. Τα τετράδιά του, των Ελληνικών» (2013), και «Κοντραμπάντο. Αναζητώντας τη Μέλιω» (2023) για τη Μέλιω Αξιώτη. Η Σκούρα βραβεύτηκε το 2018 για την εικαστική επιμέλεια του βιβλίου «Γιώργος Ζιάκας. Θέατρο, Κινηματογράφος, Ζωγραφική». Ήταν μέσω του μεγάλου σκηνογράφου που είχε γνωρίσει τη Μαραγκού, όταν εκείνη δούλευε, από το 1976 έως το 1986, ως υπεύθυνη εκδόσεων στον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου.

Στην ταινία της Σκούρα για τη Μαραγκού ακούμε ανάμεσα σε άλλα κείμενα και την πιο σύντομη από τις «Δεκαοκτώ αφηγήσεις»: την «Αφήγηση της Μαρίκκας», για δυο όμορφα κυνηγητικά σκυλιά που έμειναν εγκλωβισμένα στο κλουβί τους στην Αμμόκωστο την ημέρα της εισβολής και χρόνια μετά τα έβλεπε η Μαρίκκα στον ύπνο της. «Ο άντρας μου είχε δύο σκυλιά κυνηγητικά. Τη Λάσσυ τζιαι τον Πέτρο, δυο σκυλιά πανέμορφα. Τα είχαμε στο περβόλι στο Κάτω Βαρώσι. Τους είχαμε δικό τους κλουβί μεγάλο. Μια εβδομάδα πριν την εισβολή έσκαψαν το χώμα τζιαι

**Είχε την άποψη ότι μπορούμε να πηγαίνουμε στα Κατεχόμενα, ότι έπρεπε να πηγαίνουμε, ότι δεν θα τους αφήσουμε να μην πηγαίνουμε.**

βγήκαν. Φοβηθήκαμε μην τα χάσουμε τζιαι κάναμε τσιμέντο το πάτωμα. Για να μην μπορούν να φύγουν. Είκοσι οκτώ χρόνια ακόμα τα βλέπω στον ύπνο μου».

Η ταινία της Σκούρα «Επιφάνειες νερού», φτιαγμένη για το Πρόγραμμα Αφροδίτη (Aphrodite Project) 2012-2013, ως μέρος μιας εγκατάστασης (installation) στο Λουτρό των Αέρηδων στην Αθήνα, είναι μια μοναδική ταινία-ντοκουμέντο από πολλές πλευρές. Οχι μόνο καταγράφει τη Μαραγκού να διαβάζει ποιήματα και άλλα κείμενά της και να κινείται σε χώρους που σηματοδοτούν τα τραύματα και τους ανοιχτούς οριζώντες του κόσμου της, αλλά φέρει επίσης έντονα τα σημάδια μιας εύφορης συνεργασίας ανάμε-

σα σε εκείνην και τη Σκούρα, δύο γυναίκες δημιουργούς με ευραμιακή ματιά και ιδιαίτερη αγάπη και γνώση της Ανατολής.

– Η ταινία «Επιφάνειες νερού» αποτελούσε μέρος μιας εγκατάστασης στο Λουτρό των Αέρηδων στην Πλάκα σε μια σειρά εκδηλώσεων με θέμα την Αφροδίτη. Μιλήστε μας για την εγκατάσταση αυτή.

– Τη Νίκη την ήξερα πολλά χρόνια πριν, από το θέατρο, από τον Γιώργο τον Ζιάκα. Κι όταν με κάλεσαν να πάρω μέρος στην έκθεση με θέμα την Αφροδίτη το μυαλό μου πήγε αμέσως στην Κύπρο και τη Νίκη.

Με ειδικό φωτισμό έφτιαξα την εγκατάσταση στο Λουτρό των Αέρηδων σαν κάτι υδάτινο. Υπήρχε παντού μια ρευστότητα και στον χώρο οι άνθρωποι έμπαιναν και έβγαιναν. Η ίδια η Νίκη είχε μια ρευστότητα. Αυτό ήθελα να κρατήσω και για αυτό έβαλα και τον τίτλο «Επιφάνειες νερού» στην ταινία, η οποία ταυτόχρονα έχει ως κεντρικό στοιχείο της τρία τετραγωνάκια/κάδρα, που αλλού ενώνονται αλλού όχι.

Από την αρχή ήθελα να υπάρχει μια αίσθηση εγκλωβισμού και απεγκλωβισμού. Για αυτό έβαλα μία οθόνη τηλεόρασης μέσα σε ένα είδος μπουνκερ που έφτιαξα στον χώρο του Λουτρού με σακιά από άμμο. Η ταινία προβαλλόταν σε αυτή την οθόνη και όπως το νερό κοινοίταν γύρω γύρω στον χώρο με τον φωτισμό υπήρχε η αίσθηση ότι εγκλωβίζεσαι και απεγκλωβίζεσαι την ίδια στιγμή ή ότι μπορείς ιστορικά να απεγκλωβιστείς κάποια στιγμή.

– Στις ταινίες σας για δύο άλλες γυναίκες δημιουργούς, την Ετέλ Αντνάν και τη Μέλιω Αξιώτη, υπάρχουν σαφείς πολιτικές δηλώσεις. Κάτι τέτοιο δεν υπάρχει στις «Επιφάνειες νερού». Αυτό συνδέεται με την ίδια τη Νίκη;

– Η Νίκη δεν έκανε πολιτική κουβέντα, όπως π.χ. η Ετέλ όταν μιλάει για τη μαντίλα στον μουσουλμανικό κόσμο. Αλλά μπορούσε να σου μιλάει για την εποχή των Ναϊτών και να λέει πράγματα πολύ πιο ουσιαστικά από ό,τι απαντούσε σε μια πολιτική ερώτηση. Από τη στιγμή που παίρναμε το αυτοκίνητο και πηγαίναμε στα Κατεχόμενα σήμαινε ότι αντίθετα από άλλους είχε την άποψη ότι μπορούμε να πηγαίνομε εκεί, ότι έπρεπε να πηγαίνομε εκεί, ότι δεν θα τους αφήσομε να μην πηγαίνομε.

Υπάρχει μια στιγμή στην ταινία που η Νίκη περπατάει στη Λευκωσία δίπλα σε κάτι βαρέλια που χωρίζουν τις δύο πλευρές. Καθώς σπκόνω την κάμερα, οι σημαίες δείχνουν ότι βλέπουμε προς την πλευρά της ελληνοκυπριακή από το μέρος της νεκρής ζώνης. Σε μιαν άλλη στιγμή η Νίκη διαβάζει το ποίημά της «Νεκρή ζώνη» έχοντας πίσω της την πόλη-φάντασμα της Αμμοκώστου και επιλέγει να το πει στα αγγλικά. Είναι μια έμμεση δήλωση αυτή, γιατί υπήρχε τόσα χρόνια η αγγλοκρατία στην Κύπρο.

– Σε μια στιγμή στην ταινία βλέπουμε τη Νίκη να αναδιατάσσει κάτι κομμένα τετραγωνάκια, ενώ την ίδια στιγμή ακούγεται το ποίημά της «Οδικός χάρτης». Τι φτιάχνει η Νίκη;

– Εφτιαχνε έναν πίνακα που μου τον χάρισε, τον έχω τον πίνακα, με κομματάκια που έκοψε από έναν παλιό χάρτη της Λευκωσίας. Είχαμε ήδη περπατήσει στην παλιά πόλη και είχαμε μια κουβέντα για το πώς μπορεί κανείς να δείξει την πορεία της Κύπρου. Στην ταινία δεν σταθεροποιείται η εικόνα, δεν βλέπουμε τον τελειωμένο πίνακα. Αυτή η ρευστότητα ταιριάζει και στην αλλαγή στον χάρτη της πόλης. Σήμερα στη Λευκωσία δεν υπάρχει καν αυτό που

υπήρχε όταν κάναμε τα γυρίσματα με τη Νίκη, τα τείχη δεν λειτουργούν όπως λειτουργούσαν.

– Πώς ήταν η συνεργασία σας με τη Νίκη στα γυρίσματα;

– Α, περνάγαμε καλά με τη Νίκη, δεν ήταν από πριν ακριβώς προσδιορισμένο το τι θα κάναμε. Δεν είχαμε ένα συνεργείο, η Νίκη και εγώ κάναμε την ταινία. Φτιάνοντας π.χ. στην Κύπρο για να μαζέψω το υλικό της ταινίας, το πρώτο πράγμα που κάνει η Νίκη είναι να πάμε στο σπίτι μιας ηλικιωμένης κυρίας να μας πει τον καφέ. Το θυμάμαι σαν και τώρα. Το μόνο που δεν είχα φανταστεί ήταν κάτι τέτοιο. Αλλά η Νίκη μέ-

**Πήγαμε στην Κερύνεια, πήγαμε σε πολλές γκρεμισμένες εκκλησίες, πάρα πολλές, πήγαμε στην Πάφο, σε πολλά χωριά.**

σα από τα μικροπράγματα και τα μικρά θραύσματα έβλεπε πράγματα πολύ ευρύτερα.

Ξαφνικά η Νίκη έλεγε να κάνουμε κάτι άλλο ή να πάμε κάπου αλλού από ό,τι είχαμε πει. Μερικές φορές αυτό έμενε με αποδιοργάνωση, αλλά αυτή η ρευστότητα έφερνε απρόσμενα πράγματα. Η σκηνή π.χ. με τα δύο σκυλιά από τις «Δεκαοκτώ αφηγήσεις» γυρίστηκε έτσι. Η Νίκη μου λέει ξαφνικά, «θες να πάμε στην εκκλησία για την οποία μιλάει ο Σεφέρης στις "Γάτες τ' Αϊ-Νικόλα";», λέω ναι, ναι, φυσικά, ξεκινάμε, και από λάθος της Νίκης βρισκόμαστε σε ένα ποταμάκι όπου ξαφνικά κώνονται δυο σκυλιά. Αν δεν είχαμε βρει τα δυο σκυλιά, μπορεί να μην έμπαινε η

«Αφήγηση της Μαρίκκας» στην ταινία. Είναι αυτό που λέμε η σύμπτωση του ντοκουμέντου.

– Θα θέλατε να δημιουργήσετε μια μεγαλύτερη ταινία για τη Νίκη; Ένα είδος «μνήμης και αγάπης», για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Σεφέρη, που θα λειτουργεί αυτόνομα, πέρα δηλαδή από το αρχικό installation;

– Είχαμε συζητήσει με τη Νίκη να κάνουμε μια μεγάλη ταινία και το υλικό που συγκεντρώσαμε, γυρίσματα και φωτογραφίες, είναι πολύ περισσότερο από αυτό που μπήκε στις «Επιφάνειες νερού». Μην ξεχνάμε ότι η ταινία φτιάχτηκε για το συγκεκριμένο installation.

Πήγαμε στην Κερύνεια, πήγαμε σε πολλές γκρεμισμένες εκκλησίες, πάρα πολλές, πήγαμε στην Πάφο, σε πολλά χωριά. Έχω π.χ. φωτογραφίες από έναν θερινό κινηματογράφο σε ένα χωριό στα Κατεχόμενα (αυτό για μένα θα μπορούσε να είναι μια ολόκληρη ταινία) που τον είχαν κάνει ματρί για πρόβατα με ταΐστρες και ποτίστρες. Αυτό το άδειο της οθόνης, το άδειο μιας χώρας.

Μην ξεχνάς, είχαμε με τη Νίκη μια οικειότητα προσώπων, ατόμων, κουβέντας. Υπήρχε μια κοινή ανάγνωση πραγμάτων (για τον Τσίρκα, για τον Σαββίδη, για τον Σεφέρη), έχω ιδιαίτερη σχέση με την Αίγυπτο, με τη Βηρυτό, όπως είχε και η Νίκη, και κουβεντιάσαμε πάντα σε γνωστούς κώδικες απευθείας. Με τον θάνατό της μου έμενε ένα κενό. Την καινούργια ταινία θα την ξεκινούσα από το Φαγιούμ, εκεί όπου σκοτώθηκε. Ναι, την καινούργια ταινία θα την ξεκινάω από το Φαγιούμ, αιθά-νομαι ότι τις το χρυσάφι.

Η κ. Πολίνα Ταμπακάκη, ερευνήτρια, King's College London, έχει επιμελήσει την έκδοση «Κύπρος, γυναίκα και φωνή» και μνήμη στο έργο της Νίκης Μαραγκού» (Το Ροδακί, 2019).



Θερινός κινηματογράφος σε ένα χωριό στα Κατεχόμενα που είχε μετατραπεί σε ματρί για πρόβατα, με ταΐστρες και ποτίστρες. «Αυτό το άδειο της οθόνης, το άδειο μιας χώρας. Αυτό για μένα θα μπορούσε να είναι μια ολόκληρη ταινία», λέει η Βουβούλα Σκούρα.



«Όλοι οι μεγάλοι συγγραφείς τι κάνουν; Σου λένε, γίνε αυτός ο ήρωας που έχω γράψει... πάρε από αυτόν τι σε ενδιαφέρει να πάρεις. Γι' αυτό και ο Χρεμύλος είναι το σπάνιο ανθρώπινο είδος που βρίσκει την ισορροπία» λέει στην «Κ» ο Μάνος Βακούσης, που υποδύεται τον Χρεμύλο.

# Το θέατρο είναι η αγάπη

«Ο Χρεμύλος μπορεί να είναι όλη η ανθρωπότητα εν δυνάμει...» λέει στην «Κ» ο Μάνος Βακούσης, για τον ρόλο του στον «Πλούτο»

Συνέντευξη στον  
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Είναι εκπληκτικό ότι κάθε φορά είναι τελείως διαφορετική η εμπειρία» μου λέει ο Μάνος Βακούσης, ο οποίος έχει τον ρόλο του Χρεμύλου, στην παράσταση του «Πλούτου» του Αριστοφάνη, που σκηνοθετεί για το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, ο Γιάννης Κακλέας και έρχεται στην Κύπρο, στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος, στις 26 και 27 Ιουλίου, στο Αρχαίο Θέατρο Κουρίου. Με τον Μάνο Βακούση (που τιμήθηκε πρόσφατα με το Μεγάλο Βραβείο Θεάτρου «Κάρολος Κουν») μιλήσαμε λίγο πριν η παράσταση ανέβει στο θέατρο της Επιδαύρου και μεταξύ των πολλών που είπαμε ο Μάνος Βακούσης μου εξήγησε πώς μαζί με τον σκηνοθέτη και όλη την ομάδα της παράστασης προσπαθούν να φωτίσουν αν μπορεί να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του φυσικού πλούτου και του ανθρώπου που δημιουργεί και παίρνει από τον πλούτο για να δημιουργήσει το χρήμα. Ο Μάνος Βακούσης αγάπησε τον Χρεμύλο, φαίνεται να τον έχει καταλάβει, και καθ' όλη τη συζήτησή μας χρησιμοποιούσε το «μας». Με τον Μάνο Βακούση συζητήσαμε πολλά, και κλείσαμε με στίχους του Λειβαδίτη... σχετικά με την απλυστία του ανθρώπου.

—Έχεις κι άλλες φορές ασχοληθεί με τον «Πλούτο» και τον Αριστοφάνη...

—Ναι, δύο φορές. Η μία ήταν πολύ παλιά με τον Νίκο Περέλη, όταν ανεβάσαμε τον «Πλούτο» στο ΔΗΠΕΘΕ Ιωαννίνων, τότε έκανα τον Καρίωνα και εκεί ήταν μια εμπειρία διαφορετική. Είναι εκπληκτικό ότι κάθε φορά είναι τελείως διαφορετική η εμπειρία. Μετά έπαιξα τον Βλεψίδημο στο Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία Νικίτα Μιλιβόγιεβιτς, που πάλι ήταν μια άλλη ματιά...

—Αυτή τη φορά τι ανακάλυψες, που δεν είχες δει ή που άλλαξες γνώμη...

—Αυτό που ανακάλυψα λοιπόν στη στιγμή μου, τη χρονική του τώρα, είναι η ματιά του Γιάννη του Κακλέα του σκηνοθέτη μας, που φωτίζει πολύ καθαρά ότι ο Αριστοφάνης με τον δικό του μοναδικό σατυρικό τρόπο μάς δείχνει έναν δρόμο διαχείρισης των υλικών αγαθών. Πάντα όμως με γνώμονα το συμφέρον της πόλης, όπως αναφέρει και ο Γιάννης Κακλέας στο σκηνοθετικό του σημείωμα. Μαρτυράει αυτή η συγκλονιστική φράση ότι ο πλούτος είναι τα φυσικά αγαθά. Το πετρέλαιο δη-

«Ο Χρεμύλος είναι το σπάνιο ανθρώπινο είδος που δεν πουλάει ούτε την ψυχή του, ούτε τη λογική του, στον πλουτισμό».

λαδή, τα διαμάντια, τα ορυκτά μας θαύματα κάτω από τη γη, που τα ανακάλυψε ο άνθρωπος, υπήρχαν και ανήκουν στη γη, δεν ανήκουν στον άνθρωπο, όπως και ο άνθρωπος ανήκει στον Θεό και στο θάυμα της γης. Έτσι λοιπόν από τη μία μιλάει ο Αριστοφάνης για τα ορυκτά της γης και από την άλλη μιλάει και για τα θαύματα πάνω από τη γη, που είναι το οξυγόνο μας, που είναι το αείζων πυρμας, που είναι δηλαδή όλο αυτό το θάυμα που μας κρατάει ζωντανούς. Το νευρικό μας σύστημα είναι και αυτό ένα δώρο πλούτου. Η υγεία μας είναι ένα δώρο πλούτου, που το φωτίζει ξεκάθαρα στο έργο αυτή τη φορά. Όλα αυτά, ίσως η ηλικία μου μου επιτρέπει τώρα να



Ο Χρεμύλος είμαστε όλοι, είπαμε. Αλλά σημασία έχει ότι αυτό έρχεται σε μία μαγική σύγκρουση με τον άσωστο κόσμο μας.

## Είναι ο άθικτος τύπος ανθρώπου

—Υπάρχει κάποιο στοιχείο στον Χρεμύλο που σε έκανε να τον αντιπαθήσεις;

—Ούτε ένα. Αυτός ο άνθρωπος είναι άθικτος. Είναι ο τύπος ανθρώπου που μέσα από πόνο, από οδύνη, από πηδονή βρίσκει τον κέντρο του. Είναι έτσι γραμμένο. Ουτοπία ή όχι, έτσι είναι γραμμένο από τον Αριστοφάνη. Και έτσι ευτυχώς τον θέλει και το όραμα του Γιάννη Κακλέα. Δεν είναι δημαγωγός, γιατί βασανιστήκαμε πάνω σε αυτό. Είναι ο άθικτος τύπος ανθρώπου. Υπήρχαν τέτοιοι άνθρωποι. Υπήρχε ο Πλάτωνας, υπήρχε ο Σωκράτης, υπήρχε ο Λιαντίνης, υπήρχαν μεγάλοι ποιητές στην Κύπρο. Θέλω να πω υπάρχει το είδος.

—Ποια είναι κατά τη γνώμη σου σήμερα η αξία του αριστοφανικού λόγου;

—Ότι πάντα θα υπάρχουν οι πεισματάρηδες άνθρωποι που θα λένε ότι τίποτα δεν έχει τελειώσει στον εσώκοσμο του όμορφου κόσμου μας.

—Να μιλήσουμε και για τη σχέση του Χρεμύλου με τον γιο του... τι θέλει ακριβώς να κάνει ο Χρεμύλος;

—Ως άθικτος άνθρωπος λατρεύει την οικογένειά του. Αγαπάει την οικογένειά του. Αγαπάει τον γιο του. Απ' την άλλη επειδή δεν είναι απατεώνας και είναι έντιμος και ενάρετος πολίτης δεν μπορεί να αντέξει ότι δεν μπορεί να βγάλει λεφτά να πληρώσει ούτε το νοίκι του. Έχει αγωνία γι' αυτό και πάει στο Μαντείο. Του λέει ο χρησμός πως πρέπει να ακολουθήσει τον πρώτο που θα

συναντήσει... που είναι ένας βρωμιάρης τυφλός. Είναι κι αυτό συμβολικό. Που σημαίνει ότι αν δεν δεις τον πλούτο καθαρά, θα γίνει βρωμική η ζωή σου, άνθρωπε. Γι' αυτό και η σύγκρουση του με την Πενία είναι συναρπαστική. «Δεν μπορώ άλλο τη φτώχεια» της λέει, ενώ συμφωνεί μαζί της, γιατί είναι η ισορροπία της φύσης. Αυτός λέει δεν μπορώ τη φτώχεια. Ακόμα κι αν με πείσεις, δεν θα με πείσεις, της λέει. Όπως και σήμερα ένας φτωχός πώς να επιβιώσει, αν δεν τον αφήνει κανένα σύστημα να επιβιώσει. Αυτό λοιπόν είναι ο Χρεμύλος που μέσα σ' αυτό πάει για να βοηθήσει το παιδί του. Και στην ουσία ο Χρεμύλος μιλάει σαν πατέρας για όλα τα παιδιά της γης μας. Εκεί φαίνεται ο μεγάλος ο ποιητής, όταν τα έργα απλώνονται στον άνθρωπο. Το παιδί ανήκει σε όλους μας, λέει ο Αριστοφάνης. Και έτσι βάζει τον Χρεμύλο να μοιράσει τον πλούτο... και έχουμε την καταστροφή την οποία παθαίνει και ο ίδιος ο γιος του. Και εκεί κλαίει ο Χρεμύλος μας. Γι' αυτό και είναι ασύλληπτη η σύλληψη του Κακλέα στο έργο και στον ρόλο αυτό. Γιατί δεν έχει σημασία ποιος παίζει τον ρόλο. Ο Χρεμύλος είμαστε όλοι, είπαμε. Αλλά σημασία έχει ότι αυτό έρχεται σε μία μαγική σύγκρουση με τον άσωστο κόσμο μας.

—Τι θα ήθελες ιδανικά να πάρει ο θεατής, φεύγοντας το θέατρο, από το έργο, από την ερμηνεία σου, από τους χαρακτήρες τους υπόλοιπους;

τα δω, δεν τα είχα συνειδητοποιήσει. Παίζαμε με έναν άλλο τρόπο, άλλοτε κωμικό τρόπο ή δεν ξέρω τι, το οποίο το καταφέραμε, αλλά πλέον δεν με ενδιαφέρει πολύ.

—Τελικά τι είναι ο πλούτος;

—Πλούτος είναι ο δρόμος διαχείρισης του ανθρώπου των υλικών αγαθών. Άρα ο πλούτος δεν είναι το χρήμα. Ο πλούτος είναι ο φυσικός πλούτος που τον πήρε ο άνθρωπος και τον χρησιμοποίησε... βέβαια και χωρίς χρήματα πάλι η ζωή είναι μίζερη και άθλια, λέει ο Χρεμύλος στην Πενία και το ξέρει. Άρα λοιπόν, όπως λέει ο Αριστοφάνης, μπορούμε να διαχειριστούμε τον πλούτο ως αγαθό φυσικό και να τον χρησιμοποιήσουμε για το συμφέρον της πόλης. Βεβαίως πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τον πλούτο και να τον κάνουμε χρήμα. Το μεγάλο ερώτημα τώρα είναι πώς τον διαχειρίζεσαι για να δημιουργηθεί μια ισορροπία μεταξύ του φυσικού πλούτου και αυτού που εξαγοράζει ο άνθρωπος και το κάνει χρήμα προς εκμετάλλευση, ανάλογα με τον νου του καθενός μας,

είτε να γίνει εφοπλιστής είτε να γίνει τσαγκάρης. Δεν κρίνει δηλαδή ο Αριστοφάνης, θεωρεί ότι οι όλοι άνθρωποι είναι ίσοι αλλά είναι διαφορετικοί, που είναι μια φράση συγκλονιστική. Αυτό το σέβεται ο ποιητής, το σέβεται και ο σκηνοθέτης μας και εκεί βαδίζουμε σε αυτή την παράσταση. Να φωτίσουμε αν μπορεί να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του φυσικού πλούτου και του ανθρώπου που δημιουργεί και παίρνει από τον πλούτο για να δημιουργήσει το χρήμα, το σύστημα δηλαδή, το σύστημα αξιών, το σύστημα επιβίωσης, το σύστημα των νόμων, το σύστημα όλων αυτών των σπουδαιών πραγμάτων και να μην είναι προς εκμετάλλευση όμως;

—Ο Χρεμύλος τι τύπος ήρωας είναι;

—Ο Χρεμύλος για τον Αριστοφάνη—λένε πώς είναι το alter ego του Αριστοφάνη—όπως τον φωτίζει ο ποιητής, είναι ότι ο άνθρωπος μπορεί να αγαπήσει. Αυτό είναι ο Χρεμύλος, αγαπάει τον εαυτό του και την πόλη του και τον κόσμο. Έτσι λοιπόν, παίρνοντας τον πλούτο, το αγαθό, το μοιράζει στον λαό. Ο συμβολισμός του Αριστοφάνη δεν στέκεται μόνο στην Αθήνα, αφορά όλη τη γη. Είμαστε μια οικογένεια, με διαφορετικούς πολιτισμούς—και αυτό είναι ωραίο. Έτσι λοιπόν ο Χρεμύλος είναι το σπάνιο ανθρώπινο είδος που δεν πουλάει ούτε την ψυχή του, ούτε τη λογική του, στον πλουτισμό. Όταν βλέπεις ότι όλο αυτό το αγαθό που έδωσε από τον Πλούτο έγινε πλουτισμός, έγινε κακοποίηση του ανθρώπου ως προς τον εαυτό του και τους άλλους, τρελαίνεται ο Χρεμύλος μας. Ο Χρεμύλος μπορεί να είναι όλη η ανθρωπότητα εν δυνάμει...

—Δηλαδή, ο Χρεμύλος είναι όλα όσα θα θέλαμε να είμαστε αλλά δεν μπορούμε...;

—Όλοι οι μεγάλοι συγγραφείς τι κάνουν; Σου λένε, γίνε αυτός ο ήρωας που έχω γράψει... πάρε από αυτόν τι σε ενδιαφέρει να πάρεις. Γι' αυτό και ο Χρεμύλος είναι το σπάνιο ανθρώπινο είδος που βρίσκει την ισορροπία, πιστεύει ότι μπορεί να βρεθεί η ισορροπία του ανθρώπου απέναντι στο κακό και στο καλό που έχει μέσα του, ως φυσικό φαινόμενο.

—Ή να σε αποτρέψει να μην πάρεις κάποιο αρνητικό...;

—Όχι να σε αποτρέψει, να τον αγαπήσεις τον αρνητικό εαυτό σου, λέει ο Αριστοφάνης, να τον αναγνωρίσεις, γιατί δεν μπορείς να τον απορρίψεις, θα βγουν κομμάτια του σώματός σου...



# Η αλήθεια θα είναι πάλι το πρώτο θύμα

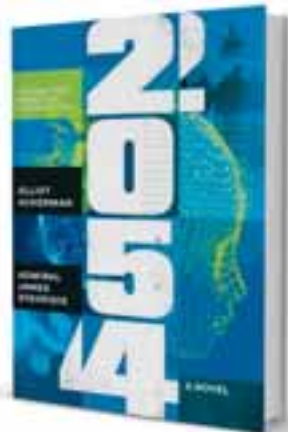
Οι ΗΠΑ στα πρόθυρα εμφυλίου στα μισά του 21ου αιώνα

ELLIOT ACKERMAN & ADMIRAL JAMES STAVRIDIS  
2054: A Novel  
εκδ. Penguin, 2024, σελ. 400

Του ΑΧΙΛΛΕΑ ΠΑΠΑΡΞΕΝΟΥ

Ο Ελληνοαμερικανός ναύαρχος ε.α. και πρώην στρατιωτικός διοικητής του ΝΑΤΟ Τζέιμς Σταυρίδης και ο συγγραφέας και παρασημοφορημένος πεζοναύτης Ελιοτ Ακερμαν έκαναν πριν από τρία χρόνια το ντεμπούτο τους στο γεωπολιτικό θρίλερ με το «2034», όταν η στρατιωτική αντιπαλότητα Αμερικής και Κίνας κλιμακώνεται σε θερμή σύγκρουση στον Ειρηνικό με τη χρήση τακτικών πυρηνικών όπλων, που πυροδοτεί τον κίνδυνο έκρηξης του τρίτου παγκοσμίου πολέμου.

Φέτος επανέρχονται με ένα νέο θρίλερ, το «2054», όπου η γεωπολιτική απειλή δεν προέρχεται από τα πυρηνικά όπλα, αλλά από τις καταλυτικές επιπτώσεις της επανάστασης στους χώρους της τεχνητής νοημοσύνης (T.N.) και βιοτεχνολογίας, που μεταμορφώνουν ριζικά τη ζωή των ανθρώπων και τον φυσικό κόσμο στο μέσον του 21ου αιώνα. Σε εξέλιξη βρίσκεται ένας αδυσώπητος παγκόσμιος ανταγωνισμός για την κυριαρχία σ' αυτούς τους χώρους με διακύβευμα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα και γεωπολιτικά οφέλη από την εκμετάλλευση των τεχνολογικών καινοτομιών, που αναπτύσσονται με ιλιγγιώ-



Το δεύτερο βιβλίο που υπογράφουν ο ναύαρχος ε.α. και πρώην στρατιωτικός διοικητής του ΝΑΤΟ Τζέιμς Σταυρίδης και ο συγγραφέας και παρασημοφορημένος πεζοναύτης Ελιοτ Ακερμαν έρχεται από ένα δυστοπικό (όχι τόσο μακρινό) μέλλον.

δεις ρυθμούς. Οι παρενέργειες όμως φτάνουν και στο εσωτερικό της Αμερικής, που έχει βυθισθεί σε ένα τέλμα τοξικότητας, με ορατό το φάσμα του εμφυλίου πολέμου.

## Το πολιτικό σκηνικό

Είκοσι χρόνια μετά τη σινοαμερικανική σύγκρουση του 2034, το πολιτικό τοπίο στην Αμερική έχει ανατραπεί εκ θεμελίων. Στην εξουσία βρίσκεται εδώ και μια δεκαετία ένα νέο κόμμα, το Κόμμα του Αμερικανικού Ονείρου, με ηγέτη τον πρόεδρο Κάστρο, που εδραιώμενος στην εξουσία δεν

δείχνει διατεθειμένος να την παραδώσει. Χωρίς βεβαρημένο ιστορικό ιστορικό ξαφνικά καταρρέει νεκρός στη διάρκεια μιας ομιλίας και έκτοτε αρχίζει ένας ατέρμων κύκλος παραπληροφόρησης και συγκαλύψης για τα πιθανά αίτια του θανάτου του. Οι θεωρίες συνωμοσίας δίνουν και παίρνουν σε ένα κλίμα αμφισβήτησης των πάντων και η αναζήτηση της πραγματικής αλήθειας πέφτει θύμα ακραίας πόλωσης και παραλυτικής καχυποψίας. Απέναντι στην κυβέρνηση του Κάστρο στέκεται η αντιπολίτευση του νέου Κόμματος της Αλήθειας, που ιδρύθηκε στα ερείπια του παλαιού Δημοκρατικού και Ρεπουμπλικανικού Κόμματος με σύνθημα «Πρώτα η αλήθεια και μετά το όνειρο».

Η προσοχή στρέφεται στις διάφορες εφαρμογές της «θεωρίας της μοναδικότητας», δηλαδή της απεριόριστης τεχνολογικής επιτάχυνσης, που επιτρέπει την υπέρβαση των περιορισμών του σώματος και του μυαλού και φέρει τη σφραγίδα του μελλοντολόγου και εφευρέτη Ρέι Κουρτσβάιλ. Η πρωτοποριακή έρευνά του στους κβαντικούς υπολογιστές, στη ναυορομποτική και στη γονιδιακή επεξεργασία είχε θέσει τα θεμέλια για μεγάλα άλματα στην ιατρική, όπως στη θεραπεία καρδιακών παθήσεων και διαφόρων μορφών καρκίνου. Δεν έλειπαν όμως και οι φόβοι μήπως οι δυνατότητες της «μοναδικότητας» γίνουν εργαλείο του κακού. Καθώς ο θάνατος του



Όταν η υψηλή τεχνολογία πέσει σε λάθος χέρια, οι εξελίξεις θα είναι ραγδαίες και κατακλυσιμίων διαστάσεων.

Κάστρο αποδίδεται σε καρδιακό πρόβλημα, οι επιστημονικές ενδείξεις συγκλίνουν στην επεξεργασία γονιδίων μέσω της T.N., που κάνει εφικτή την παρέμβαση στη διαδικασία ανάπτυξης των κυττάρων του οργανισμού, με θανατηφόρα αποτελέσματα, όπως εικάζεται, στην καρδιά του Κάστρο.

Οι υποψίες φουντώνουν. Μήπως ο θάνατος ενός φαινομενικά υγιούς προέδρου δεν ήταν ατύχημα, αλλά δολοφονία με εμπλοκή κάποιων ξένης δύναμης ή πολιτικών αντιπάλων του στο εσωτερικό; Πώς διέρρησε ο απόρρητος κώδικας της γονιδιακής αλληλουχίας σε έναν συνωμοσιολογικό ιστότοπο; Στην αναζήτηση των απαντήσεων για την προκωρημένη ενσωμάτωση τεχνολογίας και βιολογίας με κλειδί τις ανακαλύψεις του Κουρτσβάιλ, ο οποίος ζει ερημίτης στο τροπικό δάσος του Αμαζονίου, συμμετέχουν επιστήμονες, πολιτικοί και εταιρείες

βιοτεχνολογίας, και η αφήγηση ακολουθεί τους πρωταγωνιστές σε διάφορα σημεία του πλανήτη, από την Αμερική, την Κίνα, την Ινδία, την Ιαπωνία, τη Βραζιλία έως και τη Νιγηρία. Το παζλ συμπληρώνουν έρωτες, ίντριγκες, θητικά διλήμματα και προσωπικά μυστικά, όπως και η αβεβαιότητα για το πώς θα απαντηθεί η πρόκληση της τεχνολογικής έκρηξης.

## Χάος στην Ουάσιγκτον

Στην Ουάσιγκτον, ο δικασμός βαθαίνει. Τα πάθη δεν καταλαγιάζουν παρά την απόπειρα συγκρότησης κυβέρνησης εθνικής ενότητας, η Γερουσία προχωρεί στην καθαίρεση του προέδρου Σμιθ, που ανέλαβε την εξουσία σε κλίμα αδιαφάνειας μετά τον θάνατο του Κάστρο, και οι υποστηρικτές των αντιμαχόμενων παρατάξεων συρρέουν στο Καπιτώλιο. Ο καθαρθείς πρόεδρος καλεί τους οπαδούς του να μην επιτρέψουν

την αποπομπή του και τον στρατό να επέμβει για την αποκατάσταση της τάξης, ισχυριζόμενος ότι έπεσε θύμα πολιτικής σκευωρίας και συνταγματικού πραξικοπήματος. Αραγε θα ενδώσει ο στρατός στις πιέσεις του συρόμενος εκών άκων στην εμφύλια διαμάχη ή θα μείνει πιστός στον όρκο για υπεράσπιση του συντάγματος και της δημοκρατίας, «εναντίον όλων των εχθρών, εξωτερικών και εσωτερικών»;

Σε μια συνέντευξη του για το βιβλίο, ο ναύαρχος Σταυρίδης, ερωτηθείς αν είναι αισιόδοξος για την ανθεκτικότητα των δημοκρατικών θεσμών στην Αμερική, απάντησε καταφατικά προσθέτοντας: «Ως Ελληνοαμερικανός, πρέπει να είμαι πάντα αισιόδοξος».

Ο κ. Αχιλλέας Παπαρξένος υπηρέτησε στην ελληνική πρεσβεία της Ουάσιγκτον ως προϊστάμενος του Γραφείου Τύπου και Επικοινωνίας.

Η HELLENIC BANK  
ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ  
ΓΕΓΟΝΟΣ  
ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ  
ΘΕΑΤΡΟ  
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ  
20-21-22  
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ  
ΘΕΑΤΡΟ  
ΛΕΜΕΣΟΥ  
24-25-26  
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ελένη Πάντου  
ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΜΕΛΩΔΙΚΑ  
STRING DEMONS  
ΤΟ  
PARTY!

ΤΗΣ Ζωής Μου

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ Ανέστης Αίας

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ: Electroline  
έλα στο αύριο

ΧΟΡΗΓΟΙ: cablenet

ALAMBRA

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ: Parex

Pharma LEAD

αλφαμεγα

ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ

UNICARS  
Driving your stories

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: LOVE 100.7FM

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΚΥΠΡΟΥ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: ticketmaster.cy

AGS

7777 7040 ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΑΣ:

SKY express

ΜΑΤΙΕΣ  
ΣΤΟΝ  
ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ



## ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

## Οι Γάλλοι ζωγράφοι

Αυτό το έργο του Καμίγ Πισαρό, που μας δείχνει το Παρίσι του 1900, είναι ένα από τα έργα που συγκροτούν τη γαλλική συλλογή της Εθνικής Πινακοθήκης της Ουάσιγκτον. Οι αισθήσεις με τα έργα του 19ου αιώνα άνοιξαν και πάλι για το κοινό μετά την ανακάλυψή τους. Εκεί μπορεί να δει κανείς έργα του Ρενουάρ, του Μονέ αλλά και του Βαν Γκογκ. Η Εθνική Πινακοθήκη της Ουάσιγκτον θα εγκαινιάσει στις 8 Σεπτεμβρίου μεγάλη έκθεση ιμπρεσιονιστών.

## ΣΑΛΤΣΜΠΟΥΡΓΚ

## Ανσελμ Κίφερ

Εργα του Ανσελμ Κίφερ μπορούμε να δούμε αυτήν την περίοδο και στην Αθήνα, στην γκαλερί Gagosian (έως 24/8). Μία ακόμη έκθεση έργων του εγκαινιάστηκε στο Σάλτσμπουργκ, στη Βίλα Καστ, της Γκαλερί Thaddaeus Ropac. Πρόκειται για μια ενότητα που αποτελεί φόρο τιμής στη γενέτειρά του, την περιοχή του ποταμού Ρήνου και τα δασώδη περιχωρά του. Η έκθεση τιτλοφορείται «Ο Ρήνος μου», ένας ποταμός που γοήτευε πάντα τον Ανσελμ Κίφερ, ήδη από τα παιδικά του χρόνια.

## ΣΙΚΑΓΟ

## Χρύσα και Νέα Υόρκη

Μεγάλο ενδιαφέρον προκάλεσε η έκθεση έργων της Χρύσας στον εκθεσιακό χώρο Wrightwood 659 στο Σικάγο, που ολοκληρώνεται στο τέλος Ιουλίου. Η Χρύσα προκαλεί μεγάλο σεβασμό με το έργο της στις ΗΠΑ, αλλά πάντα υπάρχει νέο κοινό. Από το έργο της Χρύσας, παρουσιάζεται μια επιλογή της εξέλιξης της τέχνης της στις ΗΠΑ. Ένα διθυραμβικό άρθρο στο Hyperallergic τοποθετεί τη Χρύσα (γεννημένη στην Αθήνα το 1933) ανάμεσα στους μεγάλους της τέχνης του 20ού αιώνα.

## ΕΚΔΟΣΕΙΣ

## Μοντερνισμός του 20ού αιώνα

Από τις βρετανικές εκδόσεις Phaidon αναγέλληκε η κυκλοφορία ενός νέου εικονογραφημένου τόμου που θέλει να είναι ο «Ατλας του μοντερνισμού από τα μέσα του 20ού αιώνα». Η αρχιτεκτονική της μεταπολεμικής αισιοδοξίας, της περιόδου 1945-1970, άφησε ως αποτύπωμα την ακμή του μοντερνισμού σε μια εποχή που είχε δίπλα για το καινούργιο. Συγγραφέας είναι ο Ντόμινικ Μπράντμπερι, που ασχολείται με την αρχιτεκτονική και το ντιζάιν του 20ού αιώνα. Το βιβλίο θα κυκλοφορήσει τον Οκτώβριο.

## ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ

## Νέο απόκτημα

Το μουσείο Γκετί απέκτησε ένα εξαιρετικής αξίας έργο της φλαμανδικής Αναγέννησης. Πρόκειται για το έργο του Κουέντιν Μέτσις (1466-1530) «Η Παναγία των κερσίων», που θεωρείται χαμένο. Αγοράστηκε σε δημοπρασία του οίκου Christie's έναντι 12,58 εκατ. ευρώ. Θεωρείται έργο απαράμιλλης ομορφιάς και τέχνης και θα εκτίθεται στο Κέντρο Γκετί, στο North Pavilion. Το κερσί είναι φρούτο συμβολισμού συνδεδεμένο με τους καρπούς των ουρανών.



Η Αβα Γκάρντνερ σε φωτογραφία του 1944.

Το «χρυσό» Χόλιγουντ  
σε πόζες στην παραλία

Ο 21ος αιώνας μπορεί να κοιτάει με ανάμεικτα αισθήματα αμχανιάς και νοσταλγίας τις στυλιζαρισμένες φωτογραφίες των κινηματογραφικών αστέρων του Χόλιγουντ που πόζαρον στην παραλία με μαγιό. Ωστόσο, αυτές οι εικόνες με τους μεγάλους σαρ (γυναίκες και άνδρες) ήταν περιζήτητες στη διάρκεια της παντοκρατορίας των στούντιο, από το 1920 έως το 1965 περίπου, όταν η λεγόμενη «χρυσή εποχή» τροφοδοτούσε με πρότυπα ομορφιάς και έσπραχνε τον κόσμο να γεμίσει τις αίθουσες. Σήμερα, οι αναρίθμητες διαφημιστικές φωτογραφίες των ηθοποιών στις παραλίες και στις πισίνες με εκείνο το χαρακτηριστικό στυλ της εποχής αποτελούν συλλεκτικό αντικείμενο και πολλές από αυτές αποτελούν μέρος ονομαστών συλλογών. Το καλοκαίρι μάς θυμίζει τις προωθητικές καμπάνιες που έκαναν τα κινηματογραφικά στούντιο αλλά και τα μεγάλα περιοδικά στην Αμερική κυρίως, που πουλούσαν χιλιάδες αντίτυπα σε όλον τον κόσμο, με τα εξώφυλλά τους να είναι συνήθως πορτρέτα των δημοφιλών αστέρων.

Αυτές οι συλλογές ξεκίνησαν πολύ νωρίς, την εποχή των πρώτων χρόνων του βωβού κινηματογράφου, πριν ακόμη από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν τα μαγιό κάλυπταν ακόμη μεγάλο μέρος του σώματος. Οι σκηνοθετημένες εκείνες, πρώιμες, φωτογραφίες προδικάζαν αυτό που θα ακολουθούσε

μετά το 1920, όταν το γυναικείο σώμα απελευθερώθηκε. Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου διαδόθηκε η μόδα της πλιοθεραπείας και του μαυρίσματος. Τα αντλιακά ήταν ένα νέο είδος που προωθούσαν οι διαφημιστικές εταιρείες και τα αγόραζε κανείς σε καταστήματα καλλυντικών αλλά και στα φαρμακεία. Πολλά φαρμακεία είχαν δική τους παραγωγή αντλιακών και τα διαφήμιζαν στη δεκαετία του 1930 (αυτό συνέβαινε και στην Ελλάδα). Στην Αμερική, μετά το 1945 η προβολή της κουλτούρας της πλαζ έγινε πιο εντατική, καθώς συμβάδιζε με τη μεταπολεμική αισιοδοξία, την ανάπτυξη των τουριστικών δικτύων και το απόγειο της δημοτικότητας των αστέρων του Χόλιγουντ. Στη φωτογραφία μας βλέπουμε την Αβα Γκάρντνερ, που πολλοί θεωρούσαν την ωραιότερη γυναίκα της μεγάλης οθόνης. Όλες οι σαρ, τα μεγάλα ονόματα αλλά και τα ανερχόμενα, έκαναν τέτοιες φωτογραφίες κάθε καλοκαίρι. Στην ιστορία έχουν περάσει οι φωτογραφίες της Μπέτι Ντέιβις, της Τζίν Χάρλοου, της Τζόαν Κρόφορντ, της Μπάρμπαρα Στάνγουικ, της Ρίτα Χέιγουορθ, της Έστερ Γουίλιαμς, της Τζάνετ Λι, της Μέριλιν Μονρόε, της Ελιζαμπεθ Τέιλορ, της Γκρέις Κέλι, της Τζίνα Λολομπρίτζιτα, της Σοφία Λόρεν, της Ράκελ Ουέλτς, της Ούρσουλα Αντρες, της Νάταλι Γουντ... και αναρίθμητων ακόμη αστέρων των περασμένων δεκαετιών.

## Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

## Σαν άφατο νανούρισμα: η Ενάτη του Μάλερ

«Η κατάρα των εννέα συμφωνιών». Αυτός είναι ο τίτλος ημι-αστυνομικού, ημι-μεταφυσικού θρίλερ που γράφει ο κύριος Γκρι, με θέμα έναν διαταραγμένο συνθέτη συμφωνικής μουσικής που τρέμει τον αριθμό εννιά. Αυτή η «κατάρα του εννιά» είναι κάτι σαν μύθος στους μουσικούς κύκλους: με το που γράφει ένας συνθέτης την ενάτη συμφωνία του, αυτό ήταν: ή πεθαίνει ή, απλώς, δεν γράφει πια άλλη. Βεβαίως, δεν είναι ακριβώς έτσι. Ο Χάιντν έγραψε 104· ο Μότσαρτ 41· ο Σοστακόβιτς 15. Άλλοι, πάλι, σταμάτησαν σε λιγότερες από εννιά: ο Σούμαν και ο Μπραμς «κόλλησαν» στις τέσσερις και ο Σιμπέλιους στις επτά, για παράδειγμα.

Ο αριθμός «εννιά», όμως, επανέρχεται: εν αρχή ην ο Μπετόβεν έπειτα, ο Σούμπερτ. Ακολουθούν οι Μπρούκνερ και Ντβόρζακ. Με-

Πρόλαβε να ολοκληρώσει την Ενάτη του το 1910 – Το 1911, πεθαίνει στα 51 του χρόνια.

τά, σειρά παίρνει ο σερ Ραλφ Βον Ουίλιαμς. Και, βέβαια, ο Γκούσταβ Μάλερ. Ο κύριος Γκρι γράφει αυτό το αλλόκοτο μυθιστόρημα ακούγοντας μια νέα ηχογράφιση και εμπνευσία της Ενάτης του Μάλερ σε ρε μείζονα που κυκλοφόρησε από την Alpha-Classics. Στο πόντιο του Φίλιπ φον Σταϊνέκερ (Philip von Steinaecker), ο οποίος διευθύνει τη Mahler Academy Orchestra.

Η νέα αυτή ερμηνεία έχει την ιδιαίτερότητά της: η μαλακή 9η παίζεται σε όργανα εποχής. Είναι αυτό που λένε οι μουσικολόγοι «μια ιστορικά ενημερωμένη ερμηνεία».



Ο Φίλιπ φον Σταϊνέκερ διευθύνει τη Mahler Academy Orchestra στην Ενάτη του Μάλερ σε όργανα εποχής.

νεία». Όργανα εποχής το 1910 όμως: Κατά κανόνα, οι ερμηνείες με όργανα εποχής παραπέμπουν στον αναγεννησιακό ήχο, στο μπαρόκ, στην προκλασική εποχή. Κατά κανόνα, όχι πάντα όμως.

Ο Μάλερ συνθέτει την Ενάτη το 1909, το 1910 (τα καλοκαίρια, όπως πάντα, όταν έπαιρνε άδεια από αρχιμουσικός) πρόλαβε να την ολοκληρώσει. Πήγε να ξεκινήσει και τη Δεκάτη, αλλά το 1911, πεθαίνει στα 51 του μόλις χρόνια. Η προεπιμέλεια της 9ης έγινε το 1912.

Στον φίλο του, Μπρούνο Βάλτερ, εξήγησε πως η σύνθεση της Ενάτης του θυμίζει τους παικνιδιάρικους τόνους της Τετάρτης του. Μόνο που δεν είναι ο μπουρλέσκος, χαρωπός τόνος που κάνει γέφυρες εδώ: το υπερβατικό στοιχείο του ανθρώπινου βίου σε διαρκή κόντρα με τη ματαιότητα διατρέχει (και αυτό) το έργο του Μάλερ.

Και, ναι: το 1910, οι συμφωνικές ορχήστρες δεν χρησιμοποιούσαν τα ίδια ακριβώς ξύλινα και χάλκινα πνευστά που έχουμε σήμερα, για παράδειγμα. Δεν γνωρίζουμε τον ήχο που άκουγε το «εσωτερικό αυτί» του Μάλερ, όπως το όριζε ο ίδιος. Στην πραγματικότητα, μέσα από αυτό το άλμπουμ, ακούμε το έργο όπως θα το άκουγε ο ίδιος. Και είναι, βέβαια, ένα έργο-αποχαιρετισμός στη ζωή. Ένα συνθετικό ποίημα σαν μονόλογος. Ο Μάλερ ήξερε ότι πεθαίνει (έπασχε από στρεπτόκοκκο στο αίμα): το Adagissimo με το οποίο κλείνει η Ενάτη του, θυμίζει απαλό κυματισμό, σαν ψιθύρο ανθρώπου γαλήνιου, που μέσα στο σπάνιο και ακριβό θαύμα της ζωής τώρα το μόνο που γυρεύει είναι να κοιμηθεί. Και το μόνο που χρειάζεται είναι ένα άφατο νανούρισμα. Και αυτό ακριβώς έχει.

## ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

## Το φάντασμα και ο σκύλος

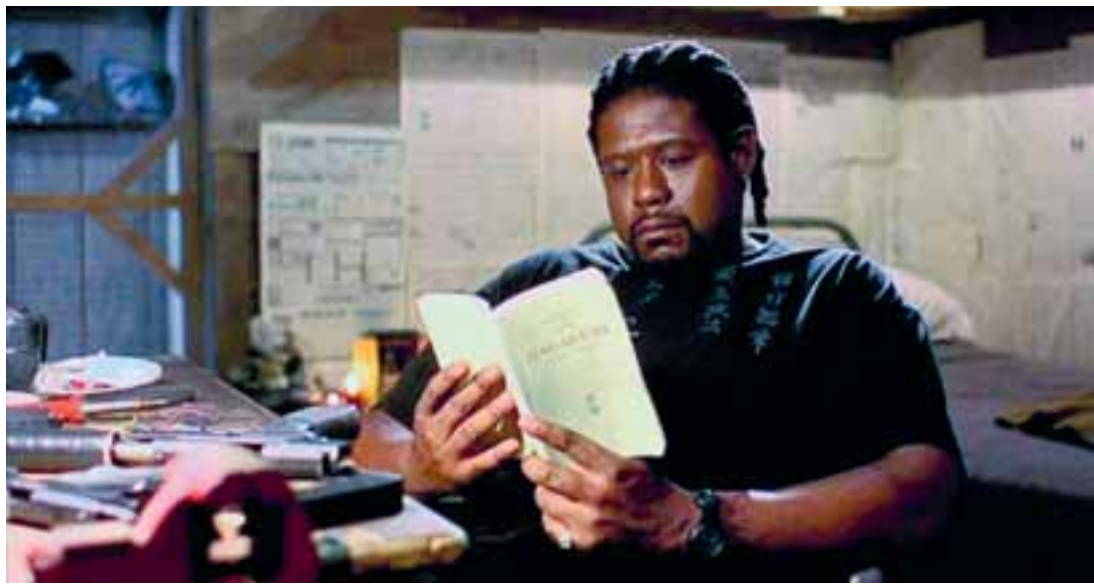
Το «Ghost Dog» είναι δύο ταινίες: Η μία είναι αφηγηματική, στενή, σχεδόν παραδοσιακή· η άλλη είναι αφηρημένη, τολμηρή, ανοιχτή. Μία ακόμη απόδειξη πως ο Τζάρμους δεν έγινε ποτέ ο μεγάλος σκηνοθέτης που περιμέναμε.

Αν εξαιρέσεις τα πρώτα του φιλμ, και ειδικά το «Πέρα από τον Παράδεισο», μια αμερικανική εκδοχή του Οζου, είναι φανερό πως όταν βρισκόταν στο δωμάτιο του μοντάζ, δεν είχε κουράγιο ν' απομακρύνει από το τάμι λαιν του στιδήποτε περιττό. Ωστόσο, αυτός είναι ο λόγος που έγινε διάσημος και αναγνωρισμένος, σε σχέση με άλλους σπουδαιότερους κινηματογραφιστές. Επειδή ποτέ δεν ήταν αρκετά ανεξάρτητος και ποτέ δεν κατάφερε να γίνει, όσο λαχταρούσε, εμπορικός. Στεκόταν πάντα μετώρος, ανασφαλής και διψασμένος, ανάμεσα σε δύο άβολες καταστάσεις. Τελικά, καμία δεν τον βοήθησε.

Η σεναριακή ιδέα του φιλμ λάμπει, είναι χρυσός: ένας τεράστιος άντρας, σαν αρκούδα ή μαύρο βουνό, ζει σε μια ταράτσα της Νέας Υόρκης εκτρέφοντας περιστέρια. Ασχολείται με τις πολεμικές τέχνες, τις δολοφονίες και το διάβασμα. Τον βλέπουμε να οδηγεί κλεμμένα αμάξια ακούγοντας ραπ μουσική, ενώ τα νυχτερινά φώτα των δρόμων σκάνε πάνω στο παρμπρίζ. Περιπατάει χαιρετώντας τις παρέες που χασομεράνε καπνίζοντας χόρτο στις γωνίες της γειτονιάς. Έχει έναν Γάλλο φίλο που πουλάει παγωτά και μια μικρή φίλη με κοτσιδία. Είναι καλόκαρδος, σιωπηλός, ακριβής. Νιώθει αμύχνα επειδή έχει βρεθεί σε λάθος ταινία, εγκλωβισμένος εκεί, χωρίς τη δυνατότητα να βγει από το κλουβί της: είναι ένα φάντασμα του εαυτού του και είναι πιστός στο αφεντικό του. Ξαν σκυλί.

## Μετά 25 χρόνια

Ξαναβλέποντας το «Ghost Dog» στο Εκράν, ύστερα από είκοσι πέντε χρόνια, αναρωτιέμαι τι θα συνέβαινε αν ο Τζάρμους είχε αφιερώσει στον Φόρεστ Γουίτακερ, με τον όγκο του να τρυπάει την πόλη, και δεν είχε υποδουλωθεί σε μια λυσσασμένη ανάγκη να μιμηθεί τις καλές στιγμές του Σκορσέζε: γκάνγκστερ, γκάφα, βία.



Ο Φόρεστ Γουίτακερ ως Γκοστ Ντογκ στην ταινία του Τζιμ Τζάρμους, ασχολείται με τις πολεμικές τέχνες, τις δολοφονίες και το διάβασμα. Εδώ σε μια σκηνή που διαβάζει το «Χαγκακούρε», τον μυστικό κώδικα των σαμουράι.

Τα πράγματα στο σινεμά πρέπει να είναι διάφανα όπως η βροχή, σχεδόν άορα στα μάτια του θεατή, προκειμένου να παραδοθεί άνευ όρων στο «λευκό βλέφαρο της οθόνης».

Θα ήταν μια διαφορετική ταινία. Και σίγουρα δεν θα προβαλλόταν στους θερινούς κινηματογράφους αυτό το καλοκαίρι.

Όμως, όπως ακριβώς ο Γκοστ Ντογκ κρωστάει τη ζωή του στον μικροαφιλόλο Λουί και εκτελεί για χάρη του συμβόλαιο θανάτου με τη λεπτότητα ενός σαμουράι και τη δουλικότητα ενός υπηρέτη, έτσι και ο Τζάρμους προσφέρει σε κάποιον το πιο ελεύθερο στέλεχος της ταινίας, ανακατευτώντας το με κινηματογραφικές συνταγές που δεν οδηγούν πουθενά, πέρα από ένα κλειστό σύστημα εικόνας που ξεθωριάζει με τον καιρό. Για ποιον θυσιάζει τις εικόνες του ο Τζάρμους; Σε ποιον σκύβει το κεφάλι; Ποιον ακολουθεί; Πρέπει κάποτε να το μάθουμε.

Τι είναι αυτό που τον ωθεί να επαναλαμβάνει με εμμονή τη σκηνή που ο Λουί σώζει τον έφηβο Γκοστ Ντογκ από μια αι-

ματηρή συμπλοκή στον δρόμο; Αυτό το υπογραμμισμένο βαρέτο φλας μπλακ, λες και το κοινό δεν έχει μνήμη ή την πρόθεση συγκέντρωσης, καταντάει ανυπόφορο, μας προσβάλλει. Λες και ο Τζάρμους δεν έμαθε τίποτε από το «Ρασομόν» του Κουρσοάβα: τα πράγματα στο σινεμά πρέπει να είναι διάφανα όπως η βροχή, σχεδόν άορα στα μάτια του θεατή, προκειμένου να παραδοθεί άνευ όρων στο «λευκό βλέφαρο της οθόνης». Μα σ' αυτό δεν φταίει ο Τζάρμους, αλλά η Αμερική που σπνρίζεται στον μύθο και όχι στην αποδοχή πως μια ταινία είναι ένας εκρηκτικός μηχανισμός που όσο συντηρεί το αίνιγμα, τόσο πιο αποτελεσματική είναι η συνδεσμολογία.

Το αντίτυπο με τα διηγήματα του Ακουαταγκάουα αλλάζει χέρια: από την κόρη του αρχιμαφιόζου, στον Γκοστ Ντογκ και στην Περλίν, υλοποιώντας τις τρεις εκδοχές αθωότητας που στηρίζουν το πιο τρυφερό πλευρό της ταινίας. Η Λουίζ ακόμη να καταλάβει πως γεννήθηκε μέσα στον υπόκοσμο. Παρακολουθεί τα γεγονότα μ' ένα ερωτηματικό χαραγμένο στο αθώο της πρόσωπο. Ο Γκοστ Ντογκ σημαδεύει με το όπλο και πάντα ευστοχεί, μα το βλέμμα του παραμένει υγρό και αθώο. Η μικρή κάθεται στο πάγκο, ανυποψίαστη. Δεν ξέρει πόσο εύκολα εξαπλώνεται η τα-

ραχή στον κόσμο. Πίσω από τη γαλήνη, φωλιάζει η βία. Μόνο τα περιστέρια πετάνε.

Δεν είναι, λοιπόν, τυχαίο που το αγαπημένο διήγημα του Γκοστ Ντογκ και της Περλίν, γραμμένο από τον Ιάπωνα συγγραφέα, είναι αυτό που έχει τον τίτλο «Στο σύσκιο με τα μπαμπού» –εδώ παίρνει τη μετάφραση που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Κοβάλτιο–, μια ιστορία βιασμού πλεγμένη από μαρτυρίες που συγκρούονται μεταξύ τους. Ο Κουρσοάβα την επεξεργάστηκε υποδειγματικά για το κλασικό ασπράχου φιλμ του '50. Δεν υπάρχει αλήθεια. Υπάρχουν όψεις της αλήθειας. Δεν υπάρχουν γεγονότα. Υπάρχουν παραλλαγές των γεγονότων. Δεν υπάρχει η ταινία «Ghost Dog». Αλλά διάφορες παραποιήσεις της που προβλάινονται στο κεφάλι του κάθε θεατή.

Ετσι, για μένα τουλάχιστον, θα είναι για πάντα μια ρευστή και γενναία ταινία, κινηματογραφική με την κάμερα του Ρόμπερτ Μίλερ, η οποία δικαιώνεται μόνον όταν δραπετεύει από την πλοκή της, λες και θέλει απλά να κοιτάξει από ψηλά το ξημέρωμα στην πόλη, ενώ βρίσκεται περιτριγυρισμένη από δεκάδες περιστέρια που γουργουρίζουν. Σιχαινόμαι τα περιστέρια. Ευτυχώς, κατεβαίνοντας τη Ζωοδόχου Πηγής, δεν πετυχαίνω κανένα. Κάπου κοιμούνται.

## ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

## Ασύμμετρες αφηγήσεις

## MATHIAS ENARD

Ο χορός της προδοσίας  
μυθρ. Χαρά Σκιαδέλλη,  
εκδ. Στερέωμα, σελ. 263

Ικανή έκφραση και ανάλυση θεματικού ρίσκου, θα μπορούσαν να αποτελούν έναν απ' τους ορισμούς της λογοτεχνίας. Και αυτά τα δύο διακριτικά αποτελούν χαρακτηριστικά στο μυθιστόρημα του τιμημένου με βραβείο Goncourt Γάλλου Ματίας Ενάρ (γ. 1972). Στο έργο που, σε αντίθεση προς τα ειωθότα, δεν είναι ογκώδες εναλλάσσονται δύο ιστορίες. Ένας λιποτάκτης μεσογειακής χώρας οδεύει εν καιρώ πολέμου προς τα σύνορα με σκοπό να βρεθεί στην αντίπερα όχθη. Και ανάμεσα στις περιπέτειές του παρακολουθούμε την οικογενειακή ιστορία του μεγάλου Ανατολικογερμανού μαθηματικού Πολ Χόιντεμπερ (φανταστικό πρόσωπο), όπως την αφηγείται η εβδομημιτάχρονη κόρη του Ιρίνα, είκοσι χρόνια ύστερα από ένα συνέδριο που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2001 για να τιμήσει το έργο του πατέρα της.

Ο τίτλος του μυθιστορήματος θα μπορούσε να είναι «Ο χορός της ασυμμετρίας». (Στο γαλλικό πρωτότυπο εμφανίζεται ως «Deserter», δηλαδή

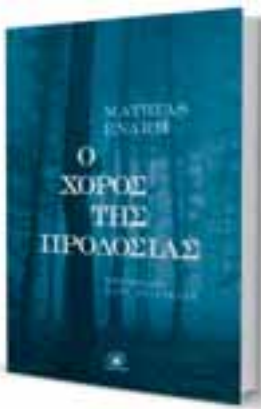
«εγκαταλείποντας», «φυγομαχώντας», «λιποτακτώντας»). Χορός της ασυμμετρίας λοιπόν, διότι οι δύο ιστορίες είναι απολύτως ανομοιογενείς και ως προς το περιεχόμενο και ως προς τη διάρθρωσή τους. Χωρίς τοπικούς και χρονολογικούς προσδιορισμούς, η πρώτη αφήγηση διαθέτει την καθολικότητα του μυθικού. Ο λιποτάκτης δεν κατονομάζεται ούτε η χώρα του ούτε ο πόλεμος ούτε οι αντιμαχόμενοι στρατοί. Ούτε ρεαλιστική είναι η ιστορία – εκεί που ο λιποτάκτης και η γυναίκα που συναντάει μοιάζει να ψυχορραγούν, την άλλη στιγμή τους βλέπουμε να στέκονται στα πόδια τους και να συνηθίζουν τις περιπέτειές τους. Η δεύτερη αφήγηση είναι –αντιθέτως– ρεαλιστική, τοπικά και χρονικά προσδιορισμένη και εξιστορημένη με πολλές λεπτομέρειες – απολύτως φυσιολογικό εφόσον η Ιρίνα είναι ιστορικός (των μαθηματικών βεβαίως). Εκείνο ωστόσο που συνέχει τις δύο

ιστορίες είναι η προσμετρητική βία την οποία βιώνουν οι ήρωές τους (διότι ως κομμουνιστές αγωνιστές και ο μαθηματικός εγκλείστηκε στο Μπουχενβαλντ). Κι ακόμη η βία προσλαμβάνεται μέσα από τις συγκρούσεις της εποχής, όπως η ρωσική εισβολή στην

Πράγα, ο πόλεμος της Γιουγκοσλαβίας, η δολοφονία του Ισραηλινού πρωθυπουργού Ράμπιν, η επίθεση της Αλ Κάιντα στους Δίδυμους Πύργους, ο πόλεμος στο Ιράκ. Τις δύο ιστορίες συνέχει επίσης ο πόθος της φυγής (ο λιποτάκτης επιχειρεί να δραπετεύσει πέραν των συνόρων και οι μαθηματικός αγνοεί την αγριότητα των ναζι και αργότερα τις παρακολουθήσεις της Στάζι, δραπετεύοντας στην αρμονία των παραμένει άσβεστος, καθώς η Μάγια της ζωής του επιλέγει να παραμείνει δυτικά του τείχους του Βερολίνου).

Τις δύο ιστορίες, όμως, κυρίως ενώνει η αίσθηση της ποίησης η

ποία τις διακρίνει. Παρακολουθούμε την περιπέτεια του λιποτάκτη μέσα από μια γλώσσα που κινητοποιεί τις αισθήσεις και με μια τεχνική αφήγηση σε πρώτο, σε δεύτερο και σε τρίτο πρόσωπο, πολύ υψηλής θερμοκρασίας. Και παρακολουθούμε τη λυρική φυγή του μαθηματικού που αγνοεί τη σκληρή πραγματικότητα καταφεύγοντας στην επικράτεια της άλγεβρας, της αλγοριθμικής, του λογισμού, της θεωρίας των αριθμών και της ποίησης, μέσα σε ινστιτούτα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. (Η σχολή στην οποία διδάσκει ο Χόιντεμπερ είναι βέβαια το εμβληματικό γερμανικό Πανεπιστήμιο Χούμπολντ και όχι Χάμπολντ, όπως εκ λάθους σημειώνει η μεταφράστρια στην κατά τα άλλα λειτουργική απόδοση του κειμένου.) Σε όλο το μυθιστόρημα ο συγγραφέας Ματίας Ενάρ ισορροπεί αριστοτεχνικά ανάμεσα στις δύο ιστορίες! Ένα λεπτό όμως πριν κλείσει την περιπέτεια του Γερμανού ήρωά του, στις τελευταίες τρεις σελίδες, το μυθιστόρημα που σε όλη τη διάρκεια επιφυλάσσει εκπλήξεις, κάνει μια αποκάλυψη (δεν θα την πω) η οποία είναι ατυχής – διότι δεν στήθηκε εγκαίρως ώστε να μη φαίνεται τελικά σαν άχρηστη πιρουέτα.



## 500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΑΝΝΗ ΔΕΝΔΡΙΝΟ

Ο Γιάννης Δενδρινός γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Ιθάκη. Σήμερα κατοικεί στην Αθήνα. Σπούδασε χημικός μηχανικός, καθώς και οικονομικές και πολιτικές επιστήμες. Η νουβέλα «Όλοι αγαπούν τα τραβιάτσα» αποτελεί το δεύτερο βιβλίο του και κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Διόπτρα.

– Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;

– Το «Αίσθημα ιλιγγίου» του Ζέμπαλντ, την «Απόδραση» του Π. Παρλαβάντζα (ένα παλιό, μικρό διαμάντι των αρχών του '80 που έμεινε στην αφάνεια) και το «Ας ξαναχτίσουμε τους ανεμόμυλους» του Φιλήμονα Πατσάκη. Προσπαθώ να υπάρχουν στο κομοδίνο πάντα τρία βιβλία, ένα από την ελληνική πεζογραφία, ένα από την ξένη και ένα λογοτεχνικό ή άλλο δοκίμιο.

– Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;

– Την τραγική ιστορία ενός από τους πρώτους αγώνες αυτοκινητών, της Μεγάλης Κούρσας του 1903 (Παρίσι - Μαδρίτη), που έμεινε στην Ιστορία ως «κούρσα - εκατόμυθι» («Ιστορία σαν παραμύθι», Αλ. Μπαρικό).

– Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;

– Το «Homo Faber» του Μαξ Φρις.

– Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

– Καλοκαίρι, χωρίς το πρωί και πρωτό βγει ο ήλιος, κάτω από τη φουρτωτή, παρότι γέρικη, αμυγδαλιά στο πατρικό μου στην Ιθάκη. Με συνοδεία ελληνικού καφέ. Όλες οι άλλες περιστάσεις (γραφείο, κρεβάτι, μετρό, αναμονή σε οδοντιατρό) είναι μάλλον αδιάφορες.

– Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;

– Ναι, μου συνέβη να νιώσω (αναρμομικές) ενοχές όταν αντιλήφθηκα ότι επρόκειτο για αριστουργήματα που στην πρώτη επαφή μαζί τους με άφησαν αδιάφορο.

– Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;

– Πιο πολύ με συγκινεί η γλώσσα και η εκφραστική της δύναμη, παρά η ίδια η πλοκή. Και από αυτή την τελευταία, πάντως, με προκαλεί το στοιχείο του αιφνιδιασμού.

– Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;

– Η «Ατίμωση» του Τζ. Μ. Κούτιν.

– Ποιες ήταν οι επιρροές σας για τη διαμόρφωση της ιστορίας στη νουβέλα σας;

– Με επηρέασαν κάποια λογοτεχνικά αναγνώσματα, ιδίως από τον Βαλντιν, τον Ιωάννου και τον Κάσδαγλη. Κυριότερα, όμως, θραύσματα από μνήμες και αφηγήσεις παλαιότερων, διηγήσεις των καφεενείων.

– Σε ποια τραύματα αναφέρεται ο τίτλος του βιβλίου;

– Σε όλα τα τραυματικά σημάδια που κάποιοι άνθρωποι, είτε λόγω συγκριτών είτε λόγω εσφαλμένων επιλογών, φέρουν στην ψυχή τους. Η διαρκής πάλη συμφιλίωσης δημιουργεί μια σχεδόν αγαπτική σχέση μαζί τους. Γι' αυτό, όπως γράφει ο Επαμεινώνδας Γονατάς, «...σε ώρες μοναξιάς που κανείς δεν τους βλέπει, σκύβουν και με λατρεία τα φιλούν τα βαθιά, σκοτεινά τραύματά τους».

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ



ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ  
από τη Read LIBRARY

Ιστορίες από τα παιδιά του Ε' Δημ. Σχολείου Λακατάμιας  
Read Library

Η Read Library, στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής της ευθύνης, για δεύτερη συνεχή χρονιά πραγματοποιεί επισκέψεις σε βιβλιοθήκες και σχολεία, προσφέροντας δωρεάν δράσεις δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης. Βασικός σκοπός των δράσεων αυτών είναι η καλλιέργεια της φιλοαναγωγίας και του λογοτεχνικού γραμματισμού σε μαθητές κάθε ηλικίας, σε γονείς, γενικότερα σε ενήλικες και σε άτομα τρίτης ηλικίας αλλά και σε εμποδισμένες ομάδες. Μέσω αυτών των δράσεων, παράλληλα προσφέρεται η γνώση ή η ενημέρωση για το ψηφιακό βιβλίο. Δίνεται έμφαση στον ρόλο της βιβλιοθήκης όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και έρευνας. Η υλοποίηση προγραμμάτων που αναπτύσσουν τη δημιουργική έκφραση και την εξωστρέφεια σε μια βιβλιοθήκη, η οποία είναι πάντα ανοιχτή και φιλόξενη με έμφαση στην καλή ψυχική υγεία και αφετέρου ενδυναμώνει αναγνώστες για να μπορούν να επιλέγουν, να εκφράζουν άποψη, να έχουν φωνή, να είναι ικανοί ώστε να διαμορφώνουν οι ίδιοι τη γνώμη και την κρίση τους. Οι δράσεις της Read Library έχουν παιγνιώδη και διασκεδαστική μορφή. Είναι ευέλικτες και ευπροσάρμοστες σε κάθε επίπεδο ή ιδιαιτερότητα μπορεί να έχει η ομάδα που απευθύνεται κάθε φορά. Κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, χρησιμοποιήσαμε διάφορες τεχνικές δημιουργικής γραφής για να ενεργοποιήσουμε τη μνήμη και την έκφραση των παιδιών. Όπως, το διώνυμο του Τζάνι Ροντάρι, για το οποίο χρησιμοποιήσαμε λέξεις για τις δύο λίστες, που προέκυψαν από ένα παιχνίδι γρίφων. Άλλοτε χρησιμοποιήσαμε ως αφιέρωση την τεχνική της ποίησης της συσκότισης ή και την ανάγνωση κάποιου αποσπάσματος βιβλίου ώστε τα παιδιά να πάρουν ιδέες έκφρασης και να αποτυπώσουν την έμπνευσή τους στο χαρτί.

Βρείτε δωρεάν το ψηφιακό βιβλίο των παιδιών του Ε' Δημοτικού Σχολείου Λακατάμιας στη εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-Library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.



Ανδρονίκη Λασιθιωτάκη  
lasithiotakisa@sppmedia.com

# «Ζούμε σε έναν παράλογο κόσμο»

Ο Θάνος Παπακωνσταντίνου μιλάει για τις «Βάκχες» του Ευριπίδη, που θα παρουσιάσει το Εθνικό Θέατρο στην Επίδαυρο

της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Η θέα του αιματος μαγνήτιζε από παιδί τον Θάνο Παπακωνσταντίνου. Στα εφηβικά του χρόνια στη Λάρισα, όπου γεννήθηκε και έζησε έως τα 18, έβρισκε καταφύγιο στα αιματοβαμμένα θρίλερ όταν δεν τον έκλεβε ο κόσμος της ποίησης και της λογοτεχνίας. Ήταν και οι τραγωδίες μέρος εκείνου του κόσμου.

Τον σπόρο έβαλαν δύο εξαιρετικοί φιλόλογοι με τους οποίους έκανε ιδιαίτερα μαθήματα στο γυμνάσιο και στο λύκειο. Σύντομα, οι τραγωδίες του Αισχύλου και του Σοφοκλή έγιναν για εκείνον πολύ αγαπητά αναγνώσματα. Ήταν από τα παιδιά που είχαν ασπίδα τους το διάβασμα και έπειτα η φαντασία άρχισε να εξάπτεται ακόμη περισσότερο, όταν άρχισε να παρακολουθεί παραστάσεις στα ανοιχτά θέατρα.

«Μου άρεσε η δομή της τραγωδίας, τα επεισόδια, τα στάσιμα, ό,τι συγγενεύει με τη μουσική. Με συνάρπαζαν και με γοήτευαν γιατί ήταν πιο κοντά στην όπερα που υπεραγαπώ», λέει στην «Κ» ο 43χρονος σκηνοθέτης με αφορμή τις «Βάκχες» του Ευριπίδη, τη δεύτερη παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου στην Επίδαυρο, που θα δούμε στις 2 και 3 Αυγούστου, σε μετάφραση του Γιώργου Χειμωνά.

Ως λάτρης της μουσικής, ξε-

«Είναι μια πολύ καθαρή ιστορία ενός ανθρώπου, του Πενθέα, που αρνείται τον θεό, τον Διόνυσο, δηλαδή το καινούργιο, το Άλλο».

χωρίζει τον Ευριπίδη «γιατί χρησιμοποιούσε τη μουσική στα κείμενά του, είχε πολλά λυρικά στοιχεία, πέρα από τα στάσιμα, είχε κομμούς, μονωδίες, διωδίες». Οι «Βάκχες», «τραγωδία του μυστικισμού, της έκστασης και της βαρβαρότητας», γράφτηκαν στο τέλος του 5ου αι. π.Χ. και εξιστορούν την έλευση του Διόνυσου με μορφή ανθρώπου στη Θήβα, για να επιβάλει τη λατρεία του, τη βακχεία. Ο Πενθέας, βασιλιάς και πρώτος του εξάδελφος, αρνείται να τον δει ως θεό και απαγορεύει τη διάδοση της νέας θρησκείας. Η άρνησή του εγείρει τη μήνιν του θεού, ο οποίος, σε μια τραγική αντιστροφή δώκτη και διωκόμενου, οδηγεί τον Πενθέα στον διαμελισμό του, από τις έζαλλες μαινάδες και την ίδια του τη μητέρα, την Αγαύη.

## «Κείμενο-αίνιγμα»

Από τις πιο βίαιες και ανατριχιαστικές τραγωδίες, δείχνει τα κτηνώδη ένστικτα του ανθρώπου. «Διάλεξα τις «Βάκχες» γιατί είναι κείμενο που υπεραγαπώ, είναι μια προσωπική εμμονή και από τα σπουδαιότερα του θεάτρου. Ένα κείμενο-αίνιγμα, κι αυτό το κάνει ακόμη πιο γοητευτικό. Εξαιρετικά σύνθετο και ταυτόχρονα εξαιρετικά απλό. Μέσα από μια πολύ καθαρή ιστορία ενός ανθρώπου, του Πενθέα, που αρνείται τον θεό, τον Διόνυσο, δηλαδή το καινούργιο, το Άλλο, όπως και να το ονομάσουμε. Και οδηγείται σταδιακά στην καταστροφή κι αυτός και όλη η πόλη του, ενώ ο θεός με τους ακολούθους του προφανώς πηγαίνει σε μια άλλη πόλη για να συνεχίσει», λέει ο Θάνος Παπακωνσταντίνου.

Τονίζει ότι υπάρχουν πολλοί άζονες και θέματα στο έργο, με εξαιρετικό τρόπο μπλεγμένα, που αφορούν την πόλη και την αίσθηση της κοινότητας, το Άλλο και το ξένο, το έξω και το μέσα μας, ενώ συγχρόνως είναι και ένα έργο για το θέατρο. «Ο Δι-

όνυσος ανάμεσα σε όλα τα άλλα είναι και θεός του θεάτρου, οπότε την ίδια στιγμή μιλάω για το θέατρο όπως το αντιλαμβανόμαστε και πως αντανακλά στην παράσταση που φτιάχνω. Στην πραγματικότητα και το θέατρο είναι μια κατασκευή, όπως ο θεός είναι μια εξαιρετική κατασκευή από τους ανθρώπους, που ανάλογα με τη χρήση μπορεί να είναι κάτι σπουδαίο, μέχρι να είναι κάτι καταστροφικό και ολέθριο».

Θεός του θεάτρου, της ετερότητας, του διαμελισμού και της συγκώνευσης, της ευδαιμονίας και της καταστροφής, ο Διόνυσος στήνει ένα παιχνίδι που ο Ευριπίδης τελειώνει με ένα διαμελισμένο σώμα. Ο σκηνοθέτης υπογραμμίζει στο σημείωμα της παράστασης: «Αν αυτό που διαμελίζεται επί σκηνής είναι το αίνιγμα στην ετερότητα, αυτό σημαίνει άραγε ότι έχει πα καθεί για εμάς η προοπτική, μέσα από μια μύηση, μια πράξη συλλογική, να ανοίξουμε στο Άλλο, το δικό μας και του κόσμου; Τα κομμάτια μας δεν θα συνδεθούν ποτέ ξανά; Είμαστε καταδικασμένοι, όπως ο Πενθέας, να ζούμε περικλειστοί στην καλά οχυρωμένη ατομικότητά μας;».

Θέτει επίσης μια σειρά ερωτημάτων για τη βία. Ο καταϊγμός των εικόνων στο Διαδι-

κτυο, οι φυσικές καταστροφές, οι βόμβες, τα ακρωτηριασμένα σώματα και τα νεκρά παιδιά στα media, οι άψυχες και νεκρές selfies, οι ανεξέλεγκτες ροές δεδομένων, ανθρώπων, προϊόντων – άραγε δεν αντέχουμε πα την πνευματικότητα, την υπερβατικότητα, την ανάταση, επειδή ο μόνος θεός που

μπορούμε να καταλάβουμε είναι ο θεός της Παλαιάς Διαθήκης, ο θεός εκδικητής, ο θεός τιμωρός; Αυτός είναι που μας αξίζει;

Η ερώτηση για τη σπλάτερ ατμόσφαιρα που κυριαρχεί στις φωτογραφίες της παράστασης είναι αναπόφευκτη. Η αγριότητα, εξηγεί ο Θ. Παπακωνσταντίνου, είναι το ένα επίπεδο, αλλά

την ίδια στιγμή, αν προσέξει κάποιος τις φωτογραφίες, θα δει μια παλέτα χρωμάτων. «Είναι το εικαστικό κομμάτι που πάντα με ενδιαφέρει σε συνάρτηση με τη δραματολογία των κειμένων που επιλέγω. Δηλαδή, την ίδια ώρα που κάποιος μπορεί να φτιάξει κάτι εξαιρετικά βίαιο, μπορεί να φτιάξει και κάτι άλλο. Για εμένα με αυτόν τον τρόπο εμφανίζεται η ιδέα της κατασκευής που με ενδιαφέρει και με κινητοποιεί σε σχέση με αυτό το έργο».

Επιπλέον υποστηρίζει ότι όπως στο θέατρο έτσι και όλοι οι θεσμοί, οι συγγένειες που υπάρχουν στον κόσμο και μας ορίζουν, είναι κατασκευάσματα. «Το θέμα είναι η δική μας αντοχή απέναντι σε αυτές τις κατασκευές, πώς και μέχρι πότε θα τις χρησιμοποιήσουμε ή θα συνειδητοποιήσουμε ότι πρέπει να τις αλλάξουμε. Ή, ακόμη καλύτερα, ότι ήρθε η ώρα να μετακινήσουμε εμείς προς κάτι άλλο που αφορά τους εαυτούς μας και την κοινωνία στην οποία ζούμε».

Η συζήτηση οδηγείται στο Άλλο που φέρνει ο Διόνυσος και στη συμπερίληψη που συζητάμε σήμερα. «Πρέπει να δημιουργήσουμε τον χώρο για να δεχθούμε μια αλλαγή στη ζωή μας. Την ίδια στιγμή πρέπει να δούμε



Η Αγαύη (Αλεξία Καλτσικ), με το κεφάλι του κατακρεουργημένου γιου της, Πενθέα (Αργύρης Πανταζάρας), στο ένα κέρι και τον κισσό του Διόνυσου στο άλλο. Ο Θάνος Παπακωνσταντίνου σκηνοθετεί μία από τις πιο βίαιες και ανατριχιαστικές τραγωδίες, που δείχνει τα κτηνώδη ένστικτα του ανθρώπου.



«Διάλεξα τις «Βάκχες» γιατί είναι κείμενο που υπεραγαπώ, είναι μια προσωπική εμμονή και από τα σπουδαιότερα του θεάτρου», λέει στην «Κ» ο Θάνος Παπακωνσταντίνου.

ποιο είναι το όριο της ανοχής και της διαστολής ενός ανθρώπου για να μην κομματιαστεί, όπως συμβαίνει στον Πενθέα. Να αλλάξει, ναι, αλλά να μη σπάσει, να μην κατακρεουργηθεί», τονίζει ο σκηνοθέτης και πιστεύει ότι «κάθε θεατής μπορεί να βρει κομμάτια του σε αυτή την ιστορία. Ζούμε όλοι, ασχέτως ηλικίας, σε έναν παράλογο κόσμο, τον οποίο προσπαθούμε να καταλάβουμε».

Πόσο αληθινά ανοικτοί είμαστε να αποδεχθούμε το διαφορετικό ή καταδικασμένοι όπως ο Πενθέας στον μικρόκοσμό μας; «Σίγουρα γίνονται βήματα τα τελευταία χρόνια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο πυρήνας της κοινωνίας δεν εξακολουθεί να παραμένει συντηρητικός. Δεν φτάσαμε σε μια κοινωνία ισότητας και αλληλεγγύης».

Παρατηρεί όμως κάτι ακόμη: «Στο Διαδίκτυο μιλάμε για ορατότητα, αλλά είμαστε σε μια φούσκα. Προστατευμένοι είμαι κι εγώ. Συντονισμένος με φίλους μου σε ένα μήκος κύματος, αγνώστος απόλυτα μια άλλη υποκοινότητα η οποία είναι συντονισμένη κάπου άλλο. Χαίρομαι με την επικοινωνία, όλοι είμαστε συντονισμένοι κάπου, αλλά στην πραγματικότητα βλέπω αυτό που θέλω. Δεν είμαστε η ίδια κοινωνία που ήμασταν πριν από 10 ή 20 χρόνια σε κάποια θέματα, αλλά σίγουρα υπάρχει πολύς δρό-

«Ηρθε η ώρα να μετακινήσουμε εμείς προς κάτι άλλο που αφορά τους εαυτούς μας και την κοινωνία στην οποία ζούμε».

μος ακόμη». Η απόδοση δικαιοσύνης απασχολεί και διαπερνά πολλές δουλειές του Θ. Παπακωνσταντίνου. Είναι κάτι που έμεινε από τα χρόνια της Νομικής που σπούδασε στη Θεσσαλονίκη. «Πραγματικά δεν έχω καταλάβει ακόμη αν έχει μείνει κάτι. Σε κάποιες φάσεις το σκέφτομαι αν ήταν εντελώς άχρηστη αυτή η σπουδή, ασχέτως ότι ο χρόνος των σπουδών ήταν γόνιμος. Ίσως η τραγωδία έχει κάτι από αυτό. Ο αντίλογος και ο διάλογος των επιχειρημάτων που έχουν τα πρόσωπά της. Όσο κι αν είναι ψυχικά φορτισμένα, υπάρχει αντιπαράθεση και πάντα επιχειρήματα του ενός στον άλλον».

Είναι φανερό ότι δεν αγάπησε τη Νομική όσο το θέατρο. «Όσο σπούδαζα στη Θεσσαλονίκη, η επαφή με τον κόσμο του θεάτρου στην πράξη, έβρισκα τον κόσμο της Νομικής. Η σχέση ξεκίνησε ως θεατής, έβλεπα παραστάσεις κυρίως σε ανοιχτούς χώρους, τραγωδίες ή Σαίξπηρ, κατέβαινα και στην Αθήνα και έπειτα άρχισε η αναζήτηση και σε κλειστούς χώρους». Αλλά και η προσωπική του αναζήτηση με σπουδές στη δραματική σχολή του «Εμπρός».

Αρα το θέατρο τον έσωσε; «Εξοκείθεν. Μικρός ήταν το παραμύθι μου και ακόμη είναι. Νιώθω ευλογημένος που τροφοδοτεί τη ζωή μου και ότι μέσα του περιέχει και τη μουσική».

**Παίζουν** Ο Κωνσταντίνος Βαβρικιώτης, Μαριάννα Δημητρίου, Αλεξία Καλτσικ, Θέμης Πάνου, Αργύρης Πανταζάρας, Πάννης Κόραβος, Διονύσης Πιφές, Φώτης Στρατηγός.

**Οι «Βάκχες»** του Ευριπίδη, από το Εθνικό Θέατρο της Ελλάδας, θα παρουσιαστούν και στην Κύπρο στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος, στο Αρχαίο Θέατρο του Κουρίου, την Παρασκευή 9 Αυγούστου και το Σάββατο 10 Αυγούστου.

# Ταξίδεψε μέχρι το φως πριν βυθιστεί στο σκοτάδι

Κάποιες εμπειρίες αλλάζουν ζωές

**BENJAMIN MYERS**

**Η άκρη του ορίζοντα**

μτφρ.: Ιωάννα Ηλιάδη

εκδ.: Κλειδάριθμος, 2024, σελ. 272

Τον **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

Πόσο όμορφο βιβλίο. Διαβάζοντάς το τώρα το καλοκαίρι –είναι άλλωστε ένα δροσιστικό μυθιστόρημα καλοκαιριού–, νιώθεις διαρκώς πως ακούς από το απέναντι μπαλκόνι, μέσα στην ψυχία της πόλης, ένα μόνιμο, έναν μελωδό, να λιχνίζεται απαλά στο αέρα. Δεν θυμόμαστε να έχουμε παραδοθεί τα τελευταία χρόνια σε τόσο πολλές και μαζί τόσο περιτεχνες, γλυκές και σαφείς περιγραφές της φύσης, και όλο αυτό να μας συναρπάζει και να μας μαγεύει. Με υπομονή και προσήλωτη εντομολόγου, ο Μάιερς σμιλεύει κάθε του φράση αναπλάθοντας τοπία, ανθρώπους και συναισθήματα, ενώ και η μετάφραση υπηρετεί το έργο του σε πραγματικά υψηλό επίπεδο. Μια ξεχωριστή αναγνωστική εμπειρία. Είναι αρχές καλοκαιριού του

1946. Ο πόλεμος μόλις έχει τελειώσει, αν και τα επακόλουθα του παραμένουν γαντζωμένα στο σώμα της Αγγλίας. Ένας δεκαεξάχρονος νεαρός από μια κοινότητα ανθρακωρύχων του Ντάρμ, ο Ρόμπερτ, πολύ μικρός για να έχει πολεμήσει όπως τόσο άλλα αγόρια ελάχιστα μεγαλύτερά του, ξέροντας πως αυτό θα είναι το τελευταίο του καλοκαίρι πριν αλυσοδεθεί σε μια ζωή σκυμμένη στις στοές και ποτισμένη καρβουνόσκονη, αποφασίζει να κάνει ένα ταξίδι, μια μακρά πεζοπορία, για να δει ορισμένες πλευρές της χώρας του τώρα που τα πόδια του είναι ακόμα δυνατά, και τα χέρια του αρκετά ικανά για να του εξασφαλίζουν λίγο φαγητό όσο θα δουλεύει στους αγρότες κατεβαίνοντας προς τα νότια. Όμως, λίγο πριν βρεθεί στο Σκάρμπορο, θα περάσει σε μια ανάστροφη ζωή του λυκόφωτος: θα συναντηθεί με μια γυναίκα που μένει μόνη με τον σκύλο της ψηλά πάνω από τη θάλασσα, σε ένα απόμειρο σπίτι – την Ντόλσι, έναν από τους πιο συναρπαστικούς και πιο



Τα πλοία στο λιμάνι του Σκάρμπορο έχουν προσαρξεί εξαιτίας της άμπωτης. Κάπου έξω από την πόλη, σε ένα σπίτι πάνω από τη θάλασσα, ο ήρωας θα γνωρίσει μια γυναίκα που θα αλλάξει τον ίδιο και το πεπρωμένο του.

Ένας δεκαεξάχρονος από μια κοινότητα ανθρακωρύχων μαθαίνει τον κόσμο πριν αλυσοδεθεί σε μια ζωή σκυμμένη στις στοές.

ζωγανούς λογοτεχνικούς χαρακτήρες που συναντήσαμε τα τελευταία χρόνια.

Η εκκεντρική Ντόλσι, αυτό το γενναιόδωρο, φιλελεύθερο πνεύμα που ζει με τους δικούς του κανόνες έξω από κάθε συμβατικότητα και λατρεύει τις μικρές χαρές της ζωής –ένα κονιάκ την ώρα που έχει αρχίσει να γέρνει ο ήλιος, το χρώμα του μελιού στο

γυάλινο βάζο, τα μπαχαρικά που απογειώνουν τη μαγειρική της–, θα γοητευτεί από την ευγένεια του αγοριού, θα διαισθανθεί το κουκούλι μιας σπύθας μέσα του, και θα του προτείνει να μείνει λίγες μέρες στο κτήμα κάνοντας μερικές μικροδουλειές, με αντάλλαγμα τροφή, πρόχειρη στέγη και ίσως κάποια χρήματα. Φυσικά, ο Ρόμπερτ θα καταλήξει να περάσει όλο το καλοκαίρι κοντά της: ένα αξέχαστο καλοκαίρι μαθητείας, ενηλικίωσης και μεταμόρφωσης. Η σοφή, αντισυμβατική Ντόλσι θα μοιραστεί μαζί του ένα μέρος από τις γνώσεις της και –κυρίως– τον λοξό τρόπο με τον οποίο βλέπει τον κόσμο, θα τον μυήσει στη λογοτεχνία και θα του αλλάξει τη μοίρα – κυριολεκτικά. Όμως και ο Ρόμπερτ θα αλλάξει τη δική της.

Δεν υπάρχει στιγμή που να μην αισθάνεσαι παρηγοριά –σαν να πίνεις τσάι από τσουκνίδα με μια στάλα λεμόνι– διαβάζοντας αυτή την ώρες-ώρες χιουμοριστική αλλά πάντα τόσο ζωντανή και αισθησιακή ωδή στη φύση και τη ζωή, στην τέχνη και την καλοσύνη, στην ιστορία και τη συμπόνια. Αλλά και στη μοναξιά, στη μνήμη, στην απώλεια και στο πένθος. Γιατί η Ντόλσι κρύβει ένα μεγάλο μυστικό: τη φλογερή ανάμνηση της μεγάλης αγαπημένης της, Ρόμι...

«Μια συγκινητική ιστορία»

Η μεταφράστρια Ιωάννα Ηλιάδη είχε την ευγένεια να μας πει για το βιβλίο: «Αναπόληση ενός μαγικού καλοκαιριού, και μια συγκινητική ιστορία μαθητείας, η



Ο Μπέντζαμιν Μάιερς στο μυθιστόρημά του αναπλάθει τοπία, ανθρώπους και συναισθήματα, σμιλεύοντας κάθε του φράση με υπομονή και προσήλωτη εντομολόγου.

«Άκρη του ορίζοντα» μας ταξιδεύει στην κατάφυτη αγγλική ύπαιθρο λιγότερο από ένα χρόνο μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου – τα σημάδια της φρίκης είναι ακόμη νωπά στα σώματα και στις ψυχές των ανθρώπων, ωστόσο η φύση, απτόητη κι ανεξάντλητη, ετοιμάζεται για άλλη μια φορά να προσφέρει την ιαματική ομορφιά και τα δώρα της σε όσους ξέρουν να απολαμβάνουν. Ο νεαρός Ρόμπερτ, ο ήρωας του αισιόδοξου μυθιστορημάτων του Μπέντζαμιν Μάιερς, ξεκινάει να ζήσει μια περιπέτεια μακριά από τον τόπο του, μα, χωρίς να το ξέρει, αφήνει πίσω του ανεπιτηρητή και την προδιαγεγραμμένη ως τότε μοίρα του. Τα βήματά του τον βγάδουν στο κατώφλι της Ντόλσι, μιας αντισυμβατικής γυναίκας με ασυνήθιστο παρελθόν, δίπλα στην οποία ο Ρόμπερτ γνωρίζει τη μεταμορφωτική δύναμη της φιλίας και την αξία του να χαράζει με τόλμη, και απαλλαγμένος από ανούσιες εννοχές, τον δρόμο σου στη ζωή».

**ΚΑΤΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑΝ ΑΣΘΕΝΗΣ**  
ΜΟΛΙΕΡΟΥ

**ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΕΙΛΑΚΗΣ, ΑΘΗΝΑ ΜΑΞΙΜΟΥ, ΜΥΡΤΩ ΑΛΙΚΑΚΗ**  
**ΘΟΔΩΡΗΣ ΡΩΜΑΝΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΓΚΕΛΙΑ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΓΚΛΑΡΑΣ,**  
**ΒΙΚΥ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΥΓΟΥΡΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ**

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΧΕΙΛΑΚΗΣ & ΜΑΝΩΛΗΣ ΔΟΥΝΙΑΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΜΑΝΩΛΗΣ ΔΟΥΝΙΑΣ | ΣΚΗΝΙΚΑ ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΙΑΒΛΑΣ | ΚΟΣΤΟΥΜΙΑ ΑΛΕΞΙΑ ΒΕΘΟΡΡΑΚΗ | ΜΟΥΣΙΚΗ ΘΟΔΩΡΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΟΥ  
ΦΩΤΟΜΕΤΡΟ ΝΙΚΟΣ ΒΛΑΣΣΟΥΡΑΔΗΣ | ΚΙΝΗΤΗ ΕΛΕΝΑ ΓΕΡΦΑΜΟΥ | ΒΟΗΘΟΣ ΣΚΗΝΟΘΕΤΩΝ ΒΑΝΟΣ ΚΑΤΣΟΥΡΑΔΗΣ | ΠΑΡΑΓΕΙΗ ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΣ ΕΛΙΝΑ ΓΟΥΝΑΝΗ | ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΕΛΑΚΟΥΡΑΣ | PHOTOBOOK DESIGNS

**ΣΑΒΒΑΤΟ 27/07**  
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΗΠΟΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ  
«ΜΑΡΙΟΣ ΤΟΚΑΣ»  
9.00 Μ.Μ.

**ΚΥΡΙΑΚΗ 28/07**  
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΛΑΡΝΑΚΑΣ  
9.00 Μ.Μ.

**ΔΕΥΤΕΡΑ 29/07**  
ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΣΧΟΛΗΣ ΤΥΦΛΩΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ  
9.00 Μ.Μ.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΛΑΡΝΑΚΑΣ 2024

του Δημοσθένη Μισιτζή

**ο Διακάς**

17ης Παρισινής

**7 Ιουλίου 2024**  
Δημοτικό Αμφιθέατρο Λακατάμιας

**ΕΠΙΣΗΜΗ ΠΡΕΜΙΕΡΑ**  
**13 Ιουλίου 2024**  
Αρχοντικό Αξιοθέας

Διασκευή / Σκηνοθεσία  
**Αλεξία Παπαλαζόρου**  
Σκηνικά / Κοστούμια: Γιώργος Γιάννου  
Μουσική Σύνθεση / Στίχοι τραγουδιών παράσταση: Γιώργος Καλογήρου  
Επιμέλεια κίνησης: Εύα Καλομοίρη  
Σχεδιασμός φωτισμού: Κυριάκος Σαμπάντης  
Βοηθός σκηνοθέτη: Γιάννα Γεωργιάδου

Επί σκηνής: Γρηγόρης Γεωργίου, Ιζέλ Seylani  
Μαρίνα Βράντη, Σαβίνα Γεωργίου, Θανάσης Ιωάννου  
Κωνσταντίνος Ξενοφάντος, Μελίνα Κουσαφτά

Κατάλληλο για όλη την οικογένεια

Χάρης Χατζής | Πάρος Χατζής | Κατερίνη Ελευθερίου | Έτηλη

Πληροφορίες: 25 877 827  
www.ethal.com.cy

Εταιρεία: ethal theater  
Τεχνολογία: ISAA / Technobarb ETHAL

ΚΟΡΝΗΘΙΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΛΑΡΝΑΚΑΣ 2024 | ΚΟΡΝΗΘΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΣ | ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ / ΕΙΣΗΤΗΡΙΑ

οναν κτηνιά | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ | LOVE 100.7 FM 98.1 & 95.7 | ticketmaster.cy | 7777 7040

ΔΙΑΣΕΙΣ ΠΑΡΚΕΤΑΞΕΙΣ ΑΡΧΙΖΟΥΣΙ ΣΤΙΣ 9.00 Μ.Μ.

# Παράλληλοι κόσμοι σε μια βίλα

Η ταξική διαφορά ανάμεσα σε μια οικιακή βοηθό και στους εργοδότες της

**Η σιωπηλή  
καμαριέρα** ★★★

**ΔΡΑΜΑ (2023), 94'**  
**Σκηνοθεσία:** Μιγκέλ Φάους  
**Ερμηνείες:** Πόλα Γκριμάλντο, Αριάννα Γκίλ

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

**Κοινωνικά** ανήσυχο σινεμά με μοντέρνα ματιά από τον Καταλανό κινηματογραφιστή Μιγκέλ Φάους, σε ένα υποσχόμενο μεγάλο μήκος ντεμπούτο. Η Άννα (Πόλα Γκριμάλντο), μια νέα κοπέλα από την Κολομβία, εργάζεται εσωτερική οικιακή βοηθός στην πολυτελή εξοχική βίλα μιας εύπορης οικογένειας στην Κόστα Μπράβα.

Η αφοσίωση στα αφεντικά της, ωστόσο, θα κλονιστεί όταν θα μάθει πως εκείνα της έχουν δώσει κάποιες ψεύτικες υποσχέσεις σχετικά με την άδεια παραμονής. Ταυτόχρονα, μια άλλη οικιακή βοηθός στη γειτονιά, της φανερώνει έναν γοητευτικό κόσμο θερινών απολαύσεων.

Ο Φάους τοποθετεί σχεδόν εξ ολοκλήρου την ταινία του μέσα στο «κλειστό» περιβάλλον της βίλας, εκεί όπου η Άννα υπηρετεί από το πρωί μέχρι το βράδυ κάθε επιθυμία των εργοδοτών της. Οι τελευταίοι είναι μεν ευγενικοί απέναντί της, φροντίζουν ωστόσο σταθερά να της υπενθυμίζουν τη θέση της. Αυτή η κτηνη ταξική – αλλά όχι μόνο – διαφορά είναι ο άξονας γύρω από τον οποίο κινείται ολόκληρη η ταινία, παρουσιάζοντας ουσιαστικά δύο διαφορετικούς κόσμους, που τέμνονται μόνο όσο χρειάζεται για να συνειδητοποιεί ο ένας την ύπαρξη του άλλου.

Από τη μια, η νεαρή κοπέλα από την Κολομβία που εργάζεται σκληρά προκειμένου να χρηματοδοτήσει τις σπου-

δές της μικρής αδελφής της και από την άλλη, τα δύο παιδιά της οικογένειας, περίπου συνομήλικοί της, απορροφημένα από την εικόνα τους στα σόσιαλ μίντια και τα καθημερινά πάρτι.

**Σιωπηλή κραυγή**

Όλα αυτά βέβαια ο Φάους δεν τα παρουσιάζει με τρόπο καταγγελτικό ή υπερβολικά σχηματικό. Η πρωίδα του δεν

Από τη μια, η νεαρή κοπέλα από την Κολομβία που εργάζεται σκληρά και από την άλλη, τα παιδιά της οικογένειας που ενδιαφέρονται μόνο για πάρτι και σόσιαλ μίντια.

γίνεται «αγία» ούτε οι πλούσιοι εργοδότες της δαιμονοποιούνται· η προσέγγισή του είναι ήσυχη, σχεδόν σιωπηλή, όπως ο τίτλος της ταινίας, προτιμώντας να σχηματίσει χαρακτηριστικές εικόνες – τα κάδρα του είναι εξαιρετικά – και στη συνέχεια να αφήσει τον θεατή να βγάλει τα δικά του συμπεράσματα. Στα θετικά και η μικρή διάρκεια, γύρω στη μιάμιση ώρα, που βοηθάει ώστε να διατηρηθεί σφιχτό το σύνολο, δίχως ακρείστους πλατειασμούς και παρεκκλίσεις.

Από την άλλη, το φινάλε μοιάζει κάπως βεβιασμένο και αδύναμο, συγκριτικά πάντα με ανάλογες (σπουδαίες) ταινίες, όπως τα εκπληκτικά «Παράσιτα» του Μπονγκ Τζουν-χο, που έρχονται αρκετά συχνά στο μυαλό κατά τη διάρκεια και αυτού του φίλμ.



Η Πόλα Γκριμάλντο είναι η Άννα, μια νέα κοπέλα από την Κολομβία που εργάζεται ως οικιακή βοηθός σε μια πολυτελή εξοχική βίλα στην Κόστα Μπράβα.

## HOME CINEMA

### Η αυγή του Χόλιγουντ και μια ωδή στην υψηλή μαγειρική



Η ακαταμάχητη Μάργκο Ρόμπι με τον Ντιέγκο Κάλβα στη «Βαβυλώνα» του Ντάμιεν Σαζέλ.



Ο Μπενουά Μαζιμέλ μαγειρεύει για τον έρωτα της Ζιλίετ Μπινόκ στο φίλμ «Στη φωτιά».

**Βαβυλώνα** ★★★

**ΔΡΑΜΑ (2022), 189'**  
**Σκηνοθεσία:** Ντάμιεν Σαζέλ  
**Ερμηνείες:** Μάργκο Ρόμπι, Μπραντ Πιτ, Ντιέγκο Κάλβα

Στην πλατφόρμα του Netflix έφτασε πρόσφατα το φιλόδοξο πρότζεκτ του Ντάμιεν Σαζέλ, που μας στέλνει πίσω στην «πρωική» εποχή της κινηματογραφικής βιομηχανίας. Εκεί, στις αρχές της δεκαετίας του 1920, μια σειρά από χαρακτήρες συναντιούνται σε ένα οργιαστικό πάρτι. Ένας καταξιωμένος πρωταγωνιστής και μεγάλος γόνος (Μπραντ Πιτ), μια ξανθιά καλλονή, πεπεισμένη ότι είναι το επόμενο λαμπερό αστέρι (Μάργκο Ρόμπι), ένας νεαρός Μεξικανός που ξεκινάει σαν παιδί για τα θελήματα (Ντιέγκο Κάλβα) και γύρω τους δεκάδες άλλοι, χαράσσουν τη δική τους πορεία σε ένα Χόλιγουντ που κλυδωνίζεται εξαιτίας της μετάβασης από τον βωβό στον ομιλούντα.

Ο Σαζέλ έχει ολοφάνερα στη διάθεσή του ένα πελώριο μπάτζετ, αλλά και σπάνια, για τα σημερινά δεδομένα, εκφραστική ελευθερία, ώστε να πραγ-

ματώσει το όραμά του. Αυτό μεταφράζεται σε ένα έπος, ανοικτόμυτο αλλά και μεγαλειώδες, με μερικές σκηνές πραγματικής κινηματογραφικής ανθολογίας και άλλες που μοιάζουν βεβιασμένες ή και παντελώς ακρείστες. Οι δύο σαρ πρωταγωνιστές κάνουν το... κομμάτι τους, ενώ ειδικά η Μάργκο Ρόμπι είναι απλώς ακαταμάχητη στην κορυφαία ερμηνεία της μέχρι τώρα καριέρας της.

**Στη φωτιά** ★★★

**ΔΡΑΜΑ (2023), 135'**  
**Σκηνοθεσία:** Τραν Αν Χουνγκ  
**Ερμηνείες:** Ζιλίετ Μπινόκ, Μπενουά Μαζιμέλ

Από την πλατφόρμα της Cosmote TV επιλέγουμε μια από τις πιο «νόστιμες» αλλά και συγκινητικές ταινίες που έχουμε δει πρόσφατα. Βρισκόμαστε στο 1885, στο απόγειο της κλασικής γαλλικής κουζίνας. Ο εύπορος και λάτρης της γαστρονομίας Ντοντέν (Μπενουά Μαζιμέλ) δημιουργεί μια σειρά από θεσπέσια πιάτα σε συνεργασία με την κορυφαία μαγειρίσά του Εζενί (Ζιλίετ Μπινόκ), με την οποία ταυτόχρονα

διατηρεί ερωτική σχέση, παρόλο που εκείνη αρνείται να τον παντρευτεί. Μέχρι που εκείνος θα ετοιμάσει ένα υπέροχο δείπνο αποκλειστικά για χάρη της. Ο Γαλλοβιετναμέζος Τραν Αν Χουνγκ κέρδισε το βραβείο σκηνοθεσίας στο Φεστιβάλ Καννών, με ένα φιμ-ωδή στην υψηλή γαστρονομία, καθώς και στη σχεδόν μυστικιστική σχέση του φαγητού με τις υπόλοιπες ανθρώπινες δραστηριότητες. Οι πρωταγωνιστές της ταινίας, απόλυτα αφιερωμένοι στην τέχνη τους, εκφράζουν μέσω αυτής τον έρωτα, τη στοργή, τη φιλία τους· ένα γεύμα ή δείπνο μετατρέπεται σε τελετουργία μύησης σε έναν κόσμο γεμάτο λεπτές απολαύσεις αλλά και πνευματικές αναζητήσεις. Η κάμερα τα παρακολουθεί όλα αυτά με σεβασμό και ακρίβεια, ζουμάρει πάνω από ακνιστές κασαρόλες ή συγκινημένα πρόσωπα, δίχως συνοδεία μουσικής. Οι ήχοι της κουζίνας και του τραπέζιου πρωταγωνιστούν εδώ σε ένα απολαυστικό όσο και βαθιά ανθρώπινο φίλμ, που σε αφήνει με το χαμόγελο στα χείλη και μια ευπρόσδεκτη... λιγούρα στο στομάχι.

## ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

### Καταιγιστικό χειροκρότημα για τον Αλεξί Βολόντιν στο Ηρώδειο

**Καιρό** είχε να ακουστεί παρόμοιο θεαλλώδες, δίχως σταματημό, χειροκρότημα στο σχεδόν κατάμεστο Ηρώδειο. Το απέσπασε στις 12 Ιουλίου ο Ρώσος πιανίστας Αλεξί Βολόντιν, ο οποίος την τελευταία στιγμή αντικατέστησε την Κάτια Μπουνιατιοβίλι ως σολίστ στο πρώτο Κοντσέρτο για πιάνο του Τσαϊκόφσκι. Το έργο ακούστηκε από την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, την οποία διύθυσε ο καλλιτεχνικός της διευθυντής Λουκάς Καρυτινός κατά τη δεύτερη προγραμματισμένη συναυλία της στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών.

Από τα πρώτα μουσικά μέτρα φάνηκαν η συναρπαστική άνεση του Βολόντιν στο απαιτητικό αυτό Κοντσέρτο του Τσαϊκόφσκι και η απόλυτη κυριαρχία του στη μουσική. Η εκπληκτική δεξιοτεχνική άνεση και η ευκολία στον χειρισμό της δυναμικής ενός ήχου που ήταν γενικά ενομαλές και καθηλωτικές, αλλά μπορούσε εξίσου να γίνεται αέρινος, ανάλαφρος και να περιορίζεται σε χαμηλόφωνες διατυπώσεις, όπως στο δεύτερο μέρος του Κοντσέρτου, έδιναν στον πιανίστα την άνεση να ανταποκρίνεται με

ακρίβεια και λεπτομέρεια σε όσα ζητάει η μουσική. Η δε συγκριμένη μουσική ζητάει πολλά, αφού εκφράζει τον εξαιρετικά σύνθετο και πλούσιο συναισθηματικό κόσμο του Τσαϊκόφσκι, από τη λεπτότητα και την ευγένεια έως το υπέρμετρο πάθος και την υστερία. Η μουσικότητα του Βολόντιν είχε αποτέλεσμα τη διαρκή αναπροσαρμογή όλων των συνιστωσών, δηλαδή της έντασης και της ποιότητας του ήχου, όπως επίσης της ταχύτητας της ερμηνείας. Έτσι, οι φράσεις αποκτούσαν εξαιρετική πλαστικότητα και διαρκή παλμό. Όλα αυτά έμοιαζε να συμβαί-

**Πιανίστας και ορχήστρα έδωσαν μια συναρπαστική ερμηνεία της γεμάτης πάθος μουσικής του Τσαϊκόφσκι.**

νον αυτονόητα, σαν να ήταν η μόνη επιλογή, κάτι που έδινε στην ερμηνεία έναν χαρακτηριστικό οριστικό: ως εάν να μην υπάρχει κάτι άλλο να ειπωθεί.



Η ερμηνεία του Βολόντιν υποστηρίχθηκε σε όλες τις παραμέτρους από την ορχήστρα υπό τον Λουκά Καρυτινό.

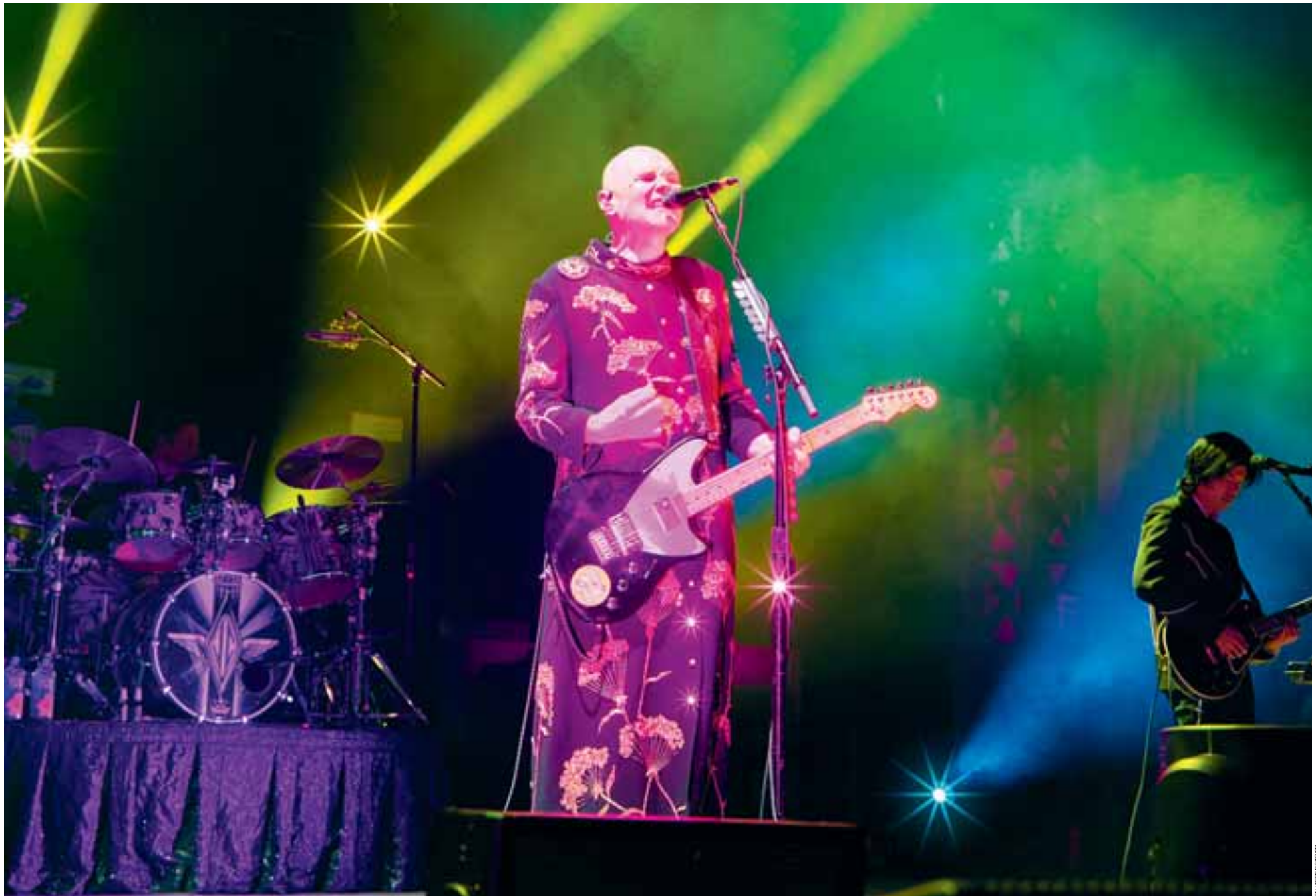
Η συναρπαστική ερμηνεία του Βολόντιν υποστηρίχθηκε σε όλες τις παραμέτρους από την ορχήστρα υπό τον Λουκά Καρυτινό. Ασφαλώς έχει τη σημασία του ότι

η Κρατική είχε παίξει το έργο πάλι πρόσφατα, μόλις πριν από επτά μήνες στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» (βλ. «Κ» 31.12.2023). Ωστόσο, ο Καρυτινός την οδή-

γησε έτσι ώστε να υπογραμμιστεί τα θεαλλώδη σημεία της μουσικής, αλλά και να αφήσει τον απαραίτητο χώρο στον σολίστα προκειμένου να ακουστούν οι

πιο εξομολογητικές παράγραφοι του δεύτερου μέρους.

Εκεί εξίσου τη σημασία του ότι η Κρατική είχε αρκετά χρόνια να παίξει το «Κοντσέρτο για ορχήστρα» του Μπέλα Μπάρτοκ, που ακούστηκε στο πρώτο μέρος της βραδιάς. Έργο τελείως διαφορετικών απαιτήσεων, απαιτεί μεγάλη εγρήγορση από τους μουσικούς, τόσο από τα πνευστά που ο Μπάρτοκ «εκθέτει» μέσα από σολιστικά μέρη όσο και τις ομάδες των εγχόρδων, οι οποίες μπορούν να εκθέσουν την ορχήστρα εάν δεν είναι άριστα συντονισμένες, όπως συνέβη στο πρώτο μέρος του έργου. Παρ' όλα αυτά, η γενική εντύπωση στο τέλος ήταν θετική κυρίως λόγω της ερμηνείας. Επειδή, δηλαδή, ο Καρυτινός έδωσε σε καθένα από τα πέντε μέρη του έργου τον ξεχωριστό του χαρακτήρα. Υπήρξε νευρώδης και εκφραστικός στο δεύτερο μέρος, σκοτεινός και ποιητικός στο τρίτο, ανάλαφρος και με χιούμορ στο τέταρτο. Στο τελευταίο μέρος τα έγχορδα, συντονισμένα πλέον, συνέβαλαν πολύ καλά στην απόδοση της ζωής, κεφάτης διάθεσης.



**Ο Μπίλι Κόργκαν** και οι Smashing Pumpkins στη σκηνή του Beale Street Festival, στο Μέμφις, το 2022. Ο Κόργκαν έγραψε ορισμένα από τα πιο εμπνευσμένα τραγούδια του και τα έκρυψε σε δυσεύρετες κυκλοφορίες. Οι Pumpkins βρίσκονται περισσότερο στα b-sides παρά στα χιλιοπαιγμένα σουξέ τους, επισημαίνει ο Γιάννης Παλαβός.

# Μια οφειλή στους Smashing Pumpkins

«Τίποτα δεν έχει συμβάλει στην αισθητική μου αγωγή όσο ο Μπίλι Κόργκαν, ο συνθέτης και στιχουργός τους»

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΒΟΥ**

Τα περισσότερα από όσα σήμερα, ώριμοι ηλικιακά, θεωρούμε ζωτικές αναφορές, ήρθαν αργά: οι πεζογράφοι κι οι ποιητές, οι σκηνοθέτες και οι ταινίες ήρθαν, για πολλούς από εμάς, προς το τέλος της εφηβείας και στα χρόνια των σπουδών. Το αποτύπωμά τους, παρά τη σημασία του, ονομάτισε το ήδη αποκρυσταλλωμένο· το εκλέπτυνε και το βάθυνε, όμως «κι ό,τι φτιάχνει τα βουνά κλαίει να γεννηθεί» –τι ωραίος στίχος της Λίνας Νικολακοπούλου– είχε κιόλας λάβει τη βασική του μορφή. Και πριν από όλα, στη μορφή αυτή έδωσαν συνοχή τα τραγούδια. Τα τραγούδια μάς παραστάθηκαν, ικνυλάτωντας τον δρόμο προς τον εαυτό. Κι αποτέλεσαν, επίσης, το πεδίο όπου πρώτη φορά διασταυρωθήκαμε, διαισθητικά, με τρόπους που συναντήσαμε αργότερα όταν, πιο έτοιμοι, προσήλαμε στην απαιτητική τέχνη. Καθένας έχει τα δικά του τραγούδια και τις δικές του μπάντες, όπως καθένας έχει, για να θυμηθούμε το διήγημα του Γιώργου Σκαμπαρδώνη, τον δικό του χωματόδρομο. Εγώ έχω τους Smashing Pumpkins: τίποτα δεν έχει συμβάλει στην αισθητική μου αγωγή όσο οι Pumpkins, δηλαδή ο Μπίλι Κόργκαν, ο συνθέτης και στιχουργός τους. Έτσι, με αφορμή την πρώτη τους συναυλία στην Ελλάδα έπειτα από είκοσι έξι χρόνια την περασμένη Τρίτη, δοκιμάζω, ως προσωπικό χρέος, να απαριθμήσω τι έμαθα σε έναν έφηβο που αργότερα θα καταπιανόταν με το γράψιμο, επιχειρώντας παράλληλα κι ένα πλάγιο συγγραφικό credo. Όμως πρώτα θέλω να αφηγηθώ μια ιστορία.

**Γνωριμία από τον Γ. Πετρίδη**

Τον Οκτώβριο του 1995 δεν είχα κλείσει τα δεκαπέντε. Τα μεσημέρια μετά το σχολείο καθόμουν στον καναπέ, μπρος στο

θηριώδες στερεοφωνικό του πατέρα μου (είκοσι έξι ετών είχε φύγει μετανάστis στη Σαουδική Αραβία, το έφερε από εκεί), και σάρωνα τα FM μήπως ακούσω το αγαπημένο μου τραγούδι, το «Julia Says» των Wet Wet Wet. Στην Κοζάνη το έπαιζαν δύο σταθμοί, ο NRG 87,9 και ο ΚΛΙΚ 98,5. Το είχα πετύχει κάμποσες φορές, αλλά ποτέ ολοκληρω, και δεν είχα προλάβει να το γράψω σε κασέτα. Ένα απόγευμα, διατρέχοντας επί ώρες σαν μανιακός τις συχνότητες μεταξύ NRG

«*Δυσκολεύομαι να σκεφτώ άλλο συγκρότημα, στον ήχο του οποίου να συναρμόνιζονται το shoegaze και το metal, η dream pop και το new wave, η electronica και τα πιασάρικα ριφ που δονούν στάδια.*»

και ΚΛΙΚ, έπεσα πάνω στο τραγούδι, και μάλιστα στην αρχή του. Πάτησα REC κι έγειρα χαμογελώντας στα μαξιλάρια, ώσπου ο ήχος χαμήλωσε κι ακούστηκε μια άγνωστη φωνή. Ήταν, όπως θα μάθαινα, ο Γιάννης Πετρίδης: «Wet Wet Wet...», γκρινιάζει. «Αυτά αρέσουν στους πιτσιρικάδες. Πού να καταλάβουν ότι είναι ψευτιές. Και περνάμε τώρα στους Smashing Pumpkins. Ίδού το σύγχρονο πρόσωπο του ροκ: «Bullet with Butterfly Wings». Και από τα ακουστικά ξεχούθηκε η εισαγωγή: «The world is a vampire...». Καθένας το έχει ζήσει: έρχονται στιγμές που το μέγα μετατοπίζεται προκειμένου να αναβλύσει, ανησυχαστικό κι ακαταμάχητο μαζί, κάτι κρίσιμο. Για χρόνια, είχα δεν είχα διάβασμα ή δουλειά, στις 16.00 καθόμουν να ακούσω Πετρίδη. Κι

όταν πριν πάρω το πτυχίο μου του έγραφα και του αφηγήθηκα αυτή την ιστορία, διάβασε το email στον αέρα. Η συγκίνηση ήταν μεγάλη, και του το οφείλω. Μα κυρίως του οφείλω τη γνωριμία με τους Pumpkins, η οποία, με τη φώρα του τρικυμισμένου εφήβου, εξελίχθηκε σε εμμονή.

**«Μεικτό, αλλά νόμιμο»**

Όμως τι μου δίδαξαν οι Smashing Pumpkins: πρώτα πρώτα, αισθητική ανεξίτηρησκία. Το περίφημο «μεικτό, αλλά νόμιμο» το έμαθα από αυτούς. Δυσκολεύομαι να σκεφτώ άλλο συγκρότημα, στον ήχο του οποίου να συναρμόνιζονται το shoegaze και το metal, η dream pop και το new wave, η electronica και τα πιασάρικα ριφ που δονούν στάδια. Στο μουσικό τους παλιμπουστο συναντήθηκαν οι πιο ανόμοιες μορφές – οι Black Sabbath και οι Bik Τσέσνιτς, οι Alis Κούπερ και οι New Order. Κάποιο βράδυ που φλυαρούσαμε, ένας φίλος ποιητής, ελαφρώς θεατρικά, είπε: «Υπάρχουν κι

λιάδες ορισμοί της ποίησης, και ισχύουν όλοι». Το ήξερα ήδη.

Το δεύτερο που έμαθα: φύσις κρύπτεσθαι φιλεί. Πολλά από τα καλύτερα τραγούδια των Pumpkins δεν περιλαμβάνονται στους δίσκους τους – κυκλοφόρησαν ως b-sides, σε συλλογές με outtakes ή παιχτηκαν λίγες φορές ζωντανά και δεν ηχογραφήθηκαν καν. Δίχως το άγχος της επιτυχίας –και ως μεγαλομανής εξ αρχής επιδίωξε την πλατιά αποδοχή–, ο Κόργκαν έγραψε ορισμένα από τα πιο εμπνευσμένα τραγούδια του και τα έκρυψε σε δυσεύρετες κυκλοφορίες λες και, σαν τον Ουίτμαν, θέλησε να πει: «Αν με επιθυμώσεις, ψάξε με κάτω από τις σόλες των παπουτσιών σου». Οι Pumpkins βρίσκονται περισσότερο στα b-sides παρά στα χιλιοπαιγμένα σουξέ τους, όπως τα ημερολόγια ή τα σπαράγματα ενός συγγραφέα μας τον συστήνουν καλύτερα.

Κι έμαθα κάτι ακόμη: μήνιν δειδε. Η Ιλιάδα, δηλαδή η ίδια η λογοτεχνία, αρχίζει με τη λέξη «οργή», κι είναι η μήνιν του

Αχιλλέα που θέτει σε κίνηση την πλοκή. Θυμός ή απογοήτευση ως απότοκο μιας παράβασης είναι η αφετηρία κάθε ιστορίας. Και, ως επί το πλείστον, τα τραγούδια των Pumpkins εκφράζουν μια άλλοτε ψιθυριστή κι άλλοτε επιθετική απάρεσκεια προς όλα, ιδίως προς τον εαυτό. «Despite all my rage / I am still just a rat in cage», λέει το γνωστότερο ρεφρέν τους.

Κι είναι άλλα δύο διδάγματα: το πρώτο είναι η σημασία της αντίστιξης. Δεν είναι μόνο

«*Θυμός ή απογοήτευση ως απότοκο μιας παράβασης είναι η αφετηρία κάθε ιστορίας. Και, ως επί το πλείστον, τα τραγούδια των Pumpkins εκφράζουν μια άλλοτε ψιθυριστή κι άλλοτε επιθετική απάρεσκεια προς όλα.*»

η εναλλαγή ανάμεσα στο χαμηλόφωνο και στο οπερατικό, δομικό στοιχείο της τραγουδοποιίας του Κόργκαν, που θυμίζει κινούμενη άμμο κρατώντας τον ακροατή σε εγρήγορση· είναι κυρίως η αντίστιξη ανάμεσα στις πρόσχαρες μελωδίες και στους μαύρους στίχους, ό,τι δηλαδή έγραφε ο Αργύρης Χιόνης: «Η ποίηση πρέπει να 'ναι / ένα ζαχαρωμένο βότσαλο / πάνω που θα 'χεις γλυκαθεί / να σπας τα δόντια σου». Το τελευταίο διδάγμα είναι η διακινδύνευση – και το τίμημα της άρνησής της. Από το Gish (1991) έως το Machina II (2000), κάθε δίσκος των Pumpkins ήταν μια πρόταση που διέφερε από την προηγούμενη, το δε Adore (1998) βρισκόταν στον αντίποδα του επιτυχημένου εμπορικά Mellon Collie and the Infinite Sadness (1995). Στην

τέχνη, το βασικότερο δεν είναι το ταλέντο, ούτε ο μόχθος, αλλά η τόλμη: δημιουργός δεν είναι όποιος κατέχει το métier του, αλλά όποιος ξεχνάει ό,τι έμαθε για να το ανακαλύψει, με αγαθή περιέργεια, από την αρχή. Θυμάμαι τα λόγια του Διονύση Σαββόπουλου: «Εγώ πάντα έγραφα όχι από αυτά που ήξερα», έλεγγε σε μια συνέντευξη, «αλλά από αυτά που δεν ήξερα». Τι ερωνεία: λίγο μετά τα σαράντα τους, Κόργκαν και Σαββόπουλος συνθηκολόγησαν κι έκτοτε αντιγράφουν τον εαυτό τους.

**Πριν από 26 χρόνια...**

Επιστρέφω στον Πετρίδη: Το απόγευμα της 8ης Ιουνίου 1998, την ημέρα που οι Pumpkins έδωσαν την πρώτη τους συναυλία στην Ελλάδα, κάθισα να ακούσω την εκπομπή του. Ήμουν στενοχωρημένος, γιατί ήταν αδύνατο να κατέβω από το Βελβεντό – έδιναν Πανελλήνιες. Στις 16.00, αντί για τον Πετρίδη, βγήκε στο μικρόφωνο ο Κώστας Ζουγρής, ο συνεργάτης του. «Σήμερα ο Γιάννης δεν είναι στο στούντιο», είπε. «Αυτή την ώρα ξεναγεί τους Smashing Pumpkins στην Ακρόπολη». Χρειάστηκαν είκοσι έξι χρόνια ώσπου να τους δω ζωντανά, όχι όμως τις προάλλες στο ΣΕΦ: αρχές Ιουνίου ταξίδεψα στο Λονδίνο για να τους ακούσω, κουβαλώντας στο σακιδιό μου ένα λονδρέζικο λεωφορείο-παιχνίδι που μου παρήγγειλε ο τριχρονος γιος μου. Όσο μπροστά μου ο Κόργκαν, ψυχρός κι οχυρωμένος πίσω από την περσόνα του (δηλαδή ανασφαλής), τραγουδούσε ό,τι με κράτησε όταν δεν είχα από πού να πιαστώ, σκεφτόμουν: μακάρι, στη δική του εφηβεία, ο μικρός να βρει τον ήχο που θα τον μεταφέρει, «like a bridge over troubled water», από τη μια όχθη του τρόμου του στην άλλη.

Ο κ. Γιάννης Παλαβός είναι διηγηματογράφος και μεταφραστής.



**Ο Μπίλι Κόργκαν** άφησε τα ίχνη του στο RockWalk, στο Χόλιγουντ, το 2008. Στη μουσική από πολύ νωρίτερα και με ξεχωριστό τρόπο. «Δεν είναι μόνο η εναλλαγή ανάμεσα στο χαμηλόφωνο και στο οπερατικό, δομικό στοιχείο της τραγουδοποιίας του Κόργκαν, που θυμίζει κινούμενη άμμο κρατώντας τον ακροατή σε εγρήγορση· είναι κυρίως η αντίστιξη ανάμεσα στις πρόσχαρες μελωδίες και στους μαύρους στίχους.»

# VOGUE

GREECE



## WINNING SPIRIT

GREECE MEN'S NATIONAL WATER POLO TEAM & ROSANNA GEORGIU BY RICHARD PHIBBS

28/07

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ